

STRATEGIA ROZWOJU

Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030





Strategia rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030 została opracowana przez firmę Lubelska Akademia Rozwoju Piotr Majchrzak na podstawie umowy z Gminą Wola Uhruska.

Eksperti uczestniczący w opracowywaniu strategii:
PIOTR MAJCHRZAK, MICHAŁ RZĄDKOWSKI



Lubelska
akademia rozwoju

Ikony użyte w raporcie pochodzą ze strony: www.flaticon.com





SPIS TREŚCI

I.	Wstęp	5
1.	Przesłanki opracowania nowej strategii rozwoju	5
2.	Metodologia opracowania strategii	6
3.	Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi	8
II.	Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy	14
1.	Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność	14
1.1.	Położenie administracyjne i geograficzne	14
1.2.	Ukształtowanie terenu i zasoby naturalne	15
1.3.	Wewnętrzna i zewnętrzna dostępność komunikacyjna	16
1.4.	Plany inwestycyjne w odniesieniu do sieci transportowej określone na szczeblu centralnym	19
1.5.	Zasięg sieci, dostępność i jakość Internetu	19
1.6.	Podsumowanie [1] Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność	20
2.	Ludność i procesy demograficzne	21
2.1.	Liczba ludności, migracje i przyrost naturalny	21
2.2.	Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku	24
2.3.	Prognoza demograficzna	28
2.4.	Podsumowanie [2] Ludność i procesy demograficzne	30
3.	Gospodarka i rynek pracy	31
3.1.	Rolnictwo	31
3.2.	Przedsiębiorczość	34
3.3.	Rynek pracy i bezrobocie	39
3.4.	Atrakcyjność inwestycyjna gminy	42
3.5.	Podsumowanie [3] Gospodarka i rynek pracy	45
4.	Środowisko naturalne i infrastruktura	46
4.1.	Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe	46
4.2.	Infrastruktura wodno-ściekowa	50
4.3.	Infrastruktura zagospodarowywania odpadów	51
4.4.	Infrastruktura energetyczno-oświetleniowa	52
4.5.	Stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii	53
4.6.	Podsumowanie [4] Środowisko naturalne i infrastruktura	55
5.	Kultura i dziedzictwo kulturowe	56
5.1.	Walory kulturowe	56
5.2.	Infrastruktura kultury	61
5.3.	Podsumowanie [5] Kultura i dziedzictwo kulturowe	62
6.	Sport, rekreacja i turystyka	62
6.1.	Infrastruktura sportowa	62
6.2.	Atrakcyjność turystyczna i ruch turystyczny	64
6.3.	Podsumowanie [6] Sport, rekreacja i turystyka	68
7.	Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	69
7.1.	Studium i plany miejscowe	69
7.2.	Sieć osadnicza oraz zagospodarowanie przestrzenne	71
7.3.	Obszary o szczególnych problemach lub barierach rozwojowych- rewitalizacja	73
7.4.	Podsumowanie [7] Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	75



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA

NA LATA 2021-2030

8.	Bezpieczeństwo publiczne.....	76
8.1.	Przestępczość i bezpieczeństwo w ruchu drogowym	76
8.2.	Ochrona przeciwpożarowa.....	79
8.3.	Zarządzanie kryzysowe.....	81
8.4.	Podsumowanie [8] Bezpieczeństwo publiczne	81
9.	Polityka społeczna	82
9.1.	Pomoc społeczna	82
9.2.	Ochrona zdrowia	87
9.3.	Gospodarka mieszkaniowa.....	89
9.4.	Podsumowanie [9] Polityka społeczna	90
10.	Edukacja i wychowanie	91
10.1.	Infrastruktura oświatowo-edukacyjna	91
10.2.	Współczynnik skolaryzacji	92
10.3.	Wydatki na oświatę	93
10.4.	Podsumowanie [10] Edukacja i wychowanie	95
11.	Kapitał społeczny.....	96
11.1.	Aktywność obywatelska, liczba i działalność organizacji pozarządowych	96
11.2.	Frekwencja w wyborach.....	99
11.3.	Podsumowanie [11] Kapitał społeczny.....	102
12.	Finanse samorządowe	103
12.1.	Budżet gminy i zdolność inwestycyjna	103
12.2.	Projekty finansowane ze środków unijnych	106
12.3.	Podsumowanie [12] Finanse samorządowe.....	118
III.	Cele i kierunki strategii oraz oczekiwane efekty jej realizacji	119
1.	Analiza SWOT	119
2.	Najważniejsze problemy.....	122
3.	Logika części programowej strategii	123
4.	Wizja rozwoju	124
5.	Misja rozwoju	124
6.	Priorytetowe obszary rozwoju	125
7.	Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	126
8.	Cele operacyjne.....	128
9.	Kierunki działań	129
9.1.	Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej	129
9.2.	Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	132
9.3.	Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 3. Ochrona walorów środowiska ...	133
9.4.	Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy.....	134
9.5.	Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą.....	136



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA

NA LATA 2021-2030

IV.	Wymiar przestrzenny polityki rozwoju.....	138
1.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	138
1.1.	Uwarunkowania modelu – pozycja gminy w krajowej i regionalnej polityce przestrzennej	139
1.2.	Analiza kluczowych uwarunkowań rozwojowych	142
1.3.	Model funkcjonalno-przestrzenny	152
1.4.	Schematyczne rozmieszczenie planowanych działań i oczekiwanych zmian.....	154
1.5.	Ustalenia i rekomendacje wynikające z przyjętego modelu	155
V.	System realizacji strategii	161
1.	System instytucjonalny wdrażania strategii.....	161
1.1.	Odpowiedzialność za realizację strategii.....	161
1.2.	Możliwe mechanizmy wdrażania strategii – porozumienie terytorialne	163
1.3.	Instrumenty realizacji	164
1.4.	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	165
1.5.	System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji strategii	168
2.	Ramy finansowe i źródła finansowania	171
2.1.	Szacowanie kosztów.....	171
2.2.	Potencjalne źródła finansowania działań określonych w Strategii	175
VI.	Załączniki:	178
1.	Podsumowanie rezultatów konsultacji społecznych.....	178
1.1.	Konsultacje na etapie opracowania projektu Strategii	178
1.2.	Konsultacje projektu Strategii	181
VII.	Spis tabel, wykresów, schematów, map i zdjęć.	184



I. Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030 powstała na mocy uchwały XXVI/158/2021 Rady Gminy Wola Uhruska z dnia 25 lutego 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021/2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2021 r. poz. 1054). Strategia składa się z trzech zasadniczych części: diagnostycznej, strategicznej i wdrożeniowej.

1. Przesłanki opracowania nowej strategii rozwoju

Główną przesłanką opracowania nowej strategii była konieczność stworzenia nowego, profesjonalnego i długofalowego dokumentu odpowiadającego oczekiwaniom i wyzwaniom współczesności oraz konieczność włączenia w proces jego tworzenia wszystkich opiniotwórczych środowisk z terenu gminy Wola Uhruska. Przesłankę do rozpoczęcia prac stanowiła również potrzeba przeprowadzenia oceny efektów realizowanej w latach 2009-2018 strategii oraz dokonanie na tej podstawie stosownych zmian i uzupełnień. Istotnym powodem opracowania nowego dokumentu była również konieczność dostosowania jego zapisów do nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce, mającego na celu zdynamizowanie rozwoju oraz redukcję przestrzennych różnic rozwojowych. Bardzo ważną kwestię stanowiło również zapewnienie spójności pomiędzy strategią rozwoju gminy i aktualnie obowiązującymi dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Zasadniczym argumentem, przemawiającym za opracowaniem nowej strategii rozwoju gminy Wola Uhruska była również konieczność dostosowania jej celów i działań do polityki spójności Unii Europejskiej oraz wynikających z tej polityki celów tematycznych, wdrażanych za pomocą krajowych i regionalnych programów operacyjnych finansowanych w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027.

W przypadku kierunkowania polityki rozwoju, przesłankę opracowania nowego dokumentu stanowi potrzeba zabezpieczenia ciągłości kierunku rozwoju gminy w określonym czasie lub przeciwdziałania konkretnym barierom, które uznane zostaną za uniemożliwiające trwałe i zrównoważone rozwój gminy w kolejnych latach. Wśród podstawowych przesłanek opracowania strategii należy wymienić również te, które dotyczą procesu jej aktualizacji. Wiążą się albo ze zmianami uwarunkowań rozwoju (demograficznych, społecznych, gospodarczych, technologicznych, prawnych, instytucjonalnych, politycznych, przestrzennych czy środowiskowych) na terenie gminy oraz w jej otoczeniu, albo z potrzebą dostosowania realizowanych przez gminę usług publicznych do tych nowych uwarunkowań.

W odniesieniu do roli strategii jako instrumentu pozyskiwania środków, głównymi przesłankami jej opracowania jest dostępność środków zewnętrznych (wejście w życie nowej perspektywy unijnej na lata 2021-2027) oraz niewystarczająca suma środków własnych gminy na realizację wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć.



W przedmiotowej strategii ujęto nowe treści, wynikające m.in. z nowych uwarunkowań i wyzwań rozwojowych gminy, ewaluacji dotychczasowych efektów wdrażania strategii, aktualnych celów i priorytetów rozwoju polityki regionalnej na poziomie unijnym i krajowym, a także możliwości wsparcia rozwoju samorządów lokalnych ze środków nowej Unii Europejskiej perspektywy finansowej na lata 2021-2027. W porównaniu z poprzednią wersją strategii z roku 2009, dokument zawiera bardziej doprecyzowaną wizję i misję rozwoju gminy, a także lepiej uporządkowaną strukturę celów operacyjnych i kierunków działań. Ponadto całkowicie zmodyfikowano system monitorowania i oceny realizacji strategii. Należy podkreślić, iż, modyfikując układ celów i kierunków działań strategii przyjęto założenie, że mogą one wychodzić poza ustawowy zakres kompetencji gminy oraz że będą realizowane w bliskiej współpracy z innymi szczeblami samorządu terytorialnego lub partnerami społeczno-gospodarczymi. Dotyczy to w szczególności takich obszarów jak: promocja i wspieranie przedsiębiorczości; rozwój lokalnego rynku pracy, czy pomoc społeczna. Holistyczne podejście do wdrażania strategii na poziomie lokalnym zgodne jest z postulowaną obecnie zasadą wieloszczeblowego zarządzania gminą, a także wychodzi naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców, dla których mniej ważne są kompetencje poszczególnych podmiotów, zaś bardziej liczy się skuteczność i sposób rozwiązywania danego problemu.

2. Metodologia opracowania strategii

W procesie opracowania Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska wykorzystano poradnik praktyczny „Strategia Rozwoju Gminy”, który powstał na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

Podczas opracowywania strategii wykorzystano model ekspercko-partycypacyjny, pozwalający na szeroki udział władz i społeczności lokalnej w pracach nad dokumentem przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych. W związku z pandemią koronawirusa COVID-19 i związanymi z tym obostrzeniami Gmina Wola Uhruska za pomocą narzędzi elektronicznych, takich jak formularze on-line, już na początku prac nad dokumentem zadbała o szeroki udział społeczeństwa w opracowaniu strategii. W ramach przyjętej metodologii prac w Urzędzie Gminy Wola Uhruska powołany został zespół zadaniowy ds. opracowania strategii składający się m.in. z pracowników Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych gminy. Głównymi konsultantami strategii byli natomiast eksperci zewnętrzni, do których zadań należało m.in. zaprezentowanie metodologii opracowania strategii, nadzór nad koncepcyjną i merytoryczną stroną strategii, prowadzenie wszystkich spotkań i konsultacji społecznych oraz zredagowanie ostatecznej wersji dokumentu. W trakcie prac nad strategią wykorzystano szereg autorskich metod analizy danych oraz stosowaną w wielu państwach Unii Europejskiej Metodę Aktywnego Planowania Strategii (MAPS). Istotą metody MAPS jest założenie, że informacja i wiedza potrzebna do opracowania strategii istnieje, ale jest nieusystematyzowana i rozporoszona w różnych instytucjach, organizacjach oraz umysłach lokalnych ekspertów.

Szczegółowy harmonogram prac nad Strategią wynika z uchwały Nr XXVI/158/2021 Rady Gminy Wola Uhruska z dnia 25 lutego 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021/2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2021 r. poz. 1054). Gmina Wola Uhruska przystąpiła do opracowania niniejszego dokumentu na podstawie art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 poz. 713, z późn. zm.) oraz art. 3 pkt 3 i art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295, z późn. zm.).



Projekt Strategii podlegał konsultacjom z mieszkańcami gminy, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, sąsiednimi gminami i ich związkami, a także z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w Lublinie wg następujących zasad:

- 1) przeprowadzenie konsultacji projektu Strategii zarządza Wójt Gminy Wola Uhruska, określając termin nie krótszy niż 35 dni od dnia publikacji ogłoszenia konsultacji na stronach internetowych Gminy i Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Wola Uhruska;
- 2) wraz z ogłoszeniem informacji o konsultacjach na stronach internetowych zamieszcza się projekt Strategii w formie elektronicznej;
- 3) konsultacje odbywały się z wykorzystaniem poniższych form:
 - a) możliwość zapoznania się z projektem Strategii poprzez wyłożenie do publicznego wglądu w Urzędzie Gminy Wola Uhruska i zamieszczenie na stronach internetowych, oraz składanie uwag lub opinii w formie pisemnej lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich kwalifikowanym podpisem elektronicznym,
 - b) otwarte spotkanie konsultacyjne.

Oprócz uczestnictwa w zorganizowanym spotkaniu konsultacyjnym społeczność gminy Wola Uhruska mogła zgłaszać swoje uwagi do projektu Strategii udostępnionej na stronie internetowej drogą elektroniczną (e-mail, ePPAP) oraz pisemnie.

W trakcie procesu opracowywania strategii starano się przestrzegać następujących zasad:

- ✓ zasady **spójności** zaktualizowanej strategii gminy z dokumentami planistycznymi i operacyjnymi na poziomie krajowym, regionalnym i powiatowym,
- ✓ zasady **partnerstwa** w procesie planowania poprzez współpracę władz gminnych z samorządami wyższego szczebla oraz podmiotami, reprezentującymi różne środowiska oraz instytucje,
- ✓ zasady **wieloletniego planowania** rozwoju gminy w oparciu o ocenę efektów dotychczas realizowanej strategii z uwzględnieniem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej na poziomie gminy, powiatu włodawskiego, województwa lubelskiego oraz kraju,
- ✓ zasady **elastyczności** zgodnie z którą pierwotne założenia strategii były korygowane i dostosowywane do potrzeb i postulatów, zgłaszanych przez partnerów społecznych i gospodarczych, zaangażowanych w proces prac nad strategią.

Bazę do opracowania niniejszego dokumentu stanowiła poprzednia wersja Strategii Rozwoju Gminy z 2009 r. Dokument ten i stopień jego realizacji stanowił punkt wyjścia do dalszych prac analitycznych. Ponadto przedmiotowa strategia bazuje na innych dokumentach planistycznych, które z mocy prawa zostały opracowane przez Gminę Wola Uhruska. Ważnym źródłem informacji były również dane statystyczne, uzyskane głównie z opracowań posiadanych przez gminę oraz z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.





3. Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Cele i priorytety Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska wpisują się w szeroki kontekst dokumentów strategicznych, wdrażanych zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym, w tym:

- ✓ Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
- ✓ Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030
- ✓ Strategii innowacyjności i efektywności gospodarki (Nowa Polityka Przemysłowa),
- ✓ Strategii rozwoju kapitału ludzkiego,
- ✓ Strategii rozwoju kapitału społecznego,
- ✓ Strategii Sprawne Państwo,
- ✓ Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa,
- ✓ Strategii rozwoju transportu,
- ✓ Polityki energetycznej Polski,
- ✓ Polityki ekologicznej państwa,
- ✓ Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej,
- ✓ Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Syntetyczny opis kluczowych z punktu widzenia rozwoju regionalnego i opracowania niniejszej Strategii dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego zawiera Tab. 1.

Tab. 1. Charakterystyka dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym.

Dokument	Charakterystyka dokumentu
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Strategia została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. 2017 poz. 260). Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. W dokumencie określono następujące cele szczegółowe: 1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną. 2. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. 3. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.



Dokument	Charakterystyka dokumentu
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. i został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 102 z dnia 17 września 2019 r. (M.P. 2019 poz. 1060). Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Powyższy cel realizowany jest poprzez trzy cele szczegółowe polityki regionalnej: 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.
Projekt Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030	Podstawą opracowania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku jest uchwała nr IV/96/2019 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 11 marca 2019 r. w sprawie aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku). Określiła ona zasady, tryb i harmonogram prac aktualizacyjnych. Dokument wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w horyzoncie czasowym objętym Strategią. Jest jednocześnie tzw. „dokumentem matką”, stanowiąc obligatoryjne odniesienie i wskazanie dla dokumentów regionalnych o charakterze sektorowym i operacyjnym, takich jak Regionalna Strategia Innowacji, Strategia Współpracy Transgranicznej, Strategia Polityki Społecznej, Regionalny Program Operacyjny. W dokumencie określono następujące cele strategiczne: 1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych. 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych. 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu. 4. Wzmacnianie kapitału społecznego.

Źródło: Opracowanie własne.

W poniższej tabeli zestawiono cele kluczowych dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego z przyjętymi założeniami Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030.

Tab. 2. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030 z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.

	Cele strategiczne	Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmocnienie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej	Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	Ochrona walorów środowiska	Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy	Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.					
	Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.					
	Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.					
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.					
	Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.					
	Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.					



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA

NA LATA 2021-2030

	Cele strategiczne	Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej	Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	Ochrona walorów środowiska	Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy	Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą
Projekt Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030	Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych.					
	Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych.					
	Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu.					
	Wzmacnianie kapitału społecznego.					

Źródło: Opracowanie własne.



Tab. 3. Szczegółowa zgodność Strategii z Projektem Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030.

Cele

PROJEKT STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO DO ROKU 2030	STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030
1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych 1.1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych 1.2. Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne. 1.3. Rozwój współpracy w sektorze rolno-spożywczym 1.4. Umacnianie marki lubelskich produktów żywnościowych	4.1. Wzmacnianie innowacyjności i zaawansowania technologicznego gospodarstw rolnych 4.2. Promowanie przyjaznych środowisku rozwiązań w procesie produkcji rolnej, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego
2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych 2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych) 2.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich 2.4. Ochrona walorów środowiska	1.4. Rewitalizacja i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy 1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej i wdrażanie racjonalnej gospodarki odpadami 3.1. Ochrona i kształtowanie zasobów wodnych. 3.2. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej 3.3. Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej
3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu Województwa Lubelskiego do roku 2030 3.1. Wykorzystanie potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych oraz wspieranie transferu wiedzy i technologii 3.2. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw 3.3. Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług wolnego czasu	2.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego 2.2. Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej 2.3. Upowszechnianie wykorzystujących technologie cyfrowe form dostępu do kultury 2.4. Promocja gminy 1.3. Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury telekomunikacyjnej
4. Wzmacnianie kapitału społecznego 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego 4.2. Poprawa jakości świadczenia usług zdrowotnych 4.3. Włączenie i integracja społeczna 4.4. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej 4.5. Bezpieczeństwo publiczne 4.6. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania	1.5. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej 5.1. Włączenie i integracja społeczna 5.2. Rozwój usług społecznych i poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej 5.3. Bezpieczeństwo publiczne 5.4. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania

Źródło: Opracowanie własne.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Strategia Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030 jest zgodna z kierunkami interwencji/tematycznymi obszarami wsparcia OSI Polesie w kontekście realizacji celów SRWL, w tym:

1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych (cele operacyjne w Strategii: 4.1. Wzmacnianie innowacyjności i zaawansowania technologicznego gospodarstw rolnych; 4.2. Promowanie przyjaznych środowisku rozwiązań w procesie produkcji rolnej, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego).
2. Wzmacnianie powiązań funkcjonalnych i zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej (cele operacyjne w Strategii: 1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej i wdrażanie racjonalnej gospodarki odpadami; 1.4. Rewitalizacja i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy; 3.1. Ochrona i kształtowanie zasobów wodnych; 3.2. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej).
3. Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej technicznej (cele operacyjne w Strategii: 3.2. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej; 3.3. Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej).
4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych i rozwój usług wolnego czasu (cele operacyjne w Strategii: 3.2. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej; 3.3. Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej).
5. Ochrona walorów środowiska (cele operacyjne w Strategii: 2.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego; 2.2. Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej; 2.3. Upowszechnianie wykorzystujących technologie cyfrowe form dostępu do kultury).
6. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej (cele operacyjne w Strategii: 1.5. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej).

II. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy

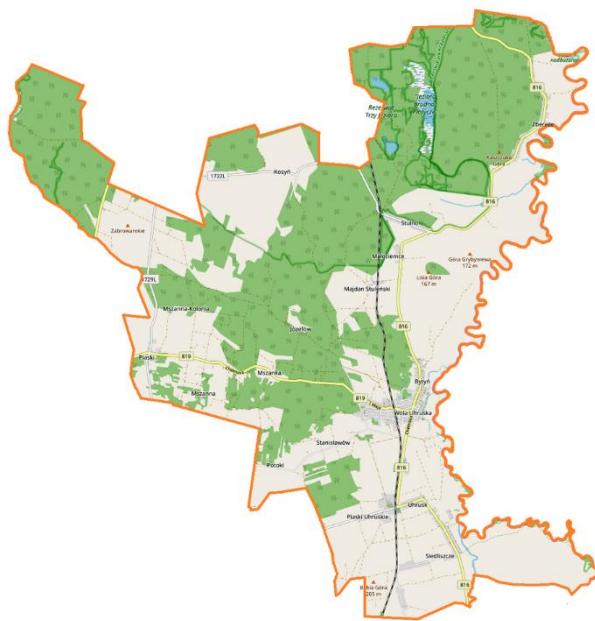
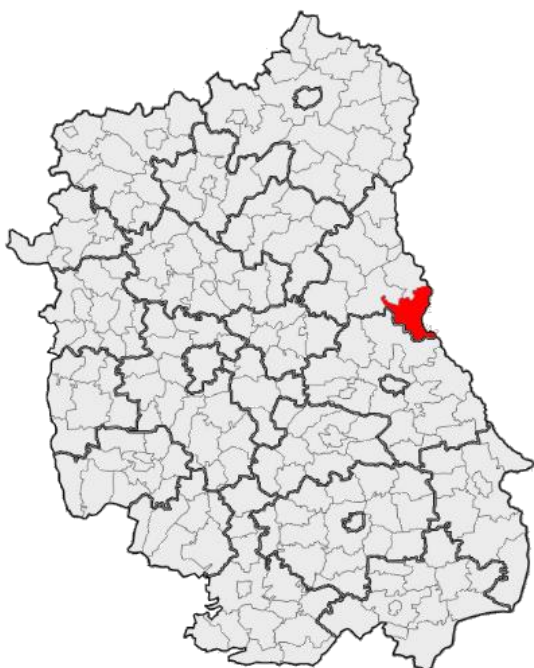
1. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność



1.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Wola Uhruska położona jest w środkowowschodniej części województwa lubelskiego w powiecie włodawskim w dolinie rzeki Bug stanowiącej linię graniczną Polski z Ukrainą i Białorusią. Pod względem geograficznym teren gminy należy do obszaru Europy Wschodniej i prowincji Niżu Zachodniorosyjskiego i leży w obrębie dwóch mezoregionów: część południowa gminy, wyżynna położona jest na Łuku Uhruskim wchodzącym w skład Pagórów Chełmskich, a część północna, nizinna leży na terenie Równiny Łęczyńsko - Włodawskiej należącej do Polesia Zachodniego. Południowa granica gminy styka się z trzecim mezoregionem, jakim jest obniżenie Dubienki. Gmina Wola Uhruska graniczy od zachodu z gminą Hańsk, od północy z gminą Włodawa, od wschodu gmina przylega do ukraińskich jednostek terytorialnych Świtaż (Rejon Szacki) i Huszcza (Rejon Lubomelski). Granica ze znajdującymi się na południu i południowym zachodzie gminami Sawin i Ruda-Huta jest jednocześnie granicą z powiatem chełmskim. Od miasta Włodawy, gminę dzieli odległość ok. 28 km. Od stolicy województwa miasta Lublin gmina oddalona jest ok. 110 km.

Mapa 1. Położenie geograficzne Gminy Wola Uhruska.



Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Wola_Uhruska_\(gmina\)#/media/File:Lub_Wlodawski_Wola_Uhruska.png/](https://pl.wikipedia.org/wiki/Wola_Uhruska_(gmina)#/media/File:Lub_Wlodawski_Wola_Uhruska.png/)
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/87/Wola_Uhruska_%28gmina%29_location_map.png/1034px-Wola_Uhruska_%28gmina%29_location_map.png



1.2. Ukształtowanie terenu i zasoby naturalne

Gmina Wola Uhruska położona jest we wschodniej części Polesia Lubelskiego. Północna jej część ma charakter rozległej równiny z licznymi bagnami, torfowiskami i jeziorami. Zaliczana jest do Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego. Centralną część gminy stanowi tzw. Łuk Uhruski. Jest to wyniesiony na około 50 metrów ponad otaczające równiny pagór urywający się stromą krawędzią nad doliną rzeki Bug. Ta część gminy ma charakter wyżynny. Południową część gminy zajmują równiny zaliczane do regionu Obniżenia Dubienki. Ogólna deniwelacja terenu wynosi około 80 metrów. Północna i środkowa część gminy wchodzi w zakres Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”, położonego na pograniczu Polski, Ukrainy i Białorusi. Po stronie polskiej obejmuje najcenniejsze przyrodniczo tereny Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Rezerwat biosfery łączy ze sobą wiele obszarów chronionych: Poleski Park Narodowy, Park Krajobrazowy Pojezierza Łęczyńskiego, Poleski Park Krajobrazowy, Sobiborski Park Krajobrazowy, Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu oraz projektowane i zatwierdzone rezerваты przyrody oraz obszary NATURA 2000.

Największym walorem przyrodniczym, jak również turystycznym, jest położenie gminy w dolinie rzeki Bug, która stanowi ważny w skali europejskiej korytarz ekologiczny oraz szlak migracyjny i ostoję ptactwa wodno-błotnego oraz rzadkich gatunków ssaków związanych z wodą, takich jak bóbr i wydra. Dolina rzeki Uherki uchodzącej do Bugu, posiada również walory przyrodniczo-krajobrazowe.

Północna część gminy obejmuje fragment Sobiborskiego Parku Krajobrazowego. Na terenie Parku, w granicach gminy, znajdują się trzy rezerваты przyrody: „Trzy Jeziora”, „Jezioro Brudzieniec” i „Małoziemce”. Rezerwat „Trzy Jeziora” i „Brudzieniec” to rezerваты wodno-torfowiskowe, chroniące śródlądne jeziora otoczone szuwarami i torfowiskami, na których znajdują się stanowiska rzadkich gatunków roślin oraz zwierząt wodnych i bagiennych. Rezerwat „Małoziemce” chroni dużą kolonię czapli siwej. W odległości około 20 km od najbardziej wysuniętych na zachód terenów gminy, znajduje się Poleski Park Narodowy.

Położenie i walory środowiska naturalnego sprzyjają rozwojowi turystyki i rekreacji. Ciekami wodnymi na terenie Gminy Wola Uhruska są: rzeka Bug, rzeka Tarasienka, rzeka Uherka, rzeka Krzemianka oraz trzy śródlądne jeziora: Brudzieniec, Brudno i Płotycze.

Zarówno jeziora, jak i tereny wokół nich objęte są ochroną prawną w formie rezerwatów przyrody.

Cały teren Gminy Wola Uhruska leży w dorzeczu Bugu, największej rzeki na omawianym obszarze. Całkowita długość Bugu wynosi 755 km, na terenie gminy Bug przepływa na długości 38 km.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

W poniższej tabeli przedstawiono jednolite części wód powierzchniowych występujących na obszarze gminy Wola Uhruska.

Tab. 4. Jednolite części wód powierzchniowych w gminie.

Jednolite części wódz powierzchniowych	
KOD	NAZWA
RW200021266339	Bug od Kan. Świerżowskiego do Uherki
RW200021266359	Bug od Uherki do Włodawki
RW2000232663474	Dopływ spod Łukówka
RW2000232663492	Dopływ spod Miłostawa
RW200023266352	Dopływ spod Majdanu Stuleńskiego
RW2000232663549	Dopływ z jez. Brudno
RW2000232663669	Krzywianka
RW20002326636899	Tarasienka
RW2000242663479	Uherka od Garki do Gdolanki
RW2000242663499	Uherka od Gdolanki do ujścia
Jednolite części wód podziemnych	
PLGW200067	-
PLGW200091	-

Źródło: <https://www.apgw.gov.pl/pl/II-cykl-materialy-do-pobrania>



1.3. Wewnętrzna i zewnętrzna dostępność komunikacyjna

Głównym elementem układu komunikacyjnego Gminy Wola Uhruska są:

- **Droga Wojewódzka nr 812** stanowiąca połączenie w kierunku północnym: Chełm – Kolonia Łowcza – Włodawa – Biała Podlaska (długość na terenie gminy: 1,8 km),
- **Droga Wojewódzka nr 816**, kierunek południe-północ: Zosin – Dorohusk – Wola Uhruska – Włodawa – Terespol (długość na terenie gminy: 19,7 km),
- **Droga Wojewódzka nr 819**, kierunek wschód-zachód: Wola Uhruska – Kolonia Łowcza – Parczew (długość na terenie gminy: 9,7 km),
- **Drogi powiatowe** – łącznie ich długość na obszarze gminy wynosi 29,6 km. Stan nawierzchni dróg powiatowych jest zróżnicowany, od zadowalającego do dobrego,
- **Drogi gminne** – uzupełniającą sieć dróg publicznych stanowią drogi gminne. Łączna ich długość wynosi 50,9 km.

Szczegółowe zestawienie kategorii nazw i długości poszczególnych dróg w gminie Wola Uhruska przedstawia tabela.

**Tab. 5. Drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne na terenie gminy.**

Lp.	Przebieg/nr drogi	Długość ogółem [km]	Długość nawierzchni twardej [km]	Długość nawierzchni gruntowej [km]
I DROGI POWIATOWE				
1	Hańsk – Macoszyn – Stulno	9,949	8,229	1,72
2	Macoszyn-Piaski-Bukowa Mała	6,112	6,112	
3	Mszanka - Łukówek	4,256		4,256
4	Droga woj. 816-Stanisławów-Potoki	4,94	4,94	
5	Uhrusk-Łukówek Piękny	2,305	2,305	
II DROGI WOJEWÓDZKIE				
1	Nr 816	23,22	23,22	
2	Nr 819	9,05	9,05	
3	Nr 812	1,503	1,503	
III DROGI GMINNE				
1	Kosyń – Józefów dr. gm. 104390L – dr. gm. 104394L	2,89		2,89
2	Kosyń – Zbereże dr. pow. 1721L – dr. Woj. 816 (Zbereże)	4,835		4,835
3	(Józefów) dr. gm. 104394L - Mszanka	1,748		1,748
4	Kosyń – Majdan Stuleński – dr. Woj. 816	5,444	1,13	4,314
5	(Zagrzędy) dr. gm. 104394L – dr. Woj.819	3,181		3,181
6	dr. woj. 812 – dr. pow. 1729L Macoszyn Duży	1,681		1,681
7	(Uhrusk) dr. pow. 1733L – gr. gminy Ruda Huta	3,789		3,789
8	dr. pow. 1729L(Macoszyn Duży) - Zagrzędy-Józefów-Wola Uhruska ul. Górna dr.woj.819 ul. Spacerowa - dr. pow. 1732L	9,459	1,762	7,697
9	(Siedliszcze) dr. woj. 816-granica gminy-Ruda Huta(dr.pow.1823L)	3,738	3,738	
10	Siedliszcze: dr. gm. 104393L – dr. gm. 104395	1,258		1,258
11	dr. woj. 819 – przez wieś Mszanna – dr. gm. 104399L	1,771		1,771
12	dr. woj. 819 – Józefów – dr. Woj. 819	1,429		1,429
13	dr. woj. 819 – dr. gm. 104397L	1,069		1,069
14	dr. pow. 1732L – Stanisławów – dr pow. 1732L	3,116		3,116
15	Wola Uhruska ul. Krzywa	0,306	0,306	
16	Wola Uhruska część ul. Nadbużańskiej – dr. gm. 104416 – dr. gm. 104415	0,437		0,437
17	Wola Uhruska ul. Dworcowa	0,587	0,587	



Lp.	Przebieg/nr drogi	Długość ogółem [km]	Długość nawierzchni twardej [km]	Długość nawierzchni gruntowej [km]
18	Wola Uhruska ul. Odrodzenia	0,209	0,209	
19	Wola Uhruska ul. Krótka	0,165		0,165
20	Wola Uhruska: część ul. Parkowej – od skrzyżowania z ul. 1 Maja do początku skrzyżowania z ul. Dworcową (w granicach działki drogowej)	0,241	0,241	0
21	Wola Uhruska ul. Leśna	1,69	0,884	0,806
22	Wola Uhruska ul. Źródłana	0,164	0,164	
23	Wola Uhruska ul. Spokojna	0,951	0,951	
24	Wola Uhruska ul. Zaułek	0,105		0,105
25	Wola Uhruska: od skrzyżowania z dr. woj. 819 (ul. 1 Maja), część ul. Parkowej (do skrzyżowania z ul. Gimnazjalną), ul. Sportowa wraz łącznikiem do ul. Gimnazjalnej i sięgaczem w kierunku wschodnim	0,978	0,110	0,868
26	Wola Uhruska ul. Szkolna	0,365	0,365	
27	Wola Uhruska ul. Turystyczna	0,227	0,227	
28	Wola Uhruska ul. Zielona, ul. Ogrodowa, ul. Przelotowa, część ul. Nadbużańskiej	0,937	0,937	0
29	Wola Uhruska ul. Gimnazjalna	0,937	0,673	0,264
30	Bytyń – do cmentarza	0,444	0,444	
31	Wola Uhruska ul. Wiosenna	0,286	0,286	
32	Wola Uhruska ul. Boczna	0,162		0,162
33	Wola Uhruska ul. Dolna	0,207		0,207
34	Wola Uhruska ul. Piaskowa	0,216		0,216
35	Wola Uhruska ul. Jasna	0,414		0,414
36	Wola Uhruska ul. Kolejowa	0,892	0,892	
37	dr. pow. 1725L Żłobek – Osowa – Kosyń	2,592		2,592
38	Siedliszcze, dr. woj. 816 – Uhrusk, dr. gmina nr 104393L	2,6		2,599
39	Bytyń, dr. woj. 816 – Majdan Stuleński, dr. gmina nr 104390L	2,54		2,54
40	Majdan Stuleński, dr. woj. 816 – Majdan Stuleński, dr. gmina nr 104390L	1,02		1,02

Źródło: Na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy Wola Uhruska

Pomimo dużego wysiłku inwestycyjnego gminy i powiatu w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej, parametry techniczne i użytkowe części dróg powiatowych i gminnych nie odpowiadają wymagającym standardom. Wiele odcinków dróg nie posiada dostatecznej nośności – bardzo ważnego parametru technicznego, przy obecnym stałym wzroście przewozu towarów transportem kołowym. Postępująca degradacja dróg wymaga przeprowadzania znacznego zakresu remontów bieżących, poprawy stanu



poboczy i odwodnienia oraz uregulowania stanu prawnego pasów drogowych. Przez obszar gminy na długości około 15 km przebiega niezelektryfikowana jednotorowa linia kolejowa łącząca Chełm z Włodawą. Linia ta jest wykorzystywana głównie do transportu towarowego, a w okresie letnim także do ruchu osobowego (w weekendy kursują dwie pary szynobusu).



1.4. Plany inwestycyjne w odniesieniu do sieci transportowej określone na szczeblu centralnym

W ramach programu Kolej+ planowany jest projekt pn. „*Rewitalizacja połączenia Chełm – Włodawa wraz poprawą dostępności transportu kolejowego w m. Włodawa*”. Jest to projekt partnerski samorządu województwa lubelskiego oraz jednostek samorządu terytorialnego, przez teren których przebiega linia kolejowa nr 81 Chełm – Włodawa, w tym gminy Wola Uhruska. Realizacja projektu przyczyni się do usprawnienia połączenia kolejowego z miastem Włodawa. Obecnie końcowa stacja kolejowa położona jest poza granicą administracyjną miasta Włodawa w związku z czym wykorzystywanie w regularnym ruchu pasażerskim jest sporadyczne. Budowa brakującego odcinka, przybliżającego kolej do centrum Włodawy pozwoli na lepsze wykorzystanie istniejącej linii nr 81 poprzez zwiększenie dostępności transportu kolejowego na obszarach powiatów włodawskiego i chełmskiego. Na dotychczasowej linii nr 81 przewidywana jest także budowa kilku nowych przystanków oraz bocznic kolejowe. Projekt ten został pozytywnie oceniony w pierwszym etapie Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej Kolej+ do 2028 r. Do drugiego etapu oceny niezbędne będzie opracowanie wstępnego studium planistyczno-prognostycznego, które określi szczegółowo zakres planowanych robót.

Na terenie gminy nie występują drogi krajowe. Zgodnie z informacjami Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad brak jest planów budowy dróg krajowych, które potencjalnie mogłyby przebiegać przez teren gminy Wola Uhruska.

Zgodnie z informacjami Zarządu Dróg Wojewódzkich Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Lubelskiego na lata 2021-2034 w okresie tym nie przewiduje wykonania nowych inwestycji na drogach wojewódzkich przebiegających przez gminę.

Zgodnie z ustaleniami ze Starostwem Powiatowym we Włodawie, przewiduje się realizację następujących inwestycji:

- ✓ Przebudowa drogi powiatowej w Stulnie,
- ✓ Przebudowa drogi powiatowej w Kosyniu,
- ✓ Przebudowa drogi powiatowej Bukowa Wielka – Piaski,
- ✓ Przebudowa drogi powiatowej Wola Uhruska – Potoki.



1.5. Zasięg sieci, dostępność i jakość Internetu

Na terenie gminy Wola Uhruska zlokalizowane są 4 wieże telekomunikacyjne (2 w Zbereżu i 2 w Woli Uhruskiej). Ponadto na etapie planowania są kolejne dwie (1 w Woli Uhruskiej i 1 w Stulnie). W oparciu o ww. wieże telekomunikacyjne zapewniona jest dostępność największych operatorów telefonii komórkowej na obszarze gminy.



W zakresie szerokopasmowego dostępu do Internetu oprócz największych krajowych operatorów na terenie gminy występują następujące elementy infrastruktury:

- ✓ światłowodowy węzeł Regionalnej Sieci Szerokopasmowej Województwa Lubelskiego – Wola Uhruska,
- ✓ sieć światłowodowa w Woli Uhruskiej, Bytyniu i Nadbużance,
- ✓ napowietrzna sieć światłowodowa w Uhrusku i Siedliszczu,
- ✓ sieć radiowa LTE operatora Wirtualne Powiaty 3 (spółka komunalna jednostek samorządu terytorialnego z powiatów: łączyński, świdnicki i włodawski, w tym gminy Wola Uhruska) z siedzibą w Łęcznej.

Planowana jest również budowa napowietrznej sieci światłowodowej do miejscowości Macoszyn Duży w ramach ogólnopolskiego Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa.



1.6. Podsumowanie [1] Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność

PODSUMOWANIE [1] UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

- ✓ Bliskie sąsiedztwo miasta powiatowego- Włodawy (28 km).
- ✓ Odległość gminy od stolicy województwa wynosi 110 km.
- ✓ Największym walorem przyrodniczym, jak również turystycznym, jest położenie gminy w dolinie rzeki Bug.
- ✓ Północna część gminy obejmuje fragment Sobiborskiego Parku Krajobrazowego. Na terenie Parku, w granicach gminy, znajdują się trzy rezerваты przyrody: „Trzy Jeziora”, „Jezioro Brudzieniec” i „Małoziemce”.
- ✓ Głównymi elementami układu komunikacyjnego na terenie gminy są Droga Wojewódzkie: nr 812, 816 i 819, drogi powiatowe o łącznej długości 29,6 km oraz drogi gminne o długości 50,9 km.
- ✓ Pomimo dużego wysiłku inwestycyjnego gminy i powiatu w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej, parametry techniczne i użytkowe części dróg powiatowych i gminnych nie odpowiadają wymaganiom standardom
- ✓ Do sieci światłowodowej dostęp mają miejscowości Wola Uhruska, Bytyń, Nadbużanie, Uhrusk i Siedliszcze. W pozostałych miejscowościach dostępne są sieci operatorów krajowych oraz lokalnych, w tym sieć radiowa LTE operatora Wirtualne Powiaty 3.



2. Ludność i procesy demograficzne

Pojęcie infrastruktura społeczna należy rozumieć jako zespół urządzeń publicznych stanowiących materialną podstawę przekazu usług socjalnych, oświatowych i kulturowych. W polityce społecznej występuje w dwóch układach: w roli instytucjonalnej i funkcjonalnej. Do infrastruktury społecznej zaliczamy infrastrukturę z zakresu oświaty i edukacji, kultury i sportu, ochrony zdrowia i opieki społecznej, wypoczynku oraz bezpieczeństwa. Od jej stanu zależy poziom życia mieszkańców i ich szanse przyszłego rozwoju.



2.1. Liczba ludności, migracje i przyrost naturalny

Zgodnie z najnowszymi danymi Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS) w 2019 r. mieszkańcy gminy Wola Uhruska stanowili ponad 10% osób zamieszkujących na terenie powiatu włodawskiego. Na terenie powiatu mieszkało 38 353 osób, z których 3 844 to mieszkańcy gminy Wola Uhruska. Średnia gęstość zaludnienia gminy wynosiła 25 os/km². Dla porównania gęstość zaludnienia na obszarze powiatu włodawskiego wynosiła 31 os/km².

Tab. 6. Liczba mieszkańców w gminach powiatu włodawskiego w 2019 r. (stan na dzień 31 grudnia).

Jednostka terytorialna	liczba mieszkańców	% mieszkańców powiatu	ludność na 1 km ²
Włodawa (miasto)	13 066	34,07%	727
Hanna	2 844	7,42%	20
Hańsk	3 697	9,64%	21
Stary Brus	2 097	5,47%	16
Urszulin	4 146	10,81%	24
Włodawa (gmina)	6 089	15,88%	25
Wola Uhruska	3 844	10,02%	25
Wiryki	2 566	6,69%	12
powiat włodawski	38 349	100,00%	31

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Gminy Wola Uhruska.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Wśród miejscowości zlokalizowanych na terenie gminy, najwięcej mieszkańców na koniec 2020 r. posiadały Wola Uhruska (1 559 osób), a następnie: Uhrusk (502), i Bytyń (343).

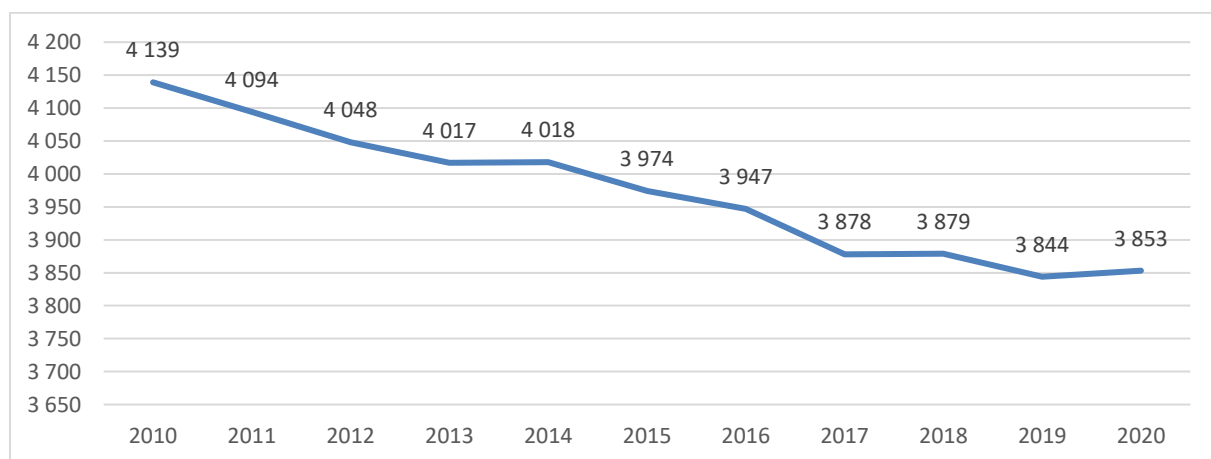
Tab. 7. Liczba mieszkańców w gminie wg miejscowości w 2019 r. (stan na dzień 31 grudnia).

Lp.	Miejscowość	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	%
1	Bytyń	343	175	168	8,90
2	Józefów	37	15	22	0,96
3	Kosyń	174	83	91	4,52
4	Macoszyn Duży	125	63	62	3,24
5	Majdan Stuleński	51	30	21	1,32
6	Małoziemce	24	13	11	0,62
7	Mszanka	54	32	22	1,40
8	Mszanna	126	58	68	3,27
9	Mszanna-Kolonia	15	9	6	0,39
10	Nadbużanka	70	41	29	1,82
11	Piaski	106	57	49	2,75
12	Potoki	35	16	19	0,91
13	Siedliszcze	252	134	118	6,54
14	Stanisławów	47	24	23	1,22
15	Stulno	190	90	100	4,93
16	Uhrusk	502	245	257	13,03
17	Wola Uhruska	1 559	812	747	40,46
18	Zbereże	143	72	71	3,71
Razem:		3 853	1 969	1 884	100

Źródło: Dane Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Gminy Wola Uhruska.

W latach 2010-2020 liczba ludności gminy spadła łącznie o 286 osób, tj. o 6,91%. Jest to wynikiem nakładania się na siebie czynników takich jak ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji, co zostanie przedstawione w dalszej części diagnozy.

Wykr. 1. Liczba ludności w gminie w latach 2010-2020.



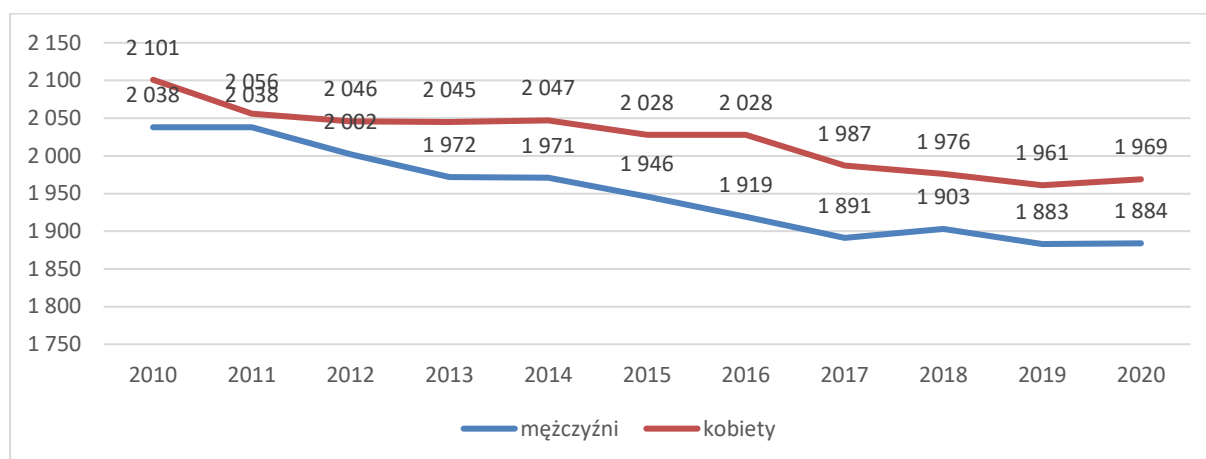
Źródło: Dane Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Gminy Wola Uhruska.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Liczba kobiet w gminie nieznacznie przewyższa liczbę mężczyzn. W 2020 r. na terenie gminy zamieszkiwało 1 969 kobiet i 1 884 mężczyzn. Tym samym kobiety stanowiły 51,1% populacji gminy.

Wykr. 2. Liczba ludności w gminie w latach 2010-2020 wg płci.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Gminy Wola Uhruska.

Ruch naturalny ludności to termin oznaczający zmiany w populacji ludzkiej na skutek zdarzeń naturalnych takich jak zawieranie związków małżeńskich, rozwodów, urodzeń i zgonów. Zgodnie z danymi GUS w latach 2010-2019 liczba urodzeń żywych w gminie Wola Uhruska zmniejszyła się o 12 rocznie (29%). W omawianym okresie z 46 w 2010 r. do 45 w 2019 r. zmniejszyła się liczba zgonów. W latach 2010-2019 przyrost naturalny był ujemny. Oznacza to, że więcej ludzi umierało niż się rodziło. Najniższą wartość wskaźnik ten przyjął w 2012 i 2015 r., kiedy to wyniósł odpowiednio: -38 i -36. Od tamtego czasu przyrost naturalny wahał się, natomiast w 2019 r. osiągnął wartość -16. Utrzymywanie się trendu może w przyszłości prowadzić do problemów demograficznych w gminie.

Tab. 8. Ruch naturalny w gminie w latach 2010-2019.

Ruch naturalny	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia żywe	41	26	21	26	37	35	32	37	36	29
Zgony ogółem	46	43	59	53	40	71	54	44	59	45
Zgony niemowląt	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0
Przyrost naturalny	-5	-17	-38	-27	-3	-36	-22	-7	-23	-16

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

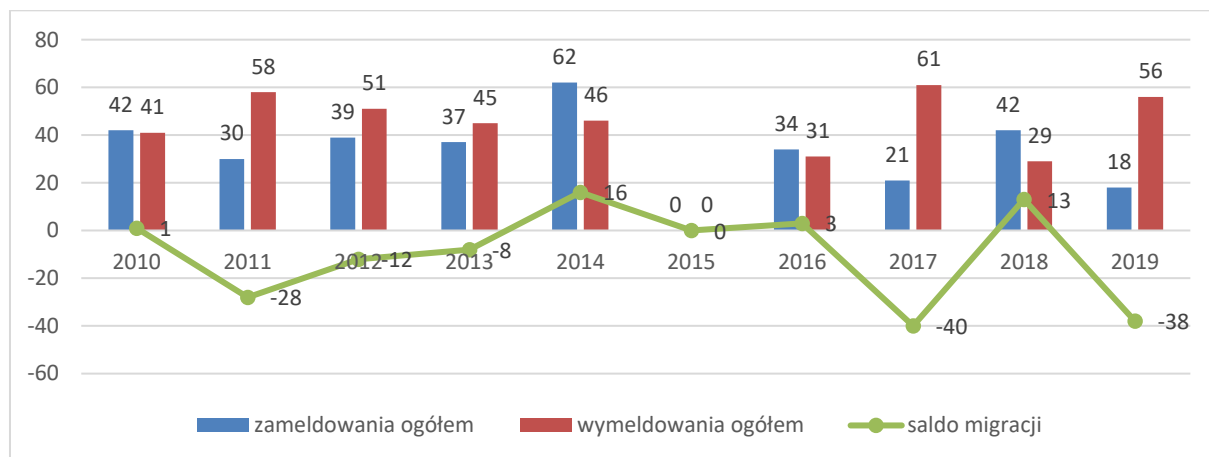
Saldo migracji to różnica między napływem a odpływem ludności z danego obszaru w określonym czasie. W latach 2010-2019 przeważało ujemne saldo migracji. Największy ubytek ludności zanotowano w 2017 r., kiedy to z terenu gminy wymeldowało się aż 61 osób, a bilans osiągnął wartość -40. Negatywne saldo migracji wynika m.in. z peryferyjnego i przygranicznego położenia gminy oraz emigracji zarobkowej (zwłaszcza wśród ludzi młodych).¹

¹ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Wykr. 3. Zameldowania, wymeldowania oraz saldo migracji w gminie w latach 2010-2019.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.



2.2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku

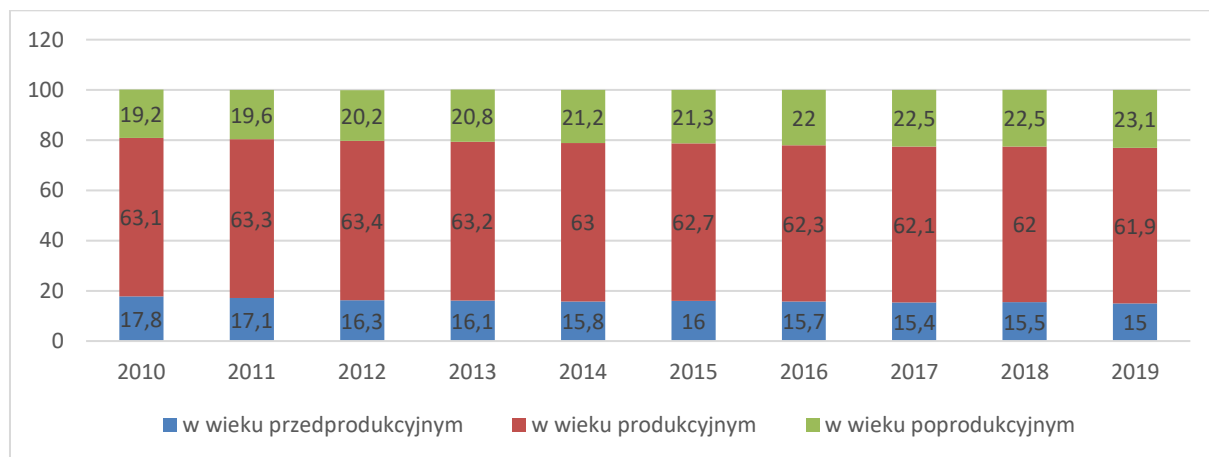
Jednym z podstawowych czynników rozwoju gminy jest korzystna struktura wiekowa jej mieszkańców. Korzystna struktura wiekowa oznacza sytuację, w której najwięcej osób zamieszkującej w gminie jest w wieku produkcyjnym (zgodnie z definicją GUS mężczyźni w wieku 18-64 lata oraz kobiety 18-59 lat). Ludność w tej grupie ekonomicznej generuje dochód utrzymujący pozostałe dwie grupy. Równie ważna jest liczebność populacji w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat). Duża liczba osób w tym wieku jest gwarantem utrzymywania się w przyszłości pozytywnej sytuacji ekonomicznej w gminie.

Jak wynika z analizy danych GUS w gminie Wola Uhruska na przestrzeni lat 2010-2019 wzrósł o 3,9 pkt % udział osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej). W tym czasie zmniejszył się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym. W ciągu 10 lat, udział tej grupy w całości populacji gminy zmniejszył się o 2,8 pkt %. Nieznacznie, bo o 1,2 pkt % zmniejszył się udział osób w wieku produkcyjnym. Jak wynika z powyższych danych społeczeństwo gminy starzeje się, co znajduje również potwierdzenie w ujemnym przyroście naturalnym na terenie gminy. Zgodnie z opracowaniem Biura Analiz i Dokumentacji Kancelarii Senatu RP niesie to za sobą wiele negatywnych konsekwencji. Starzenie się społeczeństw sprawia, że repartycyjny system emerytalny, oparty na zasadzie solidaryzmu międzypokoleniowego staje się niewydolny. Ponadto finansowanie emerytur, a także opieki zdrowotnej i długoterminowej dla rosnącej rzeszy ludności w wieku emerytalnym wymaga potężnych środków, które są potrzebne także na finansowanie wielu innych celów, m.in. modernizacyjnych, infrastrukturalnych oraz tych adresowanych do młodszych pokoleń.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Wykr. 4. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w gminie w latach 2010-2019.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dot. ekonomicznych grup wieku na terenie gminy w ujęciu liczbowym.

Tab. 9. Mieszkańcy gminy wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu liczbowym.

Wiek	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem	4 139	4 094	4 048	4 017	4 018	3 974	3 947	3 878	3 879	3 844
Przedprodukcyjny	735	702	661	645	636	634	494	489	490	580
Produkcyjny:	2 610	2 591	2 568	2 538	2 530	2 493	2 583	2 518	2 515	2 444
w tym mężczyźni	1 430	1 433	1 415	1 397	1 384	1 365	1 406	1 363	1 381	1 335
w tym kobiety	1 180	1 158	1 153	1 141	1 146	1 128	1 177	1 155	1 134	1 109
Poprodukcyjny	794	801	819	834	852	847	870	871	874	820

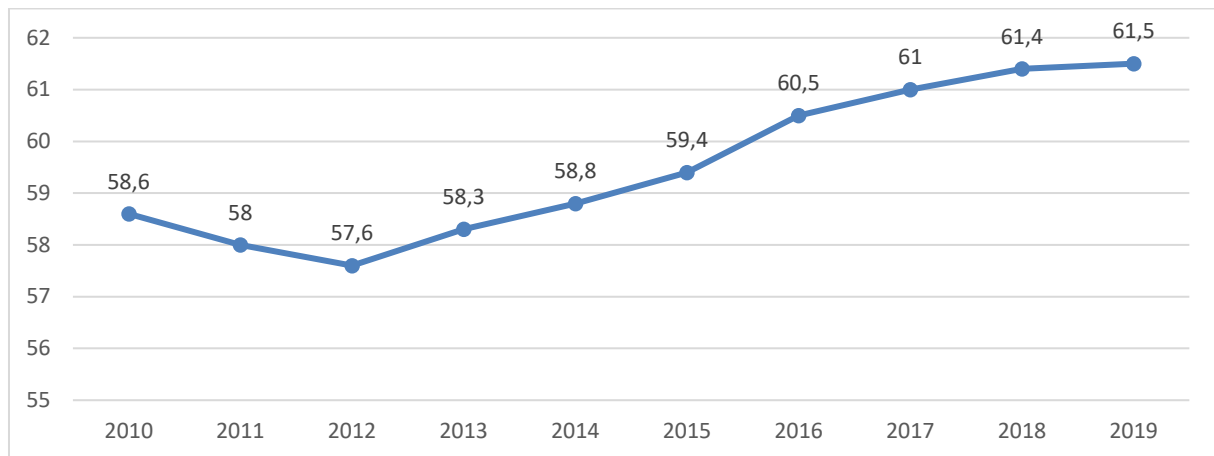
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Gminy Wola Uhruska.

Wskaźnik obciążenia demograficznego stanowi syntetyczną miarę sytuacji demograficznej wskazując na to, ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. Jego wysoka wartość ma niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy i powoduje sytuację, w której zbyt duża liczba mieszkańców utrzymuje się ze świadczeń socjalnych. W latach 2010-2019 obciążenie demograficzne w gminie wzrosło o 2,9 pkt %, osiągając wartość 61,5.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

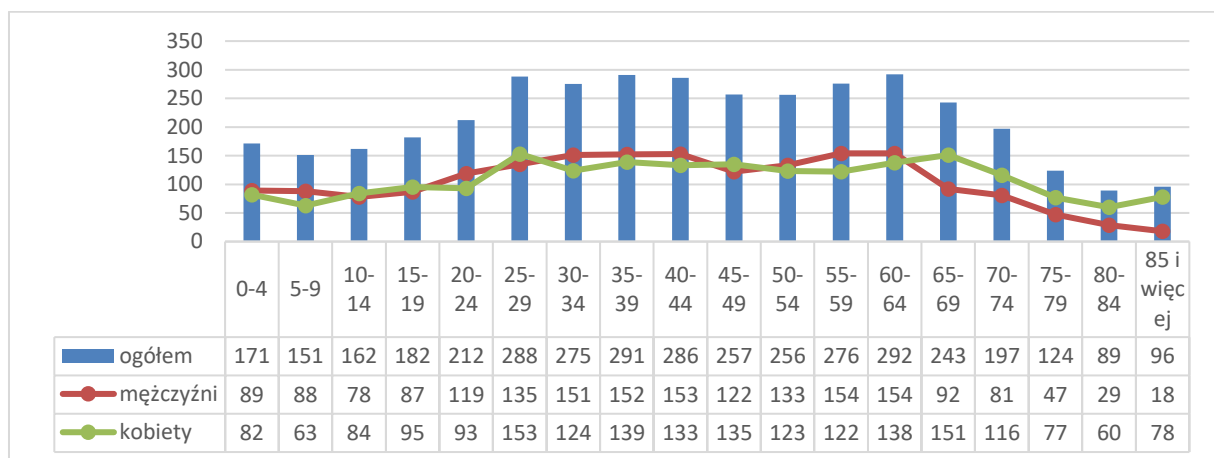
Wykr. 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie w latach 2010-2019.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Najliczniejszą grupę w gminie w 2019 r. stanowiły osoby w wieku 60-64 lat (292 osoby). Drugą co do liczebności grupą byli mieszkańcy posiadający od 35 do 39 lat (291 osób). Najmniej liczną grupą były osoby w wieku powyżej 80-84 lat. W 2019 r. na terenie gminy zamieszkiwało ich 89. Szczegółowe dane na temat struktury ludności ze względu na wiek są zamieszczone na poniższym wykresie.

Wykr. 6. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć w gminie w 2019 r.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Ostatnie dane GUS na temat wykształcenia, na poziomie gminy pochodzą z 2002 r., co oznacza, że stan ten na chwilę obecną znacząco odbiega od faktycznego. Nowe dane będą dostępne w pierwszym kwartale 2022 r., w związku z koniecznością opracowania danych zebranych w ramach przeprowadzenia Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, który został zaplanowany na rok 2021. Według dostępnych danych statystycznych wyższe wykształcenie posiadało niespełna 3,59% osób, średnie ok. 22,25% mieszkańców. Prawie trzy czwarte (72,37%) mieszkańców gminy posiadało wykształcenie zawodowe i niższe. Należy podkreślić, iż wykształcenie jest czynnikiem stymulującym rozwój społeczno-gospodarczy i aktywność ekonomiczną ludności. Wyzwaniem dla gminy jest takie dostosowanie lokalnego rynku pracy, aby spełniał on aspiracje i oczekiwania mieszkańców. W przeciwnym razie należy liczyć się z odpływem najlepiej wykształconej części społeczeństwa do większych ośrodków miejskich.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Tab. 10. Struktura wykształcenia w gminie w 2002 r. w ujęciu procentowym.

	Wyższe	Policealne	Średnie	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia
Ogółem	3,59%	1,79%	22,25%	19,27%	46,15%	6,96%
Wśród mężczyzn	2,78%	0,68%	21,53%	24,66%	45,51%	4,83%
Wśród kobiet	4,35%	2,84%	22,92%	14,17%	46,75%	8,96%

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tab. 11 przedstawia porównanie wykształcenia ludności powiatu i województwa w 2011. Dane pochodzą z ostatniego przeprowadzonego Narodowego Spisu Powszechnego.

Tab. 11. Struktura wykształcenia w województwie lubelskim i powiecie włodawskim w 2011 r. w ujęciu procentowym.

	Płeć	wyższe	średnie i policealne	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone
Województwo lubelskie	ogółem	17,0	33,2	20,3	5,6	22,1	2,0
	mężczyźni	14,2	31,1	26,0	6,3	21,1	1,4
	kobiety	19,6	35,0	15,0	4,9	23,0	2,5
Powiat włodawski	ogółem	13,7	32,1	19,4	6,0	26,1	2,7
	mężczyźni	11,2	30,5	24,3	6,9	25,0	2,0
	kobiety	16,2	33,6	14,6	5,0	27,1	3,5

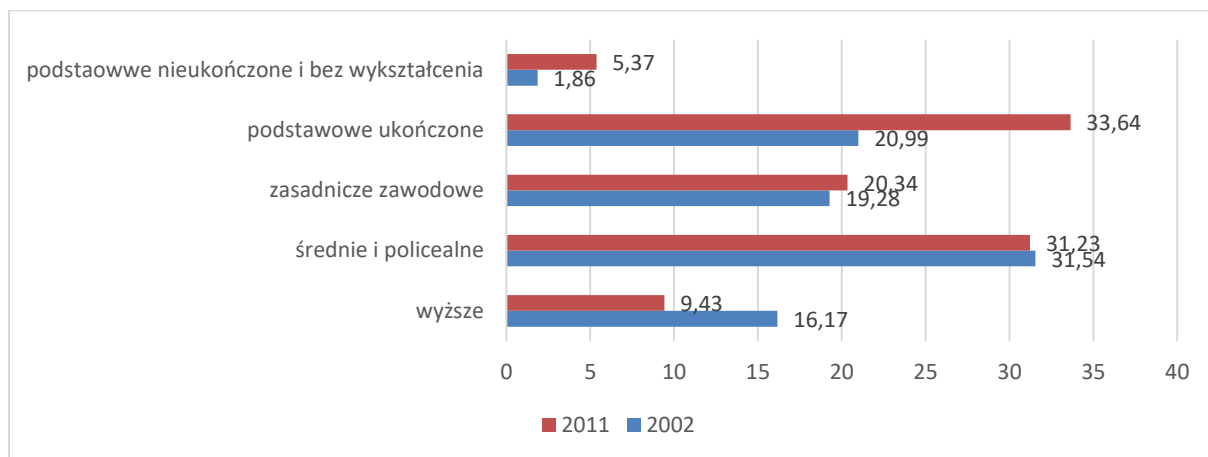
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Porównanie danych pochodzących z Narodowych Spisów Powszechnych z roku 2002 i 2011 na poziomie województwa lubelskiego potwierdza tendencję do wzrostu odsetka osób z wykształceniem wyższym oraz spadku liczby osób legitymujących się wykształceniem podstawowym lub jego całkowitym brakiem. W ciągu dekady odsetek osób z wyższym wykształceniem wzrósł o 6,74 pkt procentowego. Stąd też należy oczekiwać, iż stan wykształcenia, który zostanie wykazany w ramach Narodowego Spisu Powszechnego 2021, będzie kontynuacją dotychczasowych tendencji.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Wykr. 7. Struktura wykształcenia w województwie lubelskim w 2002 i 2011 r.



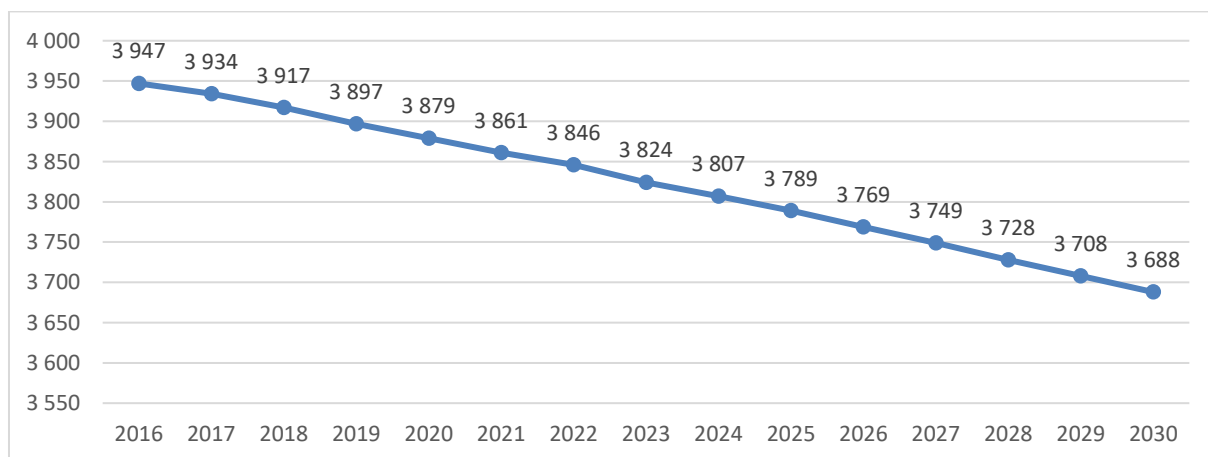
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.



2.3. Prognoza demograficzna

Zgodnie z „Prognozą demograficzną gmin na lata 2017-2030” w roku 2030 liczba mieszkańców gminy Wola Uhruska wyniesie 3 688 osób, co oznacza spadek liczby ludności o 6,6%. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Wola Uhruska na koniec roku 2020 gminę Wola Uhruska zamieszkiwało łącznie 3 853 mieszkańców (czyli o 26 mniej niż przewidziano w prognozie). Tym samym należy uznać, że prognoza opracowana przez GUS stanowi trafną estymację przyszłych zmian demograficznych w horyzoncie do 2030 r.

Tab. 12. Prognoza ludności gminy w latach 2017-2030.



Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030.

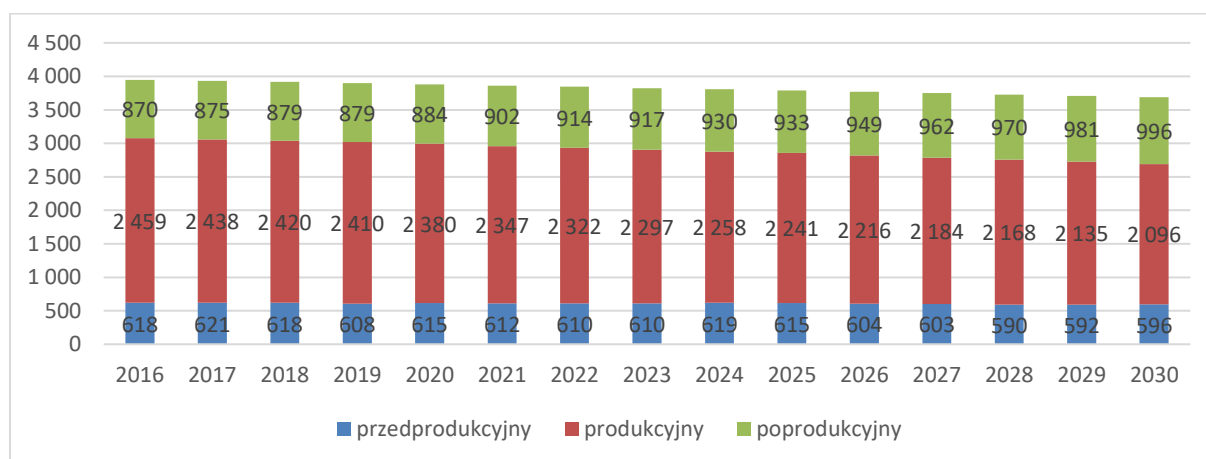


STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Zgodnie z „Prognozą ludności gmin na lata 2017-2030” w horyzoncie do 2030 r. utrzymają się dotychczasowe negatywne trendy demograficzne w zakresie zmniejszania się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Zgodnie z szacowaniami GUS w 2030 r. liczba osób w wieku przedprodukcyjnym będzie stanowiła zaledwie 16,16% ogółu mieszkańców. W wieku produkcyjnym będzie 56,83% ludności, natomiast poprodukcyjnym aż 27,01%.

Starzenie się społeczeństwa będzie stawiało wiele wyzwań przed polityką społeczną państwa. Nasilanie się wspomnianego procesu będzie się wiązało z koniecznością zwiększenia nakładów na opiekę zdrowotną osób starszych, zapewnienie im odpowiednich standardów życia. Zmniejszenie liczby urodzeń spowoduje, iż coraz mniej osób będzie pracowało na przyszłe świadczenia (np. renty, emerytury). Zmieniająca się struktura wieku społeczeństwa jest wymieniana jako jedna z kluczowych przyczyn zwolnień w gospodarce – ze względu na brak odpowiedniego personelu w firmach. Konieczne będzie również podjęcie kroków prowadzących do wzrostu aktywności seniorów w różnych dziedzinach życia – ułatwienie dostępu do kultury, do nowych rozwiązań technologicznych, włączenie w działania społeczne czy obywatelskie.

Tab. 13. Prognoza liczby ludności gminy wg ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2030.



Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030.



2.4. Podsumowanie [2] Ludność i procesy demograficzne

PODSUMOWANIE [2] LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

- ✓ Gminę Wola Uhruska na koniec 2020 r. zamieszkiwały łącznie 3 853 osoby.
- ✓ Największymi pod względem ludności miejscowościami na terenie gminy są: Wola Uhruska (1 559 mieszkańców), Uhrusk (502) i Bytyń (343).
- ✓ W latach 2010-2020 liczba ludności gminy spadła łącznie o 286 osób, tj. o 6,91%.
- ✓ Od 2010 r. notuje się ujemny przyrost naturalny. W 2019 r. osiągnął wartość -16.
- ✓ Saldo migracji w 2019 r. wyniosło -38.
- ✓ Struktura ludności wg. ekonomicznych grup wieku przedstawia się następująco: wiek przedprodukcyjny 15% ogółu mieszkańców, wiek produkcyjny- 61,9% oraz wiek poprodukcyjny 23,1%.
- ✓ W gminie Wola Uhruska notuje się wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego. W 2019 na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało aż 61 osób w wieku nieprodukcyjnym.
- ✓ Najliczniejszą grupę w gminie w 2019 r. stanowiły osoby w wieku 60-64 lat.
- ✓ Zgodnie z prognozą GUS do 2030 r. liczba mieszkańców gminy zmniejszy się do 3 688 osób.
- ✓ W gminie Wola Uhruska postępuje proces starzenia się społeczeństwa, co będzie miało negatywne implikacje zarówno w sferze społecznej jak i gospodarczej.



3. Gospodarka i rynek pracy



3.1. Rolnictwo

Gmina Wola Uhruska jest gminą o dominującej funkcji rolniczej. Udział gruntów użytków rolnych w powierzchni całkowitej gminy wyniósł w 2020 r. 43,28%, z tego same grunty orne stanowiły 24,34% powierzchni gminy.

Tab. 14. Struktura gruntów w gminie – stan na koniec 2020 r.

Lp.	Rodzaj gruntu	Powierzchnia	%
		[ha]	powierzchni gminy
Ogólna powierzchnia Gminy, w tym:		15 075,5200	100,00%
1.	Użytki rolne, w tym:	6 524,1200	43,27%
1.1.	grunty orne	3 669,3050	24,34%
1.2.	łąki trwałe	1 828,7270	12,13%
1.3.	pastwiska trwałe	754,2651	5,00%
1.4.	grunty rolne zabudowane	241,1398	1,60%
1.5.	sady	17,9020	0,12%
1.6	grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych	0,2921	0,00%
1.7.	grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi na użytkach rolnych	12,4904	0,08%
2.	Grunty leśne oraz zadrzewienia i zakrzewienia, w tym:	7 132,7142	47,31%
2.1.	las	6455,2840	42,82%
2.2.	grunty zadrzewione i zakrzewione	607,4580	4,03%
2.3.	użytki ekologiczne	69,9722	0,46%
3.	Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	493,0270	3,27%
3.1.	tereny mieszkaniowe	40,6962	0,27%
3.2.	tereny przemysłowe	1,6331	0,01%
3.3.	inne tereny zabudowane	24,6133	0,16%
3.4.	zurbanizowane tereny niezabudowane	0,1222	0,00%
4.5.	tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	13,5801	0,09%
3.6.	drogi	299,8698	1,99%
3.7.	tereny kolejowe	109,3118	0,73%
3.8.	grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	1,1705	0,01%
3.9.	użytki kopalne	2,0300	0,01%
4.	Grunty pod wodami, w tym:	291,6774	1,94%
4.1.	grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	155,0658	1,03%
4.2.	grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	76,6516	0,51%
4.3.	grunty pod wodami	59,9600	0,40%
5.	Tereny różne	8,8286	0,06%
6.	Nieużytki	625,1563	4,15%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wola Uhruska.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

W gminie blisko połowa gruntów rolnych (46,96%) należy do gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 15 ha, których jest 51 co stanowi 8,6% ogólnej liczby gospodarstw. Struktura wielkości gospodarstw rolnych na terenie gminy w porównaniu do struktury gospodarstw rolnych w powiecie i województwie jest dość korzystna. Gospodarstwa o powierzchni do 5 hektarów stanowią 62,91% ich całkowitej liczby. Jest to mniej niż w powiecie (73,03%) i w województwie (66,25%). Liczba gospodarstw dużych 10-15 ha i powyżej 15 ha stanowi 16,69% wszystkich gospodarstw.

Tab. 15. Charakterystyka gospodarstw rolnych w gminie.

Grupa obszarowa wg ilości ha	Liczba gospodarstw		Powierzchnia gospodarstw	
	Liczba	%	Powierzchnia	%
Ogółem	593	100	5426,52	100
do 1	84	14,17	82,25	1,52
1 – 5	289	48,74	978,81	18,04
5 – 10	121	20,40	1115,51	20,56
10 – 15	48	8,09	701,82	12,93
15 i więcej	51	8,60	2548,13	46,96

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010.

W gminie największą powierzchnię zasiewów stanowią zboża. Ich uprawy zajmują 23,29% zasiewów w gospodarstwach rolnych. Uprawy przemysłowe zajmują natomiast 1,44% ogółu powierzchni zasiewów. Informacje dotyczące produkcji rolnej nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji, gdyż nie są jeszcze dostępne dane z Powszechnego Spisu Rolnego, który miał miejsce w drugiej połowie 2020 r.

Tab. 16. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych ogółem w gminie.

	Powierzchnia w ha	% ogółu powierzchni zasiewów
Ogółem	2 389,27	28,93
zboża razem	1 923,90	23,29
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	1 816,69	21,99
pszenica ozima	230,77	2,79
pszenica jara	89,77	1,09
żyto	483,39	5,85
jęczmień ozimy	33,74	0,41
jęczmień jary	257,15	3,11
owies	221,71	2,68
pszenżyto ozime	129,48	1,57
pszenżyto jare	40,64	0,49
mieszanki zbożowe ozime	16,84	0,20
mieszanki zbożowe jare	313,20	3,79
kukurydza na ziarno	76,39	0,92
ziemniaki	64,76	0,78
uprawy przemysłowe	119,12	1,44
rzepak i rzepik razem	48,47	0,59
strączkowe jadalne na ziarno razem	0,19	0,00
warzywa gruntowe	4,33	0,05

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Tab. 17. Zwierzęta gospodarskie w gminie.

Rodzaj	Liczba [szt.]
bydło razem	637
bydło krowy	307
trzoda chlewna razem	675
trzoda chlewna lochy	50
konie	159
drób ogółem razem	6 960
drób ogółem drób kurzy	6 585

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechne Spisy Rolne 2010.

Bonitacyjna klasyfikacja gleb gruntów ornych, dzieli je na 8 kategorii:

- ✓ klasa I – gleby orne najlepsze,
- ✓ klasa II – gleby orne bardzo dobre,
- ✓ klasa III a – gleby orne dobre,
- ✓ klasa III b – gleby orne średnio dobre,
- ✓ klasa IV a – gleby orne średniej jakości, lepsze,
- ✓ klasa IV b – gleby orne średniej jakości, gorsze,
- ✓ klasa V – gleby orne słabe,
- ✓ klasa VI – gleby orne najslabsze.

Wśród gruntów ornych na terenie gminy Wola Uhruska nie występują grunty z klasy I. Gleby z klasy II stanowią zaledwie 0,05% powierzchni wszystkich gruntów ornych. Wśród najpowszechniej występujących klas gruntu należy wymienić gleby orne średniej jakości, gorsze (28,03%), gleby orne słabe (27,61%), gleby orne średniej jakości, lepsze (20,35%). Gleby orne najslabsze stanowią natomiast 16,55% wszystkich gruntów ornych.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Tab. 18. Struktura gruntów w gminie wg klas gruntu.

Lp.	Rodzaj gruntu	Oznaczenie klas gruntu	Powierzchnia [ha]	% powierzchni w danej kategorii
1.	Grunty orne	R II	2,09	0,05
2.		R III a	68,04	1,69
3.		R III b	230,24	5,71
4.		R IV a	819,87	20,35
5.		R IV b	1 129,68	28,03
6.		R V	1 112,79	27,61
7.		RVI	667,00	16,55
Razem grunty orne			4 029,71	100,00
8.	Łąki i pastwiska	Ł III	42,95	1,37
9.		Ł IV	1 218,77	38,83
10.		Ł V	684,03	21,79
11.		Ł VI	80,97	2,58
12.		Ps IV	314,38	10,01
13.		PS V	461,70	14,71
14.		Ps VI	336,30	10,71
Razem łąki i pastwiska			3 139,11	100,00
15.	Grunty leśne	LS III	1,76	0,12
16.		Ls IV	381,10	26,84
17.		Ls V	934,59	65,83
18.		Ls VI	89,73	6,32
19.		Lz	12,58	0,89
Razem grunty leśne			1 419,75	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wola Uhruska.



3.2. Przedsiębiorczość

Z danych przekazanych przez Główny Urząd Statystyczny w Lublinie wynika, że w 2019 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej w porównaniu z 2018 r. zwiększyła się o 2,5%. Tendencja wzrostowa obserwowana jest od 15 lat. Najliczniejszą grupę podmiotów według GUS-u stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.²

Na liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy Wola Uhruska w 2020 r. składały się: 89 osoby fizyczne (w tym 18 w zawieszeniu) oraz podmioty zarejestrowane w KRS: 3 spółki z o.o., w tym 1 w likwidacji, Bank Spółdzielczy oraz 3 Spółdzielnie Mieszkaniowe.

² <https://www.dziennikwschodni.pl/artykuly-sponsorowane/lubelskie-baza-firm-podaje-dane-o-biznesie-w-województwie,n,1000265189.html>



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Struktura branżowa podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy przedstawia się następująco:

- ✓ handel – 14 oraz 2 w zawieszeniu,
- ✓ usługi budowlane – 16 oraz 11 w zawieszeniu,
- ✓ usługi leśne – 4,
- ✓ usługi pozostałe – 12 oraz 4 w zawieszeniu,
- ✓ gastronomia – 3 oraz 1 w zawieszeniu,
- ✓ transport – 5,
- ✓ produkcja – 7,
- ✓ pozostałe – 10.

Na terenie gminy Wola Uhruska dominują przedsiębiorstwa usługowe. W poniższej tabeli zestawiono największe zakłady pracy na terenie gminy Wola Uhruska w 2020 r.

Tab. 19. Wykaz zakładów pracy w gminie zatrudniających pow. 3 osób.

Nazwa zakładu pracy	Rodzaj działalności	Szacowana liczba zatrudnionych osób
Nadbużański Oddział Straży Granicznej: 1) Placówka SG w Woli Uhruskiej 2) Placówka SG w Zboreżu	Ochrona granicy państwowej	80
Zespół Szkół w Woli Uhruskiej	Edukacja	33
Urząd Gminy Wola Uhruska	Administracja samorządowa	25
Przedsiębiorstwo Usługowo-Wytwórcze Sp. z o.o.	Usługi zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, usługi mechaniczne i rolne	16
Zakład Obróbki Drewna Zbigniew Walaszek	Usługi leśne	23
Zakład Usług Leśnych Jan Zieliński	Usługi leśne	10
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Woli Uhruskiej	Opieka medyczna	8
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Opieka społeczna	7
Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Woli Uhruskiej	Organizacja sportu i rekreacji	4
Posterunek Policji w Woli Uhruskiej	Porządek publiczny	3
"WOLA" Sp. z o. o.	Produkcja pieczywa, handel	8
Bank Spółdzielczy Leśniowcie Oddz. w Woli Uhruskiej	Bankowość	4
Firma Handlowo-Usługowa "POLAK" Beata Polak	Handel	12
H2D Sp. Cywilna	Produkcja pieczywa, handel	8
Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe "MONTER" Marian Łubkowski	Handel art. budowlanymi i przemysłowymi	5



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

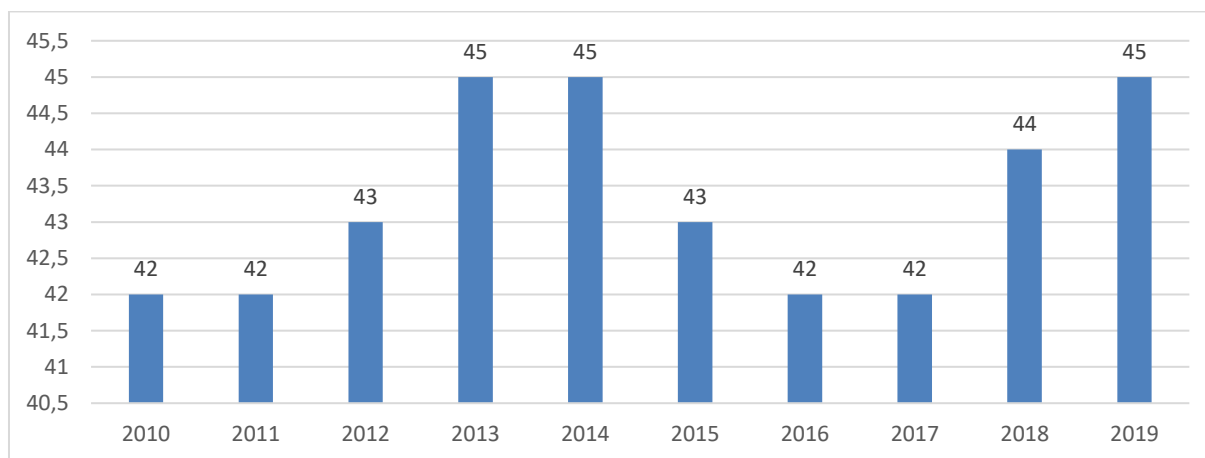
Nazwa zakładu pracy	Rodzaj działalności	Szacowana liczba zatrudnionych osób
Przedsiębiorstwo Wielobranżowe BAZA Piotr Kołodyński	Zbieranie i transport odpadów	5
Roman Łukasiewicz Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe "ROMEX"	Usługi pogrzebowe i budowlane, handel	5
Sławomir Pakuła Usługi Remontowo-Budowlane, Dekarskie Instalatorstwo Sanitarne	Usługi budowlane	5
Andrzej Białas "BUD-MAX"	Usługi budowlane	5

Źródło: Dane Urzędu Gminy Wola Uhruska

Aby dokonać właściwej analizy przedsiębiorczości w gminie Wola Uhruska należy odnieść się do analizy wskaźnikowej, która jest możliwa dzięki danym Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Dane te pozwalają również umieścić gminę Wola Uhruska w szerszym kontekście, tj. na tle powiatu, województwa i kraju.

W latach 2010-2019 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 tys. ludności ulegała wahaniom – w 2019 r. osiągnęła wartość 45 podmiotów. Wynik ten był zdecydowanie niższy w stosunku do średniej dla powiatu (72) województwa (88) i kraju (117).

Wykr. 8. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie w latach 2010-2019.

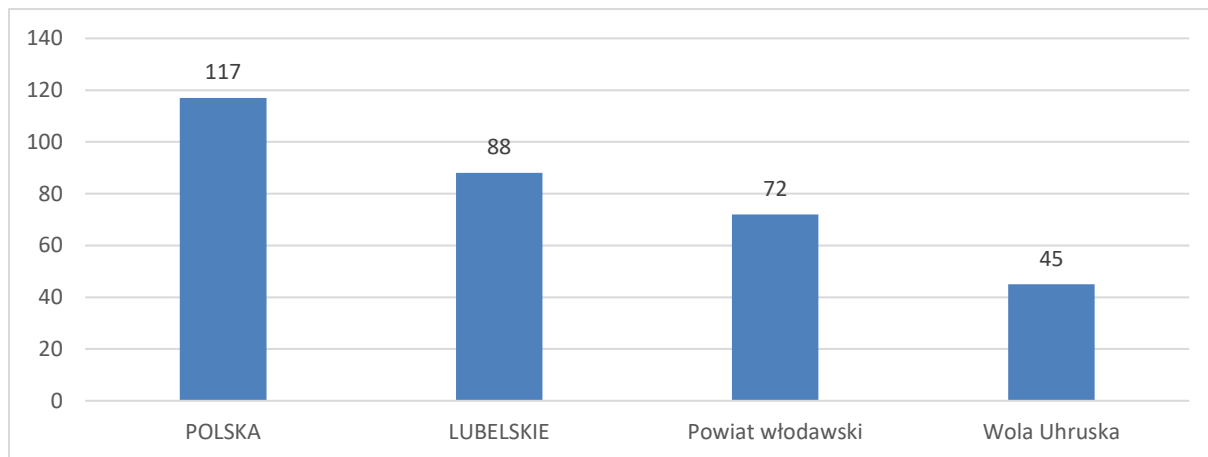


Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

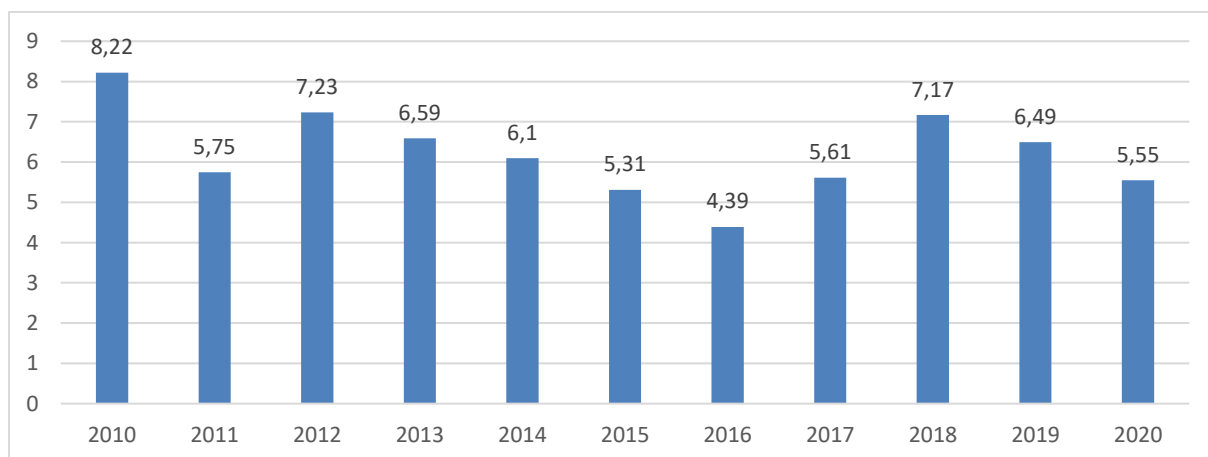
Wykr. 9. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności w 2019 r. – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.



Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Liczba jednostek nowo zarejestrowanych na 1 tys. ludności zmniejszała się w latach 2010-2020. W 2020 r. w gminie wskaźnik nowo zakładanych przedsiębiorstw wyniósł 5,55, a najwyższą wartość osiągnął w 2010 r. (8,22). Wskaźnik ten był niższy od średniej dla powiatu (5,55) i województwa (7,48) oraz kraju (8,58).

Wykr. 10. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w gminie w latach 2010-2020.

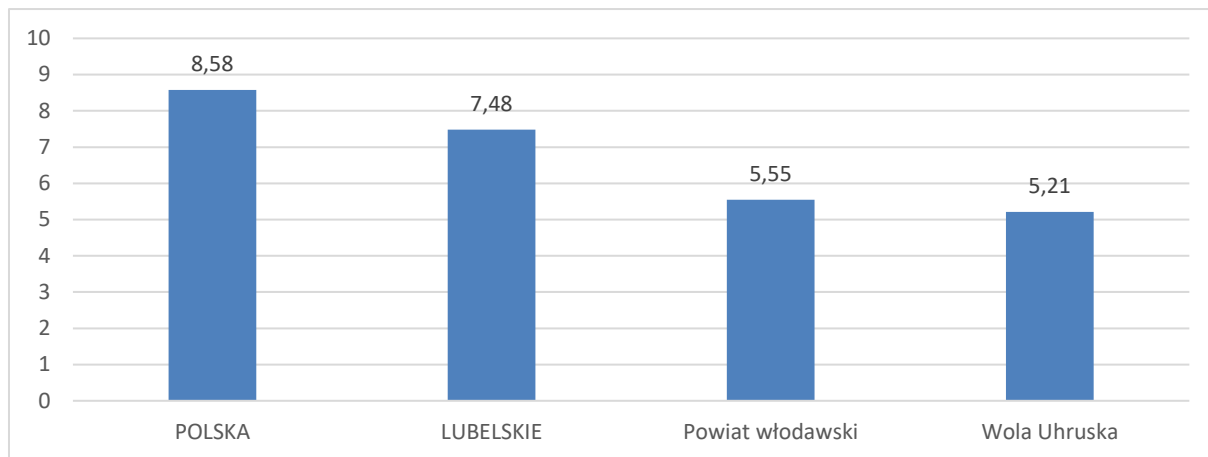


Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

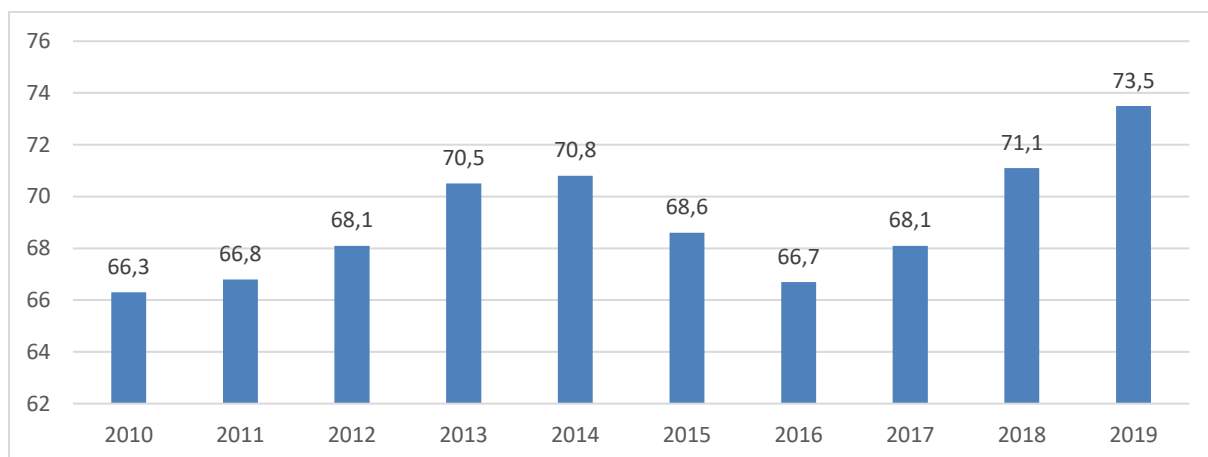
Wykr. 11. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2020 r. – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.



Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2010-2020 ulegał wahaniom. Najniższy był w 2010 r. (66,3), najwyższy w 2019 r. (73,5). Mimo to, wynik był gorszy w porównaniu z powiatem (120,2), województwem lubelskim (146,3) i krajem (195,9).

Wykr. 12. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2010-2020.

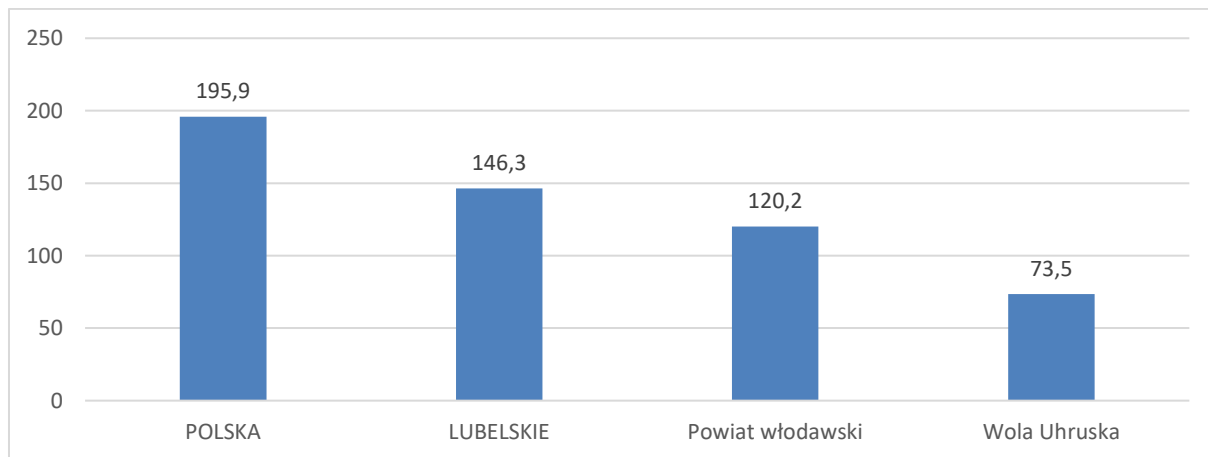


Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Wykr. 13. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2019 r. – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.



Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.



3.3. Rynek pracy i bezrobocie

Zgodnie z najnowszą analizą dokonaną przez Urząd Statystyczny w Lublinie w ramach publikacji „Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w I półroczu 2020 r.” w końcu czerwca 2020 r. w województwie lubelskim zaobserwowano pogorszenie sytuacji na rynku pracy. W ujęciu rocznym zanotowano zwiększenie się ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz wzrost stopy bezrobocia. W porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się również liczba ofert zatrudnienia, którymi dysponowały urzędy pracy. Osoby pozostające bez pracy dłużej niż 1 rok nadal stanowiły znaczącą część bezrobotnych rejestrowanych.

W końcu czerwca 2020 r. w urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było 75,7 tys. bezrobotnych, którzy stanowili 7,4% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce. W porównaniu z czerwcem 2019 r. liczba bezrobotnych zwiększyła się w województwie lubelskim o 11,3%, a w kraju o 17,0%.

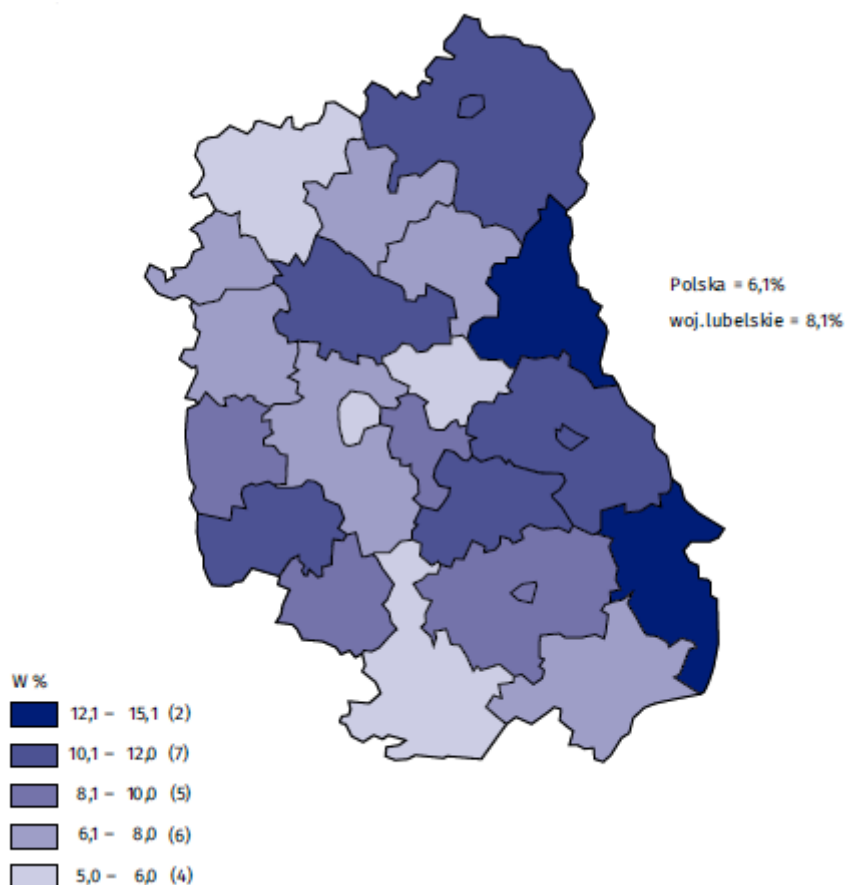
Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi w końcu czerwca 2020 r. wyniosła 40,7 tys. osób (więcej o 10,4% w porównaniu z czerwcem 2019 r.). Spośród wszystkich bezrobotnych zamieszkałych na wsi 52,0% stanowiły kobiety. Udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi wyniósł 53,8% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych i był niższy o 0,4 p. proc. w porównaniu z analogicznym okresem 2019 r., natomiast w kraju udział ten wyniósł 45,0%.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

W województwie lubelskim do powiatów o najwyższej stopie bezrobocia należały: włodawski (15,1%), hrubieszowski (12,9%) oraz chełmski (12,0%), o najniższej zaś: łukowski (5,0%), biłgorajski (5,5%) i Lublin (5,6%).

Mapa 2. Stopa bezrobocia w czerwcu 2020 r. w powiatach województwa lubelskiego.



Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, publikacja „Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w I półroczu 2020 r.”

Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Wola Uhruska w latach 2010-2020 wahała się w przedziale od 269 do 426. W 2020 bezrobotnych było 299 mieszkańców gminy. Oznacza to, że na przestrzeni 11 lat liczba bezrobotnych spadła o 103 osoby (ponad 25%). W 2020 r. liczna bezrobotnych kobiet wyniosła 151, natomiast mężczyzn 148 osób.

Tab. 20. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy w latach 2010-2020.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	402	423	426	423	407	353	332	290	269	275	299
mężczyźni	218	224	222	226	199	183	160	136	134	134	148
kobiety	184	199	204	197	208	170	172	154	135	141	151

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

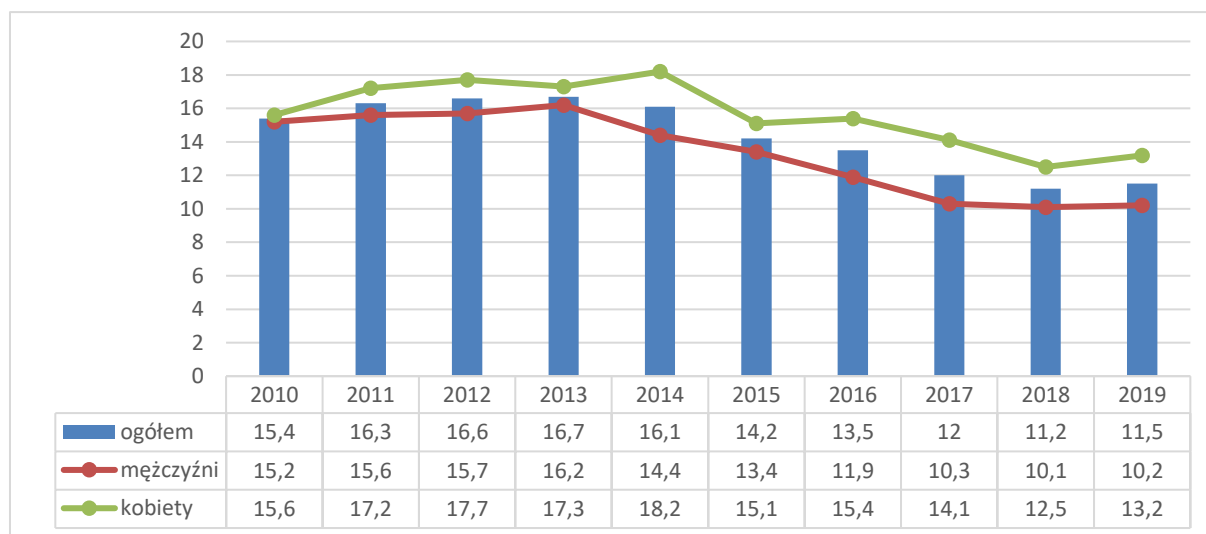


STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Sytuację na rynku pracy odzwierciedla udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Należy jednak pamiętać, że jest to tylko jeden ze sposobów podawania wielkości bezrobocia. Stopa bezrobocia obliczona tym sposobem będzie zawsze niższa, bo liczebność ludności w wieku produkcyjnym jest zawsze większa od liczebności *ludności aktywnej ekonomicznie*³. W Polsce najczęściej podawaną stopą bezrobocia jest wartość bezrobocia rejestrowanego obliczana na poziomie powiatu, wypada ona przeciętnie ok. 1,5% poniżej stopy bezrobocia ustalonej w badaniu BAEL.

Zgodnie z danymi BDL GUS udział procentowy bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2019 wyniósł 11,5%. Wyższy wskaźnik bezrobocia został zanotowany wśród kobiet (13,2%) niż mężczyzn (10,2%). Analiza danych na przestrzeni lat 2010 – 2019 wskazuje na poprawę sytuacji na rynku pracy. W ciągu dekady omawiany wskaźnik zmniejszył się łącznie o 3,9 punktu procentowego. Niemniej jednak jest wskaźnik odsetka osób bezrobotnych na terenie gminy nadal jest wyższy od średniej dla powiatu włodawskiego (9,6%), województwa lubelskiego (5,5%) i kraju (3,3%)

Wykr. 14. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2010-2019.



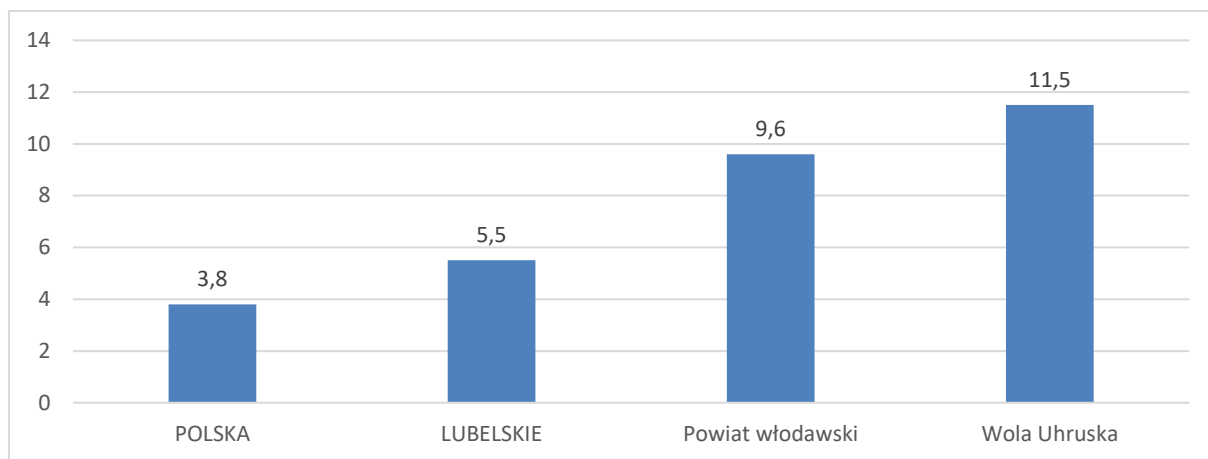
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

³ Stopa bezrobocia według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy (w ramach BAEL – Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, co kwartał na próbie rotacyjnej 20 000 gospodarstw domowych).



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Wykr. 15. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2019 r. – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.



Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.



3.4. Atrakcyjność inwestycyjna gminy

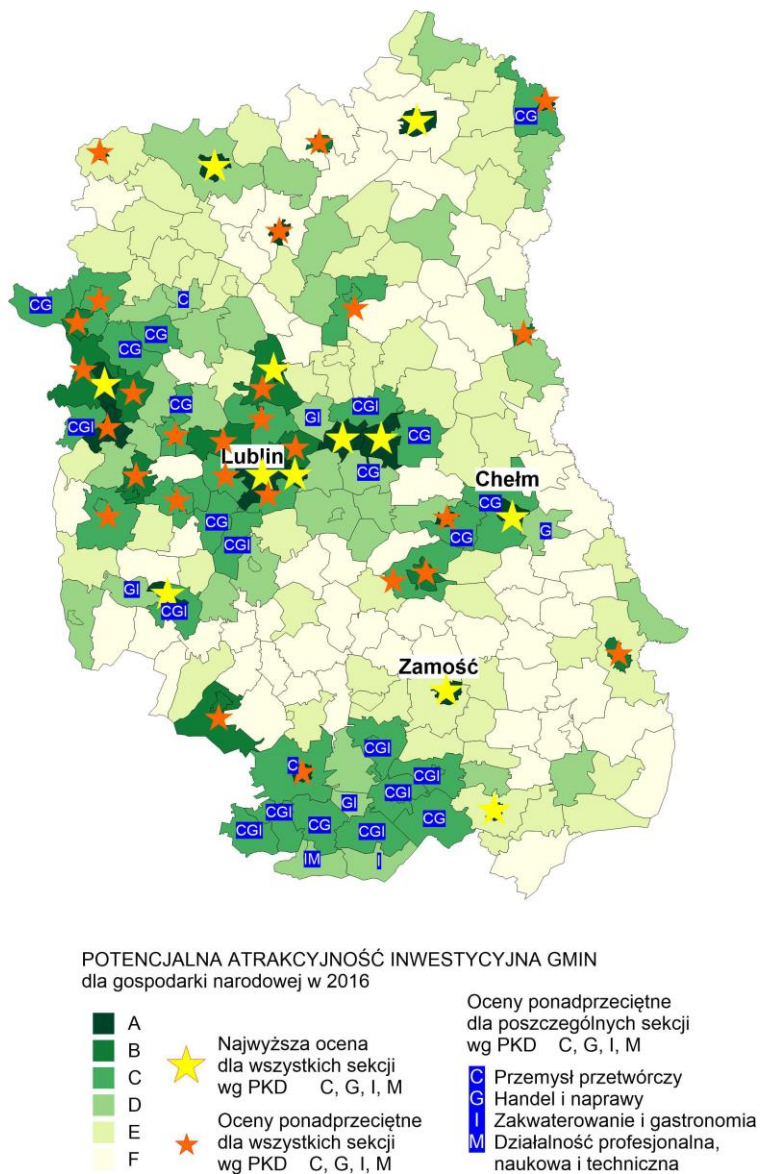
Województwo lubelskie odznacza się wyjątkowo korzystnymi warunkami rozwoju przemysłu spożywczego, z uwagi na rolniczy charakter przeważającej części województwa oraz bardzo wysoką specjalizację w uprawach roślin przemysłowych oraz owoców i warzyw.

W 2017 r. opublikowano ostatni raport „*Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2017, Województwo Lubelskie*”. Został on opracowany przez ekspertów ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. W raporcie posłużono się wskaźnikiem potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (PAI) oceniającym walory lokalizacyjne regionów. Wskaźniki obliczane były dla jednostek różnych szczebli podziału statystycznego (gminy, powiaty, podregiony, województwa).

Atrakcyjność w poszczególnych sferach określono na skali od A do F, gdzie A oznaczało region najbardziej atrakcyjny inwestycyjnie, a F obszar o najmniejszej atrakcyjności. Województwo lubelskie zostało przedstawione jako region o bardzo niskiej ogólnej atrakcyjności inwestycyjnej, o czym świadczy przyznanie mu klasy F.

Zgodnie ze wspomnianym opracowaniem powiat włodawski otrzymał najniższą klasę F (region o bardzo niskiej ogólnej atrakcyjności inwestycyjnej) przy ocenie wskaźnika potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dla gospodarki narodowej, co świadczy o jego dosyć niskim potencjale. Również gminie Wola Uhruska przydzielono kategorię F.

Mapa 3. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej powiatów woj. lubelskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji.



Źródło: Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2017", Polska Agencja Inwestycji i Handlu.

Urząd Gminy Wola Uhruska prowadzi na swojej stronie internetowej zakładkę „Dla przedsiębiorców” w ramach, której mogą się oni zapoznać z aktualną ofertą inwestycyjną gminy, którą zestawiono w formie tabelarycznej na potrzeby niniejszego opracowania.

Tab. 21. Tereny inwestycyjne gminy.

Lp.	Nr działki	Zdjęcie poglądowe
1	Nieruchomość niezabudowana – działki o nr: 1032, 27/12 w Woli Uhruskiej (obręb 0015-WOLA UHRUSKA) i 70/2, 71/2, 72, 73/3, 84, 85 w Bytyniu (obręb 0001-BYTYŃ) tworzących kompleks gruntu o łącznej powierzchni 10,3087 ha z propozycją zabudowy obiektami turystycznymi.	Wola i Bytyń, działki nr: 71/2, 72, 70/2, 84, 85 obręb Bytyń, 1032, 27/12 obręb Wola Uhruska 
2	Nieruchomość niezabudowana – działki o nr: 211/2, 212/1 i 214/2 w Piaskach (obręb 0009-PIASKI) gmina Wola Uhruska o łącznej powierzchni 6,47 ha z możliwością budowy stawu rybnego o pow. 1,00 – 1,50 ha oraz budowy pensjonatu wielofunkcyjnego wraz z zagospodarowaniem otoczenia w podstawowe urządzenia niezbędne do uprawiania wędkarstwa i turystyki rodzinnej.	Piaski - działki nr: 211/2, 212/1, 214/2 

Lp.	Nr działki	Zdjęcie poglądowe
3	Nieruchomość niezabudowana – działki nr 141/7 i 142/2 o pow. 1,9787 ha w Woli Uhruskiej (obwód 0015-WOLA UHRUSKA) na budowę Domu Pomocy Społecznej dla co najmniej 30 osób z niezbędnym zagospodarowaniem terenu w urządzenia rekreacyjno-wypoczynkowe.	

Źródło: <https://wolauhruska.pl>

W gminie Wola Uhruska do końca 2020 r. obowiązywały zwolnienia od podatku od nieruchomości w związku z tworzeniem nowych miejsc pracy. Na podstawie uchwały nr X/63/2015 Rady Gminy Wola Uhruska z dnia 19 listopada 2015 r. zwalniano od podatku na:

- ✓ 12 miesięcy, jeżeli utworzono co najmniej 1 nowe miejsce pracy;
- ✓ 24 miesięcy, jeżeli utworzono co najmniej 3 nowe miejsca pracy;
- ✓ 36 miesięcy, jeżeli utworzono co najmniej 10 nowych miejsc pracy.

Do końca obowiązywania ww. uchwały ze zwolnienia skorzystała jedna firma, która utworzyła miejsca pracy na bazie obiektów zlikwidowanej w 2019 r. betoniarni w Piaskach.



3.5. Podsumowanie [3] Gospodarka i rynek pracy

PODSUMOWANIE [2] GOSPODARKA I RYNEK PRACY

- ✓ Gmina Wola Uhruska jest gminą o dominującej funkcji rolniczej.
- ✓ W gminie dominują gospodarstwa o powierzchni od 15 ha i więcej (46,96%).
- ✓ Na terenie gminy dominują gleby orne średniej i niskiej jakości.
- ✓ Wśród podmiotów na terenie gminy dominują przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne, działające w branży handlowej i usług budowlanych.
- ✓ Gmina Wola Uhruska wypada niekorzystnie na tle powiatu, województwa i kraju pod względem wskaźników przedsiębiorczości i bezrobocia
- ✓ Zgodnie z raportem „Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów” gmina Wola Uhruska, podobnie jak powiat włodawski została określona jako region o bardzo niskiej ogólnej atrakcyjności inwestycyjnej
- ✓ Gmina posiada ofertę terenów inwestycyjnych.
- ✓ Urząd Gminy stymuluje rozwój przedsiębiorczości poprzez system zwolnień z podatku dla pracodawców tworzących miejsca pracy.

4. Środowisko naturalne i infrastruktura



4.1. Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe

Na formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody składają się parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Tereny nadbużańskie w granicach gminy są mało przekształcone i zachowały wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz bogactwo siedlisk gatunków fauny i flory. Ze względu na walory przyrodnicze teren gminy objęty jest szczególnymi formami ochrony przyrody o znaczeniu transeuropejskim, krajowym, regionalnym, subregionalnym i lokalnym. Na terenie gminy występują rezerваты przyrody, park krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody. Obszar całej gminy leży w obrębie Transgranicznego Obszaru Chronionego (TOCH) „Polesie Zachodnie” zaś północna i środkowa część gminy wchodzi w zakres trójstronnego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie” będącego na liście Rezerwatów Biosfery UNESCO. Występujące na terenie gminy ostoje siedliskowe i ptasie zakwalifikowane zostały do sieci NATURA 2000. Biegąca na terenie gminy Dolina Bugu wchodzi w skład paneuropejskiego korytarza ekologicznego. Forma ta objęta ochroną planistyczną wymusza określony sposób kształtowania drożności ekologiczno-przestrzennej korytarza.

Obiekty objęte ochroną prawną:

a) rezerваты przyrody

- ✓ *Rezerваты Przyrody „Brudzieniec” i „Trzy jeziora”.* Są to rezerваты sąsiadujące ze sobą i praktycznie tworzące jeden kompleks ochronny. Rezerwat Brudzieniec został utworzony w 1973r. Obejmuje on obszar jeziora Brudzieniec i pas otaczających go lasów o łącznej powierzchni 35,89 ha. Natomiast Rezerwat Trzy Jeziora został utworzony zgodnie z zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w 1996 r. Obejmuje obszar lasów, jezior i torfowisk o powierzchni 749,24 ha. Oba rezerваты swym obszarem obejmują łącznie trzy jeziora: Brudzieniec, Brudno i Płotycze. Jezioro Brudzieniec jest śródlęśnym jeziorem dystroficznym w otoczeniu torfowiska niskiego oraz borów sosnowych i olsów. Stanowi osobny rezerwat torfowiskowy objęty częściową ochroną od 1973 r. Jest ostoją introdukowanych w 1979 r. bobrów. Pozostałe dwa jeziora stanowią uzupełnienie chronionej powierzchni jeziora Brudzieniec i mają istotne znaczenie dla zachowania zbiorowisk wodnotorfowiskowych z wieloma rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin: brzoza niska, lepica litewska, wierzba lapońska, storczyki, rosiczki oraz zwierząt: bóbr, wydra, żółw błotny, orzeł bielik, bocian czarny, rzadkie gatunki ważek, cietrzew, orlik krzykliwy, dzięcioł białostrzygi, podróżniczek, muchołówka białoszysja.

W niedalekiej odległości od rezerwatów, ale już poza granicami gminy Wola Uhruska znajduje się rezerwat „Żółwiowe Błota” – utworzony w 1988 r. obejmuje obszar lasów, stawów oraz jezior Spólne, Koseniec i Peresza. Zajmuje łączną powierzchnię 734,41ha. Utworzony celem ochrony rzadkiej w Europie i najliczniejszej w Polsce populacji żółwia błotnego. W granicach rezerwatu znalazły się nieduże, zarastające zbiorniki wodne, śródlęsne bagna, czyste rzeki



i niewielkie torfianki na obszarach olsów i borów, będące miejscem przebywania żółwia błotnego.

- ✓ „Małoziemce” – został utworzony w 1988 r. (Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 17 listopada 1988 r). Jest to rezerwat faunistyczny o powierzchni 38,07 ha. W całości leży na terenie gminy i obejmuje fragment lasu z drzewostanami dębowymi, olszowymi, i sosnowymi z udziałem grabu i brzozy. Występują tu także śródleśne bagienka z zaroślami wierzbowymi. Rezerwat ma na celu ochronę kolonii lęgowej czapli siwej. Z rzadkich gatunków roślin na terenie rezerwatu występują: wawrzynek wilczełyko, lepnica litewska, kosaciec syberyjski, buławnik czerwony.

b) Parki krajobrazowe

- ✓ *Sobiborski Park Krajobrazowy* – dla którego obowiązuje Rozporządzenie nr 37 Wojewody Lubelskiego z dnia 26 lipca 2004 r. zmieniające Rozporządzenie nr 53 Wojewody Lubelskiego z dn. 10 czerwca 2003r.). Park obejmuje obszar 10 000 ha i położony jest na terenie gmin Hańsk, Włodawa i Wola Uhruska. Celem ochrony Parku jest zachowanie unikalnych w skali regionu i kontynentu walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych i turystycznych środowiska w szczególności związanych z ekosystemami wodno-torfowiskowymi oraz walorów historycznych związanych z wielokulturowym charakterem regionu. Park posiada otulinę o łącznej powierzchni 9500 ha, która zabezpiecza go przed szkodliwym działaniem czynników zewnętrznych. Otulina jest częścią Poleskiego Krajobrazu Chronionego. Sobiborski Park Krajobrazowy jest parkiem leśnym – lasy zajmują 80% powierzchni parku. Dominują zbiorowiska borowe, których drzewostan buduje sosna zwyczajna z domieszką świerka i dębu. Spotkać tu można także lasy grądowe i olsy. Na terenie Parku wykształciły się torfowiska będące charakterystycznym jego elementem. Rośnie tu wiele gatunków chronionych i rzadkich roślin naczyniowych. Spotkamy tu brzozę niską, wierzbę lapońską i borówkolistną. W lasach, na łąkach i torfowiskach występuje kilka gatunków storczyków. W borach występują widłaki – jałowcowaty, goździsty rzadziej wroniec. Na suchych siedliskach spotkać można lepicę litewską. Część występujących tu roślin objęta jest ochroną prawną. Mały stopień przekształcenia środowiska oraz duże różnicowanie warunków siedliskowych decyduje o bogactwie fauny. Bytują tu wilki, drzewostany leśne są ostoją łosi, na jeziorach spotyka się żeremia borowe oraz wydry. Na terenie parku występują gatunki ptaków środowisk wodnych, podmokłych oraz drapieżnych: orły bieliki, orliki krzykliwe, bocian czarny, żurawie, gągoły, cietrzewie. Na szczególną uwagę zasługuje najliczniejsza w Europie Środkowej populacja żółwia błotnego.

c) użytki ekologiczne:

- ✓ „*Skarpa Nadbużańska*” - użytk utworzony w 1995 r. na terenie gminy Wola Uhruska i Włodawa, w leśnictwach Wołoczyny i Zbereże. Zajmuje powierzchnię 78,46 ha. Celem utworzenia jest ochrona bagien i starorzeczy ze zbiorowiskami zaroślowymi z klasy *Alnetea glutinosae*, szuwarowymi z klasy *Phragmitetea* i wodnymi z klas *Lemnetea* i *Potamogetonetea*. Gatunki rzadkie to osoka aloesowa i turzyca oszczepowata.
- ✓ „*Dolina rzeki Krzemianki*” – użytk położony na terenie gmin Wola Uhruska, Hańsk i Włodawa. Należy do leśnictw Adamki, Luta, Podlaski i Macoszyn. Celem utworzenia jest ochrona bagien i starorzeczy z roślinnością zaroślową z klasy *Alnetea glutinosae*, szuwarową z klasy *Phragmitetea* i wodną z klas *Lemnetea* i *Potamogetonetea*.
- ✓ „*Baranie Bagno*” – użytk położony w gminie Wola Uhruska zajmujący powierzchnię 14,04 ha. Utworzony celem ochrony bagien i torfowisk.



d) rezerwat biosfery

- ✓ Północna i środkowa część gminy wchodzi w zakres utworzonego w 2002 r. Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie” położonego na pograniczu Polski, Ukrainy i Białorusi. Po stronie polskiej obejmuje najcenniejsze przyrodniczo tereny Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Rezerwat biosfery łączy ze sobą wiele obszarów chronionych: Poleski Park Narodowy, Park Krajobrazowy Pojezierza Łęczyńskiego, Poleski Park Krajobrazowy, Sobiborski Park Krajobrazowy, Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu oraz zatwierdzone i projektowane rezerваты przyrody. Po stronie polskiej powierzchnia tworzonego rezerwatu wynosi około 135 tys. ha.

W obrębie rezerwatu wyznaczono trzy strefy:

- wzmożonej ochrony,
- ochrony przyrody, rekreacji, proekologicznego rolnictwa i edukacji ekologicznej,
- ekorozwoju, wzbogacania krajobrazu i promocji kompleksu MRB Polesie.

W obrębie gminy do strefy wzmożonej ochrony włączono rezerwat „Trzy Jeziora” wraz z pasem łączących go drzewostanów na wododziale zlewni Tarasienki i Bugu. Do strefy drugiej zakwalifikowano pozostałą część Sobiborskiego Parku Krajobrazowego leżącą w granicach gminy. Strefa trzecia sięga na południe po drogę łączącą miejscowości Piaski i Wolę Uhruską⁴.

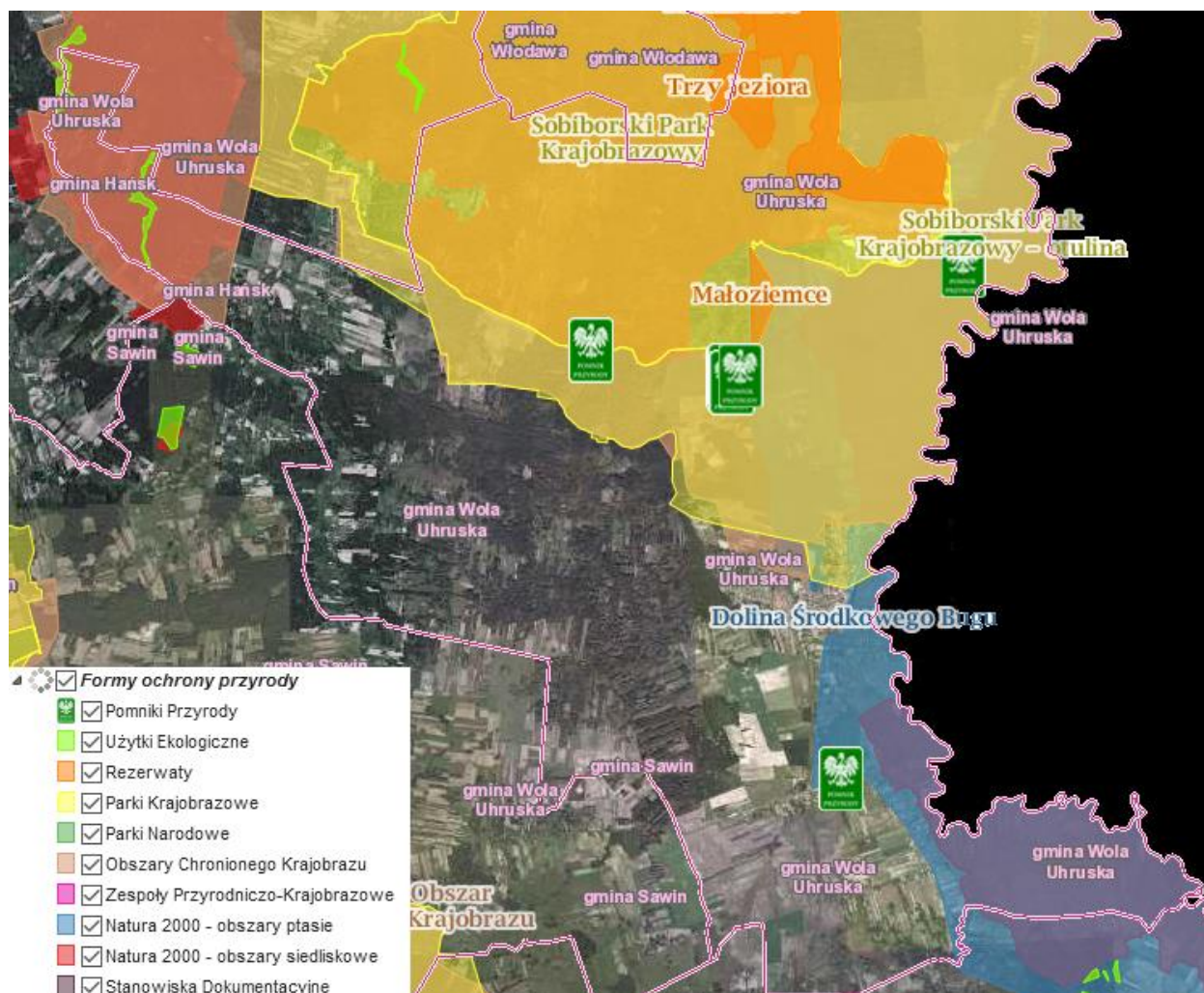
e) obszary Natura2000

- ✓ „Dolina Środkowego Bugu”- PLB 060003 (28096,55 ha) – ostoja ptasia o randze europejskiej E67. Obszar stanowi odcinek doliny Bugu między okolicą miejscowości Gołębie, gdzie rzeka, płynąca przez terytorium Ukrainy staje się rzeką graniczną, a Terespołem. Na całym tym odcinku rzeka ma naturalny charakter, z licznymi meandrami i starorzeczami. Koryto jest głęboko wcięte, skarpy osiągają kilka metrów wysokości. Dolina rzeki zajęta jest przez łąki, miejscami niewielkie płaty zdegradowanych lasów nadrzecznych, kępy zarośli wierzbowych i pola uprawne.
- ✓ „Lasy Sobiborskie”- PLH 060043 (9709,35 ha) – ostoja o dużej różnorodności biologicznej, za zachowanymi w bardzo dobrym stanie fragmentami torfowisk wysokich i przejściowych borów bagiennych. Obszar obejmuje 3 fragmenty dużego kompleksu leśnego, położonego we wschodniej części Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Największy z nich, położony na wschodzie, obejmuje lasy ze znacznym udziałem borów bagiennych i olsów, są tu też liczne płaty śródleśnych torfowisk wysokich. Znajduje się tu grupa 6 eutroficznych jezior, otoczonych przez przyjeziorne torfowiska przejściowe i niskie. Doliny małych cieków lub lokalne zagłębienia terenu to miejsca występowania kompleksów bagiennych i łąkowych. Na terenie uroczyska „Mozaika Kosyńska”, znajduje się unikatowa mozaika torfowisk niskich z niewielkimi oczkami wodnymi i zastoiskami wodnymi oraz kompleksów wilgotnych i suchych łąk, olsów, borów mieszanych oraz muraw napiaskowych. Południową część tej enklawy stanowi wał moreny czołowej, porośniętej murawami napiaskowymi. Fragment centralny (średniej wielkości) obejmuje część górnej zlewni rzeki Krzemianki, z licznymi płatami borów bagiennych i wilgotnych łąk. Płat zachodni (najmniejszy) obejmuje dystoficzne jezioro Dubeczyńskie, otoczone torfowiskami wysokimi, przejściowymi i niskimi oraz borami bagiennymi.
- ✓ „Poleska Dolina Bugu”- PLH 060032 (8173,24 ha) – obszar położony jest w dolinie rzeki Bug, przepływającej przez Polesie Zachodnie, w rejonie miejscowości Skryhiczyn na południu, Husynne, Hniszów, Stulno oraz Dołhobrody i Jabłeczna w części północnej. Wyznacza granicę państwową pomiędzy Polską i Ukrainą. W ostoi znalazła się lewobrzeżna część doliny. Obszar składa się z 6 części obejmujących najcenniejsze przyrodniczo i wybitnie atrakcyjne

⁴ Dane na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wola Uhruska.

krajoznawczo odcinki doliny środkowego Bugu. Rzeka ma tu charakter naturalny, z licznymi meandrami i starorzeczami, rozległymi kompleksami wielogatunkowych, ekstensywnie użytkowanych łąk, wśród których znajdują się łagodne, piaszczyste wzniesienia z murawami ciepłolubnymi, a w obniżeniach terenu - płaty łągów i zarośli wierzbowo-topolowych. Lokalnie, na niewielkich powierzchniach występują bardzo interesujące łąki kalcyfilne ze związku *Calthion*.

Mapa 4. Obszary chronione na terenie gminy.



Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Na terenie gminy Wola Uhruska istnieje 13 pomników przyrody – drzew rosnących w zespołach parkowych w Majdanie Stuleńskim i Uhrusku.



4.2. Infrastruktura wodno-ściekowa

Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 67,0 km, liczba przyłączy: 941 szt. W sieć wodociągową wyposażone są miejscowości:

- ✓ Bytyń,
- ✓ Majdan Stuleński,
- ✓ Kosyń,
- ✓ Macoszyn Duży,
- ✓ Stulno,
- ✓ Siedliszcze,
- ✓ Uhrusk,
- ✓ Wola Uhruska,
- ✓ Zbereże.

Sieci te są zasilane wodą z trzech ujęć: w Woli Uhruskiej, Majdanie Stuleńskim i Siedliszczu.

Miejscowości nieposiadające wodociągu to: Józefów, Mszanka, Mszanna, Mszanna-Kolonia, Piaski, Potoki, Stanisławów.

Łączna długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 32,9 km, natomiast liczba przyłączy: 556. W sieć kanalizacyjną wyposażone są miejscowości:

- ✓ Wola Uhruska,
- ✓ Bytyń,
- ✓ Nadbużanka,
- ✓ Uhrusk,
- ✓ Siedliszcze.

Pozostałe miejscowości, tj. Józefów, Kosyń, Majdan Stuleński, Małoziemce, Mszanka, Mszanna, Mszanna-Kolonia, Piaski, Potoki, Stanisławów, Stulno, Zbereże, nie posiadają kanalizacji. W miejscowościach tych jest łącznie zamontowanych 91 przydomowych oczyszczalni ścieków. Ponadto na terenie Woli Uhruskiej, Majdanu Stuleńskiego i Siedliszcza zamontowane stacje uzdatniania wody.

Tab. 22. Szamba i zagrodowe oczyszczalnie ścieków na terenie gminy.

Lokalizacja	Szamba (szt.)	Zagrodowe oczyszczalnie ścieków (szt.)
Bytyń	16	1
Józefów	9	4
Kosyń	19	15
Macoszyn Duży	8	16
Majdan Stuleński	11	3
Mszanka	4	3
Mszanna	9	7
Mszanna-Kolonia	8	4
Piaski	0	6
Potoki	5	4
Siedliszcze	6	6
Stanisławów	6	1
Stulno	95	4
Uhrusk	0	5
Wola Uhruska	3	3
Zbereże	27	9
RAZEM	226	91

Źródło: Urząd Gminy Wola Uhruska.

W Bytniu zlokalizowana jest gminna oczyszczalnia ścieków, posiadająca przepustowość 233 m³/d.



4.3. Infrastruktura zagospodarowywania odpadów

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Do głównych zadań systemu gospodarki odpadami należy zaliczyć:

- ✓ edukację ekologiczną społeczeństwa,
- ✓ uporządkowanie gospodarki odpadami w gminie, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów, wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w ramach przewidywanych do osiągnięcia celów krótko i długookresowych,
- ✓ osiągnięcie wymaganych prawem poziomów odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Zgodnie z „Planem gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022”, Gmina Wola Uhruska została zaliczona do Regionu Chełm. Na terenie gminy znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowany w siedzibie PW „BAZA” na ul. Krótkiej 2 w Woli Uhruskiej. Przyjęcie odpadów do PSZOK jest bezpłatne. Odpady komunalne przekazywane są do Zakładu Przetwarzania Odpadów Komunalnych regionu chełmskiego w Srebrzyszczu.

W 2019 r. z terenu gminy Wola Uhruska, zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, zebrano łącznie ponad 302 t odpadów. Z tego aż 235 t wygenerowały gospodarstwa domowe. Jedynie 67 ton odpadów pochodziło z innych źródeł, takich jak: usługi komunalne, handel, mały biznes, biura i instytucje. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów stanowiły 55,8%.

Tab. 23. Odpady zebrane w gminie w latach 2017-2019.

Odpady	2017	2018	2019
Ogółem (t), w tym:	232,66	246,68	302,3
z gospodarstw domowych (t)	193,88	180,36	235,36
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji) (t)	38,78	66,32	66,94
odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	67,6	54,9	55,8

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.



4.4. Infrastruktura energetyczno-oświetleniowa

Na terenie gminy Wola Uhruska przebiegają sieci elektroenergetyczne wysokiego (3,5 km) średniego (ok. 93 km) i niskiego napięcia. W zdecydowanej większości są to linie napowietrzne. W najbliższych latach planowane jest skablowanie linii niskiego napięcia w Woli Uhruskiej. Na terenie gminy znajduje się Główny Punkt Zasilający (Macoszyn Duży) napięcia 110/SN.

Na terenie gminy działają trzy farmy fotowoltaiczne, w tym dwie o mocy 1 MW i jedna o mocy 0,5 MW. Ponadto na różnym etapie przygotowania planowane jest uruchomienie kolejnych 13 farm fotowoltaicznych o łącznej mocy ok. 25 MW.

Tab. 24 prezentuje wykaz punktów oświetlenia ulicznego w rozbiciu na poszczególne miejscowości.

Tab. 24. Wykaz punktów oświetlenia ulicznego w rozbiciu na poszczególne miejscowości gminy.

Lp.	Miejscowości	Liczba punktów oświetlenia ulicznego	W tym stanowiących własność gminy
1.	Bytyń	43	0
2.	Kosyń	36	0
3.	Mocoszyn Duży	23	0
4.	Mszanka	12	0
5.	Piaski	12	0
6.	Siedliszcze	58	0
7.	Stulno	43	0
8.	Uhrusk	36	3
9.	Wola Uhruska i Nadbużanka	247	35
10.	Zbereże	32	32
Razem		542	70

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wola Uhruska.

Wg BDL GUS na koniec 2019 r. długość sieci gazowniczej na terenie gminy Wola Uhruska wynosiła 19 745 m, w tym 11 815 m sieci rozdzielczej, do której przyłączonych było 38 obiektów, w tym 33 obiekty mieszkalne. Na koniec 2018 r. stopień gazyfikacji gminy wynosił 1,26% (ludność korzystając z sieci gazowej w stosunku do ogółu ludności).



4.5. Stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Wola Uhruska zakładał, że w efekcie jego wdrożenia nastąpi zmniejszenie zużycia energii finalnej z 196 334 GJ do 189 702 GJ (o 3,4%), przy jednoczesnym wzroście udziału energii ze źródeł odnawialnych z 30,1% (59 086 GJ) w 2010 r. do około 55,9% (105 970 GJ) w 2020 r. Podejmowane działania przyczynią się także do redukcji emisji CO₂ o 48,0% (7 524 t) w stosunku do 2010 r.

Na moment sporządzania niniejszego opracowania, Raport dotyczący realizacji zapisów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej był w trakcie opracowania. Stąd też opisując stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie gminy postanowiono ograniczyć się do opisu poszczególnych projektów dofinansowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

W ramach projektu „**Poprawa czystości powietrza na terenie gminy Wola Uhruska w Dolinie Bugu poprzez wykorzystanie biomasy i energii słonecznej jako alternatywnych źródeł ciepła**” w latach 2014-2015 wykonano 605 indywidualnych instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej 4,4 MW, w tym:

- ✓ 465 instalacje kolektorów słonecznych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej o zainstalowanej mocy 1,7 MW;
- ✓ 140 instalacje kotłów centralnego ogrzewania wykorzystujące biomasę o zainstalowanej mocy 2,7 MW.

Wartość całkowita projektu wyniosła 7 722 382,28 zł z czego 7 073 714,88 zł stanowiły koszty kwalifikowane. Dofinansowanie projektu wyniosło 3 542 979,43 zł, co stanowi 50,09% kosztów kwalifikowanych.

W ramach projektu „**Budowa elektrowni fotowoltaicznej w gminie Wola Uhruska**” współfinansowanego z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013 Gmina Wola Uhruska w 2014 r. wybudowała elektrownię fotowoltaiczną o mocy ok. 0,5 MW (roczna produkcja energii na poziomie 500 MWh). Elektrownia powstała na gruntach Przedsiębiorstwa Usługowo-Wytwórczego Sp. z o.o., które jest także jej operatorem.

Ponadto w ramach projektów polegających na rozbudowie lub modernizacji obiektów komunalnych na terenie gminy powstały instalacje PV na następujących obiektach:

- ✓ przy oczyszczalni ścieków w Bytniu – 40 kW,
- ✓ przy ujęciu wody w Woli Uhruskiej – 40 kW,
- ✓ na budynku Urzędu Gminy – 10 kW,
- ✓ na budynku Szkoły Podstawowej w Macoszynie Dużym – 3 kW,
- ✓ na budynku Szkoły Podstawowej w Uhrusku – 3 kW,
- ✓ na budynku Przychodni Medycyny Rodzinnej w Woli Uhruskiej – 6 kW,
- ✓ na budynku świetlicy w Kosyniu – 6 kW.

W ramach projektu „**Budowa budynku pasywnego pełniącego funkcje kulturalne, demonstracyjne i promujące rozwiązania budownictwa energooszczędnego**” Gmina Wola Uhruska w latach 2019-2020 wybudowała w Kosyniu świetlicę będącą budynkiem pasywnym, tj. budynkiem, do którego budowy wykorzystywano systemy o podwyższonych parametrach izolacji cieplnej z zastosowaniem technologii pozyskiwania energii z otoczenia. Budynek wyposażony został w instalację paneli fotowoltaicznych, gruntową pompę ciepła, wentylację mechaniczną z odzyskiem ciepła – rekuperacja. Projekt realizowany w ramach Osi priorytetowej RPLU.05.00.00. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna, działanie: RPLU.05.05.00. Promocja niskoemisyjności Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Rekuperację zastosowano również w obiektach hali sportowo-widowiskowej i sali gimnastycznej w Woli Uhruskiej, a pompy ciepła w wielofunkcyjnym budynku byłego gimnazjum w Woli Uhruskiej – obecnie Szkoła Podstawowa. Dodatkowo na budynkach hali sportowo-widowiskowej i gimnazjum zamontowane są kolektory słoneczne do podgrzewania ciepłej wody użytkowej, a także wykonano gruntowe wymienniki ciepła wspomagające systemy grzewcze i wentylacyjne sal gimnastycznych.

Fot. 1. Elektrownia fotowoltaiczna w Woli Uhruskiej.



Źródło: <https://wolauhruska.pl>

W czasie opracowywania Strategii Gmina Wola Uhruska była na etapie realizacji projektu „**Budowa instalacji fotowoltaicznej na terenie Gminy Wola Uhruska**” zakładającego budowę 67 instalacji PV o mocach od 2 do 5 KW na budynkach prywatnych. Projekt realizowany z udziałem środków



Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, działanie 4.1 „Wsparcie wykorzystania OZE”, Oś Priorytetowa 4 Energia Przyjazna Środowisku. Szacunkowa wartość projektu to kwota 1 018 015 zł.



4.6. Podsumowanie [4] Środowisko naturalne i infrastruktura

PODSUMOWANIE [2] ŚRODOWISKO NATURALNE I INFRASTRUKTURA

- ✓ Gmina Wola Uhruska posiada wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe.
- ✓ Do chronionych form przyrody występujących na terenie gminy zaliczają się: Rezerwaty Przyrody „Brudzieniec” i „Trzy Jeziora”, Sobiborski Park Krajobrazowy, użytki ekologiczne, oraz obszary Natura 2000
- ✓ Łączna długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 32,9 km, natomiast liczba przyłączy: 556.
- ✓ Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 67,0 km, liczba przyłączy: 941 szt.
- ✓ Zarówno w sieć wodociągową jak i kanalizacyjną wyposażona jest tylko część miejscowości na terenie gminy.
- ✓ W miejscowościach, które nie posiadają kanalizacji funkcjonuje 91 przydomowych oczyszczalni ścieków.
- ✓ W Bytyniu zlokalizowana jest gminna oczyszczalnia ścieków, posiadająca przepustowość 233 m³/d.
- ✓ Na terenie Gminy znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowany w siedzibie PW „BAZA” na ul. Krótkiej 2 w Woli Uhruskiej.
- ✓ Na terenie gminy działają 3 farmy fotowoltaiczne, w tym 2 o mocy 1 MW i 1 o mocy 0,5 MW.
- ✓ Na różnym etapie przygotowania planowane jest uruchomienie kolejnych 13 farm fotowoltaicznych o łącznej mocy ok. 25 MW.
- ✓ W ramach projektu dofinansowanego w ramach działania 4.1. RPO WL na lata 2014-2020 w gminie powstało 465 instalacji kolektorów słonecznych oraz zamontowanych zostało 140 kotłów na biomasę.

5. Kultura i dziedzictwo kulturowe



5.1. Walory kulturowe

Na terenie gminy znajdują się obiekty prawnie chronione, wpisane do rejestru zabytków oraz zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Tab. 25. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Nr rejestru
1.	Cerkiew prawosławna, ob. kościół rzymskokat. pw. św. Stanisława Kostki wraz z otaczającym drzewostanem, w gran. działki wskazanej w dec., wg zał. mapy i karty ewidencyjnej	Kosyń	A/182
2.	Cmentarz prawosławny na działce wskazanej w dec., wg zał. mapy.	Kosyń	A/1614
3.	Kościół paraf. pw. św. Jana Chrzciciela wraz z Wyposażeniem architektonicznym i ruchomościami, drzewostan w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego oraz plebania w gran. ścian zewn. na działce wskazanej w dec. wg załącznika	Uhrusk	A/670
4.	Cerkiew prawosławna pw. Wniebowzięcia NMP wraz z wyposażeniem wnętrza, w gran. cmentarza cerkiewnego	Uhrusk	A/1153
5.	Plebania (parafii rzymskokat.), w gran. ścian zewn. wg zał. mapy	Uhrusk	A/670
6.	Kapliczka drewniana, w gran. wg zał	Uhrusk	A/1161
7.	Cmentarz prawosławny wraz z 2 nagrobkami na działce wskazanej w decyzji, wg zał. mapy	Uhrusk	A/1640
8.	Najstarsza część cmentarza rzymskokat. (w gran. wg opisu w de.), na działce wskazanej w dec. wg zał. karty cmentarza	Uhrusk	A/179
9.	Cmentarz prawosławny wraz z 2 nagrobkami na działce wskazanej w decyzji, wg zał. mapy	Zbereże	A/1641

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych rejestru zabytków

Tabela poniżej zawiera wykaz obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Tab. 26. Wykaz obiektów zabytkowych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Nr działki	Fotografia
1.	Kapliczka przydrożna	Bytyń	434	
2.	Cmentarz rzymsko-katolicki	Bytyń	1198, 1032/1, 133/1, 1196	
3.	Cmentarz prawosławny	Kosyń	154	
4.	Cmentarz rzymsko-katolicki	Kosyń	153	
5.	Cerkiew prawosławna, ob. Kościół rzymskokatolicki p.w. św. Stanisława Kostki	Kosyń	142	
6.	Mogiła nieznanego żołnierza	Macoszyn Duży	209/12	
7.	Park podworski	Majdan Stuleński	23/1 i 23/2	



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Nr działki	Fotografia
8.	Cmentarz ewangelicki	Piaski	186	
9	Cmentarz prawosławny	Siedliszcze	451	
10	Chałupa nr 28	Siedliszcze	496/1	
11	Chałupa nr 60	Siedliszcze	351	
12	Pomnik ku czci poległych żołnierzy AR	Siedliszcze	288	
20	Park podworski	Stulno	383	
21	Cerkiew prawosławna p.w. Najświętszej Marii Panny	Uhrusk	407	
22	Dawny cmentarz przy cerkiewny	Uhrusk	407, 408	



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Nr działki	Fotografia
23	Cmentarz prawosławny	Uhrusk	463	
24	Zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela	Uhrusk	343, 344	
25	Kościół w Zespole Kościoła Parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela	Uhrusk	344	
26	Plebania w Zespole Kościoła Parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela	Uhrusk	343	
27	Dzwonnica w Zespole Kościoła Parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela	Uhrusk	344	
28	Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki	Uhrusk	249	
29	Kapliczka św. Jana Niepomucena	Uhrusk	357	
30	Zespół dworsko-parkowy	Uhrusk	743/6	



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Nr działki	Fotografia
31	Dwór w zespole dworsko-parkowym	Uhrusk	743/6	
32	Obora w zespole dworsko-parkowym	Uhrusk	743/22	
33	Park w zespole dworsko-parkowym	Uhrusk	743/6	
34	Zespół dworca kolejowego	Wola Uhruska	237/2	
35	Budynek dworca kolejowego	Wola Uhruska	237/2	
36	Wieża ciśnień w zespole dworca kolejowego	Wola Uhruska	237/2	
37	Piwnica w zespole dworca kolejowego	Wola Uhruska	237/2	
38	Cmentarz prawosławny	Zbereże	377	



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Zakres wpisu	Miejscowość	Nr działki	Fotografia
39	Mogiła żołnierska na cmentarzu prawosławnym	Zbereże	377	
40	Cmentarz unicki przykościelny	Zbereże	178	
41	Chałupa nr 45 dawna karczma	Zbereże	169	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentu: Gminna Ewidencja Zabytków.



5.2. Infrastruktura kultury

W Gminie Wola Uhruska funkcjonuje jedna instytucja kultury – Gminna Biblioteka Publiczna w Woli Uhruskiej. Misją Biblioteki jest rozpoznawanie, rozwijanie i zaspakajanie potrzeb czytelniczych i informacyjnych społeczności gminy oraz upowszechnianie wiedzy i kultury. W Bibliotece organizowane są różne imprezy: konkursy, lekcje biblioteczne, wystawy książek, imprezy mające na celu aktywizację młodego czytelnika – „Pasowanie na czytelnika”, czytanie bajek, itp. Księgozbiór zgromadzony w Bibliotece liczy ponad 9800 woluminów. Co roku uzupełniane są także publikacje dotyczące regionu lubelskiego oraz gminy Wola Uhruska, tzw. regionalia (książki, foldery, przewodniki, mapy). Gminna Biblioteka Publiczna posiada program biblioteczny Mateusz, w którym katalogowane są zbiory biblioteczne, a na 2021 r. planowane jest uruchomienie wypożyczalni elektronicznej. W bibliotece użytkowano 3 komputery z bezpłatnym dostępem do Internetu.

W 2018 r. Biblioteka zorganizowała następujące wydarzenia, mające na celu promocję czytelnictwa: lekcje biblioteczne, Gminny konkurs recytatorski „Ulubione wiersze dzieci”, imprezę biblioteczną pt. „Pasowanie na czytelnika” dla klasy I, wystawy nowości wydawniczych i rocznicowych poświęconych pisarzom i wydarzeniom, wystawę zorganizowaną w Gimnazjum w 190 rocznicę urodzin pisarza i regionalisty - Leona Kunickiego, gazetki okolicznościowe, czytanie bajek, baśni i legend polskich, wycieczki do biblioteki, udział Biblioteki w kampanii społecznej organizowanej przez Instytut Książki pt. „Mała książka - wielki człowiek” skierowanej do trzylatków, a zachęcającej rodziców i dzieci do czytania książek. Kontynuacja tej akcji we wrześniu 2019 r. Biblioteka była także fundatorem nagród konkursu „Mistrz pięknego czytania” oraz laureatów IX Dyktanda Papieskiego, których organizatorem był Zespół Szkół w Woli Uhruskiej. Biblioteka uczestniczyła także w uroczystościach 90-lecia istnienia Szkoły Podstawowej w Woli Uhruskiej.



5.3. Podsumowanie [5] Kultura i dziedzictwo kulturowe

PODSUMOWANIE [5] KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

- ✓ Gminę Wola Uhruska cechują wysokie walory kulturowe
- ✓ Na terenie gminy występują liczne zabytki, ujęte zarówno w rejestrze zabytków Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie jak i w Gminnej Ewidencji Zabytków
- ✓ Większość zabytków występujących na terenie gminy to zabytki sakralne.
- ✓ Jedyną instytucją kultury na terenie gminy jest Gminna Biblioteka Publiczna

6. Sport, rekreacja i turystyka



6.1. Infrastruktura sportowa

W Gminie Wola Uhruska sprawami sportu i rekreacji zajmuje się Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Woli Uhruskiej. Ośrodek dysponuje następującą infrastrukturą udostępnianą mieszkańcom:

- ✓ hala sportowo-widowiskowa wraz z siłownią i sauną;
- ✓ stadion piłkarski;
- ✓ kompleks boisk ORLIK 2012;
- ✓ sala gimnastyczna;
- ✓ kąpielisko wraz terenami rekreacyjnymi;
- ✓ ośrodek noclegowy POMPKA;
- ✓ wypożyczalnia sprzętu pływającego;
- ✓ wypożyczalnia rowerów.

W Gminie Wola Uhruska są doskonałe warunki do uprawiania sportu, aktywności fizycznej i rekreacji oraz rozwijania sportowych uzdolnień dzieci, młodzieży i dorosłych. Jest to możliwe dzięki połączeniu takich elementów jak rozbudowywana i unowocześniona baza sportowa, finansowanie stowarzyszeń, LKS „Vitrum” Wola Uhruska, który zrzesza 67 zawodników (w trzech grupach żak-orlik 16 zawodników, młodzicy 15 zawodników i seniorzy 36 zawodników) oraz LKS „Olimpijczyk” Chełm.

Lokalna baza sportowa pozwala na uprawianie sportów zespołowych i indywidualnych. W gminie Wola Uhruska trenują, uczestniczą w rozgrywkach mistrzowskich, rozwijają talenty i realizują pasje piłkarze i zapaśniczki. Obiekty przeznaczone na rozgrywki sportowe, wypoczynek i rekreację, umożliwiają rozwój lokalnych stowarzyszeń, zwiększenie aktywności fizycznej młodych ludzi i seniorów. Wielkim atutem jest rzeka Bug będąca wschodnią granicą gminy i jednocześnie jest granicą Państwa. Rzeka ta pozwala na aktywny wypoczynek, czynną rekreację, umożliwia uprawianie, turystyki wodnej i wędkarstwa.



Stan techniczny obiektów sportowych na terenie gminy jest dobry, a wyposażenie niezbędne do upowszechniania rekreacji i sportu spełnia podstawowe potrzeby w tym zakresie. Obiekty sportowe służą młodzieży całej gminy. Są one często miejscem rywalizacji w różnych dyscyplinach i na różnym szczeblu.

Pomimo ogólnie bardzo dobrego wyposażenia w obiekty sportowe występują jednak lokalne potrzeby w tym zakresie – dotyczy to zwłaszcza obiektów przy Szkołach Podstawowych w Macoszynie Dużym i Uhrusku, które nie posiadają sal gimnastycznych adekwatnych do potrzeb mieszkańców. W roku 2020 zapoczątkowano proces inwestycyjny rozbudowy obiektu Szkoły Podstawowej w Macoszynie Dużym o salę gimnastyczną wraz z zapleczem.

Bazę sportową w gminie Wola Uhruska stanowią:

Tab. 27. Obiekty sportowe na terenie gminy.

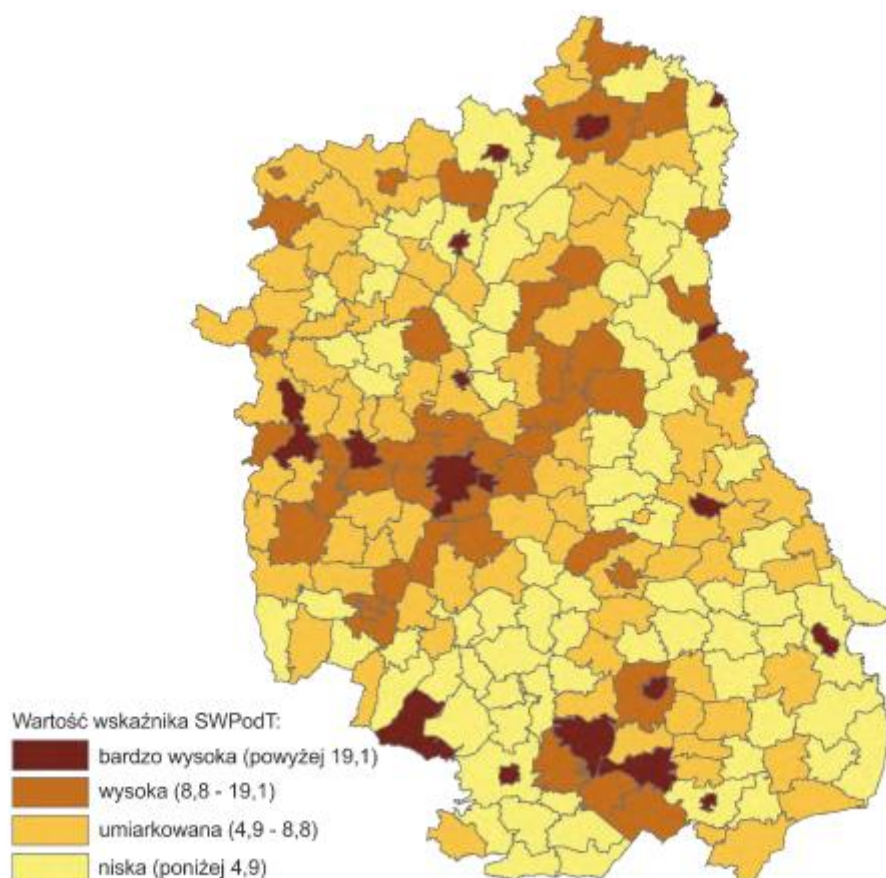
Lp.	Rodzaj obiektu	Rok budowy/ modernizacji	Charakterystyka	Dostępność dla mieszkańców
1.	Stadion sportowy	1983/1993	Boisko do piłki nożnej – nawierzchnia trawiasta, boisko treningowe – nawierzchnia trawiasta, widownia dla ok. 900 osób	Grupy zorganizowane
2.	Kompleks boisk ORLIK 2012	2008	Boisko do piłki nożnej – nawierzchnia ze sztucznej trawy, boisko do piłki siatkowej/kort tenisowy – nawierzchnia poliuretanowa, zaplecze sanitarne	Grupy zorganizowane
3.	Hala sportowo-widowiskowa	2014	Wymiary areny sportowej 20x40, widownia dla ok. 300 osób, siłownia i sala fitness	Grupy zorganizowane
4.	Sala gimnastyczna	2014	Wymiary areny sportowej 12,5x25 m	Grupy zorganizowane
5.	Boisko przy Szkole Podstawowej ul. Szkolna	2014	Boisko o wym. 25x50 m – nawierzchnia trawiasta	Osoby indywidualne
6.	Boisko sportowe przy Szkole Podstawowej w Uhrusku	2014	Boisko w wym. 15x30 m – nawierzchnia ze sztucznej trawy	Osoby indywidualne
7.	Boisko sportowe przy Szkole Podstawowej w Macoszynie Dużym	1970	Boisko w wym. 35x70 m – nawierzchnia trawiasta	Osoby indywidualne
8.	Siłownia zewnętrzna w Woli Uhruskiej	2014	7 urządzeń	Osoby indywidualne
9.	Siłownia zewnętrzna w Bytniu	2018	6 urządzeń	Osoby indywidualne
10.	Siłownia zewnętrzna w Zbereżu	2018	3 urządzenia	Osoby indywidualne
11.	Siłownia zewnętrzna w Kosyniu	2019	4 urządzenia	Osoby indywidualne
12.	Siłownia wewnętrzna w Siedliszczu	2019	5 urządzeń	Osoby indywidualne
13.	Boisko do plażowej piłki siatkowej	2005	Boisko o nawierzchni z piasku	Osoby indywidualne



6.2. Atrakcyjność turystyczna i ruch turystyczny

Zgodnie z najnowszym opracowaniem Urzędu Statystycznego w Lublinie w zakresie turystyki pochodzącym z 2015 r. Gmina Wola Uhruska została zaliczona do obszarów o umiarkowanym stopniu podaży turystycznej. Na klasyfikację miały wpływ czynniki takie jak m.in. wskaźnik miejsc noclegowych w przeliczeniu na 100 km², wskaźnik obiektów noclegowych, kwater turystycznych, punktów informacji turystycznej, podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi.

Mapa 5. Syntetyczny wskaźnik podaży turystycznej w 2015 r.



Źródło: Potencjał turystyczny Województwa Lubelskiego. Opracowanie Urzędu Statystycznego w Lublinie

Typowo rolniczy charakter województwa, relatywnie niski poziom uprzemysłowienia i urbanizacji oraz uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe stwarzają dogodne warunki do rozwoju agroturystyki. Może ona stanowić jeden z podstawowych czynników rozwoju obszarów wiejskich, bowiem jest ważnym elementem różnicowania i wzbogacania realizowanej działalności gospodarczej. Definiowana jest jako forma wypoczynku realizowanego na terenach gospodarstw wiejskich o charakterze rolniczym, oparta o bazę noclegową i aktywności rekreacyjne związane z gospodarstwem rolnym lub równoważnym i jego otoczeniem (przyrodniczym, produkcyjnym i usługowym). Adresowana jest przede wszystkim do turystów indywidualnych, rodzin lub niewielkich grup. Można wyróżnić trzy podstawowe rodzaje agroturystyki tj. turystykę realizowaną na terenach wiejskich obejmującą wszelkie formy rekreacji w rejonie niezurbanizowanym, turystykę związaną z rolnictwem – dającą możliwość poznania

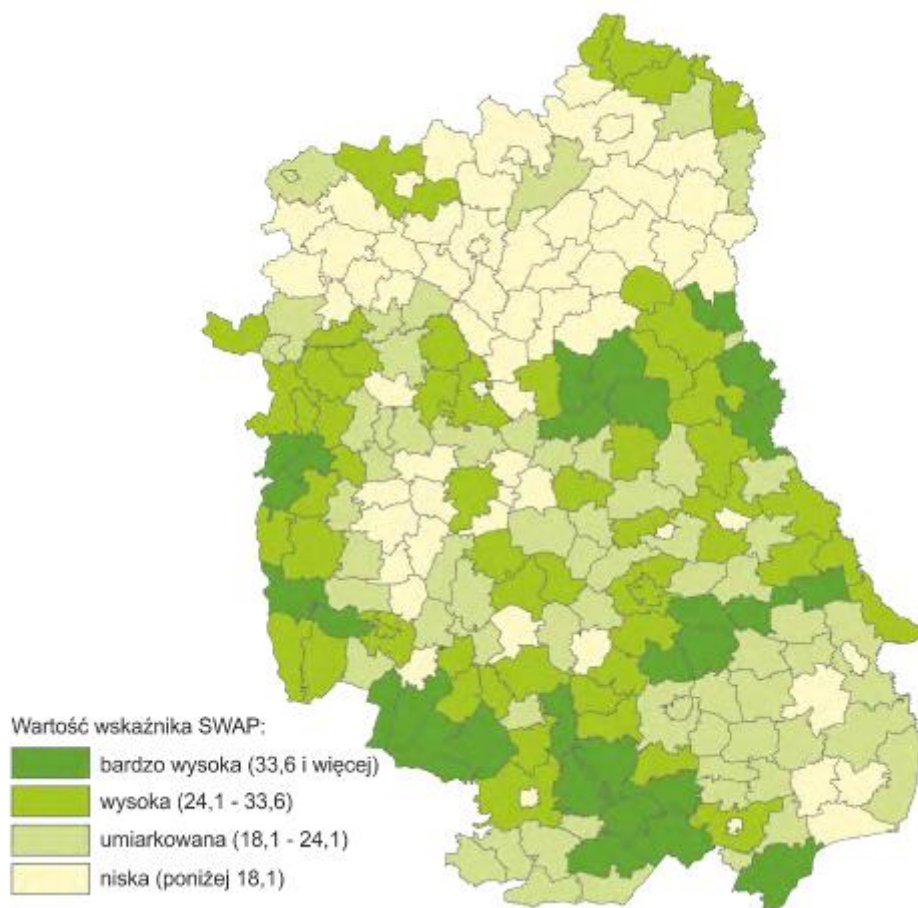


praktycznych aspektów pracy rolnika, oraz turystykę wiejską – oferującą wiedzę teoretyczną i praktyczną na temat elementów i produktów kultury danej społeczności lokalnej. W dokumencie sporządzonym przez GUS Wola Uhruska została wymieniona jako jedna z gmin z największym zasobem kwater tego typu (wskaźnik na poziomie 5,8).

Od 1995 r. w Woli Uhruskiej działa Nadbużańskie Stowarzyszenie Agroturystyczne zrzeszające kwaterodawców zarówno z terenu gminy jak i spoza gminy. Celem stowarzyszenia jest wspieranie idei turystyki wiejskiej w regionie, promocja i wspieranie wszechstronnego rozwoju społeczno-gospodarczego, a w szczególności bazy wypoczynkowo-turystycznej regionu, podejmowanie działań na rzecz ochrony i promocji naturalnych walorów przyrodniczo- krajobrazowych i turystycznych regionu. Stowarzyszenie prowadzi systematyczną promocję gospodarstw agroturystycznych. Szansą na dynamiczny rozwój turystyki na terenie Gminy Wola Uhruska byłoby otwarcie przejścia granicznego w Zbereżu.

Teren gminy Wola Uhruska odznacza się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi, co sprzyja rozwojowi turystyki, zarówno pobytowej jak i kwalifikowanej. Gmina posiada urozmaicony krajobraz łączący cechy wyżynne z terenem płaskim, nizinnym i bagiennym. Nieskażone środowisko, wody, lasy, szlaki turystyczne, zachowany krajobraz oraz dziedzictwo kulturowe i historyczne sprawiają, że gmina Wola Uhruska jest miejscem atrakcyjnym dla turystów poszukujących miejsca wypoczynku. Potwierdzeniem bogatych walorów przyrodniczych jest fakt, iż ponad 50% powierzchni gminy zajmują obszary prawnie chronione (dane GUS). Na szczególną uwagę zasługują rezerваты przyrody: „Trzy Jeziora”, „Jezioro Brudzieniec” i „Małoziemce”. Na terenie gminy znajduje się kilkanaście pomników przyrody – są to okazy drzew. Położenie gminy i walory środowiska naturalnego sprzyjają rozwojowi turystyki i rekreacji. Wielką atrakcją turystyczną stanowi rzeka Bug. Dolina Bugu chroniona jest w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 i Korytarza Ekologicznego Bugu. Występują tu chronione gatunki flory, fauny i awifauny. Zgodnie z opracowaniem GUS Wole Uhruską zaliczono do grona gmin najbardziej atrakcyjnych przyrodniczo.

Mapa 6. Syntetyczny wskaźnik atrakcyjności przyrodniczej w 2015 r.



Źródło: Potencjał turystyczny Województwa Lubelskiego. Opracowanie Urzędu Statystycznego w Lublinie

Przez teren Gminy Wola Uhruska przebiegają dwa oznakowane piesze szlaki turystyczne. Są to:

- ✓ Szlak "Trzech Jezior" (niebieski) – Wola Uhruska – Bytyń – Józefów – Majdan Stuleński – Małoziemce – Stulno – j. Płotycze – j. Brudno – j. Brudzieniec – Stacja PKP w Sobiborze – Obóz Zagłady – (23 km),
- ✓ fragment „Szlaku Nadbużańskiego” (czerwony) – Hniszów – Siedliszcze – Wola Uhruska – Zbereże (w granicach gminy 28 km).

Gmina Wola Uhruska posiada liczne atrakcje turystyczne. Są to:

- ✓ kąpielisko na starorzeczu Bugu w Woli Uhruskiej z boiskiem do siatkowej piłki plażowej i placem zabaw dla dzieci,
- ✓ wypożyczalnia sprzętu pływającego (rowery wodne, łódki, kajaki), możliwość organizacji spływów Bugiem na trasie Siedliszcze – Wola Uhruska – Zbereże,
- ✓ wypożyczalnia rowerów,



- ✓ wieża widokowa na skraju doliny Bugu,
- ✓ oznakowana edukacyjna ścieżka przyrodniczo-historyczna „Dolina Bugu” w Woli Uhruskiej,
- ✓ oznakowana edukacyjna ścieżka przyrodnicza „Stulno” na terenie Sobiborskiego Parku Krajobrazowego,
- ✓ szlaki rowerowe Lublin – Wola Uhruska i Hrubieszów – Janów Lubelski,
- ✓ trasa rowerowa Wola Uhruska – Okuninka (Jezioro Białe),
- ✓ Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo
- ✓ 4 zadaszenia turystyczne,
- ✓ prywatne „muzeum” sprzętu domowego użytku w Józefowie,
- ✓ schronisko w nowoczesnym budynku gimnazjum,
- ✓ pole namiotowe i kempingowe,
- ✓ liczne łowiska wędkarskie.

Na terenie gminy można podziwiać ciekawe obiekty historyczne, wpisane do rejestru zabytków, które szczegółowo opisano w poprzednim rozdziale.

Atrakcjami na terenie gminy są odbywające się imprezy kulturalne. Najważniejsze z nich to: doroczny Międzynarodowy Plener Plastyczny “Kresy ‘92”, zawody strażackie, zawody wędkarskie. Dzięki występowaniu na terenie gminy dużych obszarów zalesionych głównie sosnami jak i dzięki występującym zbiornikom wodnym, jest to teren odznaczający się rzadko spotykanymi walorami klimatycznymi. Duża ilość olejków eterycznych pochodzących od sosen oraz odpowiedniej wilgotności powietrza wytwarzają swoisty mikroklimat sprzyjający miłemu i zdrowemu wypoczynkowi.

W latach 2010-2019 sztandarową imprezą były Europejskie Dni Dobrosąsiedztwa Zbereże-Adamczuki. Było to cykliczne przedsięwzięcie mające na celu aktywizację współpracy transgranicznej samorządów i mieszkańców terenów przygranicznych w budowaniu wzajemnego zaufania, promocja walorów przyrodniczo-turystycznych Polesia poprzez organizację aktywnych form wypoczynku oraz propagowanie miejscowości Zbereże i Adamczuki jako lokalizacji stałego drogowego przejścia granicznego.

W ramach Europejskich Dni Dobrosąsiedztwa Zbereże-Adamczuki budowany był most pontonowy na Bugu, dzięki któremu możliwe było uruchomienie odprawy granicznej z Ukrainą. Łącznie w ciągu 42 dni funkcjonowania tego przejścia dokonano 300 169 odpraw granicznych, co daje średnią 597 odpraw na godzinę. Odprawie granicznej towarzyszyły liczne po obu stronach granicy atrakcje rekreacyjno-kulturalno-turystyczne, takie jak: festyny, jarmarki, spływy kajakowe, biegi masowe, rajdy rowerowe, zawody wędkarskie, fora gospodarcze i samorządowe, seminaria historyczne, manewry służb ratowniczych.

Najbardziej predysponowanymi dla rozwoju turystyki o charakterze pobytowo-rekreacyjnym są miejscowości: Wola Uhruska, Bytyń, Kosyń, Stulno, Zbereże. Obecna baza turystyczna w Woli Uhruskiej i Bytyniu nastawiona jest na turystykę pobytową (gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty, Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji). Atrakcyjność miejscowości wiąże się z przylegającą od strony wschodniej doliną Bugu oraz pagórami Chełmskimi. Obecnie tereny wykorzystywane na cele letniskowe są położone na skraju miejscowości od strony wschodniej. Funkcja ta może być rozwijana na tym terenie oraz na zboczach pagórów.



Obecne kąpielisko znajdujące się na odcinku starorzecza sprzyja rozwojowi funkcji turystyczno-rekreacyjnych o zróżnicowanym programie.

Tereny Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji stanowią uzupełnienie oferty turystycznej w Woli Uhruskiej. Znajdujące się tam obiekty sportowe są wykorzystywane na zgrupowania sportowców. Poprawa i rozbudowa bazy mogą być realizowane w oparciu o obecne tereny.

Według opracowania „Potencjał turystyczny województwa lubelskiego w 2015 roku” w gminach województwa lubelskiego wskazuje na jego nierównomierne natężenie, co niewątpliwie wynika z sezonowości popytu turystycznego. Noclegi udzielone w województwie lubelskim w lipcu i sierpniu stanowiły 44,7% ogółu udzielonych noclegów w ciągu roku. W analizie statystycznej wskazano, że problem sezonowości jest szczególnie widoczny w 25 gminach, przy czym gmina Wola Uhruska jest wymieniana w grupie gmin, gdzie udział udzielonych noclegów w lipcu i sierpniu w ogółem udzielonych noclegów wyniósł 100%. Oznacza to, że poza miesiącami typowo wakacyjnymi w gminie nie odbywał się ruch turystyczny.



6.3. Podsumowanie [6] Sport, rekreacja i turystyka

PODSUMOWANIE [6] SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

- ✓ Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Woli Uhruskiej.
- ✓ Gmina Wola Uhrusk posiada bardzo dobre warunki do uprawiania sportu, na co składają się: rozbudowywana i unowocześniona baza sportowa, finansowanie stowarzyszeń, LKS „Vitrum” Wola Uhruska oraz LKS „Olimpijczyk” Chełm.
- ✓ Stan techniczny obiektów sportowych na terenie gminy jest dobry, a wyposażenie niezbędne do upowszechniania rekreacji i sportu spełnia podstawowe potrzeby w tym zakresie.
- ✓ Zgodnie z analizami Głównego Urzędu Statystycznego w Lublinie gmina zalicza się do obszarów o umiarkowanym stopniu podaży turystycznej oraz do grona gmin najbardziej atrakcyjnych przyrodniczo.
- ✓ Na terenie gminy występuje rozbudowana baza agroturystyczna. Od 1995 r. w Woli Uhruskiej działa Nadbużańskie Stowarzyszenie Agroturystyczne.
- ✓ Poza miesiącami wakacyjnymi na terenie gminy brak jest ruchu turystycznego.

7. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne



7.1. Studium i plany miejscowe

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wola Uhruska zostało przyjęte uchwałą nr XXIV/141/2005 Rady Gminy Wola Uhruska z dnia 30 czerwca 2005 r.

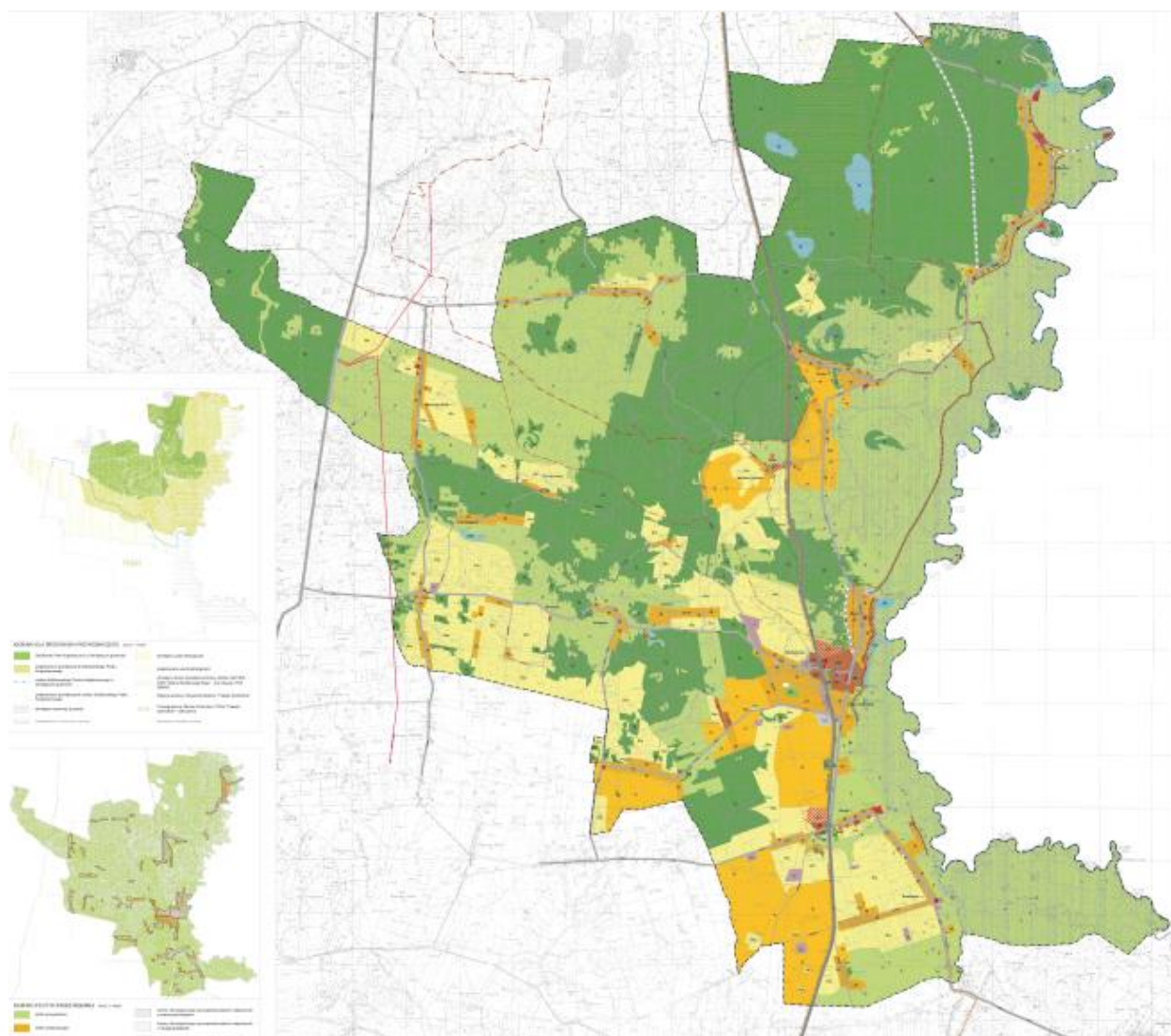
Realizacja zapisów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w sposób ogólny nakreślającego politykę przestrzenną i lokalne zasady zagospodarowania jest procesem ciągłym. Studium obejmuje gminę Wola Uhruska w jej granicach, tj. powierzchnię 15 086 ha, stanowiących równocześnie granicę opracowania. Uszczegółowienie zasad zagospodarowania terenów następuje w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W gminie Wola Uhruska miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego objęte jest zaledwie 77 ha, co stanowi ok. 0,5% powierzchni gminy. Wydaje się uzasadnione rozważenie w niedługiej perspektywie czasowej dokonanie zaktualizowania studium oraz opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W roku 2019 z uwagi na długotrwałe i kosztowne procedury nie podjęto działań zmierzających do opracowania miejscowych planów zagospodarowania. Należy zaznaczyć, że brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nie jest przeszkodą do realizacji nowych przedsięwzięć, gdyż przy braku planu przedsięwzięcia są realizowane w drodze ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu lub lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W roku 2019 wydano łącznie 55 decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, tym 24 dotyczących zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, 3 zabudowy usługowej i 28 innej. Wydano również 13 decyzji lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Największą część gminy stanowią **tereny leśne bez prawa zabudowy, tereny strefy przyrodniczej bez prawa zabudowy** (tereny rolnicze, użytki zielone, zalesienia) i **tereny użytkowane rolniczo bez prawa zabudowy. Tereny mieszkaniowo-usługowe** (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa, letniskowa, usługi) w większości znajdują się w centrum gminy.

Mapa 7. Kierunki zagospodarowania przestrzennego- ustalenia studium.



Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wola Uhruska.



7.2. Sieć osadnicza oraz zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Wola Uhruska obejmuje 18 miejscowości w 16 sołectwach: Bytyń, Jozefów, Kosyń, Macoszyn Duży, Majdan Stuleński, Mszanka, Mszanna, Mszanna- Kolonia, Piaski, Potoki, Siedliszcze, Stanisławów, Stulno, Uhrusk, Wola Uhruska, Zbereże.

Głównym ośrodkiem administracyjno-gospodarczym na terenie gminy jest zespół wsi Wola Uhruska, Bytyń, Nadbużanka. Pozostałe wsie ciążą funkcjonalnie do powyższego ośrodka administracyjno-gospodarczego. Na terenie Woli Uhruskiej są zlokalizowane gminne funkcje ośrodkotwórcze takie jak:

- ✓ administracja samorządowa,
- ✓ służby bezpieczeństwa (policja, straż graniczna, OSP),
- ✓ usługi zdrowia stopnia podstawowego,
- ✓ sport,
- ✓ edukacja stopnia podstawowego,
- ✓ handel i inne usługi obsługujące mieszkańców i turystów.

Analizując zagospodarowanie i przeznaczenie terenów w gminie określono:

1) podstawowe funkcje gminy:

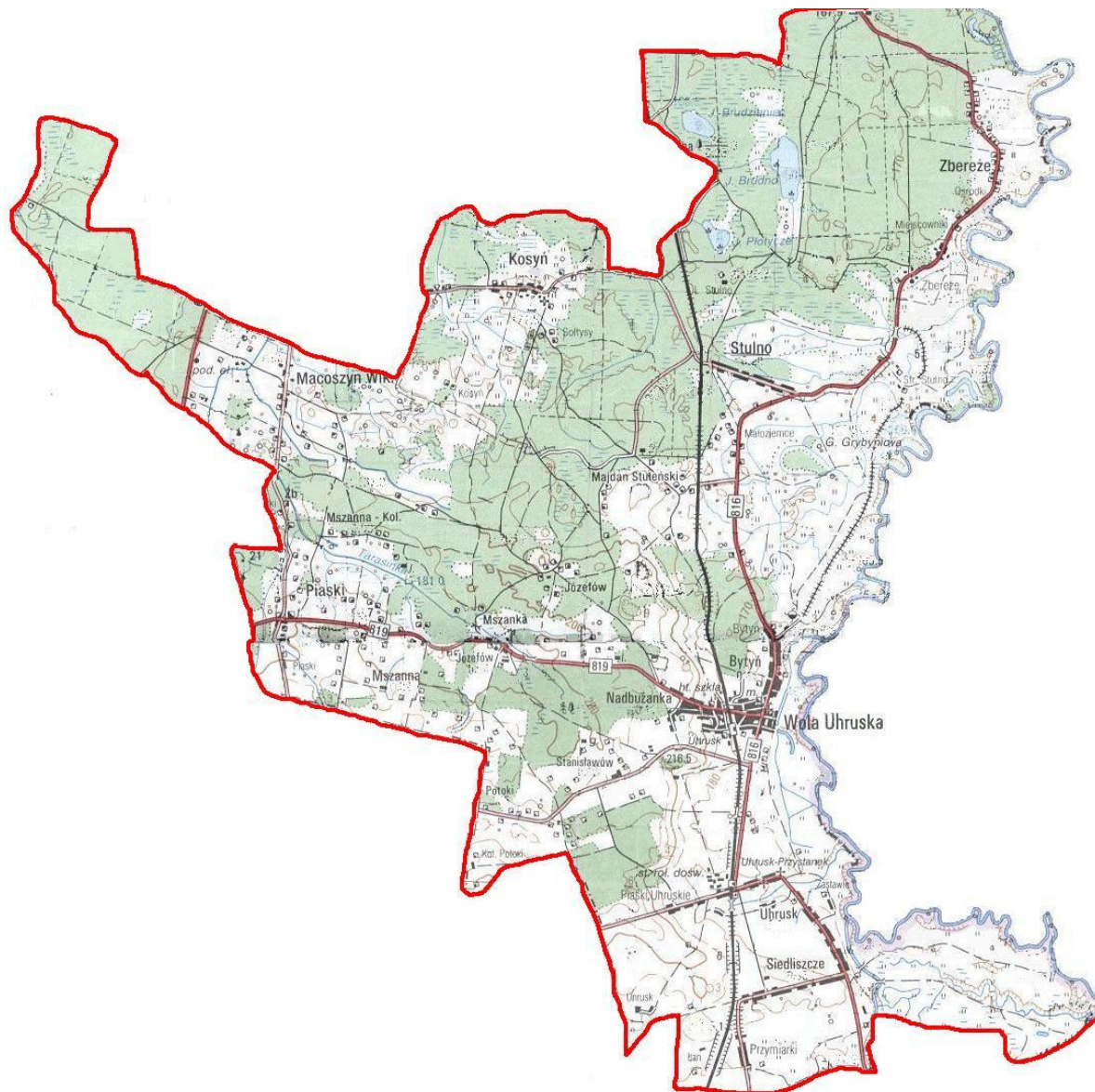
- rolnictwo w części południowej,
- gospodarka leśna w części północnej,
- obsługa ludności, zwłaszcza w zespole wsi Wola Uhruska, Bytyń, Nadbużanka;

2) funkcje uzupełniające gminy:

- produkcja oraz usługi dla rolnictwa i leśnictwa,
- rozwijana stopniowo turystyka.

Gmina Wola Uhruska posiada dogodne połączenia o znaczeniu regionalnym z drogami krajowymi oraz połączenie z transeuropejską linią kolejową. Najważniejsze szlaki drogowe są poprowadzone na północ oraz na południe od Woli Uhruskiej, średnio w odległości 28 km od główniejszych szlaków komunikacyjnych. Drogi wojewódzkie nr 819 i 812 stanowią najdogodniejszy dojazd do drogi krajowej nr 82 oraz drogi krajowej nr 12, włączonej na odcinakach do sieci transeuropejskiej (droga E 372 – odcinek Kurów, Lublin, Piaski oraz droga E 373 – odcinek Piaski, Chełm, Dorohusk). Przejście drogowe w Dorohusku przekracza rocznie 800 tys. pojazdów. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 81, mająca połączenie z linią kolejową nr 7 (E28), która poprzez przejście kolejowe w Dorohusku ma swoją kontynuację na Ukrainie. W założeniach długookresowych przyjmuje się połączenie linii kolejowej nr 81 poprzez przejście we Włodawie z linią na Białorusi. Wodny szlak Bugu nie spełnia warunków dla żeglugi śródlądowej. Przez gminę przebiegają także szlaki rowerowe oraz piesze szlaki turystyczne.

Mapa 8. Układ sieci osadniczej w gminie.



Źródło: Program Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wola Uhruska na lata 2016- 2020.



7.3. Obszary o szczególnych problemach lub barierach rozwojowych-rewitalizacja

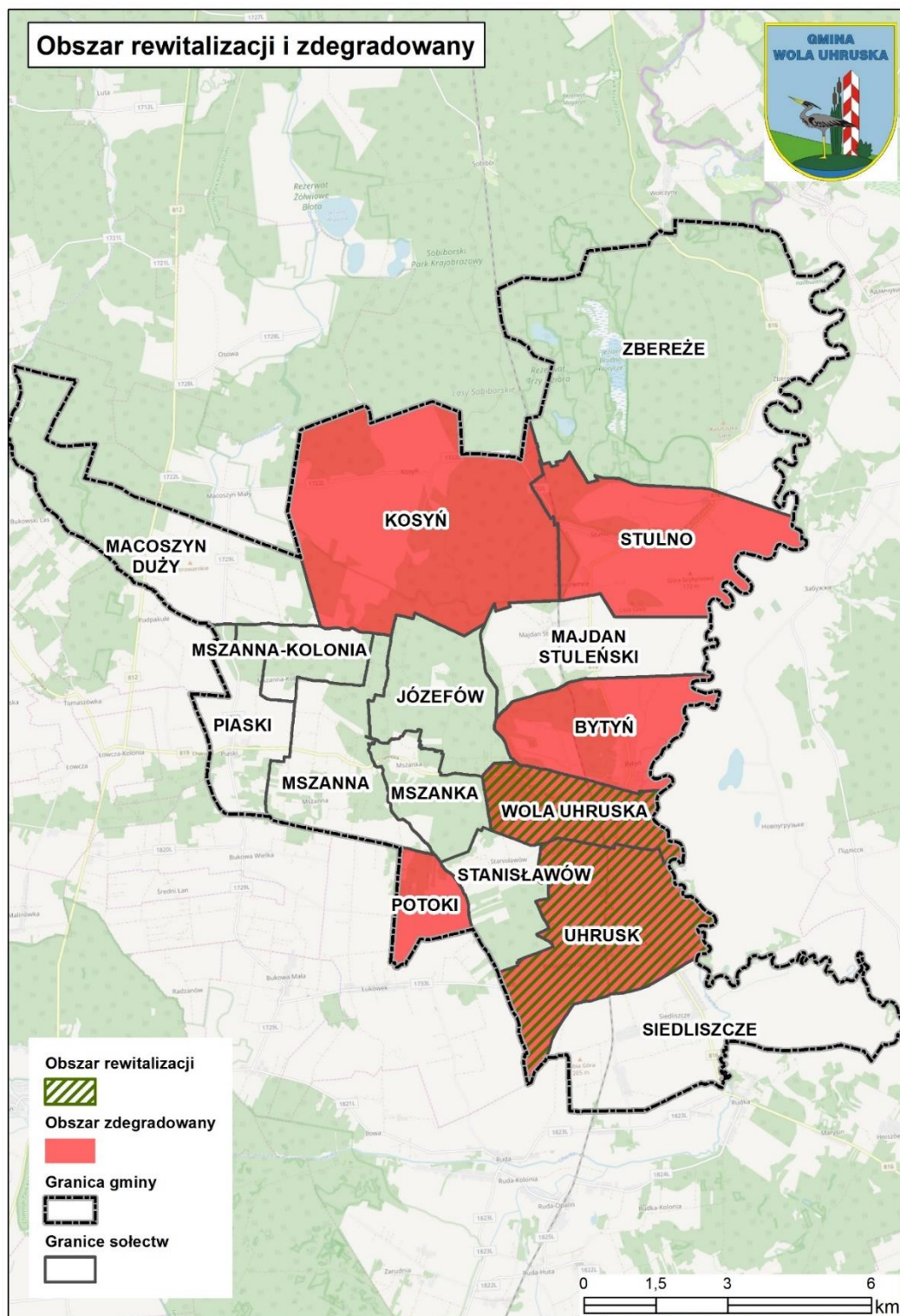
Lokalny Program Rewitalizacji gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023 zdefiniował jako obszar zdegradowany następujące miejscowości: Wola Uhruska, Uhrusk, Kosyń, Bytyń, Stulno. Jako obszary rewitalizacji wskazano Wolę Uhruską oraz Uhrusk.

Łączna powierzchnia obszarów do rewitalizacji wynosi **163,019 ha**, co stanowi **1,08%** powierzchni gminy. Miejscowości na których znajdują się obszary zdegradowane zamieszkuje łącznie **967 osób (24,01%** populacji gminy). Obszary rewitalizacji wskazane w diagnozie do Lokalnego Programu Rewitalizacji wskazały, że Wola Uhruska oraz Uhrusk to miejscowości o szczególnym nasileniu problemów społecznych (ubóstwa, bezrobocia, przestępczości, poziomu uczestnictwa w życiu publicznym, poziomu edukacji, kapitału społecznego), środowiskowych, technicznych oraz przestrzenno-funkcjonalnych.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Mapa 9. Obszar zdegradowane i rewitalizacji określone Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023.



Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023



Dodatkowym kryterium definiowania obszarów problemowych jest objęcie miejscowości Planami odnowy wsi. W gminie opracowano łącznie sześć planów przeznaczonych dla następujących miejscowości:

- ✓ Wola Uhruska,
- ✓ Kosyń,
- ✓ Uhrusk,
- ✓ Stulno,
- ✓ Siedliszcze.

Podstawowym celem Planów odnowy wsi jest zmniejszenie istniejących różnic w poziomie życia jej mieszkańców w stosunku do mieszkańców miast. Poprawa jakości życia poprzez stworzenie we wsi warunków pozwalających na realizowanie aspiracji i dążeń lokalnej społeczności do zaspokojenia potrzeb w dziedzinie społecznej, kulturalnej i materialnej.



7.4. Podsumowanie [7] Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

PODSUMOWANIE [7] PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- ✓ Politykę przestrzenną na terenie gminy reguluje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wola Uhruska.
- ✓ W gminie Wola Uhruska miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego objęte jest zaledwie 77 ha, co stanowi ok. 0,5% powierzchni gminy.
- ✓ Największą część gminy stanowią tereny leśne bez prawa zabudowy, tereny strefy przyrodniczej bez prawa zabudowy (tereny rolnicze, użytki zielone, zalesienia) i tereny użytkowane rolniczo bez prawa zabudowy. Tereny mieszkaniowo-usługowe (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa, letniskowa, usługi) w większości znajdują się w centrum gminy.
- ✓ Gmina Wola Uhruska obejmuje 18 miejscowości w 16 sołectwach.
- ✓ Głównym ośrodkiem administracyjno-gospodarczym na terenie gminy jest zespół wsi Wola Uhruska, Bytyń, Nadbużanka. Pozostałe wsie ciągną funkcjonalnie do powyższego ośrodka administracyjno-gospodarczego.
- ✓ Do obszarów o szczególnych problemach lub barierach zaliczają się zdefiniowane Lokalnym Programem Rewitalizacji obszary rewitalizacji, tj. Wola Uhruska i Uhrusk.

8. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, a także przed zjawiskami mogącymi zakłócić normalne funkcjonowanie obywateli, godzącymi w przyjęte normy postępowania. Poczucie bezpieczeństwa – lub jego brak – przesądza, o jakości życia i rozwoju społeczeństwa. Dlatego ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego należą do zasadniczych zadań instytucji państwa i samorządu. Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, mimo tego, że stanowi margines życia społecznego, jednak poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać ślad w jej funkcjonowaniu. Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Komenda Powiatowa Policji we Włodawie.

Na terenie Gminy Wola Uhruska sprawami bezpieczeństwa zajmują się:

- ✓ **Posterunek Policji w Woli Uhruskiej** podlegający Komendzie Powiatowej Policji we Włodawie. Dane kontaktowe: ul. Dworcowa 21, 22-230 Wola Uhruska, tel. 82 572 72 86, fax. 82 572 72 87
- ✓ **Placówka Straży Granicznej w Woli Uhruskiej** podlegająca Nadbużańskiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Chełmie. Dane kontaktowe: ul. Turystyczna 10, 22-230 Wola Uhruska, tel. 82 591 72 00, fax. 82 591 72 05, e-mail: wolauhruska@strazgraniczna.pl
- ✓ **Placówka Straży Granicznej w Zbereżu** podlegająca Nadbużańskiemu Oddziałowi Straży Granicznej w Chełmie. Dane kontaktowe: Zbereże 30, 22-230 Wola Uhruska, tel. 82 591 75 00, fax. 82 591 75 05, e-mail: zbereze@strazgraniczna.pl
- ✓ **Jednostki Ochotniczych Straży Pożarowych**



8.1. Przestępczość i bezpieczeństwo w ruchu drogowym

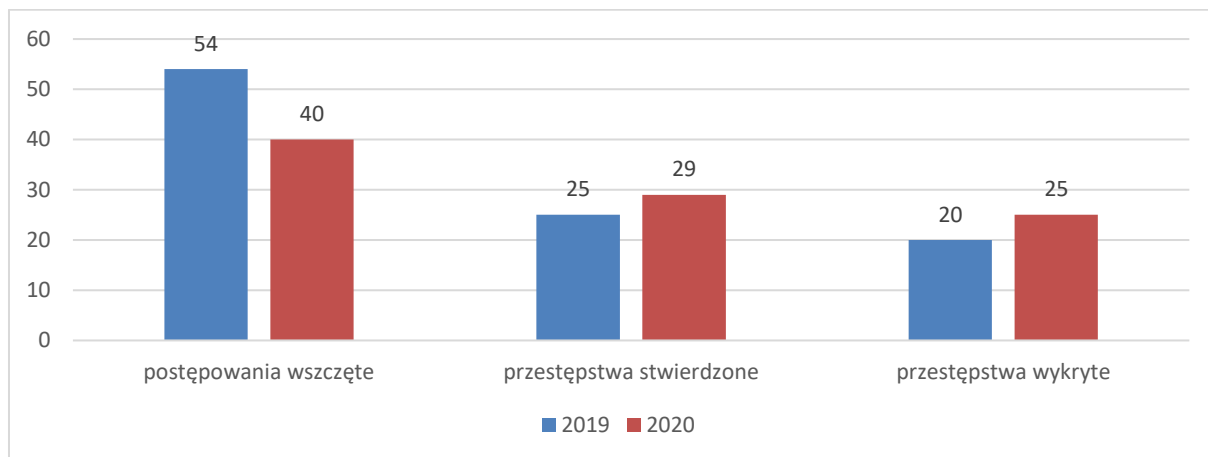
Posterunek Policji w Woli Uhruskiej został reaktywowany w grudniu 2017 r. Zakresem swoich działań obejmuje jedynie granice administracyjne gminy Wola Uhruska. Podstawową działalnością Posterunku Policji jest zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom gminy, poprzez zapobieganie przestępstwom i wykroczeniom oraz ścigania ich sprawców. Ponadto wdraża i realizuje programy i profilaktykę społeczną celem poprawy i zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców, poprzez ścisłą współpracę z samorządem lokalnym oraz instytucjami pozarządowymi.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

W 2020 r. w stosunku do roku poprzedniego o 14 zmalała liczba postępowań wszczętych, o 4 wzrosła liczba przestępstw stwierdzonych oraz o 5 wzrosła liczba przestępstw wykrytych. Wykrywalność przestępstw w 2020 r. osiągnęła wartość 86,2% czyli o 6,2 pkt % więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. W 2020 r. dokonano ponadto zatrzymania 21 osób, w tym na gorącym uczynku zatrzymano 8 podejrzanych.

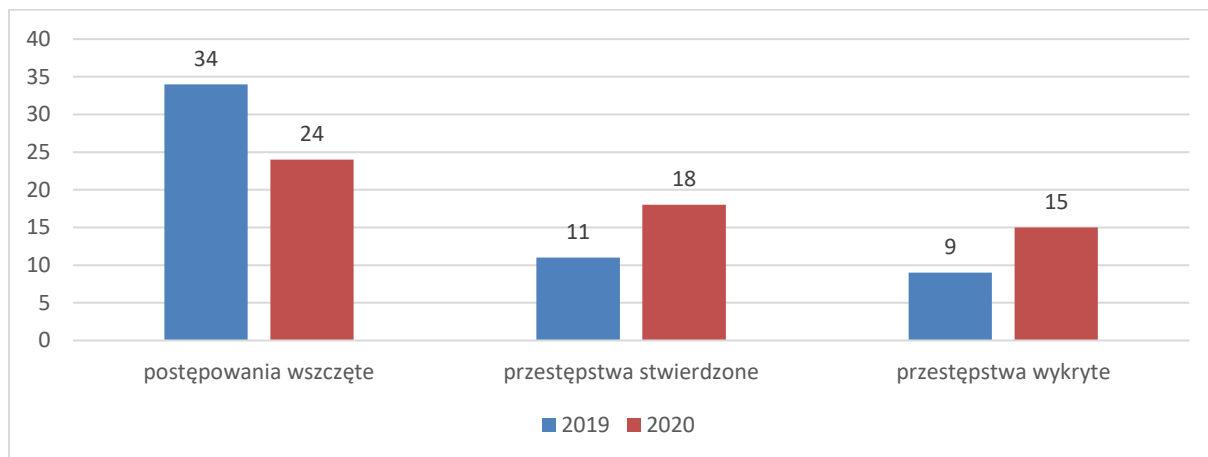
Wykr. 16. Przestępstwa ogółem w gminie w latach 2019-2020.



Źródło: Dane Komisariatu Policji w Woli Uhruskiej.

W 2020 r. na terenie gminy Wola Uhruska popełniono 18 przestępstw kryminalnych, z czego wykrytych zostało 15. Wykrywalność przestępstw kryminalnych w stosunku do poprzedniego roku wzrosła o 1,5 pkt. %, osiągając wartość 83,3%.

Wykr. 17. Przestępstwa kryminalne w gminie w latach 2019-2020.



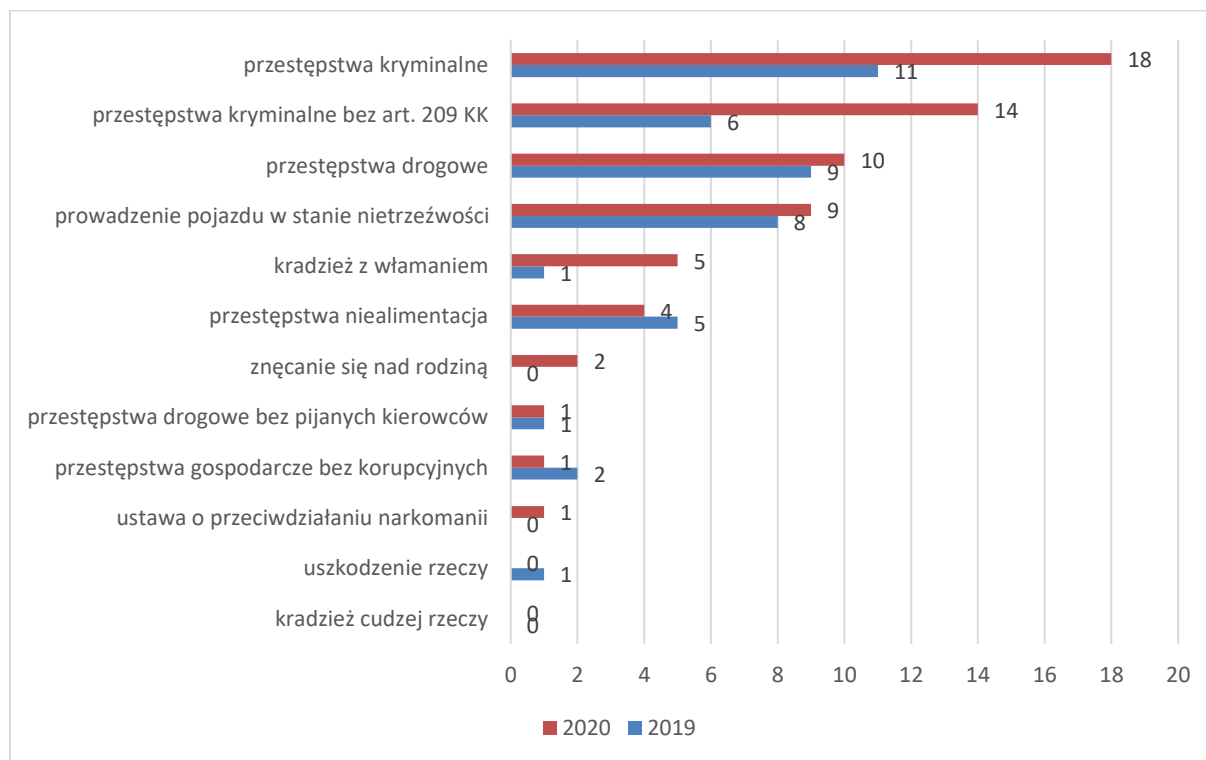
Źródło: Dane Komisariatu Policji w Woli Uhruskiej.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

W 2020 r. stwierdzono popełnienie 18 przestępstw kryminalnych, 14 przestępstw kryminalnych bez art. 209 KK (uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego), 10 przestępstw drogowych, w tym 9 dotyczących prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości, 5 kradzieży z włamaniem, 4 przestępstwa związane z nie alimentacją.

Wykr. 18. Przestępstwa w gminie w latach 2019-2020.



Źródło: Dane Komisariatu Policji w Woli Uhruskiej.

W toku codziennej służby na terenie gminy Wola Uhruska, policjanci wylegitymowali łącznie 1 785 osób oraz przeprowadzili 243 interwencje, w tym 66 interwencji domowych oraz 177 interwencji w miejscach publicznych. W związku z przeprowadzonymi interwencjami 25 osób zostało zatrzymanych i doprowadzonych do Pomieszczenia Dla Osób Zatrzymanych KPP we Włodowie. W 2020 r. ujawniono 93 wykroczenia, z czego 30 sprawców zostało pouczone, a 63 ukaranych mandatem karnym. Z 63 mandatów 22 stanowiły wykroczenia drogowe, a 41 społecznie uciążliwe. W omawianym okresie zatrzymano 17 nietrzeźwych kierujących, z czego 8 kierowała pojazdami mechanicznymi, a 9 rowerami. Łącznie zatrzymano 7 praw jazdy, z tego 2 za przekroczenie prędkości w terenie zabudowanym. Zatrzymano również 3 dowody rejestracyjne, z uwagi na uszkodzenia powstałe w skutek zdarzenia drogowego. W 2020 r. na terenie gminy Wola Uhruska doszło do 19 kolizji drogowych (brak osób poszkodowanych). Nie odnotowano natomiast żadnego wypadku drogowego.

W związku z podejrzeniem stosowania przemocy w rodzinie w 2020 r. wszczęto procedurę Niebieskiej Karty 9-ciorotnie. Do 31 grudnia 2020 r. owa procedura dotyczyła 5-u rodzin.

Z uwagi na sytuację epidemiologiczną zaistniałą na terenie kraju, w 2020 r. Komisariat Policji w Woli Uhruskiej przeprowadził jedynie 22 spotkania ze społeczeństwem, a także z dziećmi i młodzieżą szkolną w ramach prowadzonych akcji tematycznych i profilaktycznych. Przesłano 9 pismo do Sądu

Rejonowego we Włodawie III Wydział Rodzinny i Nieletnich, celem podjęcia stosownych zarządzeń opiekuńczo-wychowawczych mających na względzie dobro nieletnich.

Aktualny stan wyposażenia w elementy biurowe i meble jest zadowalający z uwagi na przeprowadzony w 2017 r. proces modernizacji jednostki. Problem stanowi natomiast wyeksploatowana flota samochodów Komisariatu w Woli Uhruskiej.



8.2. Ochrona przeciwpożarowa

Za bezpieczeństwo pożarowe na terenie gminy odpowiedzialne są jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Na terenie gminy funkcjonuje 5 jednostek OSP: Wola Uhruska, Uhrusk, Piaski, Zbereże i Siedliszcze. OSP Wola Uhruska i OSP Uhrusk są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Wszystkie jednostki z wyjątkiem OSP Siedliszcze są jednostkami posiadającymi na wyposażeniu pojazdy pożarnicze.

Bieżąca działalność OSP jest finansowana z budżetu gminy. Jednostki poza darowiznami (500 i 1000 zł) i składkami członkowskimi (na poziomie od 250 do 700 zł/rok) nie posiadają dochodów. Jednostki na swoje funkcjonowanie nie otrzymują dotacji z budżetu gminy, poza wyjątkami, tj. np. zakup lekkiego samochodu ratowniczo-gaśniczego i łodzi ratowniczej z przyczepą dla OSP Wola Uhruska w 2015 r. oraz na zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego w 2020 r. (dotacje celowe z budżetu gminy w kwotach 59 tys. i 308 tys. zł).

Wśród celów Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu gminy Wola Uhruska należy wymienić:

- ✓ prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom i miejscowym zagrożeniom oraz współdziałanie w tym zakresie z państwową strażą pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami,
- ✓ udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń,
- ✓ informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych, ekologicznych i innych miejscowych zagrożeniach oraz sposobach ochrony przed nimi,
- ✓ upowszechnianie kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenia działalności kulturalnej i oświatowej,
- ✓ wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej oraz statutu,
- ✓ działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości i rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturalnej,
- ✓ uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych i przedstawicielskich.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Poszczególne jednostki oraz ich wyposażenie wymieniono w tabeli poniżej.

Tab. 28. Stan głównego wyposażenia jednostek OSP w gminie – stan na 2020 r.

Jednostka OSP	Wyposażenie
Stowarzyszenie OSP w Woli Uhruskiej	3 średnie samochody ratowniczo-gaśnicze (Star 660 rocznik 1984, Magirus 1974, MAN 2020) i 1 lekki samochód ratowniczo-gaśniczy (Renault Master 2015 r.), aluminiowa łódź ratownicza z silnikiem zaburtowym, spalinowym na przyczepie, 3 szt. motopomp pożarniczych, motopompy szlamowe i pływające, zestaw do ratownictwa technicznego typu średniego, 3 zestawy do ratownictwa medycznego PSP R1, 4 szt. aparatów powietrznych, pilarki spalinowe i agregaty prądotwórcze.
Stowarzyszenie OSP w Uhrusku	1 średni samochód ratowniczo-gaśniczy (STAR 200 rocznik 1988), 1 lekki samochód (ŻUK rocznik 1980 r.), łódź ratownicza na przyczepie, 2 szt. motopomp pożarniczych, motopompa szlamowa i pływająca, zestaw do ratownictwa technicznego typu lekkiego, 2 zestawy do ratownictwa medycznego PSP R1, 4 szt. aparatów powietrznych, pilarki spalinowe i agregaty prądotwórcze.
Stowarzyszenie OSP w Piaskach	1 średni samochód ratowniczo-gaśniczy (Star 29 rocznik 1971), 1 motopompa pożarnicza, motopompa szlamowa, pilarka spalinowa, drobna armatura pożarnicza.
Stowarzyszenie OSP w Siedliszczu	2 szt. motopomp pożarniczych, pozostały drobny sprzęt w małej ilości i złym stanie technicznym
Stowarzyszenie OSP w Zborezu	1 średni samochód ratowniczo-gaśniczy (SCANIA P93, rocznik 1990), 2 szt. motopomp pożarniczych, motopompa szlamowa, zestaw do ratownictwa medycznego PSP R1, pilarka spalinowa i agregat prądotwórczy.

Źródło: Urząd Gminy Wola Uhruska.

Wiodącymi jednostkami w ochronie przeciwpożarowej na terenie gminy są jednostki OSP włączone do KSRG (Wola Uhrusk i Uhrusk). Jednostki te notują najwięcej interwencji w ciągu roku. OSP Wola Uhruska interweniuje rocznie około 30 razy, OSP Uhrusk – 20 razy. 65% interwencji jednostek OSP stanowią pożary, a pozostałe 35% miejscowe zagrożenia tj. wypadki drogowe, likwidacja podtopień.

Z uwagi na przestarzały tabor samochodowy w najbliższej przyszłości koniecznym jest modernizacja lub wymiana samochodów pożarniczych na nowe. W najbliższej przyszłości konieczna będzie modernizacja lub wymiana samochodów pożarniczych dla OSP Uhrusk. Wśród planowanych inwestycji należy wymienić budowę Gminnego Centrum Ratownictwa – budynku będącego remizą strażacką, siedzibą stacji ratownictwa medycznego, WOPR, Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego i miejscem przechowywania sprzętu zgromadzonego na wypadek klęski żywiołowej.

Wspólnym problemem wszystkich jednostek jest malejąca liczba czynnych strażaków (biorących udział w działaniach ratowniczych), co wynika zarówno z przyczyn ekonomicznych (migracja zarobkowa) jak również negatywnych zjawisk demograficznych na terenie gminy.



8.3. Zarządzanie kryzysowe

Do zapewnienia prawidłowego wykonywania zadań z zakresu bezpieczeństwa mieszkańców Wójt Gminy zarządzeniem nr 3/09 z dnia 12 stycznia 2009 r. powołał Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego w skład, którego wchodzi: Wójt, Zastępca Wójta, pracownik właściwy ds. zarządzania kryzysowego, prezes PUW, Komendant Gminny OSP, oraz inni pracownicy urzędu i przedstawiciele służb mundurowych, wyznaczeni przez Wójta. Zespół jest organem doradczym i opiniodawczym Wójta w zakresie Zarządzania Kryzysowego,

Podstawowymi zadaniami zespołu są m.in.: ocena zagrożeń mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców, proponowanie podejmowania lub zaniechania działań, opiniowanie Gminnego Planu Zarządzania Kryzysowego.

Ponadto na potrzeby całodobowego przepływu informacji w zakresie Zarządzania Kryzysowego Wójt Gminy zarządzeniem nr 4/09 z dnia 12 stycznia 2009 r. powołał Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego.

Realizując obowiązki wynikające z art. 19 ustawy o zarządzaniu kryzysowym Wójt opracował Gminny Plan Zarządzania Kryzysowego, zawierający procedury postępowania w przypadku wystąpienia różnych zdarzeń o charakterze kryzysowym tj. zdarzenia radiacyjne, zagrożenia epidemiologiczne, hydrometeorologiczne, awarii, katastrof itp.



8.4. Podsumowanie [8] Bezpieczeństwo publiczne

PODSUMOWANIE [8] BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.

- ✓ Za bezpieczeństwo na terenie gminy Wola Uhruska odpowiadają następujące jednostki: Posterunek Policji w Woli Uhruskiej, Placówki Straży Granicznej w Woli Uhruskiej oraz w Zbereżu i Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych.
- ✓ W 2020 r. w stosunku do roku poprzedniego o 14 zmalała liczba postępowań wszczętych, o 4 wzrosła liczba przestępstw stwierdzonych oraz o 5 wzrosła liczba przestępstw wykrytych.
- ✓ Wykrywalność przestępstw w 2020 r. osiągnęła wartość 86,2% czyli o 6,2 pkt % więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego.
- ✓ W 2020 r. policjanci wylegitymowali łącznie 1 785 osób oraz przeprowadzili 243 interwencje, w tym 66 interwencji domowych oraz 177 interwencji w miejscach publicznych.
- ✓ Na terenie gminy funkcjonuje 5 jednostek OSP: Wola Uhruska, Uhrusk, Piaski, Zbereże i Siedliszcze. OSP Wola Uhruska i OSP Uhrusk są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.
- ✓ Na terenie gminy funkcjonuje Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego.

9. Polityka społeczna



9.1. Pomoc społeczna

Zadania pomocy społecznej wynikające z programów rządowych, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Woli Uhruskiej.

Celem Ośrodka jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i mieszczą się w możliwościach pomocy społecznej. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Ośrodek realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej należące do kompetencji gminy, zapewniając odpowiednią infrastrukturę dla realizacji tych zadań oraz środki na wynagrodzenia pracowników.

Tabela poniżej przedstawia zakres zadań realizowanych przez Ośrodek:

Tab. 29. Zakres zadań realizowanych przez GOPS.

Charakter zadań	Zakres zadań
Zadania własne gminy-obowiązkowe	✓ opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Wola Uhruska ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, ✓ sporządzanie oceny zasobów w zakresie pomocy społecznej, ✓ udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia, ✓ przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,



Charakter zadań	Zakres zadań
	✓ opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie nie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem, ✓ praca socjalna, ✓ organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, ✓ prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych, ✓ dożywianie dzieci, ✓ sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym, ✓ kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu, ✓ pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, ✓ sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu informatycznego, ✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, ✓ opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w narodowym Funduszu Zdrowia.
Zadania własne gminy-fakultatywne	✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych, ✓ przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze, ✓ prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki, ✓ opracowanie i realizacja projektów socjalnych, ✓ podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów ośłonowych, ✓ współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacji i Integracji, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
Zadania z zakresu administracji rządowej zlecone gminie	✓ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiołową lub ekologiczną, ✓ realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia, ✓ wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.
Inne	✓ przyznawanie prawa do świadczeń rodzinnych, którymi są: ○ zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,



Charakter zadań

Zakres zadań

	○ świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy, ○ jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, ○ zasiłku dla opiekuna, ○ świadczenie rodzicielskie, ✓ prowadzenie spraw z zakresu ustawy o dodatkach mieszkaniowych, ✓ prowadzenie spraw z zakresu postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, ✓ prowadzenie spraw z zakresu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ✓ prowadzenie spraw z zakresu ustawy o przemoc w rodzinie, ✓ prowadzenia spraw z zakresu ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, ✓ prowadzenie spraw z zakresu ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ✓ prowadzenia spraw z zakresu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ✓ prowadzenia spraw z zakresu ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ✓ prowadzenie spraw z zakresu ustawy o zatrudnieniu socjalnym, ✓ prowadzenie postępowań w sprawach wynikających z ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, a także do wydawania w tych sprawach decyzji administracyjnych na podstawie uzyskanych upoważnień, ✓ prowadzenie spraw i przyznawanie prawa do zryczałtowanego dodatku energetycznego, ✓ prowadzenie spraw z zakresu ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ✓ prowadzenie spraw z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej, ✓ prowadzenie spraw z zakresu świadczeń wychowawczych, ✓ prowadzenie postępowań w zakresie ustawy o Karcie Dużej Rodziny, ✓ prowadzenie spraw z zakresu programu rządowego „Dobry Start”, ✓ wykonywanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej zleconych przez administrację rządową i samorządową, ✓ prowadzenie Klubu Senior+ w Bytniu.
--	--

Źródło: <https://wolauhruska.pl/gminny-osrodek-pomocy-spoecznej/>

Ośrodek współpracuje także w realizacji swoich zadań z innymi jednostkami organizacyjnymi samorządu, administracją rządową, ośrodkami pomocy społecznej sąsiednich gmin, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, powiatowymi urzędami pracy, służbą zdrowia, ubezpieczeniami społecznymi, policją, sądami oraz stowarzyszeniami, fundacjami realizującymi cele z zakresu pomocy społecznej.

Ośrodek dla realizacji swoich zadań statutowych może podpisywać stosowne porozumienia. Nadzór merytoryczny nad działalnością Ośrodka sprawuje Wojewoda Lubelski i Wójt Gminy. Działalnością Ośrodka kieruje Kierownik, którego zatrudnia i zwalnia Wójt Gminy Wola Uhruska. Wójt Gminy jest



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

przełożonym służbowym Kierownika Ośrodka. Strukturę organizacyjną Ośrodka i zasady jego funkcjonowania określa Regulamin Organizacyjny opracowany przez Kierownika Ośrodka.

Świadczenia z pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego albo innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego.

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej przyznaje się i wypłaca za okres miesiąca kalendarzowego, począwszy od miesiąca, w którym został złożony wniosek wraz z wymaganą dokumentacją. W przypadku, gdy uprawnienie do świadczenia nie obejmuje pełnego miesiąca, świadczenie przyznaje się za niepełny miesiąc, a kwotę świadczenia ustala się, dzieląc pełne kwoty przez liczbę dni kalendarzowych tego miesiąca i mnożąc przez liczbę dni objętych świadczeniem.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2019 zmniejszyła się z 754 do 566. Tabela 30 przedstawia szczegółowo rodzaje realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej świadczeń na przestrzeni lat 2016-2019.

Tab. 30. Formy pomocy społecznej realizowanej w gminie w latach 2016-2019.

Lp.	Formy pomocy społecznej	2016		2017		2018		2019	
		liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób
1	ZASIŁEK STAŁY	19	34	18	27	18	28	20	33
2	ZASIŁEK OKRESOWY	79	210	60	115	54	108	56	104
3	DOŻYWIANIE DZIECI W SZKOŁACH	69	126	60	112	65	109	59	95
4	DOŻYWIANIE DZIECI Z TZW. LISTY DYREKTORSKIEJ	0	0	0	0		4		5
5	DOŻYWIANIE DLA OSÓB DOROSŁYCH	52	118	65	142	68	147	64	151
6	ZASIŁEK CELOWY W ZWIĄZKU ZE ZDARZENIEM LOSOWYM	1	1	0	0	0	0	0	0
7	ZASIŁEK CELOWY	75	174	79	165	87	182	74	177
8	W TYM: SPECJALNY ZASIŁEK CELOWY	6	12	10	18	15	23	6	18
9	SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE	0	0	0	0	0	0	0	0
10	USŁUGI OPIEKUŃCZE	0	0	0	0	0	0	0	0
11	OSOBY OBJĘTE PRACĄ SOCJALNĄ	178	490	186	492	187	495	161	373
12	OSOBY OBJĘTE KONTRAKTEM SOCJALNYM	0	0	0	0	0	0	0	0
13	OSOBY OBJĘTE WSPARCIEM ASYSTENTA RODZINY	6	11	6	11	6	11	6	13
14	LICZBA WDROŻONYCH PROCEDUR „NIEBIESKA KARTA”		13		10		9		13
15	LICZBA OSÓB PRZEBYWAJĄCYCH W DOMACH OPIEKI SPOŁECZNEJ		5		8		7		6
RAZEM, W TYM:		257	754	251	685	248	683	221	566

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Woli Uhruskiej.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Do najczęstszych przyczyn korzystania z pomocy społecznej należały: ubóstwo (337 świadczeń), bezrobocie (283 świadczenia) oraz długotrwała lub ciężka choroba (177 świadczeń).

Tab. 31. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej.

Lp.	Przyczyny korzystania z pomocy społecznej	2016		2017		2018		2019	
		liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób
1	UBÓSTWO	157	447	151	406	147	400	130	337
2	BEZDOMNOŚĆ	0	0	0	0	0	0	0	0
3	POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	20	101	18	90	18	94	17	90
4	W TYM: WIELODZIELNOŚĆ	13	71	12	67	12	67	12	66
5	BEZROBOCIE	118	344	111	297	105	289	103	283
6	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	41	101	43	95	44	95	40	93
7	DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	79	213	84	201	87	198	76	177
8	BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO	24	92	19	69	18	68	21	72
9	W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	11	32	7	15	6	16	8	18
10	RODZINY WIELODZIELNE	7	38	6	33	5	28	5	27
11	PRZEMOC W RODZINIE	0	0	0	0	0	0	0	0
12	ALKOHOLIZM	10	20	8	15	8	14	10	14
13	NARKOMANIA	0	0	0	0	0	0	0	0
14	TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	3	8	0	0	1	1	2	2
15	ZDARZENIE LOSOWE	1	2	0	0	0	0	0	0
16	SYTUACJA KRYZYSOWA	0	0	0	0	1	1	1	1
RAZEM, W TYM:		257	754	251	685	248	683	221	566
17	PROGNOZA LICZBY OSÓB, KTÓRE BĘDĄ KORZYSTAĆ Z POMOCY SPOŁECZNEJ							170	430

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Woli Uhruskiej.



9.2. Ochrona zdrowia

Do 31 grudnia 2020 r. na terenie Gminy Wola Uhruska funkcjonował Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Woli Uhruskiej. Od 1 stycznia 2021 r. jest on w stanie likwidacji i nie świadczy usług medycznych. W jego miejsce funkcjonuje Przychodnia Medycyny Rodzinnej Violetta Żylińska. Przychodnia świadczy usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (lekarz rodzinny, pielęgniarka, położna).

Fot. 2. Przychodnia Medycyny Rodzinnej Violetta Żylińska

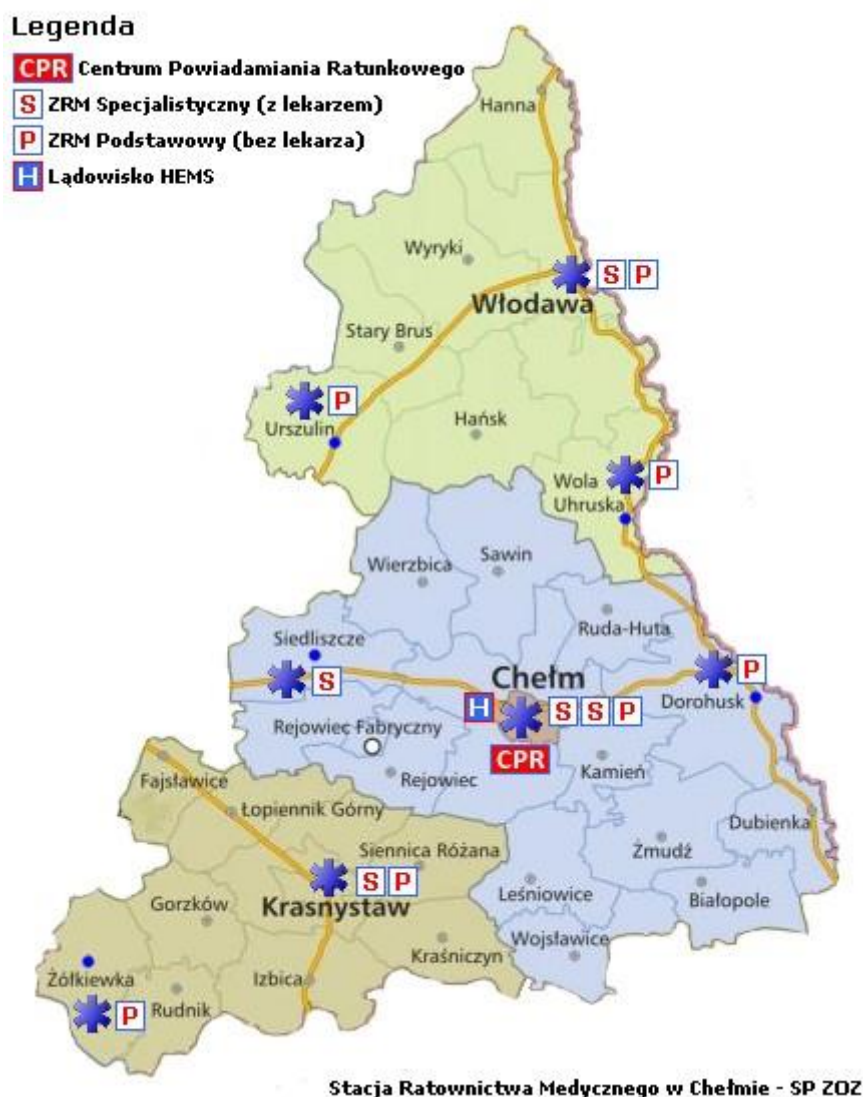


Źródło: <https://wolauhruska.pl/przekształcenie-osrodka-zdrowia/>

W Woli Uhruskiej przy ul. Górnej 4 stacjonuje również Zespół Ratownictwa Medycznego wchodzący w skład Stacji Ratownictwa Medycznego w Chełmie. Stacja Ratownictwa Medycznego w Chełmie – SP ZOZ (dawniej – Pogotowie Ratunkowe) należy do systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne oraz posiada certyfikat jakości ISO 9001:2008.

Stacja Ratownictwa Medycznego zajmuje się udzielaniem świadczeń z zakresu Ratownictwa Medycznego oraz Transportu Sanitarnego. SRM obejmuje swym działaniem rejon trzech powiatów: chełmskiego, krasnostawskiego oraz włodawskiego.

Mapa 10. Zasięg działania Stacji Ratownictwa Medycznego w Chełmie



Źródło: <http://www.srm-chelm.com.pl/ratownictwo/index.html>

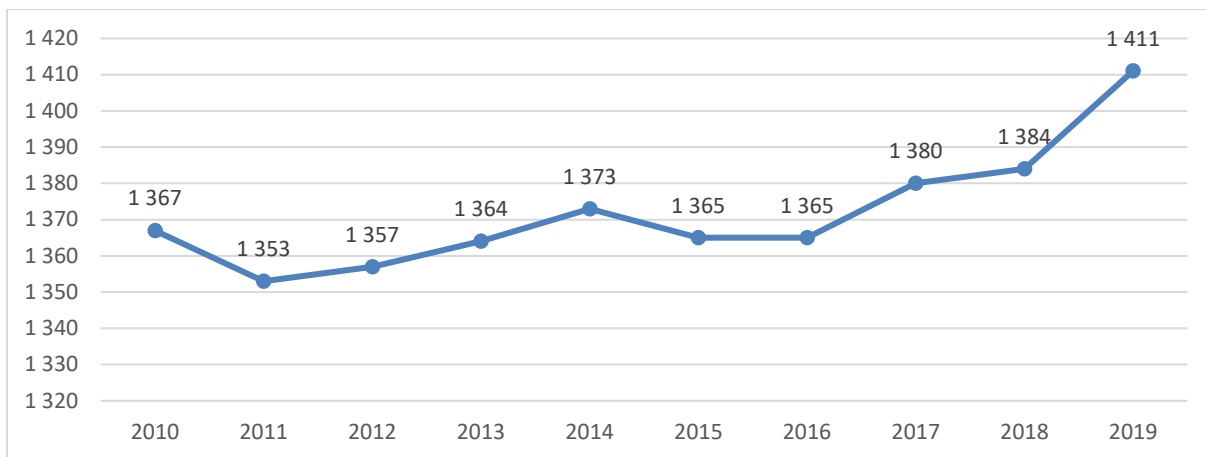
Na terenie gminy Wola Uhruska funkcjonuje ponadto jedna apteka – Apteka Nadbużańska, zlokalizowana przy ulicy Dworcowej 11 w Woli Uhruskiej.



9.3. Gospodarka mieszkaniowa

Warunki mieszkaniowe to jeden z ważniejszych czynników świadczących o rozwoju gospodarczym społeczeństwa oraz stopniu jego zamożności. W 2019 r. na terenie gminy Wola Uhruska znajdowało się 1 411 budynków mieszkalnych. Wykres 19 przedstawia liczbę budynków mieszkalnych na przestrzeni lat 2010-2019.

Wykr. 19. Liczba budynków mieszkalnych w gminie w latach 2010-2019.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zgodnie z danymi BDL GUS w ciągu 10 lat w gminie wzrosła zarówno liczba mieszkań, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę jak również liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców. Szczegółowe zmiany w zakresie ww. wskaźników prezentuje Tab. 32.

Tab. 32. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2010-2019.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
mieszkania	1 593	1 594	1 598	1 604	1 611	1 617	1 618	1 630	1 632	1 634
izby	5 776	5 781	5 800	5 828	5 864	5 893	5 897	5 951	5 959	5 970
powierzchnia użytkowa mieszkań	114 044	114 131	114 511	115 105	115 962	116 889	117 084	118 511	118 832	118 973
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	71,6	71,6	71,7	71,8	72	72,3	72,4	72,7	72,8	72,8
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	27,6	27,9	28,3	28,7	28,9	29,4	29,7	30,6	30,6	30,9
mieszkania na 1000 mieszkańców	384,9	389,4	394,8	399,3	400,9	406,9	409,9	420,3	420,7	424,6

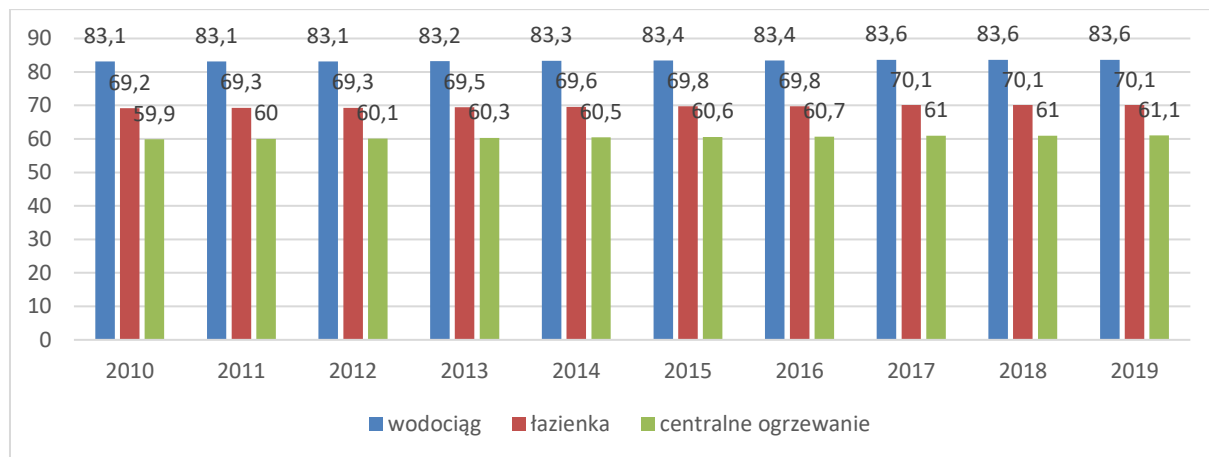
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

W 2019 r. w wodociąg wyposażonych było 83,6% mieszkań, w łazienki – 70,1%, natomiast w centralne ogrzewanie 61,1%.

Wykr. 20. Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w gminie.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.



9.4. Podsumowanie [9] Polityka społeczna

PODSUMOWANIE [9] POLITYKA SPOŁECZNA

- ✓ Zadania pomocy społecznej wynikające z programów rządowych, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Woli Uhruskiej.
- ✓ Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2019 zmniejszyła się z 754 do 566.
- ✓ Do najczęstszych przyczyn korzystania z pomocy społecznej należały: ubóstwo (337 świadczeń), bezrobocie (283 świadczenia) oraz długotrwała lub ciężka choroba (177 świadczeń).
- ✓ Do 31 grudnia 2020 r. na terenie Gminy Wola Uhruska funkcjonował Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Od 1 stycznia 2021 r. jest on w stanie likwidacji i nie świadczy usług medycznych. W jego miejsce funkcjonuje Przychodnia Medycyny Rodzinnej Violetta Żylińska.
- ✓ Na terenie gminy Wola Uhruska funkcjonuje ponadto jedna apteka.
- ✓ W 2019 r. na terenie Wola Uhruska znajdowało się 1 411 budynków mieszkalnych.
- ✓ W 2019 r. w wodociąg wyposażonych było 83,6% mieszkań, w łazienki – 70,1%, natomiast w centralne ogrzewanie 61,1%.

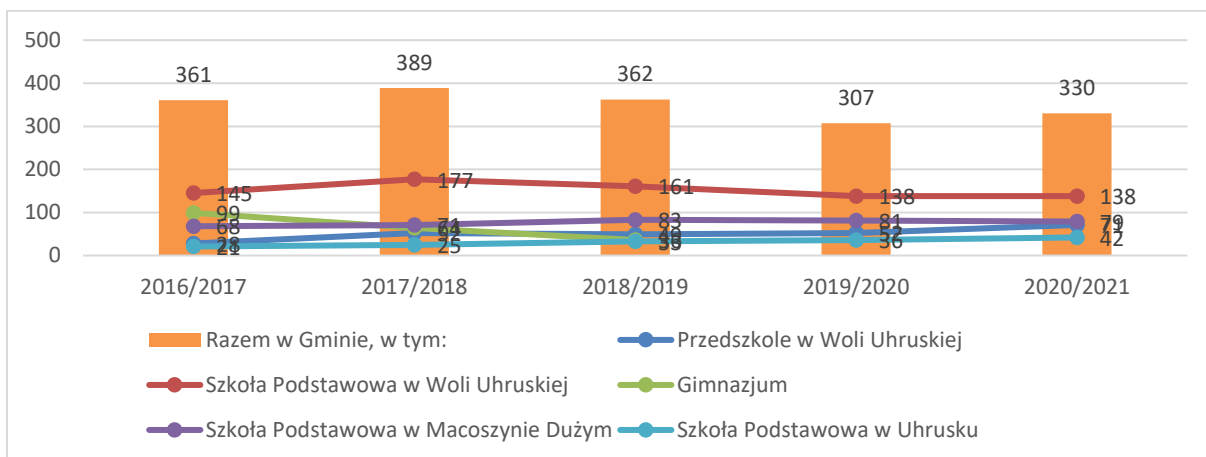
10. Edukacja i wychowanie



10.1. Infrastruktura oświatowo-edukacyjna

Dbłość o rozwój edukacji publicznej należy do najważniejszych zadań samorządów lokalnych. Na terenie gminy funkcjonują łącznie trzy placówki szkolne: Zespół Szkół w Woli Uhruskiej (Szkoła Podstawowa im. J. I. Kraszewskiego oraz Przedszkole), Szkoła Podstawowa w Macoszynie Dużym oraz Szkoła Podstawowa w Uhrusku. Dwie ostatnie szkoły są prowadzone przez Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym „Eduktor” w Łomży. W roku szkolnym 2020/2021 do placówek oświatowych na terenie Gminy Wola Uhruska uczęszczało 330 uczniów, tj. o 31 mniej niż w roku szkolnym 2016/2017.

Wykr. 21. Liczba uczniów w placówkach oświatowych na terenie gminy (ogółem).



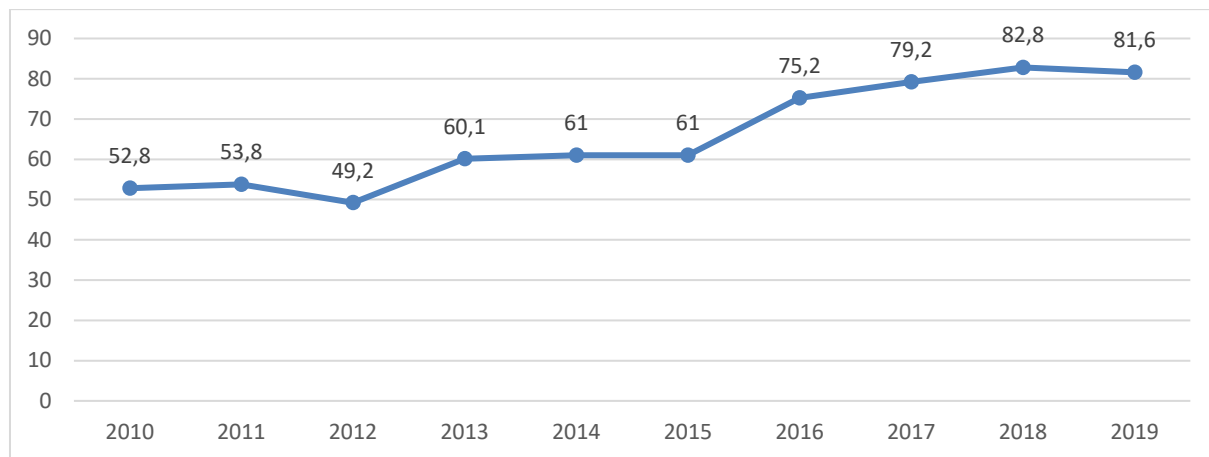
Źródło: Dane Urzędu Gminy Wola Uhruska.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Zgodnie z danymi BDL GUS odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym znacznie wzrósł od 2010 r. o 28,8 pkt %. W 2019 r. wskaźnik osiągnął wartość 81,6%.

Wykr. 22. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

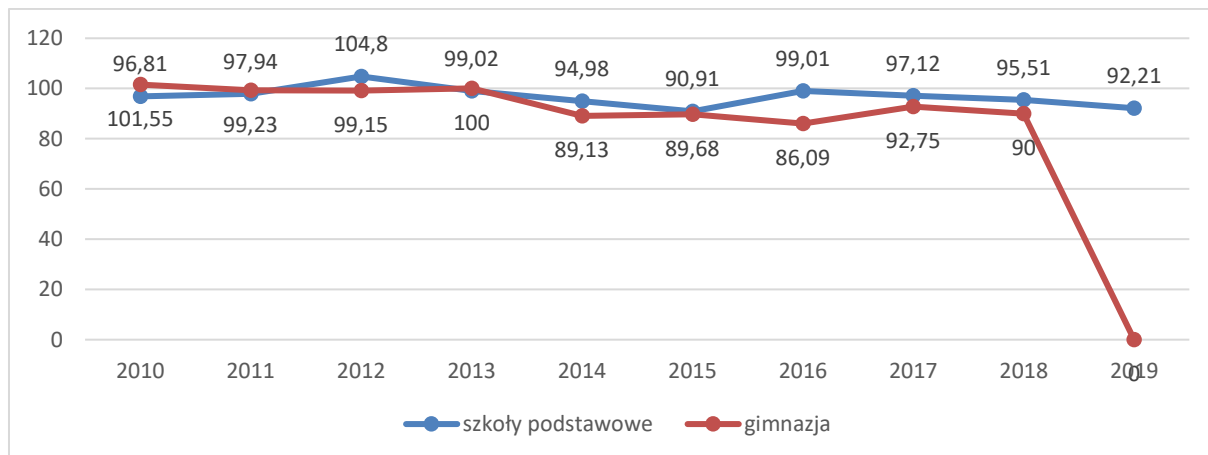


10.2. Współczynnik skolaryzacji

Współczynnik skolaryzacji brutto stanowi miarę relacji liczby osób uczących się (stan na 1 września) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan na 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W sytuacji, gdy wskaźnik ten osiąga miarę powyżej 100 oznacza, że do szkół zlokalizowanych na terenie gminy uczęszczają osoby spoza jej obrębu. Wartość współczynnika poniżej 100 oznacza sytuację odwrotną, kiedy to dzieci zamieszkujące w gminie uczęszczają do placówek oświatowych znajdujących się na terenie innych jednostek samorządowych.

Jak wynika z danych GUS współczynnik skolaryzacji brutto zmalał w ciągu ostatniej dekady. W związku z reformą edukacji i likwidacją gimnazjów, w 2019 r. BDL GUS nie obliczał wartości wskaźnika dla szkół gimnazjalnych a jedynie dla podstawowych. Obecna wartość wskaźnika skolaryzacji brutto, wynosząca dla szkół podstawowych 92,21% oznacza, że tylko niewielki odsetek uczniów szkół podstawowych kształci się poza terenem gminy.

Wykr. 23. Współczynnik skolaryzacji brutto w gminie w latach 2010-2019.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

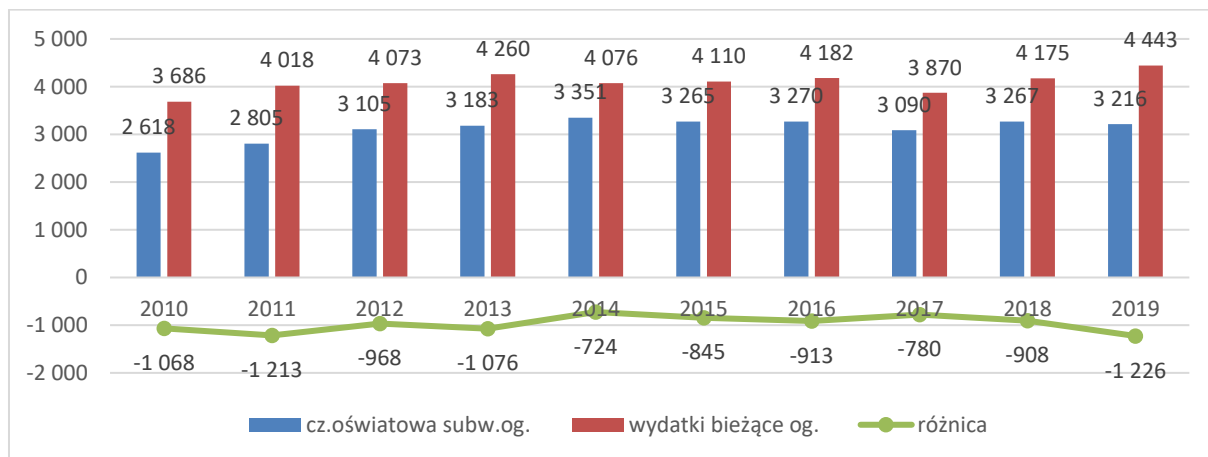


10.3. Wydatki na oświatę

Analogicznie do innych jednostek samorządu terytorialnego, problemem dla gminy Wola Uhruska może w przyszłości być wysokość otrzymywanej z budżetu państwa subwencji oświatowej. Wydatki ponoszone przez gminę na funkcjonowanie oświaty to w pierwszej kolejności płace nauczycieli oraz bieżące utrzymanie i remonty budynków. Z uwagi na fakt, iż gmina zobligowana jest ponosić powyższe koszty, a wpływy z subwencji oświatowej są niższe niż realne potrzeby utrzymuje się deficyt, który pokrywany jest ze środków własnych samorządu. Oznacza to, że gmina bilansując wydatki na oświatę, zmniejsza m.in. swoją zdolność inwestycyjną.

Jak ilustruje poniższy wykres w latach 2010-2019 kwota wydatków na oświatę znacznie przekraczała kwotę otrzymanych subwencji (w 2019 o 1 226 04 złotych). Różnicę pomiędzy wysokością otrzymanej subwencji a wydatkami na oświatę i wychowanie gmina zmuszona jest pokrywać z własnych środków.

Wykr. 24. Porównanie wysokości subwencji oświatowej i wydatków na oświatę w tys. PLN.



Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Szczegółowo wydatki na oświatę na terenie gminy przedstawia poniższa tabela.

Tab. 33. Wydatki na oświatę w gminie w latach 2015-2019.

Lp.	Wydatki na oświatę	2015	2016	2017	2018	2019
I	Wydatki ogółem, w tym:	4 110 274,79	4 182 384,17	3 882 220,59	4 174 861,65	4 442 616,29
1	Gimnazjum	1 107 032,67	1 083 278,29	1 067 891,11	896 825,05	538 767,10
2	Szkoły Podstawowe	1 706 443,54	1 574 823,09	1 760 544,95	2 137 260,53	2 645 539,99
3	Przedszkole	209 346,61	224 515,79	179 028,84	248 396,35	227 968,52
4	Oddziały przedszkolne	225 252,62	251 161,42	201 410,67	245 109,75	422 812,38
5	Wychowanie przedszkolne			29 036,40		
6	Dowozenie	169 039,73	131 648,30	121 853,32	145 353,99	139 236,09
7	Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny	190 928,44	261 518,32			
8	Dokształcanie i doskonalenie nauczycieli	5 054,67	7 143,34	12 354,67	5 072,31	10 248,26
9	Nauczanie specjalne	449 518,55	610 246,00	463 278,00	409 136,26	282 220,70
10	Wydatki majątkowe			6 798,21		100 000,00
11	Podręczniki i pomoce naukowe				36 326,79	23 521,17
12	Pozostała działalność – CKnO, FŚSNMiR	47 627,96	38 049,62	46 585,31	51 380,62	52 302,08
II	Subwencja oświatowa	3 265 157,00	3 269 620,00	3 090 221,00	3 267 271,00	3 216 412,00
III	Różnica pomiędzy wydatkami na oświatę, a subwencją oświatową	845 117,79	912 764,17	791 999,59	907 590,65	1 226 204,29

Źródło: Dane Urzędu Gminy Wola Uhruska



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Tabela poniżej prezentuje natomiast wysokość dotacji przekazanych do Społeczno-Oświatowego Stowarzyszenia Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym „Edukator”.

Tab. 34. Dotacje z Gminy do szkół stowarzyszeniowych w latach 2015-2019.

Lp.	Rodzaj dotowanego zadania	2015	2016	2017	2018	2019
I	Szkoła Podstawowa w Macoszynie Dużym, w tym:	324 394,73	416 131,86	497 790,68	700 904,70	881 721,61
	Szkoła Podstawowa	233 394,73	264 511,11	344 666,25	462 519,96	534 329,65
	Oddział przedszkolny	26 217,58	37 330,56	58 552,94	163 031,48	266 856,97
	Wychowanie przedszkolne	9 509,90	47 220,96	29 036,40		
	Nauczanie specjalne	54 897,33	64 069,23	65 535,09	75 353,26	69 974,70
	Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka					5 521,32
	Podręczniki i pomoce naukowe		2 179,47	6 119,23	6 159,38	5 038,97
II	Szkoła Podstawowa w Uhrusku		51 919,36	161 680,25	231 880,43	356 022,31
	Szkoła Podstawowa		31 180,16	112 461,01	149 802,16	198 222,09
	Oddział przedszkolny		20 739,20	47 683,09	82 078,27	155 955,41
	Podręczniki i pomoce naukowe			1 536,15	1 965,53	1 844,81

Źródło: Dane Urzędu Gminy Wola Uhruska



10.4. Podsumowanie [10] Edukacja i wychowanie

PODSUMOWANIE [10] EDUKACJA I WYCHOWANIE

- ✓ Na terenie gminy funkcjonują łącznie trzy placówki szkolne: Zespół Szkół w Woli Uhruskiej (Szkoła Podstawowa im. J. I. Kraszewskiego oraz Przedszkole), Szkoła Podstawowa w Macoszynie Dużym oraz Szkoła Podstawowa w Uhrusku.
- ✓ Zgodnie z danymi BDL GUS odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym znacznie wzrósł od 2010 r. o 28,8 pkt %.
- ✓ Tylko niewielki odsetek uczniów szkół podstawowych kształci się poza terenem gminy.
- ✓ W latach 2010-2019 kwota wydatków na oświatę znacznie przekraczała kwotę otrzymanych subwencji (w 2019 o 1 226 204 złotych).

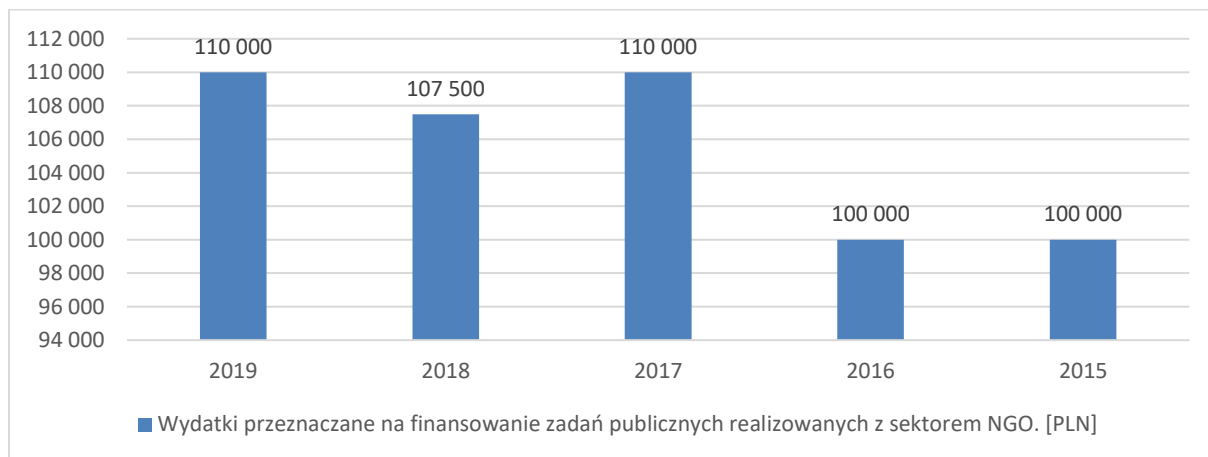
11. Kapitał społeczny



11.1. Aktywność obywatelska, liczba i działalność organizacji pozarządowych

Oprócz sektora prywatnego i publicznego bardzo dużą rolę w oddziaływaniu na rzecz mieszkańców oraz integracji i aktywizacji społecznej odgrywają organizacje pozarządowe. Fakt, iż działają one w interesie publicznym sprawia, że ich współpraca z gminą zwiększa skuteczność podejmowanych działań. Na wykonanie zleczanych zadań, gmina zabezpiecza odpowiedni środki w budżecie. Ich szczegółowe zestawienie przedstawia wykres.

Wykr. 25. Wydatki przeznaczane na finansowanie zadań publicznych realizowanych z sektorem NGO.



Źródło: Dane Urzędu Gminy Wola Uhruska.

Poniżej przedstawiono wykaz najważniejszych organizacji pozarządowych na terenie Gminy Wola Uhruska wraz z ich krótkim opisem.

Tab. 35. Organizacje pozarządowe na terenie gminy.

Nazwa organizacji	Cele organizacji
Stowarzyszenie Ludowy Klub Sportowy VITRUM w Woli Uhruskiej	• krzewienie kultury fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych na terenie działania Klubu oraz wychowywanie dzieci i młodzieży przez kulturę fizyczną i sport
Nadbużańskie Stowarzyszenie Agroturystyczne w Woli Uhruskiej	• wspieranie idei turystyki wiejskiej w regionie, • umacnianie tożsamości regionalnej, • kultywowanie i popularyzacja tradycji oraz spuścizny historycznej, a także kulturowej regionu, • promocja i wspieranie wszechstronnego rozwoju społeczno-gospodarczego, a w szczególności bazy wypoczynkowo - turystycznej regionu, • podejmowanie działań na rzecz ochrony i promocji naturalnych walorów przyrodniczo- krajobrazowych i turystycznych regionu,



Nazwa organizacji	Cele organizacji
	- współdziałanie z krajowymi i zagranicznymi stowarzyszeniami turystycznymi i agroturystycznymi w zakresie wymiany i upowszechniania doświadczeń turystyki wiejskiej, - propagowanie i pomoc w finansowaniu działalności agroturystycznej na terenie działania stowarzyszenia, - organizowanie turystyki wiejskiej oraz zapewnienie i rozwój właściwych form i warunków wypoczynku, ochrona interesów członków stowarzyszenia
Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego „Gmina Nadbużańska” im. Waldemara Stelmacha w Woli Uhruskiej	- integracja działań lokalnych na rzecz rozwoju gospodarczego i kulturalnego gmin i obszarów wiejskich; - poprawa pozycji społecznej, ekonomicznej i kulturalnej mieszkańców wsi i małych miast; - rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich; - restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa; - promocja nowoczesnych rozwiązań w rolnictwie i ochronie środowiska; - ułatwianie dostępu do wiedzy i nowoczesnych technologii; - współpraca z samorządem terytorialnym gmin w zakresie rozbudowy infrastruktury poprzez propagowanie idei tworzenia społecznych komitetów wiejskich. - działalność w zakresie ochrony i promocji zdrowia, pomocy społecznej, przeciwdziałania uzależnieniom, poprawy rehabilitacji zawodowej i edukacji. - bezpieczeństwo i porządek publiczny.
Stowarzyszenie Pieśni i Tańca KRESOWIAK w Woli Uhruskiej	- upowszechnianie i popularyzowanie osiągnięć artystycznych, kulturalnych i pedagogicznych zespołu, - kultywowanie polskich tradycji narodowych i folkloru wszystkich krajów słowiańskich, - wychowanie dzieci i młodzieży szkolnej z ducha miłości folkloru i kultury narodowej, rozbudzanie wrażliwości na wszelkie przejawy estetyki muzyki i słowa oraz umiejętności współżycia, współpracy, koleżeństwa i wzajemnej pomocy, - upowszechnianie polskiej kultury narodowej a także kultur pozostałych narodów słowiańskich w kraju i za granicą, - wspieranie i organizowanie doraźnej pomocy dla członków zespołu oraz dzieci i młodzieży z terenu gminy Wola Uhruska, - wspomaganie organizowania wypoczynku oraz aktywnych form spędzania wolnego czasu, - propagowanie idei zdrowego stylu życia, przeciwdziałanie nałogom wśród dzieci i młodzieży z terenu gminy, - wspieranie dynamicznego i wszechstronnego rozwoju oraz wyrównywanie szans kulturalnych i edukacyjnych dzieci i młodzieży szkolnej z terenu gminy.
Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych PARASOL w Woli Uhruskiej	- rozwijanie i propagowanie inicjatyw, postaw i działań sprzyjających integrowaniu osób niepełnosprawnych ze środowiskiem, na rzecz przygotowania ich do życia w rodzinie i społeczeństwie poprzez zdobywanie praktycznych umiejętności i umożliwiających im prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie. - umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełnego funkcjonowania we wszystkich sferach życia: kulturalnej naukowej, sportowej, rekreacyjnej, itp.



Nazwa organizacji	Cele organizacji
	• prowadzenie wobec osób niepełnosprawnych działalności edukacyjnej, opiekuńczej, wychowawczej, profilaktycznej oraz podnoszenie jakości i poziomu kształcenia tych osób. • zapewnienie osobom niepełnosprawnym sprzętu rehabilitacyjnego niezbędnego do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. • wsparcie osób niepełnosprawnych w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczej, a także socjalnej. • współpracowanie z organizacjami samorządowymi, organami organizacji rządowej, placówkami oświatowymi, placówkami zdrowotnymi zakładami pracy, organizacjami społecznymi działającymi na terenie kraju i poza jego granicami na rzecz osób niepełnosprawnych w celu realizacji zadań statutowych. • promocja i organizacja wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych wśród społeczności lokalnej. • inicjowanie i występowanie z wnioskami dotyczącymi zaspokajania potrzeb wszystkich osób niepełnosprawnych w zakresie opieki, leczenia, rehabilitacji, edukacji, pracy, udziału w kulturze i rekreacji, w integracji z otwartym środowiskiem.
Stowarzyszenia OSP: w Woli Uhruskiej, w Uhrusku, w Piaskach, w Siedliszczu, w Zbereżu	• prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom i miejscowym zagrożeniom oraz współdziałanie w tym zakresie z państwową strażą pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami. • udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. • informowanie ludzi o istniejących zagrożeniach pożarowych, ekologicznych i innych miejscowych zagrożeniach oraz sposobach ochrony przed nimi. • upowszechnienie kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalnej i oświatowej. • wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej oraz niniejszego statutu. • działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości i rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturalnej.
Koło PZW w Woli Uhruskiej	• organizowanie i promowanie wędkarstwa, rekreacji, sportu wędkarskiego, • użytkowanie i ochrona wód, • działanie na rzecz ochrony przyrody, edukacja i kształtowanie etyki wędkarskiej oraz upowszechnianie wiedzy o warunkach ochrony i połowu ryb.
Koło PZŁ nr 86 Szpak w Woli Uhruskiej	• prowadzenie gospodarki łowieckiej poprzez hodowlę i pozyskiwanie zwierzyny, • działanie na rzecz jej ochrony poprzez regulację liczebności populacji zwierząt łownych,
Koło Gospodyń Wiejskich: w Bytniu, w Piaskach, w Siedliszczu, w Stulnie, w Uhrusku, w Zbereżu	• prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo-kulturalnej w środowiskach wiejskich; • prowadzenie działalności na rzecz wszechstronnego rozwoju obszarów wiejskich; • wspieranie rozwoju przedsiębiorczości kobiet; • inicjowanie i prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi;

Nazwa organizacji	Cele organizacji
	• upowszechnianie i rozwój form współdziałania, gospodarowania i racjonalnych metod prowadzenia gospodarstw domowych; • reprezentowanie interesów środowiska kobiet wiejskich wobec organów administracji publicznej; • rozwój kultury ludowej, w tym w szczególności kultury lokalnej i regionalnej; • wykonywanie innych zadań związanych ze wspieraniem rozwoju przedsiębiorczości na wsi i podejmowaniem działań na rzecz środowisk wiejskich.

Źródło: Opracowanie własne.

Mieszkańcy zrzeszają się wokół własnych zainteresowań i prowadzą działalność zgodnie ze statutem własnej organizacji. Zazwyczaj nie wykraczają jednak poza zakres działalności swojej organizacji. Fakt ten warunkuje brak współdziałania pomiędzy poszczególnymi organizacjami.

Obserwując funkcjonowanie sektora NGO w gminie Wola Uhruska należy zwrócić uwagę na koncentrowanie działań organizacji wyłącznie w obrębie działalności statutowej. Podsumowując, można stwierdzić, że mieszkańcy gminy są obecnie na etapie budowy społeczeństwa obywatelskiego, które w przyszłości byłoby zdolne w większym zakresie niż obecnie inicjować, oceniać i wspierać realizację projektów, oraz działania Samorządu, Rady Sołectkiej lub innych organizacji społecznych.

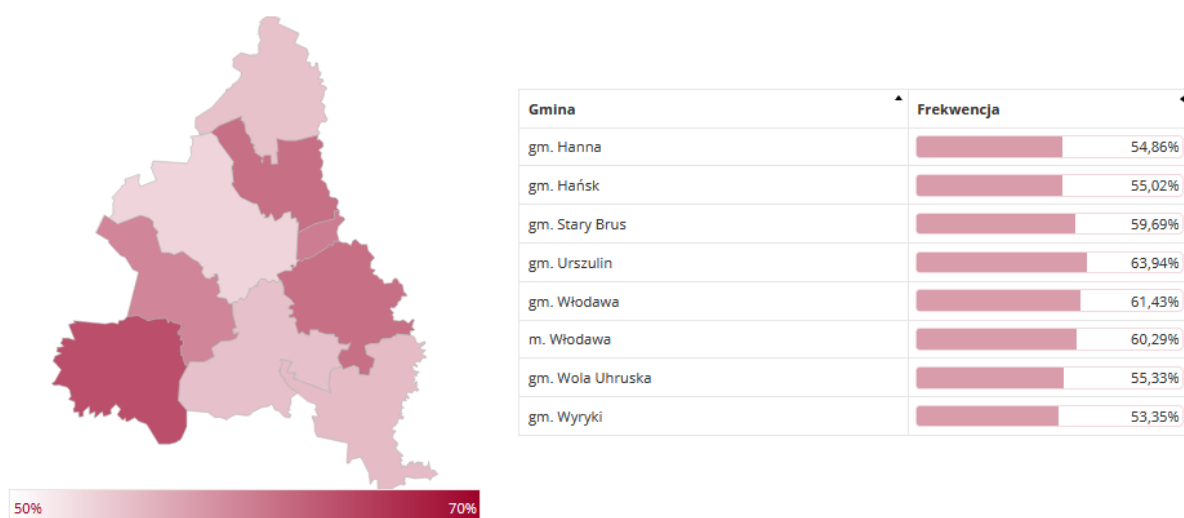


11.2. Frekwencja w wyborach

Frekwencja w najczęstszym ujęciu to odsetek uprawnionych ludzi do głosowania, którzy oddali swój głos w referendach lub wyborach.

Frekwencja w pierwszej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r., wyniosła **55,33%**. Liczba wydanych kart wyniosła 1 807, natomiast liczba uprawnionych 3 266. Pod względem frekwencji gmina Wola Uhruska zajęła 5 miejsce pośród gmin powiatu włodawskiego. Szczegóły przedstawia poniższa mapa.

Mapa 11. Frekwencja w pierwszej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r.



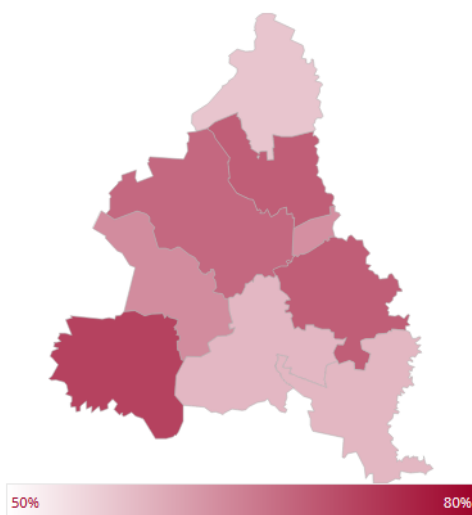
Źródło: pkw.gov.pl



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Frekwencja w drugiej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r., wyniosła **58,63%**. Liczba wydanych kart wyniosła 1 920, natomiast liczba uprawnionych 3 275. Pod względem frekwencji gmina Wola Uhruska zajęła 7 miejsce spośród gmin powiatu włodawskiego. Szczegóły przedstawia poniższa mapa.

Mapa 12. Frekwencja w drugiej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r.

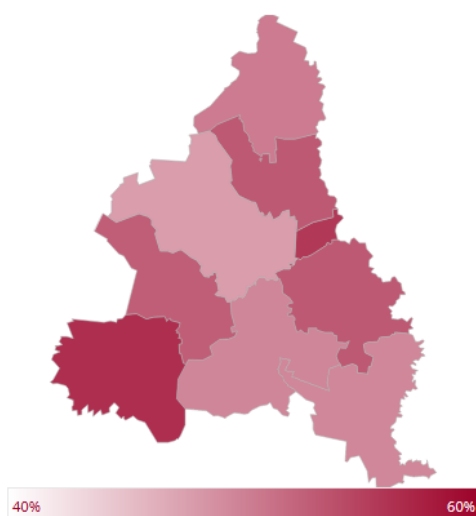


Gmina	Frekwencja
gm. Hanna	56,96%
gm. Hańsk	58,52%
gm. Stary Brus	63,65%
gm. Urszulín	72,54%
gm. Włodawa	69,22%
m. Włodawa	63,29%
gm. Wola Uhruska	58,63%
gm. Wiryki	67,92%

Źródło: pkw.gov.pl

Frekwencja w wyborach 2019 r. do Sejmu i Senatu wyniosła **49,55%**. Liczba wydanych kart wyniosła 1 595, natomiast liczba uprawnionych 3 219. Pod względem frekwencji gmina Wola Uhruska zajęła 7 miejsce spośród gmin powiatu włodawskiego. Szczegóły przedstawia poniższa mapa.

Mapa 13. Frekwencja w wyborach 2019 r. do Sejmu i Senatu.



Gmina	Frekwencja
gm. Hanna	50,45%
gm. Hańsk	49,61%
gm. Stary Brus	52,75%
gm. Urszulín	56,57%
gm. Włodawa	53,18%
gm. Wola Uhruska	49,55%
gm. Wiryki	47,76%
m. Włodawa	55,81%
Średnia	53,13%

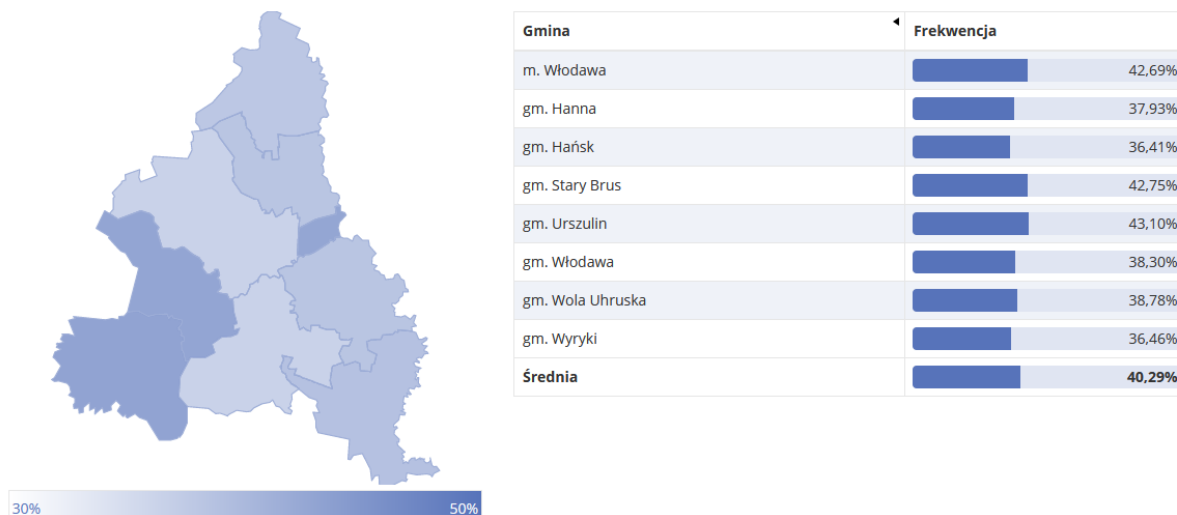
Źródło: pkw.gov.pl



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. wyniosła **38,78%**. Liczba wydanych kart wyniosła 1 276, natomiast liczba uprawnionych 3 290. Pod względem frekwencji gmina Wola Uhruska zajęła 5 miejsce spośród gmin powiatu włodawskiego. Szczegóły przedstawia poniższa mapa.

Mapa 14. Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r.



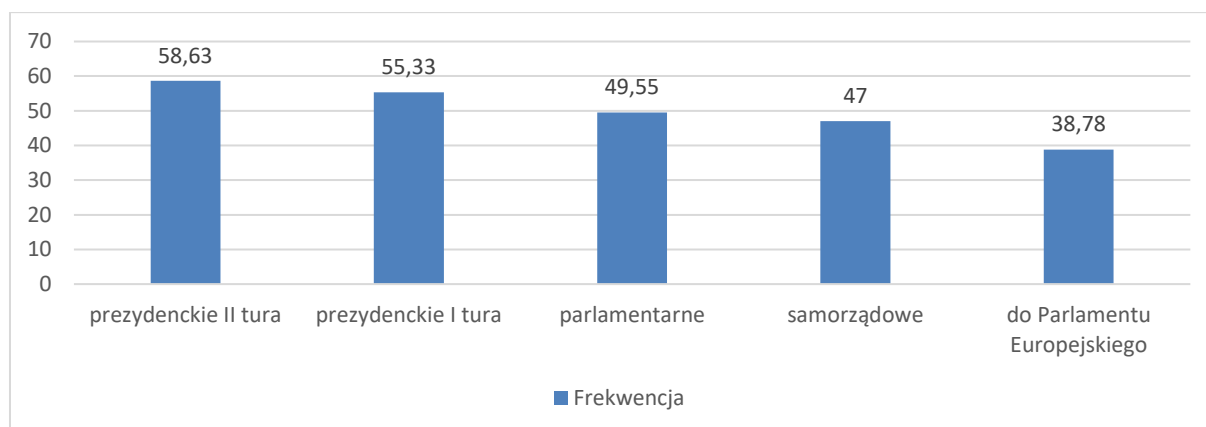
Źródło: pkw.gov.pl

Jak wynika z przedstawionych w niniejszym rozdziale danych pod względem aktywności w wyborach gmina Wola Uhruska notuje wyniki poniżej średniej frekwencji dla powiatu włodawskiego. Niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym potwierdzają zarówno wyniki frekwencji w wyborach prezydenckich, parlamentarnych czy też wyborach do Parlamentu Europejskiego.

Analogicznie jak w przypadku wcześniej omawianych wyborów przedstawiała się sytuacja dotycząca aktywności mieszkańców w wyborach samorządowych w 2018 r. Liczba wydanych kart do głosowania wyniosła 1 346 a uprawnionych do głosowania było 3 421 osób. Tym samym frekwencja wyniosła zaledwie 47%. Oznacza to, że spośród wszystkich ww. wyborów niższą frekwencję odnotowano jedynie w przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego.

Poniższy wykres zestawia syntetycznie aktywność obywatelską w poszczególnych wyborach.

Wykr. 26. Frekwencja w wyborach w gminie.



Źródło: Opracowanie własne.



11.3. Podsumowanie [11] Kapitał społeczny

PODSUMOWANIE [11] KAPITAŁ SPOŁECZNY

- ✓ Wydatki przeznaczane na finansowanie zadań publicznych realizowanych z sektorem organizacji pozarządowych w 2019 r. wyniosły łącznie 110 000 złotych.
- ✓ Na terenie gminy działa aż 19 organizacji pozarządowych, w tym Ochotnicze Straże Pożarne i Koła Gospodyń Wiejskich.
- ✓ Do najprężniej działających organizacji pozarządowych zaliczają się Stowarzyszenie Ludowy Klub Sportowy VITRUM oraz Stowarzyszenie Pieśni i Tańca KRESOWIAK.
- ✓ Mieszkańców gminy Wola Uhruska cechuje stosunkowo niska aktywność obywatelska.
- ✓ Frekwencja w wyborach na terenie gminy przedstawiała się następująco: prezydenckie I tura: 55,33%, II tura: 58,63%, wyboru do sejmu i senatu: 49,55%, wybory samorządowe: 47%, wybory do Parlamentu Europejskiego: 38,78%.
- ✓ Pod względem aktywności w wyborach gmina Wola Uhruska notuje wyniki poniżej średniej frekwencji dla powiatu włodawskiego.

12. Finanse samorządowe



12.1. Budżet gminy i zdolność inwestycyjna

Budżet Gminy jest planem rocznym zawierającym dochody i wydatki związane z finansowaniem zadań własnych i zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Możliwości rozwoju gminy limitują osiągalne dochody budżetowe. W pozycjach przychodów można wyróżnić różnego rodzaju subwencje i dotacje oraz dochody własne – podatki i opłaty gminne. Wśród wydatków są dwie pozycje: wydatki bieżące i inwestycje. Wydatki bieżące to przede wszystkim wynagrodzenia sfery budżetowej i wydatki rzeczowe ponoszone na utrzymanie między innymi różnych obiektów będących w gestii gminy. Budżet gminy objęto analizą historyczną w latach 2015 - 2019.

Analiza dochodów z tytułu podatków pokazuje, iż największy wpływ do budżetu gminy stanowią subwencja oraz dotacje celowe z budżetu państwa. Największym źródłem dochodów własnych były natomiast: podatek od nieruchomości i podatek leśny. W latach następnych władze gminy powinny dążyć do wzrostu wpływów budżetowych zarówno własnych jak i zewnętrznych. Zwiększanie środków budżetowych daje możliwość zwiększenia potencjału inwestycyjnego oraz lepszego zarządzania gminą.

Przed wszystkim należy jednak dążyć do zwiększania dochodów własnych oraz wzrostu ich udziału w dochodach ogółem, ponieważ jest to grupa dochodów w znacznej części zależna od władz gminy. Im większy udział dochodów własnych w budżecie, tym łatwiejszy jest proces prognozowania budżetu na lata następne. Na wzrost dochodów własnych ma wpływ wzrost lokalnej bazy ekonomicznej, m. in. w wyniku realizowanych inwestycji. Duży nacisk należy położyć na rozwój działalności gospodarczej. To z kolei wpłynie na zwiększenie bazy podatkowej.

Wśród priorytetów polityki finansowej i gospodarki budżetowej gminy Wola Uhruska na najbliższe lata należy wymienić: określenie tempa kierunków rozwoju gminy, dążenie do wzrostu bazy dochodowej gminy, zalecenie racjonalizacji wydatków bieżących i inwestycyjnych, ustalenie proporcji podziału środków budżetowych, w szczególności planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych, stałe monitorowanie płynności finansowej i zdolności kredytowej gminy.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Tab. 36. Budżet Gminy Wola Uhruska w latach 2015-2019.

Lp.	Budżet	2015	2016	2017	2018	2019
I	DOCHODY OGÓŁEM	17 067 801,73	16 688 869,07	16 634 546,39	17 673 767,79	20 660 285,47
1	Podatki i opłaty pobierane przez gminę	1 663 772,11	1 535 479,81	1 455 447,85	1 567 993,90	2 988 346,32
-	podatek rolny	306 985,89	327 570,81	318 693,87	321 123,96	335 898,92
-	podatek od nieruchomości	1 131 493,14	951 528,68	874 174,92	980 114,98	995 603,80
-	podatek leśny	178 710,48	203 912,87	206 927,11	218 067,78	213 629,74
-	podatek od środków transportowych	13 000,00	15 433,00	16 500,00	21 646,00	13 405,00
-	Podatek dochodowy od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	2 459,60	375,95	-0,05	75,18	0,00
-	podatek od spadków i darowizn	12 174,00	13 884,00	20 928,00	8 546,00	5 788,31
-	opłata skarbowa	14 357,00	16 080,50	12 976,00	13 380,00	14 762,00
-	opłata targowa	4 592,00	6 694,00	5 248,00	5 040,00	5 574,00
	pozostałe dochody	1 693 970,69	1 118 919,76	1 283 334,35	1 159 075,43	1 403 684,55
2	Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	1 156 201,23	1 287 096,48	1 376 371,56	1 564 414,01	1 734 812,74
3	Dotacje celowe z budżetu państwa	3 466 503,35	5 598 840,72	6 130 313,16	6 104 073,10	6 411 347,44
4	Środki na dofinansowanie zadań gminy ze źródeł pozabudżetowych - UE	3 466 503,35	1 448 929,30	758 435,47	378 205,35	2 862 437,97
5	Subwencja ogólna	5 620 851,00	5 699 603,00	5 630 644,00	6 540 006,00	6 699 341,00
-	część wyrównawcza subwencji	2 246 090,00	2 304 507,00	2 398 803,00	3 137 745,00	3 327 547,00
-	część oświatowa subwencji	3 265 157,00	3 269 620,00	3 090 221,00	3 267 271,00	3 216 412,00
-	część równoważąca subwencji	109 604,00	125 476,00	141 620,00	134 990,00	155 382,00
II	WYDATKI OGÓŁEM	16 603 893,31	14 726 586,85	16 044 870,70	16 288 403,72	20 604 271,48
1	Wydatki inwestycyjne	4 591 446,59	622 943,81	1 835 112,94	1 494 391,90	4 687 222,95
2	Wydatki bieżące	12 012 446,72	14 103 643,04	14 209 757,76	14 794 011,82	15 917 048,53
-	wynagrodzenia z pochodnymi	5 282 380,30	5 662 745,21	4 952 557,32	5 279 555,81	5 471 173,07
-	wydatki związane z funkcjonowaniem jst	1 642 065,91	1 557 590,03	1 421 403,22	1 473 436,22	1 756 169,09
-	dotacje celowe z budżetu państwa	2 546 150,95	4 867 009,71	5 474 946,25	5 409 505,76	5 527 237,48
III	WYNIK FINANSOWY	463 908,42	1 962 282,22	589 675,69	1 385 364,07	56 013,99
IV	ZRÓDŁO POKRYCIA DEFICYTU	0,00	0,00	0,00	0,00	1 400 000,00
V	Stan zadłużenia na koniec roku z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	6 997 790,00	6 023 410,00	5 163 030,00	4 184 450,00	4 654 870,00

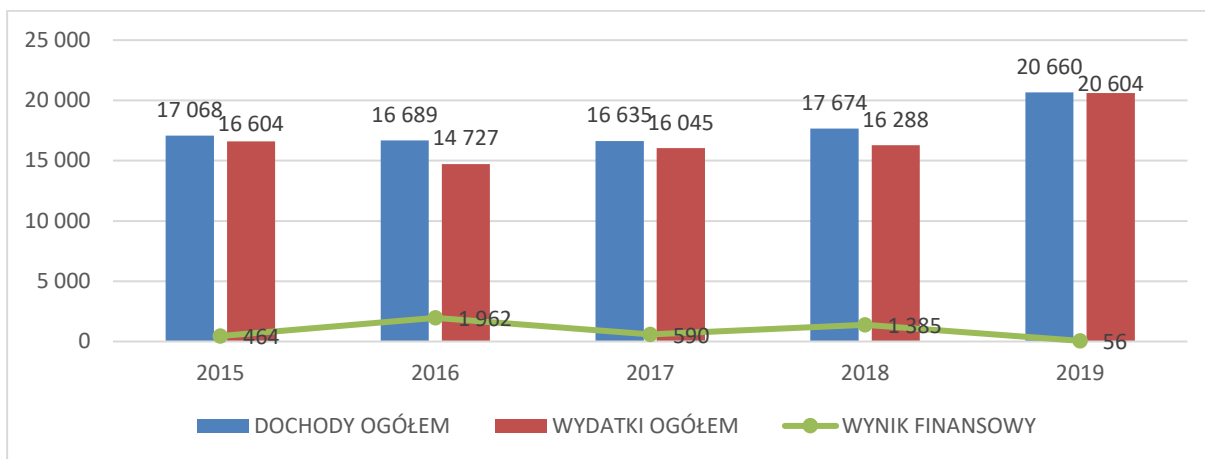
Źródło: Dane Urzędu Gminy Wola Uhruska.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Zdolność inwestycyjna gminy uzależniona jest głównie od struktury wydatków i dochodów budżetowych. Im wyższy dodatni bilans, tym większa kwota wolnych środków, którą można przeznaczyć na inwestycje. Dochody budżetowe gminy w latach 2015-2019 kształtowały się na zbliżonym poziomie. Najwyższy poziom osiągnęły one w 2014 r. Roczny wynik finansowy w omawianym okresie był dodatni. Stan zadłużenia w 2019 r. z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek wyniósł 4 654 870 złotych.

Wykr. 27. Struktura wydatków i dochodów budżetu gminy w latach 2015-2019 w tys. PLN.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wola Uhruska.



12.2. Projekty finansowane ze środków unijnych

W latach 2007-2020 gmina Wola Uhruska zrealizowała na swoim terenie samodzielnie lub we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego prawie 40 projektów współfinansowanych ze środków unijnych oraz budżetu państwa. Szczegółowe zestawienie inwestycji zawiera tabela.

Tab. 37. Projekty zrealizowane przez Urząd Gminy Wola Uhruska współfinansowane ze środków UE.

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
1	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Siedliszcze, Uhrusk, Wola Uhruska, Bytyń wraz z modernizacją gminnej oczyszczalni ścieków w Bytniu	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013	Projekt obejmował następujące działania: 1) modernizacja oczyszczalni ścieków w Bytniu, 2) budowa grawitacyjnej sieci kanalizacji sanitarnej, 3) poprowadzenie kanału tłoczego z Woli Uhruskiej do Uhruska, 4) budowa grawitacyjnej sieci kanalizacji sanitarnej w Uhrusku, 5) budowa grawitacyjnej sieci kanalizacji sanitarnej w Siedliszczu, 6) promocja projektu.	7 973 924	6 378 518
2	Poprawa czystości powietrza na terenie gminy Wola Uhruska w Dolinie Bugu poprzez wykorzystanie biomasy i energii słonecznej jako alternatywnych źródeł ciepła	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013	W ramach projektu wykonano 605 indywidualnych instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej 4,4 MW, w tym: - 465 instalacje kolektorów słonecznych do podgrzewania ciepłej wody użytkowej o zainstalowanej mocy 1,7 MW, - 140 instalacje kotłów centralnego ogrzewania wykorzystujące biomasę o zainstalowanej mocy 2,7 MW.	7 722 382	3 542 979
3	Budowa hali sportowej w Woli Uhruskiej	Regionalny Program Operacyjny Województwa	Projekt „Budowa hali sportowej w Woli Uhruskiej” polegał na wybudowaniu sali sportowo-widowiskowej o powierzchni 1030,34 m2 połączonej ze stałą widownią na ok. 170 miejsc oraz rozsuwanymi trybunami na ok. 130 miejsc. W ramach budynku wyodrębniono także zaplecze socjalno-techniczne,	5 819 832	4 655 866



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
		Lubelskiego na lata 2007-2013	w którym zlokalizowane są szatnie i łazienki, sala gimnastyczna dla osób niepełnosprawnych, toalety ogólnodostępne (w tym toaleta dla osób niepełnosprawnych), pokój nauczyciela (trenera) i pomieszczenie 1-szej pomocy, magazyn, oraz pomieszczenie gospodarcze. Zaprojektowano również dodatkowe zaplecze obejmujące pomieszczenia na siłownię, odnowę biologiczną – sauna, masaż, itp., pomieszczenia administracyjne i pomocnicze o łącznej powierzchni ok. 250 m. Budynek posiada niezbędne przyłącza mediów do sieci zewnętrznych (woda, kanalizacja, energia elektryczna, telefoniczna), połączenie z infrastrukturą drogową, parkingi oraz oświetlenie terenu. W ramach projektu hala została kompleksowo wyposażona w niezbędny sprzęt i urządzenia do uprawiania sportu oraz w instalację Gruntowego Wymiennika Ciepła (GWC).		
4	Budowa układu komunikacyjnego w Woli Uhruskiej ul. Spokojna, Krzywa, Odrodzenia, Leśna, Źródlana i spacerowa	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013	Przedmiotem projektu była budowa układu 6 ulic w miejscowości Wola Uhruska - ul. Spacerowa długość 1,112 km szerokość 6,0 m, - ul. Leśna długość 0,667 km szerokość 5,5 m, - ul. Źródlana i Leśna długość 0,374 km szerokość 5,5 m, - ul. Krzywa długość 0,304 km szerokość 5,5-5,0 m, - ul. Odrodzenia długość 0,210 km szerokość 5,0 m, - ul. Spokojna długość 0,951 km szerokość 6,0 m.	4 442 000	3 000 000
5	Dolina Bugu – bezgraniczne możliwości	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013	Przedmiotem Projektu była infrastruktura turystyczna Gmin: Hanna, Hańsk, Urszulin, Włodawa, Wola Uhruska i Wyrki oraz samego Powiatu Włodawskiego. Projekt zagospodarowania turystycznego obejmował wyznaczenie i oznakowanie szlaków turystycznych, rozbudowę zalewu w Bytniu, remont ośrodka Pompka w Woli Uhruskiej,	4 032 256	2 696 773



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
			remont wieży kościelnej w Hańsku, budowę ścieżki – kładki w Orchówku oraz wzbogacenie terenów poszczególnych gmin o małą architekturę, taką jak przystanki rowerowe w postaci altan i wiat, wieże widokowe, ambony widokowe, platformy widokowe, pomosty do wodowania kajaków, ławki, kosze na śmieci, tablice informacyjne. W ramach projektu zakupiono również łodzie: ratowniczą i pasażerską dla Gminy Wola Uhruska.		
6	Budowa elektrowni fotowoltaicznej w gminie Wola Uhruska	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013	Celem projektu była budowa elektrowni fotowoltaicznej o mocy ok. 0,5 MW, która rocznie produkuje ok. 500 MWh energii elektrycznej. Elektrownia powstała na gruntach Przedsiębiorstwa Usługowo-Wytwórczego Sp. z o.o., które jest także jej operatorem. Elektrownia uruchomiona została pod koniec 2014 r.	3 858 903	1 275 425
7	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Wola Uhruska oraz wodociągu wraz z przyłączami w miejscowościach Macoszyn Duży i Kosyń	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach projektu wykonano: - 12 599,70 mb sieci wodociągowej głównej i rozdzielczej, - 1 646,00 mb przyłączy wodociągowych – 70 szt., - 66 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków.	2 126 548	1 228 207
8	Budowa drogi gminnej nr 104413L w Woli Uhruskiej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	Celem operacji było zwiększenie spójności komunikacyjnej, poprawa atrakcyjności gospodarczej i warunków życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępności budynku użyteczności publicznej i infrastruktury drogowej w ramach budowy 0,731 km drogi gminnej nr 104413L w Woli Uhruskiej. Cel operacji jest zgodny z celem 6 B Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich. Budowana droga stanowi uzupełnienie istniejącej sieci dróg publicznych, łączy się bezpośrednio z drogą wojewódzką nr 819 Parczew-Kołacze-	1 938 887	1 071 798



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
			Wola Uhruska. Stanowi dojazd do budynku Urzędu Gminy Wola Uhruska, budynku byłego Gimnazjum im. Jana Pawła II, budynku hali sportowej z zapleczem, stadionem i użytków rolnych. Realizacja inwestycji poprawi dostępność komunikacyjną do obiektów użyteczności publicznej, warunki prowadzenia działalności rolniczej i gospodarczej oraz zredukuje czas dojazdu do wojewódzkiego układu drogowego.		
9	Budowa drogi nr 104395L w msc. Siedliszcze gm. Wola Uhruska i Gmina Ruda-Huta	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	Celem operacji było zwiększenie spójności komunikacyjnej, poprawa atrakcyjności gospodarczej i warunków życia mieszkańców poprzez poprawę parametrów geometryczno-konstrukcyjnych i bezpieczeństwa drogi oraz zwiększenie dostępności do obiektu użyteczności publicznej – Świetlicy Wiejskiej wraz z boiskiem w ramach przebudowy 3,784 km drogi gminnej nr 104395L w msc. Siedliszcze gm. Wola Uhruska i gm. Ruda-Huta. Przebudowywana droga stanowi uzupełnienie istniejącej sieci dróg publicznych, łączy się bezpośrednio z drogą wojewódzką Nr 816 Terespol-Zosin, droga powiatową 1823L i stanowi alternatywny, krótszy dojazd do miasta Chełma oraz główny dzieci do Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Woli Uhruskiej. Realizacja inwestycji poprawi dostępność komunikacyjną do obiektu użyteczności publicznej oraz poprawione zostaną warunki prowadzenia działalności rolniczej i gospodarczej.	1 717 946	1 093 128
10	Budowa stacji wodociągowej w Woli Uhruskiej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W zakres robót objętych projektem wchodzi budowa m.in.: budynku stacji uzdatniania wody wraz z instalacjami i urządzeniami technologicznymi, szachtów studziennych z wymianą pomp, zbiorników wyrównawczych 2x100m ³ , odстойnika popłuczyn, komory zasuw, zbiornika na ścieki z chlorowni, placów i chodników, ogrodzenia, dodatkowego uzbrojenia.	1 690 600	1 023 947



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
11	Aktywny e-Samorząd	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	Celem projektu było podniesienie jakości, zwiększenie dostępności i efektywności zarządzania usługami dziedzinowymi istotnymi dla prowadzenia działalności gospodarczej w obszarze podatków i opłat lokalnych oraz zarządzania nieruchomościami w Gminie Bliżyn, Łączna, Raków, Skarżysko Kościelne, Suchedniów, Wąwolnica, Werbkowice i Wola Uhruska poprzez elektronizację świadczenia usług, podniesienie kompetencji 129 pracowników oraz wdrożenie rozwiązań zarządczych do końca czerwca 2019 r.	1 580 261	1 329 892
12	Budowa drogi nr 104416L w Woli Uhruskiej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	Celem operacji było zwiększenie spójności komunikacyjnej, poprawa atrakcyjności gospodarczej i warunków życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępności budynku użyteczności publicznej i infrastruktury drogowej w ramach budowy 0,881 km drogi gminnej nr 104416L w Woli Uhruskiej (droga obejmuje ulice: Zielona, Przelotowa, Ogrodowa i część ul. Nabużańskiej). Budowa drogi stanowi uzupełnienie istniejącej sieci dróg publicznych, łączy się bezpośrednio w dwóch miejscach z drogą wojewódzką Nr 816 Terespol-Zosin. Stanowi dojazd do Kościoła Parafii Rzymskokatolickiej oraz terenów nadbużańskich wchodzących w skład sieci obszarów Natura 2000 i użytków rolnych. Realizacja inwestycji poprawi dostępność komunikacyjną do obiektu użyteczności publicznej, warunki prowadzenia działalności rolniczej i gospodarczej, zredukuje czas do wojewódzkiego układu drogowego.	1 431 501	877 413
13	Budowa ogólnodostępnej sali gimnastycznej w Woli Uhruskiej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	W ramach zadania wykonano budynek sali gimnastycznej wraz z niezbędnym zapleczem socjalno-sanitarnym. Budynek sali stanowi rozbudowę bryły budynku istniejącej szkoły,	1 087 534	500 000



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA

NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
			niezależny funkcjonalnie i konstrukcyjnie od istniejącego obiektu szkolnego. Poza budową sali w ramach projektu wykonano: - rozbiórkę istniejącego budynku stołówki szkolnej, - przełożenie części przyłączy infrastruktury technicznej oraz wykonanie nowych odcinków przyłączy: kanalizacyjnego i wody, - wykonanie wymiennika gruntowego, - przyłącze energii elektrycznej.		
14	Budowa oraz remont świetlic wiejskich we wsi Siedliszcze i Stulno wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem wyposażenia	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach zadania wyremontowano starą świetlicę we wsi Stulno, wykonano nowe instalacje wodno-kanalizacyjne i elektryczne, sanitariaty wewnątrz budynku, zbiornik bezodpływowy, ogrodzenie terenu oraz zakupiono sprzęt nagłaśniający i podstawowe wyposażenie – stoliki i krzeselka. We wsi Siedliszcze z kolei powstał nowy budynek świetlicy wiejskiej wraz z instalacjami wodno-kanalizacyjnymi, elektrycznymi, centralnego ogrzewania, zjazdem, miejscami parkingowymi, boiskiem trawiastym, ogrodzeniem terenu, altaną. Do świetlicy zakupiono podstawowe wyposażenie – stoliki i krzesła, umeblowanie kuchni wraz z zastawą, kuchenka gazowa, lodówką i mikrofalówką oraz wyposażenie pracowni komputerowej w drukarkę sieciową, zestawy komputerowe z zainstalowanym otwartym systemem linux i pakietem biurowym.	907 628	500 000
15	Modernizacja i zakup sprzętu medycznego dla SP ZOZ w Woli Uhruskiej	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013	Roboty budowlane obejmowały: przebudowę dachu budynku, termomodernizację ścian zewnętrznych budynku, wykonanie podjazdu dla osób niepełnosprawnych, wymianę instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, wymianę wewnętrznej instalacji elektrycznej, przebudowę i remont	704 187	567 971



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
			istniejących podjazdów i dojść do budynku wraz z wymiana nawierzchni. W ramach projektu dokonano także zakupu: aparatu ultrasonograficznego, aparatu elektrokardiograficznego, unitu stomatologicznego.		
16	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Zbereże wraz z zagospodarowaniem otoczenia i zakupem wyposażenia	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach zadania wyburzona została stara świetlica, a w jej miejsce wybudowano nowy budynek wraz ze wszystkimi instalacjami wodno-kanalizacyjnymi, elektrycznymi, centralnego ogrzewania. Świetlicę wyposażono w podstawowe meble – stoliki i krzeselka, urządzono łazienki i WC, umeblowano kuchnię wraz z wyposażeniem oraz zakupiono sprzęt komputerowy.	620 787	368 206
17	Budowa świetlicy w Kosyniu	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Celem projektu jest budowa budynku pasywnego pełniącego funkcje kulturalne, demonstracyjne i promujące rozwiązania budownictwa energooszczędnego.	569 516	393 568
18	Rozwój aktywnej integracji w Gminie Wola Uhruska	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Głównym celem projektu była aktywizacja społeczno-zawodowa podopiecznych tutejszego Ośrodka poprzez podniesienie kwalifikacji zawodowych, usprawnienie kompetencji oraz umiejętności funkcjonowania w środowisku przez upowszechnianie pracy socjalnej, a także wzrost poziomu aktywności społecznej i zawodowej.	410 096	410 096
19	Wrota Lubelszczyzny – informatyzacja administracji	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013	Gmina Wola Uhruska wspólnie z większością jednostek samorządu terytorialnego województwa lubelskiego uczestniczyła jako partner w projekcie pn. „Wrota Lubelszczyzny – informatyzacja administracji” Główne działania projektu: 1) modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury sieciowej,	407 609	345 243



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
			2) zakup i instalacja oraz konfiguracja serwerów, sprzętu komputerowego oraz urządzeń peryferyjnych centrum przetwarzania danych, 3) zakup i instalacja oprogramowania, 4) wdrożenie systemu, 5) szkolenia dla uczestników, 6) monitorowanie projektu, 7) promocja.		
20	Zakup samochodu śmieciarki z przyczepką oraz pojemników do zbierania odpadów	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach projektu zakupiono: samochód śmieciarkę o dopuszczalnej masie całkowitej 6 500 kg. na tylnych kołach bliźniakach, przyczepkę samochodową krytą plandeką z podwójną osią hamowaną o dopuszczalnej masie całkowitej do 2 500 kg, 900 szt. metalowych pojemników na odpady o pojemności 110 l z kółkami transportowymi.	344 040	282 000
21	Zagospodarowanie otoczenia świetlicy w Kosyniu	Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	Główny cel operacji to polepszenie jakości życia mieszkańców oraz podniesienie jakości i atrakcyjności terenów miejscowości Kosyń. Stworzenie warunków technicznych dla realizacji aspiracji młodych mieszkańców oraz kobiet zamieszkałych w msc. Kosyń w zakresie propagowania zdrowego trybu życia i wzmocnienia więzi rodzinnych, społecznych, zachęcenie mieszkańców do aktywnego spędzania wolnego czasu. Poprawa stanu technicznego oraz dostępności przestrzeni publicznej w msc. Kosyń.	282 474	179 738
22	Modernizacja infrastruktury społeczno-kulturalnej i sportowej w miejscowości Uhrusk	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach zadania zaplanowano wykonanie m.in.: remontu świetlicy w Uhrusku, remontu ogólnodostępnego boiska w Uhrusku, oświetlenia w miejscowości Uhrusk.	271 090	133 338
23	Budowa ogólnodostępnego kompleksu sportowo-	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach zadania wykonano m.in.: boisko trawiaste do piłki nożnej wraz z piłkochwytyami, urządzenie do skoku w dal, trawiaste boisko do piłki siatkowej, plac zabaw, siłownię	222 494	144 712



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA

NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
	rekreacyjnego w Woli Uhruskiej		zewnętrzną, ogrodzenie od strony ulic Chełmskiej i Szkolnej z furtką wejściową i bramą wjazdową, utwardzenie z kostki brukowej betonowej gr. 8 cm z krawężnikami betonowymi, jako przedłużenie utwardzenia istniejącego.		
24	Rozwój Integracji Społecznej	Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich	Organizacja integracyjnych usług dla osób starszych (centrum aktywnego seniora, usługi opiekuńcze oparte na aktywności społecznej – wolontariat, pomoc sąsiedzka, usługi rehabilitacyjne), dla dzieci i młodzieży (zajęcia tańca ludowego, zajęcia zapasów dla dzieci oraz szkółka i obóz piłkarski) oraz dla rodzin (zagospodarowanie czasu wolnego – pikniki rodzinne, kursy i szkolenia zawodowe).	184 750	184 750
25	Budowa trzech ogólnodostępnych placów rekreacyjnych	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	Operacja miała na celu: - polepszenie jakości życia mieszkańców oraz podniesienie jakości i atrakcyjności terenów miejscowości Zbereże, Piaski i Siedliszcze, - stworzenie warunków technicznych dla realizacji aspiracji młodych mieszkańców oraz kobiet zamieszkałych w ww. miejscowościach w zakresie propagowania zdrowego trybu życia i wzmocnienia więzi rodzinnych, społecznych, - aktywizacja ww. grup mieszkańców do aktywnego spędzania czasu wolnego. W ramach realizacji zadania wykonano: - plac zabaw w miejscowości Piaski, - plac zabaw w miejscowości Siedliszcze wraz z siłownią wewnętrzną, - plac zabaw z boiskiem wielofunkcyjnym oraz siłownią zewnętrzną w miejscowości Zbereże.	144 257	86 275



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
26	Zdalna Szkoła i Zdalna Szkoła+ w Gminie Wola Uhruska	Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020	Gmina Wola Uhruska w ramach projektu „Zdalna Szkoła – wsparcie Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej w systemie kształcenia zdalnego” otrzymała dofinansowanie na zakup łącznie 36 laptopów, które zostały przekazane do Zespołu Szkół Szkoła Podstawowa im. J.I. Kraszewskiego w Woli Uhruskiej oraz do szkół prowadzonych przez Stowarzyszenie „Eduktor” w Łomży: Szkoły Podstawowej w Macoszynie Dużym i do Szkoły Podstawowej w Uhrusku.	99 969	99 969
27	Indywidualizacja nauczania i wychowania uczniów klas I-III w Gminie Wola Uhruska pt. „Bawimy się i uczymy z indywidualizacją	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Program objął uczniów z 3 szkół podstawowych z terenu Gminy Wola Uhruska. Budżet projektu opiewał na kwotę 94 443,00 zł finansowany przez EFS w 85% i z dotacji celowej z budżetu krajowego 15%.	94 443	80 276
28	Budowa ogólnodostępnej zadaszonej sceny w Woli Uhruskiej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	W ramach operacji wybudowano zadaszoną scenę o powierzchni zabudowy 81,45 m2 oraz zakupiono 45 szt. ławek składanych oraz 64 krzesełek składanych.	92 491	49 772
29	Nasze Polesie, Nasz Bug	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	Projekt polegał na organizacji imprezy kulturalno-rekreacyjnej pn. „Nasze Polesie, Nasz Bug” w miejscu planowanego przejścia granicznego z Ukrainą w miejscowości Zbereże.	65 869	29 999
30	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w świetlicy wiejskiej w Uhrusku	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	Celem projektu było podniesienie standardu spotkań mieszkańców oraz organizowanych imprez kulturalnych poprzez wymianę stolarki okiennej i drzwiowej w świetlicy wiejskiej w Uhrusku.	44 275	28 602
31	Międzynarodowy Plener Plastyczny „Kresy 92”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	Projekt polegał na organizacji Międzynarodowego Pleneru Plastycznego „Kresy 92”, którego tematem przewodnim było hasło „Poleska Dolina Bugu” w rzeźbie i malarstwie. Zwieńczeniem Pleneru był festyn kulturalno-rekreacyjny	36 465	24 471



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
			w miejscu planowanego przejścia granicznego Zbereże-Adamczuki.		
32	Budowa ogólnodostępnych placów zabaw w gminie Wola Uhruska	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach projektu zostały wykonane dwa place zabaw w Woli Uhruskiej i Macoszynie Dużym składające się z: huśtawki podwójnej, zestawu zabawowego, dwóch sprężynowców, karuzeli trójamiennej, huśtawki wagowej, ławki, kosza na śmieci, tablicy informacyjnej.	34 102	22 180
33	Budowa oświetlenia parkowego w Woli Uhruskiej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach projektu zostało wykonanych 9 latarni oświetleniowych (w tym jedna podwójna) wzdłuż ulicy Parkowej zasilanych linią kablową z istniejącej linii napowietrznej niskiego napięcia.	23 501	18 800
34	Utworzenie placu zabaw w Uhrusku	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach projektu został wykonany plac zabaw w Uhrusku składający się z: huśtawki podwójnej, zestawu zabawowego, dwóch sprężynowców, karuzeli trójamiennej, huśtawki wagowej, ławki, kosza na śmieci, urządzenia sportowo linowego typu twierdza/pająk, tablicy informacyjnej.	23 155	15 060
35	Wirtualne spacer po Dolinie Bugu	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	W ramach Projektu powstała multimedialna prezentacja Wirtualny spacer po gminie Wola Uhruska oraz filmowa wizytówki gminy. Zarówno spacer jaki i film zostały udostępnione na stronie internetowej oraz wysłane do 100 punktów informacji turystycznej na terenie całego kraju.	13 961	9 113
36	Wirtualne Powiaty. Budowa Społeczeństwa Informacyjnego na Lubelszczyźnie. Etap III	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013	Celem projektu było wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu do korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych w stosunku do dużych ośrodków miejskich oraz innych regionów Polski i Unii Europejskiej poprzez zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu i informacyjnemu jednostek samorządowych, podmiotów gospodarczych i mieszkańców powiatów.	30 074 964	25 563 719



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA

NA LATA 2021-2030

Lp.	Projekt	Źródło finansowania	Opis projektu	Wartość Projektu	Dofinansowanie
37	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w województwie lubelskim	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	Głównym celem partnerskiego projektu „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w województwie lubelskim” było zapewnienie bezpłatnego dostępu do Internetu oraz niezbędnych urządzeń i oprogramowania dla 2795 gospodarstw domowych z terenu 47 Gmin i 2 Powiatów województwa lubelskiego, zagrożonych wykluczeniem z aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym, ze względu na trudną sytuację materialną lub niepełnosprawność. Z terenu Gminy Wola Uhruska projektem zostało objętych 100 gospodarstw domowych.	18 445 445	15 678 628
38	E-Powiat Włodawski	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013	W ramach projektu Partnerzy otrzymali urządzenia teleinformatyczne, takie jak komputery, skanery oraz urządzenia sieci teleinformatycznej, a także oprogramowanie wspomagające (pakiet biurowy, oprogramowanie do obsługi formatów graficznych). Ponadto w ramach projektu przygotowano Portal e-Urząd (PeU).	5 097 539	4 308 176

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wola Uhruska.



12.3. Podsumowanie [12] Finanse samorządowe

PODSUMOWANIE [12] FINANSE SAMORZĄDOWE

- ✓ Analiza dochodów z tytułu podatków pokazuje, iż największy wpływ do Budżetu Gminy stanowią subwencja oraz dotacje celowe z budżetu państwa.
- ✓ Największym źródłem dochodów własnych były: podatek od nieruchomości i podatek leśny.
- ✓ W latach 2007-2020 gmina Wola Uhruska zrealizowała na swoim terenie prawie 40 projektów współfinansowanych ze środków unijnych.

III. Cele i kierunki strategii oraz oczekiwane efekty jej realizacji

1. Analiza SWOT

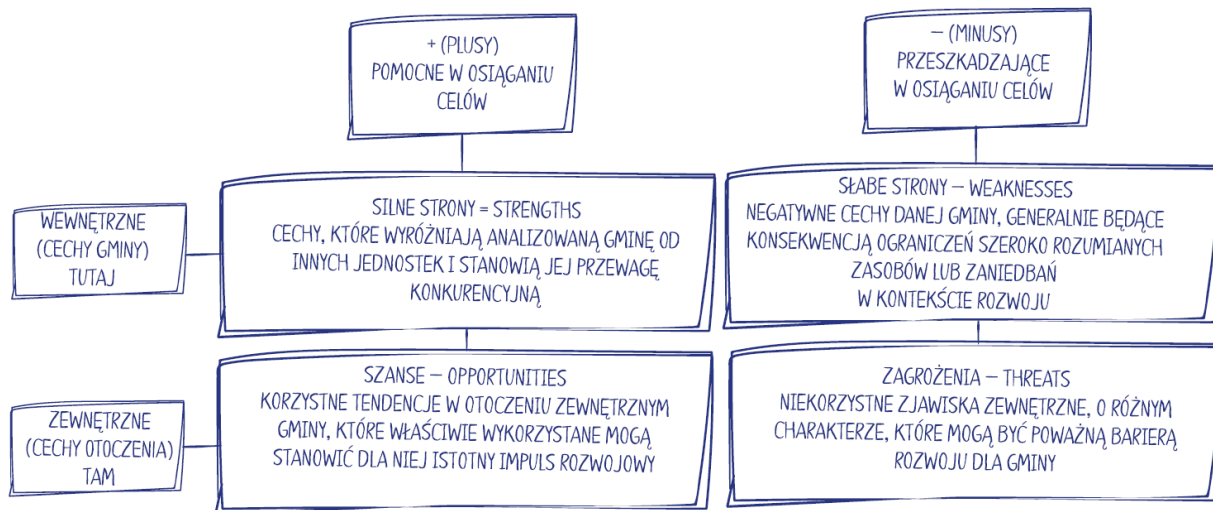
Analiza SWOT jest oparta na prostym schemacie klasyfikacji: wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i przyszłą pozycję gminy dzieli się na:

- ✓ zewnętrzne w stosunku do gminy,
- ✓ mające charakter uwarunkowań wewnętrznych, wywierające zarówno negatywny jak i pozytywny wpływ na gminę.

Ze skrzyżowania tych dwóch podziałów powstają kategorie czynników:

- ✓ wewnętrzne pozytywne – mocne strony (S)
- ✓ wewnętrzne negatywne – słabe strony (W)
- ✓ zewnętrzne pozytywne – szanse (O)
- ✓ zewnętrzne negatywne – zagrożenia (T).

Schemat 1. Klasyfikacja czynników wpływających na pozycję strategiczną gminy w metodzie SWOT.



Źródło: Strategia rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny

Metoda SWOT polega na identyfikacji przedstawionych czterech grup czynników, opisanie ich wpływu na rozwój gminy, a także możliwości osłabiania lub wzmacniania siły ich oddziaływania. Wzajemne powiązanie ze sobą szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami pozwala na określenie pozycji strategicznej w analizie SWOT/TOWS lub analizie M-M. W analizie SWOT nie jest konieczne systematyczne wyodrębnianie i opisywanie wszystkich czynników, ale przede wszystkim zidentyfikowanie czynników



kluczowych, które mogą mieć decydujący wpływ na przyszłość gminy lub zastosowanie innych narzędzi do badania jednostki samorządowej i otoczenia.⁵

Przedmiotowa analiza SWOT jest podsumowaniem mocnych i słabych stron gminy Wola Uhruska wynikających z uwarunkowań wewnętrznych oraz szans i zagrożeń zdeterminowanych w dużej mierze przez czynniki zewnętrzne. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy wynikają z obecnej sytuacji w sferze zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarki lokalnej, ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, wyposażenia w infrastrukturę techniczną, finansową, współpracy gminy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w kraju i za granicą. Uwarunkowania te analizowano w kategoriach silnych i słabych stron. Analiza potencjału i barier rozwojowych gminy obejmuje również uwarunkowania zewnętrzne określające potencjalne szanse i zagrożenia w rozwoju.

Tab. 38. Analiza SWOT.

Pozytywne		Negatywne	
Czynniki wewnętrzne	Mocne strony	Słabe strony	
	- Nadgraniczne położenie. - Rzeka Bug wraz ze starorzeczami. - Rzeka Uherka i Tarasienka. - Położenie w obrębie Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”, otuliny Poleskiego Parku Narodowego, Sobiborskiego Parku Krajobrazowego i Natury 2000 oraz rezerwatów przyrody: Trzy Jeziora, Brudzieniec, Małoziemce. - Bogate dziedzictwo historyczne (archeologia, zabytki). - Wielokulturowy charakter obszaru. - Liczne szlaki turystyczne. - Uzdrowiskowe właściwości terenu. - Duża lesistość terenu. - Doskonałe tereny do uprawiania myślistwa oraz wędkarstwa. - Cykliczne imprezy o zasięgu ponadlokalnym. - Połączenia komunikacyjne (drogowe oraz kolejowe). - Dobre nasłonecznienie terenu. - Dość dobra infrastruktura techniczna oraz społeczna (drogi, ujęcia wody i oczyszczalnia ścieków wraz z siecią wodno-kanalizacyjną, sieć gazownicza, energetyczna i telekomunikacyjna, a także szkoły, świetlice i obiekty sportowo-rekreacyjne). - Wysoki stopień bezpieczeństwa (dwie Placówki Straży Granicznej, Posterunek	- Peryferyjne położenie. - Rzeka Bug – bariera na wschodniej granicy Gminy. - Słaba jakość gleb. - Rozdrobnione rolnictwo. - Tereny zalewowe. - Brak przejścia granicznego z Ukrainą. - Niewystarczająca ilość dobrej infrastruktury drogowej, wodno-kanalizacyjnej, gazowej, energetycznej i telekomunikacyjnej, a także infrastruktury turystycznej oraz sezonowość ruchu turystycznego. - Brak chodników przy drogach wojewódzkich poza Wolą Uhruską. - Wysoki stopień bezrobocia. - Spadająca liczba ludności. - Odływ ludzi młodych i wykształconych. - Dość duży poziom wydatków na pomoc społeczną. - Brak całorocznego pasażerskiego połączenia kolejowego na trasie Chełm – Włodawa. - Słaba siatka połączeń komunikacji zbiorowej, w szczególności dotycząca miejscowości niepołożonych przy drogach wojewódzkich. - Brak inwestorów zewnętrznych tworzących miejsca pracy. - Malejący poziom współpracy transgranicznej.	

⁵ T. Imiela, *Próba oceny pozycji strategicznej i koncepcja strategii dla dużej elektrowni na przykładzie elektrowni Bełchatów II*. Rozdział IV: Metody analizy strategicznej, jako narzędzia oceny i formułowania strategii, Łódź 2000, s. 173-174.



	Pozytywne	Negatywne
	Policji, 5 jednostek OSP, w tym dwie należące do KSRRG). ▪ Gospodarstwo Doświadczalne Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. ▪ Aktywnie działający Samorząd, w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz gospodarczych. ▪ Tereny pod inwestycje. ▪ Urozmaicona rzeźba terenu z udokumentowanymi pokładami wysokoenergetycznego węgla kamiennego w pobliżu gminy. ▪ Liczne organizacje pozarządowe.	▪ Bariery związane z funkcjonowaniem zewnętrznej granicy UE. ▪ Niska aktywność społeczna mieszkańców.
Czynniki zewnętrzne	Szanse	Zagrożenia
	▪ Możliwość pozyskiwania funduszy z perspektywy finansowej UE na lata 2021/27 i środków krajowych na realizację projektów infrastrukturalnych oraz społecznych. ▪ Wykorzystywanie walorów przyrodniczych i kulturowych do tworzenia i realizacji zrównoważonego rozwoju Gminy. ▪ Realizacja projektów z zakresu OZE. ▪ Realizacja projektów dotyczących opieki senioralnej. ▪ Intensyfikacja współpracy transgranicznej. ▪ Uzdrowski charakter terenu. ▪ Budowa przejścia granicznego z Ukrainą. ▪ Rewitalizacja linii kolejowej w ramach programu „Kolej +”. ▪ Utworzenie kopalni wysokoenergetycznego węgla kamiennego w pobliżu Gminy Wola Uhruska. ▪ Podwyższenie jakości usług turystycznych poprzez rozbudowę i modernizację obiektów turystycznych oraz zwiększenie zakresu promocji. ▪ Tworzenie zachęt dla przedsiębiorców (dzierżawa terenów, ulgi podatkowe itp.). ▪ Wspieranie działalności organizacji pozarządowych oraz wszelkich inicjatyw społecznych.	▪ Światowy kryzys gospodarczy spowodowany pandemią koronawirusa. ▪ Skomplikowane procedury i wydłużające się terminy ogłaszania programów unijnych oraz rozpatrywania i oceny wniosków. ▪ Brak inwestorów zewnętrznych oraz niechęć do inwestowania. ▪ Obniżenie poziomu usług z zakresu ochrony zdrowia i edukacji. ▪ Zanieczyszczenie wód i powietrza głównie pochodzące z Ukrainy. ▪ Sezonowość ruchu turystycznego. ▪ Niskie dochody własne w strukturze budżetu Gminy. ▪ Konflikty polityczne w kraju – źródłem pogorszenia się sytuacji społeczno-gospodarczej powodującej wzrost protestów i bezrobocia. ▪ Trudna sytuacja polityczna oraz społeczno-gospodarcza na Ukrainie źródłem problemów o znaczeniu transgranicznym. ▪ Nieuregulowany przebieg rzeki Bug i brak umocnień – zagrożenie przesunięcia się granic zarówno gminy jak i kraju.

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.



2. Najważniejsze problemy

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jak również analiza SWOT pozwoliły na zebranie najważniejszych problemów/ barier rozwojowych gminy Wola Uhruska. Celem ich uporządkowania i usystematyzowania zebrano je w formie tabelarycznej oraz podzielono na obszary: społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny oraz środowiskowy.

Tab. 39. Najważniejsze problemy w gminie.

Obszar	Problemy
Społeczny	✓ wysoka stopa bezrobocia, ✓ wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, ✓ niekorzystne zmiany demograficzne, wynikające z niskiego przyrostu naturalnego, niekorzystnej struktury wiekowej (wg. ekonomicznych grup wieku), oraz ujemnego salda migracji, ✓ wyludnianie się obszaru gminy, ✓ niski poziom dostępu do usług.
Gospodarczy	✓ niski poziom przedsiębiorczości na terenie gminy, ✓ mała liczba zakładów pracy na terenie gminy, ✓ niekorzystna struktura agrarna, ✓ brak rozwiniętego przemysłu rolno-spożywczego i przetwórstwa, ✓ zły lub niewystarczający stan infrastruktury drogowej, ✓ nierozwinięty przemysł spędzania czasu wolnego.
Przestrzenno-funkcjonalny	✓ braki w infrastrukturze technicznej, turystycznej i rekreacyjnej, ✓ brak środków na realizację założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji.
Środowiskowy	✓ braki w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i zagospodarowania odpadów, ✓ niska świadomość ekologiczna mieszkańców gminy.

Źródło: Opracowanie własne.

3. Logika części programowej strategii

Tworząc część programową strategii założono, że struktura celów w dokumencie strategii musi tworzyć logicznie powiązany system. Realizacja działań powinna zapewniać osiąganie celów niższego rzędu – celów operacyjnych, co z kolei powinno przyczyniać się do osiągania celów wyższego rzędu, czyli celów strategicznych. Kierunki działań planowane w ramach poszczególnych celów powinny wzajemnie się przenikać i uzupełniać, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii (wartości dodanej).

Schemat 2. Logika części programowej strategii.



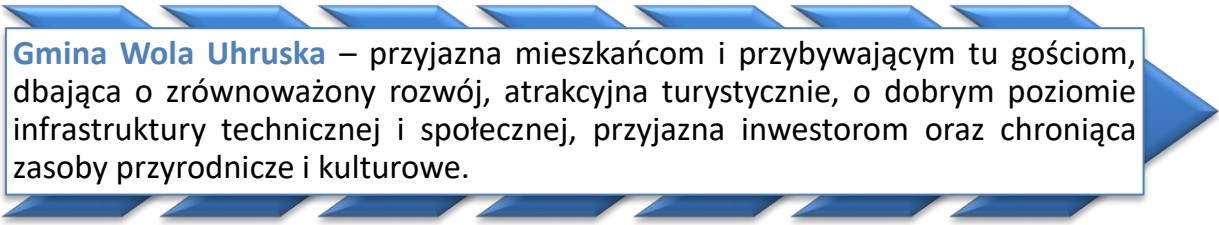
Źródło: Strategia rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny

4. Wizja rozwoju

Wizja gminy przedstawia obraz przyszłego stanu gminy, stanowiący wyobrażenie pożądanej rzeczywistości lokalnej w perspektywie do 2030 r. Stanowi ona syntetyczny opis dążeń i aspiracji społeczności lokalnej opracowany przez całą wspólnotę gminy tj. władze samorządowe, partnerów społecznych oraz mieszkańców i ich reprezentantów. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza gmina oraz wskazuje zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

Schemat 3. Wizja Gminy Wola Uhruska.

Wizja



Gmina Wola Uhruska – przyjazna mieszkańcom i przybywającym tu gościom, dbająca o zrównoważony rozwój, atrakcyjna turystycznie, o dobrym poziomie infrastruktury technicznej i społecznej, przyjazna inwestorom oraz chroniąca zasoby przyrodnicze i kulturowe.

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.

5. Misja rozwoju

Misja stanowi nadrzędny cel rozwoju gminy, któremu podporządkowane są priorytetowe obszary jej rozwoju. Wskazując ogólny kierunek, w którym powinna rozwijać się społeczność lokalna, określa ona rolę władz samorządowych. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030, a podejmowanych przez różnych aktorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców, itd. Ponadto, władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (leżących w zadaniach własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju gminy, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Misja to syntetyczny opis sposobu postępowania w celu realizacji wizji gminy.

Schemat 4. Misja Gminy Wola Uhruska.

Misja

Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wspieranie usług, przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki w oparciu o istniejącą oraz rozbudowywaną infrastrukturę techniczną i społeczną oraz walory przyrodnicze i nadgraniczne położenie

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.

6. Priorytetowe obszary rozwoju

Przygotowując część strategiczną Strategii Rozwoju Uhruska założono, że zaplanowane cele działań na terenie samorządu muszą być zgodne z dokumentami planistycznymi wyższego rzędu, tj. Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Przyjęto również, że Strategia powinna również wynikać ze stwierdzonych w diagnozie braków i potrzeb, które zbiorczo zostały przedstawione w ramach analizy SWOT.

Priorytetowe obszary rozwoju wraz ze wskazaniem wynikającymi z części diagnostycznej i przeprowadzonej analizy SWOT, zostały zawarte w poniższej tabeli:

Tab. 40. Priorytetowe obszary rozwoju gminy.

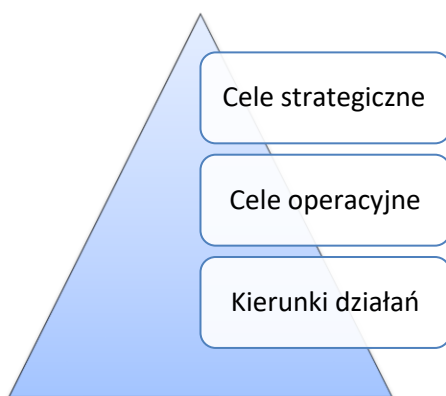
Obszar	Wskazanie działań
Spółeczny	✓ wzrost liczby miejsc pracy i dochodów mieszkańców, ✓ rozwój ekonomii społecznej, ✓ minimalizowanie skutków niekorzystnych zmian demograficznych, ✓ przeciwdziałanie wyludnianiu się obszarów wiejskich.
Gospodarczy	✓ rozwój przemysłu (rolno-spożywczego i przetwórstwa), ✓ wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, ✓ poprawa infrastruktury drogowej, ✓ budowa atrakcji i organizacja przemysłu spędzania czasu wolnego, ✓ poprawa stanu środowiska naturalnego, ✓ rozwój przedsiębiorczości.
Przestrzenno-funkcyjny	✓ modernizacja infrastruktury technicznej, turystycznej i rekreacyjnej, ✓ rewitalizacja terenu gminy.
Środowiskowy	✓ wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, ✓ programy dot. edukacji ekologicznej.

Źródło: Opracowanie własne.

7. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Formułując część strategiczną przyjęto architekturę celów i kierunków działań opartą na metodologii wykorzystanej w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030. Cele strategiczne wskazują poziom wykształcenia oczekiwanego profilu społeczno-gospodarczego i określenia stanu rozwoju przestrzennego gminy. Cele operacyjne odnoszą się do stanu rozwoju wybranych płaszczyzn rozwoju społeczno-gospodarczego oraz rozwoju funkcjonalnego określonych struktur przestrzennych. Kierunki działań określają zakres niezbędnych działań sprzyjających osiągnięciu celów Strategii.

Schemat 5. Architektura celów i kierunków działań.

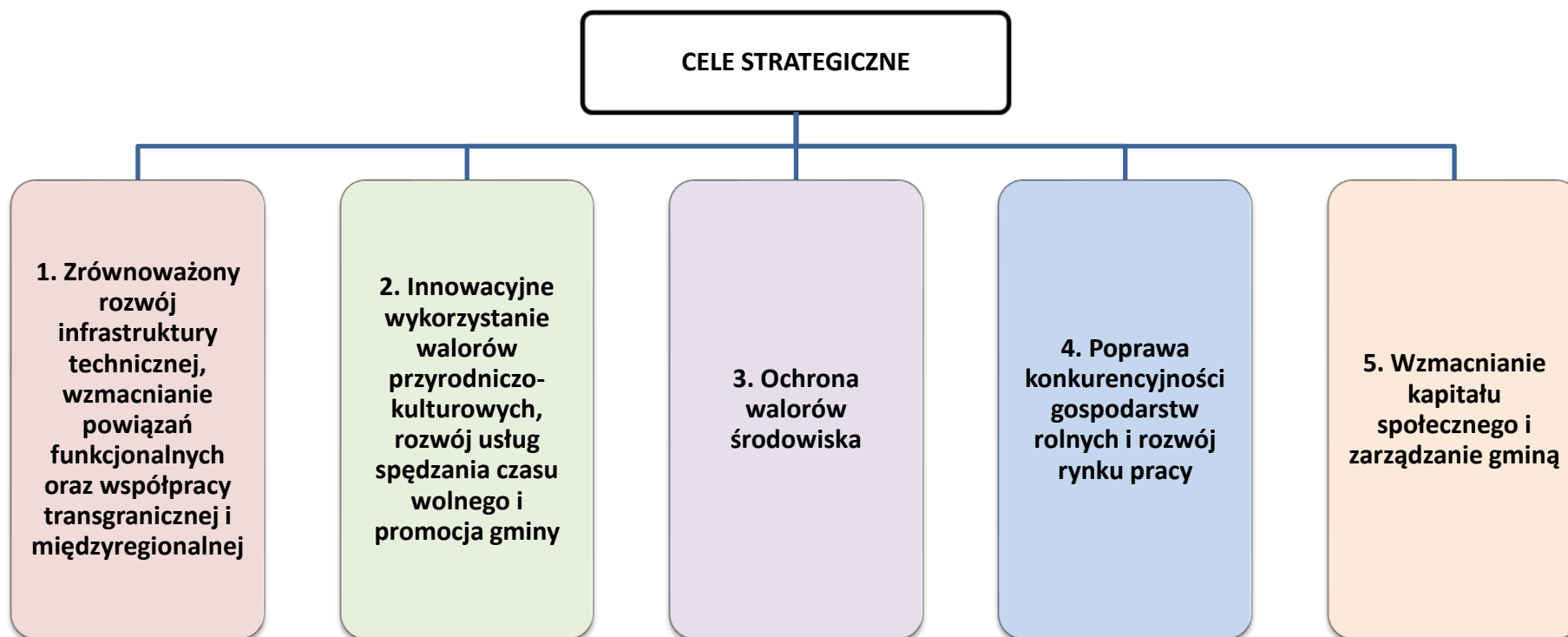


Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Zaproponowane cele rozwoju gminy są konsekwencją i wynikają ze zidentyfikowanych w poprzednim rozdziale priorytetowych obszarów rozwoju. Tworzą one spójny i wzajemnie uzupełniający się system, w którym efekty jednych celów generują i wzmacniają efekty realizacji innych. Nadrzędną ideą jest wykorzystanie potencjałów rozwojowych, modernizacja gospodarki, innowacyjność oraz poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Tworząc układ celów strategicznych dla gminy Wola Uhruska oparto się w dużej mierze o wskazania zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, a konkretnie na tematycznych obszarach dla Obszaru Strategicznej Interwencji Polesie.



Schemat 6. Cele strategiczne.





8. Cele operacyjne

Tab. 41. Cele strategiczne i operacyjne Strategii.

Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej	
1.1.	Budowa/modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności
1.2.	Rozwój infrastruktury komunalnej i wdrażanie racjonalnej gospodarki odpadami
1.3.	Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury telekomunikacyjnej
1.4.	Rewitalizacja i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy
1.5.	Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej
Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	
2.1.	Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
2.2.	Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej
2.3.	Upowszechnianie wykorzystujących technologie cyfrowe form dostępu do kultury
2.4.	Promocja gminy
Cel strategiczny 3. Ochrona walorów środowiska	
3.1.	Ochrona i kształtowanie zasobów wodnych.
3.2.	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej
3.3.	Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej
Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy	
4.1.	Wzmacnianie innowacyjności i zaawansowania technologicznego gospodarstw rolnych
4.2.	Promowanie przyjaznych środowisku rozwiązań w procesie produkcji rolnej, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego
4.3.	Rozwój agroturystyki, turystyki wiejskiej i rolniczego handlu detalicznego
4.4.	Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości
Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą	
5.1.	Włączenie i integracja społeczna
5.2.	Rozwój usług społecznych i poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej
5.3.	Bezpieczeństwo publiczne
5.4.	Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania

Źródło: Opracowanie własne.

9. Kierunki działań

W niniejszym rozdziale przedstawiono zestawienie kierunków działań, które gmina Wola Uhruska planuje podjąć w ramach każdego z założonych celów operacyjnych. Wskazano tu również rolę i zadania gminy przy ich realizacji. Należy podkreślić, iż zaprezentowane zestawienie kierunków działań nie stanowi zamkniętego katalogu i będzie mogło być w każdej chwili uzupełniane o nowe elementy w zależności od potrzeb gminy, charakteru zewnętrznych konkursów oraz jej możliwości finansowych. Do poszczególnych celów operacyjnych przyporządkowano wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych. W sytuacji, gdzie na dzień uchwalania strategii nie zostały zidentyfikowane żadne projekty, została poczyniona odpowiednia adnotacja. Ewentualne nowe projekty inwestycyjne wpisujące się w poszczególne cele operacyjne i przypisane im kierunki działań nie wymagają aktualizacji strategii o ile zostaną zaakceptowane przez Radę Gminy w uchwałach budżetowych wieloletnich prognozach inwestycyjnych na poszczególne lata.

9.1. Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej	
1.1. Budowa/ modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	
Lp.	Kierunek działań
1.	Budowa nowych odcinków dróg gminnych
2.	Przebudowa bądź modernizacja dróg gminnych i powiatowych poprawiających dostępność komunikacyjną i mobilność mieszkańców gminy
3.	Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez budowę m.in.: chodników, przejść dla pieszych, oświetlenia, barier ochronnych
4.	Rozbudowa lub modernizacja już istniejącej infrastruktury parkingowej
5.	Poprawa dostępności komunikacyjnej wszystkich miejscowości na terenie gminy
6.	Budowa ścieżek rowerowych i wiat rowerowych
7.	Organizacja spotkań informacyjnych dotyczących tematyki elektromobilności
8.	Budowa punktu ładowania pojazdów elektrycznych
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
✓	Budowa drogi gminnej 104413L w Woli Uhruskiej – ul. Parkowa i Sportowa – w realizacji.
✓	Budowa ciągu komunikacyjnego w Woli Uhruskiej – ul. Dolna, Piaskowa, część Leśnej i Al. Odrodzenia.
✓	Budowa ul. Klonowej w Woli Uhruskiej.
✓	Budowa ul. Krótkiej i Nadbużańskiej w Woli Uhruskiej.
✓	Budowa drogi w Nadbużance.
✓	Budowa drogi - połączenie ul. Spokojnej z drogą powiatową oraz ul. Brzozową i Cichą.
✓	Budowa drogi - od ul. Sportowej w kierunku cmentarza: Wola Uhruska – Bytyń.
✓	Budowa drogi ul. Jasna w Woli Uhruskiej.
✓	Utwardzenie asfaltem dróg dojazdowych do pól na terenie 16 Sołectw Gminy Wola Uhruska.: drogi do pól i do zabudowań – po 1 km drogi o szerokości ok. 3,5 m w każdym sołectwie.



- ✓ Przebudowa drogi powiatowej w Kosyniu.
- ✓ Przebudowa drogi powiatowej Bukowa Wielka – Piaski.
- ✓ Przebudowa drogi powiatowej Wola Uhruska – Potoki.
- ✓ Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej 816 w Bytniu.
- ✓ Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej 819 w Mszance.
- ✓ Budowa chodników przy drodze wojewódzkiej 816 w Uhrusku i Siedliszczu i w Zbereżu.

Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej i wdrażanie racjonalnej gospodarki odpadami

Lp.	Kierunek działań
1.	Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury wodociągowej w gminie (sieć wodociągowa, stacje ujęcia i uzdatniania wody itp.)
2.	Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury kanalizacyjnej w gminie (kanalizacja ściekowa i deszczowa, oczyszczalnia ścieków itp.)
3.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach rozproszonej zabudowy
4.	Budowa indywidualnych ujęć wody oraz małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych
5.	Budowa infrastruktury oraz zakupy wyposażenia służących racjonalnej gospodarce odpadami
6.	Organizacja spotkań informacyjnych dot. zbiórki odpadów

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Rozbudowa systemu wod.-kan. na terenie Gminy Wola Uhruska – w realizacji.
- ✓ Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Stulno – w realizacji.
- ✓ Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.
- ✓ Budowa wodociągu w Piaskach.
- ✓ Rozbudowa ujęcia wody w Majdanie Stuleńskim oraz połączenie sieci wodociągowej z wodociągiem w Bytniu i Woli Uhruskiej.
- ✓ Wykonanie połączenia wodociągu Woli Uhruskiej z Uhruskiem i wyeliminowanie ujęcia wody w Siedliszczu.
- ✓ Rozbudowa sieci wod.-kan w tym wymiana starych odcinków sieci: wodociągi i kanalizacja
- ✓ Budowa wodociągu w Mszance oraz części wsi Józefów.
- ✓ Budowa indywidualnych ujęć wody oraz małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych (woda, retencja).
- ✓ Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Woli Uhruskiej.

Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

1.3. Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury telekomunikacyjnej

Lp.	Kierunek działań
1.	Rozwój e-administracji oraz dostępu do e-usług
2.	Wykorzystanie technologii informacyjnych w udostępnianiu zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych
3.	Działania ukierunkowane na rozwój elektronicznej administracji i usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną (składanie wniosków drogą elektroniczną, elektroniczny punkt informacji)
4.	Tworzenie i rozwój cyfrowych zasobów gminy m.in. w zakresie mienia i nieruchomości, planowania przestrzennego, kultury, edukacji, turystyki, ochrony zdrowia itp.



5. Wykorzystanie lokalnych centrów aktywności do działań w zakresie e-edukacji i podnoszenia kompetencji cyfrowych mieszkańców

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Modernizacja infrastruktury oraz systemów e-administracji w Urzędzie Gminy.

Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

1.4. Rewitalizacja i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy

Lp.	Kierunek działań
1.	Prowadzenie polityki przestrzennej i rewitalizacyjnej w gminie w oparciu o aktualne studia i plany
2.	Kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich, przywracająca lub nadająca im nowe funkcje obszarom oraz prowadząca do rozwiązania zdiagnozowanych problemów społecznych na tych obszarach
3.	Kształtowanie przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich
4.	Zagospodarowanie zdegradowanych/niewykorzystanych przestrzeni publicznych
5.	Montaż systemu monitoringu wizyjnego
6.	Tworzenie i wyposażenie terenów inwestycyjnych w podstawową infrastrukturę (drogową, energetyczną, wodno-ściekową, teleinformatyczną) oraz infrastrukturę kubaturową, umożliwiającą szybkie uruchomienie przez inwestorów działalności gospodarczej

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Przebudowa zabytkowych obiektów kolejowych w Woli Uhruskiej na cele kulturalne wraz z zagospodarowaniem otoczenia.

Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

1.5. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

Lp.	Kierunek działań
1.	Wsparcie rozwoju infrastruktury granicznej – dostosowanie aktów prawa miejscowego w przypadku decyzji o stworzeniu przejścia granicznego.
2.	Wsparcie rozwoju zintegrowanej turystyki transgranicznej
3.	Stymulowanie podmiotów do aktywnego uczestnictwa w międzyregionalnych i międzynarodowych inicjatywach

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.



9.2. Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy

Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy

2.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego

Lp. Kierunek działań

- | | |
|----|--|
| 1. | Rozbudowa małej infrastruktury turystycznej, służącej udostępnianiu na cele turystyczne obszarów cennych przyrodniczo |
| 2. | Renowacja i rewitalizacja na cele turystyczne obiektów dziedzictwa kulturowego |
| 3. | Odnawianie lub poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki na obszarach wiejskich |
| 4. | Zagospodarowanie atrakcyjnych przyrodniczo obszarów gminy |
| 5. | Rozbudowa, przebudowa i remont infrastruktury na cele działalności kulturalnej, edukacji artystycznej |
| 6. | Zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, w tym edukacji artystycznej |

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Przebudowa zabytkowych obiektów kolejowych w Woli Uhruskiej na cele kulturalne wraz z zagospodarowaniem otoczenia.
- ✓ Zagospodarowanie otoczenia zalewu w Woli Uhruskiej i Bytyniu: wykonanie kładki na zalewie w okolicach Bytynia, utworzenie ścieżki przyrodniczej wzdłuż zalewu, zagospodarowanie „źródłka wodnego”, poszerzenie kąpieliska oraz remont budynku gastronomicznego i magazynowego, wyznaczenie i urządzenie miejsc do wędkowania, zakup łodzi, kajaków, rowerów wodnych.
- ✓ Budowa wieży widokowej doliny Bugu.

Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy

2.2. Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej

Lp. Kierunek działań

- | | |
|----|--|
| 1. | Budowa/przebudowa/modernizacja obiektów sportowych na terenie gminy |
| 2. | Przygotowanie nowych tras dla turystyki pieszej i rowerowej |
| 3. | Budowa, rozbudowa, adaptacja i modernizacja obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zapleczem socjalnym (m.in. place zabaw) |
| 4. | Budowa siłowni zewnętrznych |

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Budowa strzelnicy sportowej w Gminie Wola Uhruska.
- ✓ Przebudowa stadionu w Woli Uhruskiej: widownia, remont nawierzchni płyty boiska, utworzenie „skateparku”.



Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy

2.3. Upowszechnianie wykorzystujących technologie cyfrowe form dostępu do kultury

Lp.	Kierunek działań
1.	Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe)
2.	Promocja obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie gminy jako atrakcji turystycznych

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy

2.4. Promocja gminy

Lp.	Kierunek działań
1.	Kreowanie dobrego wizerunku gminy jako atrakcyjnego miejsca dla turystów poprzez zróżnicowane działania marketingowe
2.	Rozbudowa i wdrożenie kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej i kulturalnej w gminie

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Oznakowanie turystyczne Gminy Wola Uhruska.

9.3. Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 3. Ochrona walorów środowiska

Cel strategiczny 3. Ochrona walorów środowiska

3.1. Ochrona i kształtowanie zasobów wodnych.

Lp.	Kierunek działań
1.	Budowa indywidualnych ujęć wody oraz małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych
2.	Działania z zakresu małej retencji oraz ochrony przeciwpowodziowej
3.	Ochrona jakości wód w tym racjonalna gospodarka nawozami i środkami ochrony roślin

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze

Cel strategiczny 3. Ochrona walorów środowiska

3.2. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej

Lp.	Kierunek działań
1.	Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów publicznych m.in. poprzez działania termomodernizacyjne, poprawę systemu grzewczego i oświetleniowego budynków, stosowanie inteligentnych systemów monitorowania i sterowania zużyciem energii, szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych itp.
2.	Wymiana oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej na energooszczędne
3.	Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych



- ✓ Przebudowa budynku przy ul. Szkolnej na lokalizację Szkoły Podstawowej w Woli Uhruskiej: termomodernizacja oraz wymiana CO, dostosowanie obiektu dla osób niepełnosprawnych, wykonanie sanitariatów, roboty wewnętrzne albo – w przypadku zagospodarowania ww. budynku na inne cele – budowa nowego budynku oświatowego na potrzeby przedszkola, klas I-III, żłobka wraz z niezbędnym zapleczem gospodarczym i sanitarnym.
- ✓ Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wola Uhruska.

Cel strategiczny 3. Ochrona walorów środowiska

3.3. Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej

Lp.	Kierunek działań
1.	Montaż instalacji OZE (w tym m.in.: panele solarne, panele fotowoltaiczne, pompy ciepła) w budynkach użyteczności publicznej
2.	Montaż instalacji OZE (w tym m.in.: panele solarne, panele fotowoltaiczne, pompy ciepła) w budynkach mieszkalnych
3.	Budowa farm fotowoltaicznych
4.	Rozwój firm w branży energetyki odnawialnej (firmy produkujące urządzenia do wytwarzania energii z OZE, firmy budowlane zajmujące się instalacjami OZE, firmy produkujące energię z OZE, w tym w ramach mikroinstalacji – wspieranie potencjalnych przedsiębiorców w zakresie udzielania odpowiedniej informacji oraz pomoc w procesie inwestycyjnym

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Budowa instalacji fotowoltaicznej na terenie Gminy Wola Uhruska: 67 instalacji PV.
- ✓ Budowa instalacji PV oraz przebudowa kotłowni w budynkach prywatnych: ok. 150 szt. instalacji o mocy do 10 kW oraz wymiana pieców na energooszczędne: 50 szt. 150 szt. PV 50 szt.
- ✓ Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wola Uhruska.

Zadania realizowane przez inne podmioty

- ✓ Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 1 MW: PUW.

9.4. Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy

Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy

4.1. Wzmacnianie innowacyjności i zaawansowania technologicznego gospodarstw rolnych

Lp.	Kierunek działań
1.	Realizacja projektów promujących ekologiczne sposoby nawożenia upraw oraz ich przechowywania.
2.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.
3.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenach nowych inwestycji mieszkaniowych i produkcyjnych.
4.	Wsparcie szkoleniowe i doradcze w zakresie poprawy efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym
5.	Ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki – wsparcie merytoryczne z zakresu budowy jednostek wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatrową, biogaz, biomasę, energię słoneczną, wodę oraz geotermię
6.	Promocja szkoleń zawodowych i nabywania umiejętności przez rolników oraz właścicieli lasów w zakresie prowadzonej produkcji, ochrony środowiska oraz marketingu swoich produktów i usług



7. Inicjowanie i wspieranie działań poprawiających strukturę agrarną gospodarstw rolnych

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Stulno.
- ✓ Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy

4.2. Promowanie przyjaznych środowisku rozwiązań w procesie produkcji rolnej, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego

Lp.	Kierunek działań
1.	Wsparcie edukacji ekologicznej w gospodarstwach rolnych i zakładach przetwórczych – poprzez organizację szkoleń, kursów, konferencji we współpracy z LODR
2.	Wsparcie w pozyskiwaniu środków na rozwój rolnictwa ekologicznego – organizacja spotkań z doradcami, praktykami oraz prywatnymi inwestorami
3.	Pomoc w organizacji spółdzielni, stowarzyszeń, grup producentów produktów ekologicznych – we współpracy z LGD oraz Stowarzyszeniem Polska Ekologia oraz Grupą od Rolnika

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy

4.3. Rozwój agroturystyki, turystyki wiejskiej i rolniczego handlu detalicznego

Lp.	Kierunek działań
1.	Tworzenie warunków zachęcających do rozwoju bazy gastronomicznej i noclegowej
2.	Podjęcie współpracy z organizacjami turystycznymi w zakresie rozwoju oferty turystycznej
3.	Rozwój współpracy z Nadbużańskim Stowarzyszeniem Agroturystycznym
4.	Budowa i modernizacja targowisk gminnych

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Przebudowa gminnego targowiska w Woli Uhruskiej.

Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy

4.4. Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości

Lp.	Kierunek działań
1.	Współpraca z przedsiębiorcami w zakresie pomocy organizacyjno-prawnej w zakresie zarządzania zmianą i niwelowania skutków kryzysu gospodarczego
2.	Współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz innymi instytucjami w zakresie promocji programów nastawionych na zwiększenie samozatrudnienia mieszkańców
3.	Kreowanie i podejmowanie lokalnych inicjatyw oraz programów poprawiających atrakcyjność inwestycyjną oraz rozwój przedsiębiorczości we współpracy z instytucjami otoczenia biznesu oraz instytucjami finansowymi
4.	Wsparcie osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (szkolenia, doradztwo, monitoring, finansowanie kosztów prowadzenia działalności w początkowym okresie)
5.	Współdziałanie z lokalnymi instytucjami otoczenia biznesu oraz firmami funkcjonującymi w Rejestrze Usług Rozwojowych (RUR) w celu angażowania przedsiębiorstw do uczestnictwa w projektach szkoleniowo-doradczych
6.	Rozwój firm z branży przetwórstwa rolno-spożywczego, wykorzystującego lokalne zasoby produkcji rolnej poprzez aktywne wsparcie potencjalnych przedsiębiorców (udzielanie odpowiedniej informacji oraz pomocy w procesie inwestycyjnym)



7. Rozwój przedsiębiorstw społecznych, obejmujący m.in. fazę przygotowawczą (szkolenia i doradztwo) oraz fazę inkubacji (koszty założenia przedsiębiorstwa, mentoring) oraz fazę rozwoju (finansowanie miejsc pracy)

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

- ✓ Przebudowa gminnego targowiska w Woli Uhruskiej.

9.5. Kierunki działań przypisane do celu strategicznego nr 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą

Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą**5.1. Włączenie i integracja społeczna****Lp. Kierunek działań**

1. Rozwój instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych (w tym placówek wsparcia dziennego oraz środowiskowego) - realizacja zadań własnych w ramach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, a także poprzez bliską współpracę z instytucjami i placówkami podlegającymi samorządowi powiatowemu
2. Aktywny udział gminy w realizacji kompleksowych programów na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową
3. Realizacja działań na rzecz reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych – współpraca partnerska z podmiotami o charakterze reintegracyjnym (zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, centra integracji społecznej, klub integracji społecznej)

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą**5.2. Rozwój usług społecznych i poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej****Lp. Kierunek działań**

1. Wzrost poziomu upowszechniania usług w zakresie edukacji przedszkolnej oraz podniesienie jej jakości – współpraca Urzędu Gminy z podmiotami uprawnionymi do prowadzenia edukacji przedszkolnej – informowanie o możliwościach zewnętrznego finansowania
2. Rozwój instytucjonalnej i pozarodzinnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (m.in. żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie)
3. Poprawa warunków edukacji ogólnej przyczyniająca się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy z uwzględnieniem rozwoju właściwych postaw
4. Rozwijanie indywidualnych umiejętności uczniów, szczególnie uczniów uzdolnionych oraz uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i predyspozycjach sportowych – współpraca Urzędu Gminy ze szkołami – działania realizowane przez własne jednostki organizacyjne oraz we współpracy z jednostkami podległymi samorządowi powiatowemu zajmującymi się szkolnictwem na poziomie szkół ponadpodstawowych
5. Rozwój na poziomie gminy i powiatu spójnego systemu doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla młodzieży szkolnej
6. Rozwój usług społecznych z zakresu opieki i aktywizacji osób starszych, w tym w tym form środowiskowych (zdeinstytucjonalizowanych)
7. Promowanie przedsięwzięć na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych



8.	Profilaktyka uzależnień oraz przeciwdziałanie agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży
9.	Wspieranie sektora ekonomii społecznej
10.	Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej i zwiększenie jej dostępności dla osób o specjalnych potrzebach, w tym dla osób z niepełnosprawnością
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
✓	Przebudowa budynku przy ul. Szkolnej na lokalizację Szkoły Podstawowej w Woli Uhruskiej: termomodernizacja oraz wymiana CO, dostosowanie obiektu dla osób niepełnosprawnych, wykonanie sanitariatów, roboty wewnętrzne albo – w przypadku zagospodarowania ww. budynku na inne cele – budowa nowego budynku oświatowego na potrzeby przedszkola, klas I-III, żłobka wraz z niezbędnym zapleczem gospodarczym i sanitarnym.
✓	Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Macoszynie Dużym.

Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą**5.3. Bezpieczeństwo publiczne**

Lp.	Kierunek działań
1.	Doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych działających na terenie gminy w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i katastrof- zakup sprzętu dla wybranych OSP (funkcjonujących w systemie KSRG i będących poza nim) dla wybranych na we współpracy z Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej
2.	Budowa infrastruktury bezpieczeństwa publicznego

Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

✓	Budowa Gminnego Centrum Ratownictwa w Woli Uhruskiej przy ul. Kolejowej: budynek dla OSP Wola Uhruska oraz siedziba Zespołu Zarządzania Kryzysowego.
---	--

Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą**5.4. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania**

Lp.	Kierunek działań
1.	Wzmocnienie zdolności analitycznych służb planowania przestrzennego, m.in. poprzez dostęp do nowoczesnych narzędzi w zakresie analizy, przetwarzania, interpretacji i prezentacji danych przestrzennych
2.	Wzmocnienie bazy wiedzy i potencjału kadrowego gminy w zakresie realizacji projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego oraz innowacyjnych rozwiązań w zakresie stosowania prawa zamówień publicznych – realizacja m.in. poprzez udział pracowników gminy w organizowanych szkoleniach, seminariach oraz platformach współpracy
3.	Wprowadzenie cyfrowych rozwiązań w zakresie zarządzania infrastrukturą

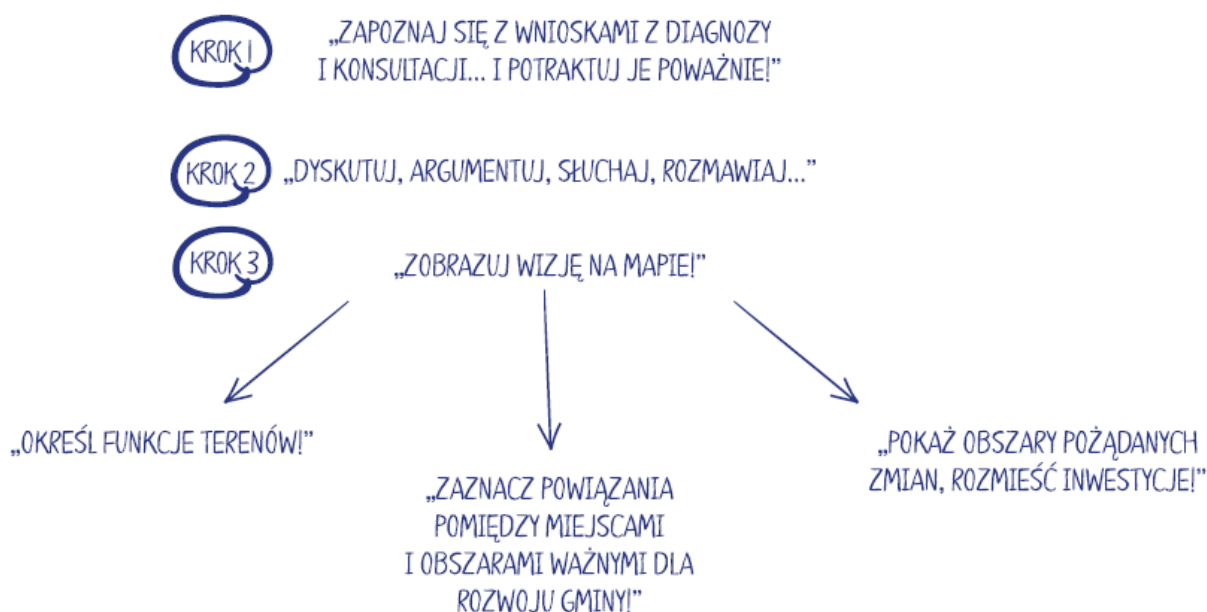
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych

Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

IV. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju

1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Schemat 7. Opracowanie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.



Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obrazuje strategiczne pomysły na rozwój gminy zorientowane terytorialnie i jest efektem zintegrowanego procesu planistycznego. W swym założeniu ma stanowić porządkujący składnik strategii, źródło i rodzaj najważniejszych ustaleń rozwojowych osadzonych przestrzennie.

Bazą modelu jest przestrzeń, która jest dobrem i zasobem o strategicznym znaczeniu dla społeczności lokalnych. Przestrzeń ma określoną powierzchnię, posiada konkretną wartość, a jednocześnie zmienia się pod wpływem trendów globalnych (np. zmiany klimatyczne) oraz lokalnych (np. podlega silnej presji rozwojowej i zawłaszczaniu przez indywidualnych właścicieli).

Model rozumiany jest jako przedstawienie długookresowej strategicznej wizji rozwoju gminy wynikającej z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych i posiadanego potencjału, z uwzględnieniem jego specyfiki i zróżnicowania wewnętrznego. Model wskazuje obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami.

Główne zadania modelu to:

- ✓ obrazować kierunki rozwoju przestrzennego,
- ✓ opisywać spodziewane efekty przekształceń przestrzeni wynikające z realizacji celów strategii oraz wyjaśniać spójność interwencji dedykowanych danym obszarom,



- ✓ określać i hierarchizować obszary o różnych charakterystykach oraz powiązaniach między nimi, formułować ogólne zalecenia (rekomendacje) i zasady dotyczące gospodarowania przestrzenią (ze szczególnym uwzględnieniem obszarów istotnych z punktu widzenia rozwoju gminy),
- ✓ ustalać ramy współpracy z interesariuszami na obszarach realizacji wyznaczonych celów rozwoju (np. właścicielami nieruchomości, instytucjami rządowymi i JST, inwestorami, przedsiębiorcami),
- ✓ tłumaczyć wartości ważne w długiej perspektywie czasowej, wyrażane w wizji rozwoju i decydujące o prowadzonej polityce rozwoju,
- ✓ definiować interes publiczny poprzez ustalenie ram działania dla strategii, polityk i użytkowania przestrzeni, a w konsekwencji pełnić funkcje prewencyjne przed ewentualnymi konfliktami – społecznymi, przestrzennymi, środowiskowymi (np. dotyczącymi lokalizowania kontrowersyjnych inwestycji).



1.1. Uwarunkowania modelu – pozycja gminy w krajowej i regionalnej polityce przestrzennej

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego gmina Wola Uhruska została zaliczona do Obszarów Strategicznej Interwencji Subregionalnych a dokładnie do Obszaru Strategicznej Interwencji Polesie.

Cechy wiodące – przesłanki delimitacji:

- ✓ bardzo duża koncentracja terenów cennych przyrodniczo, mających szczególne znaczenie w kształtowaniu powiązań ekologicznych,
- ✓ liczne występowanie naturalnych i sztucznych zbiorników wodnych, sprzyjające rozwojowi gospodarki rybackiej,
- ✓ występowanie znacznej ilości torfowisk i mokradeł – duża wrażliwość na destabilizację stosunków wodnych,
- ✓ niska jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej, przede wszystkim ze względu na dominującą przewagę słabych gleb,
- ✓ znaczna powierzchnia użytków zielonych, sprzyjająca rozwojowi gospodarki hodowlanej,
- ✓ wysoki poziom nasłonecznienia.
- ✓ położenie na trasie przebiegu krajowych i europejskich powiązań transportowych (drogowych i kolejowych) w południowej strefie OSI.

Kierunki interwencji / tematyczne obszary wsparcia OSI Polesie w kontekście realizacji celów SRWL:

1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych

- ✓ Poprawa warunków wodnych, w tym retencjonowanie, melioracje i nawodnienia, ochrona i lepsze wykorzystanie wód
 - Przedsięwzięcia flagowe:
 - Rewitalizacja Systemu Kanału Wieprz – Krzna.
- ✓ Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych.



2.1 Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej

- ✓ Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast
 - Przedsięwzięcia flagowe
 - Realizacja drogi ekspresowej S12, w tym budowa obwodnicy Chełma;
 - Przebudowa i rozbudowa dróg wojewódzkich nr: DW812, DW816, DW820, DW838 (w tym rozbudowa mostu na Rzece Wieprz), DW843, DW844.
- ✓ Poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny
 - Przedsięwzięcia flagowe:
 - Modernizacja linii kolejowej nr 7 relacji Warszawa – Lublin – Dorohusk;
 - Rewitalizacja linii kolejowej nr 81 (Chełm – Włodawa) wraz z poprawą dostępności transportu kolejowego w m. Włodawa;
 - Budowa linii kolejowej nr 631 (Milanów – Biała Podlaska – Białystok);
 - Budowa linii kolejowej nr 54 (Trawniki – Krasnystaw Miasto);
 - Przebudowa kolejowego przejścia granicznego Dorohusk – Jagodin;
 - Przebudowa dworców kolejowych w Chełmie i Trawnikach;
 - Budowa dworca kolejowego w m. Kanie (gm. Rejowiec Fabryczny).

2.4 Ochrona walorów środowiska

- ✓ Wspieranie działań na rzecz ochrony i kształtowania zasobów wodnych, w tym racjonalizacji wielkości poboru wody, rozwój i modernizacja oczyszczalni ścieków, zwiększanie małej retencji i renaturyzacji rzek
- ✓ Ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności
 - Przedsięwzięcia flagowe:
 - Opracowanie planów ochrony oraz planów zadań ochronnych dla obszarów objętych prawną formą ochrony przyrody;
 - Aktualizacja lokalnych dokumentów planistycznych w zakresie uwzględnienia działań i warunków zagospodarowania wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych.

3.4 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

- ✓ Wspieranie tworzenia kompleksowej oferty turystycznej w oparciu o marki regionalne i terytorialne – pakietowanie i sieciowanie
- ✓ Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe)
- ✓ Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa)
- ✓ Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.)
 - Przedsięwzięcia flagowe:



- Organizacja szlaku Architektury Drewnianej Województwa Lubelskiego;
- Promocja oraz rozwój bazy i infrastruktury turystycznej Szlaku Jagiellońskiego.
- Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych
- Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych

4.4 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

- ✓ Wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, infrastruktura turystyczna)
 - Przedsięwzięcia flagowe:
 - Wspieranie rozbudowy istniejącej oraz budowy nowej infrastruktury poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, infrastruktura turystyczna).
 - Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej

Dostępność przestrzenna najczęściej definiowana jest jako stopień w jakim zagospodarowanie przestrzeni oraz organizacja transportu i komunikacji umożliwiają społeczności dotarcie do miejsc o określonej funkcji, punktów świadczenia usług i rynków pracy, a także determinują sposób budowania właściwych relacji pomiędzy różnymi ogniwami działalności gospodarczej. Tak więc optymalizacja dostępności przestrzeni województwa stanowi wypadkową działań dotyczących koncentracji zagospodarowania w poszczególnych ośrodkach sieci osadniczej oraz kształtowania różnej kategorii powiązań transportowych pomiędzy nimi.

Dostępność usług warunkowana jest:

- ✓ charakterem usługi, tj. powszechnością zapotrzebowania mieszkańców na jej świadczenie,
- ✓ obowiązkiem zapewnienia przez administrację samorządową (na poziomie gminnym, powiatowym i wojewódzkim) i rządową poszczególnych kategorii usług publicznych w odniesieniu do ich charakteru podstawowego, ponadlokalnego i regionalnego,
- ✓ rozmieszczeniem poszczególnych typów ośrodków osadniczych stanowiących obszary koncentracji usług o różnym charakterze,
- ✓ stanem rozwoju bazy i infrastruktury pozwalającej na świadczenie poszczególnych usług,
- ✓ rynkowym charakterem usług komercyjnych.

Prowadzona polityka rozwoju regionalnego w zakresie właściwego (ilościowego i jakościowego) zapewnienia dostępności usług powinna uwzględniać ich charakter, tj.:

- ✓ usługi podstawowe obejmujące: ochronę zdrowia (profilaktyka zdrowotna, lecnictwo otwarte), oświatę i wychowanie oraz edukację (żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe), kulturę, kulturę fizyczną i rekreację, pomoc i integrację społeczną, bezpieczeństwo publiczne, usługi komunalne,
- ✓ usługi ponadlokalne obejmujące: ochronę zdrowia (lecznictwo zamknięte), oświatę i wychowanie oraz edukację (szkoły ponadpodstawowe, w tym zawodowe), kulturę, kulturę fizyczną i rekreację, pomoc i integrację społeczną, bezpieczeństwo publiczne,



- ✓ usługi regionalne obejmujące: ochronę zdrowia, oświatę i wychowanie oraz edukację, kulturę, kulturę fizyczną i rekreację, pomoc i integrację społeczną, bezpieczeństwo publiczne.

W Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku gmina Wola Uhruska zaliczona została do obszarów północno-wschodniej części województwa, gdzie występują największe deficyty w zakresie dostępu do funkcji lokalnych i ponadlokalnych.



1.2. Analiza kluczowych uwarunkowań rozwojowych

Położenie Gminy

Gmina Wola Uhruska położona jest w środkowo-wschodniej części województwa lubelskiego w powiecie włodawskim na terenach przylegających do granicy z Ukrainą. Jest to gmina wiejska o powierzchni 15 407 ha, którą zamieszkuje 3 853 osoby. Gęstość zaludnienia wynosi 25 os./km² i jest ona zbliżona do gęstości zaludnienia gmin sąsiednich, mieszcząc się w wartościach średnich.

Tereny objęte opracowaniem graniczą od północnego zachodu z gminą Hańsk a od północy z gminą Włodawa. Od wschodu gmina przylega do ukraińskich jednostek terytorialnych Świtaż i Huszcza, które leżą w odpowiednio w Rejonie Szackim i Lubomelskim. Granica ze znajdującymi się na południu i południowym zachodzie gminami Sawin i Ruda-Huta jest jednocześnie granicą z powiatem chełmskim.

Funkcje gminy na tle regionu

Analizując zagospodarowanie i przeznaczenie terenów w gminie określono:

1) podstawowe funkcje gminy:

- rolnictwo w części południowej,
- gospodarka leśna w części północnej,
- obsługa ludności, zwłaszcza w zespole wsi Wola Uhruska, Bytyń, Nadbużanka.

2) funkcje uzupełniające gminy:

- produkcja oraz usługi dla rolnictwa i leśnictwa,
- rozwijana stopniowo turystyka.

Powiązania funkcjonalne w skali regionu i kraju

Gmina Wola Uhruska położona jest peryferyjnie w skali województwa lubelskiego i kraju. Najbliższe ośrodki miejskie Włodawa i Chełm znajdują się średnio w odległości 33 km od Woli Uhruskiej.

Miasto Chełm z racji swojej wielkości oraz wcześniej pełnionej funkcji miasta wojewódzkiego nadal jest ośrodkiem o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania i dalszego rozwoju gminy. Obecnie znajdują się tam filia wyższej uczelni, jednostki samorządowej administracji powiatowej i wojewódzkiej oraz administracji



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

rządowej, ważne węzły komunikacji kolejowej i autobusowej. Włodawa z racji, że jest ośrodkiem powiatowym ma dla mieszkańców Woli Uhruskiej znaczenie administracyjne.

Powiązania funkcjonalne w skali gminy

Głównym ośrodkiem administracyjno-gospodarczym na terenie gminy jest zespół wsi Wola Uhruska, Bytyń, Nadbużanka. Pozostałe wsie ciążą funkcjonalnie do powyższego ośrodka administracyjno-gospodarczego. Na terenie Woli Uhruskiej są zlokalizowane gminne funkcje ośrodkotwórcze takie jak:

- administracja samorządowa,
- służby bezpieczeństwa (policja, straż graniczna, OSP),
- usługi zdrowia stopnia podstawowego,
- sport,
- edukacja stopnia podstawowego i gimnazjalnego,
- handel i inne usługi obsługujące mieszkańców i turystów.

Powiązania komunikacyjne

Gmina Wola Uhruska posiada dogodne połączenia o znaczeniu regionalnym z drogami krajowymi oraz połączenie z transeuropejską linią kolejową. Najważniejsze szlaki drogowe są poprowadzone na północ oraz na południe od Woli Uhruskiej, średnio w odległości 28 km od główniejszych szlaków komunikacyjnych. Drogi wojewódzkie nr 819 i 812 stanowią najdogodniejszy dojazd do drogi krajowej nr 82 oraz drogi krajowej nr 12, włączonej na odcinakach do sieci transeuropejskiej (droga E 372 – odcinek Kurów, Lublin, Piaski oraz droga E 373 – odcinek Piaski, Chełm, Dorohusk). Przejście drogowe w Dorohusku przekracza rocznie 800 tys. pojazdów.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 81, mająca połączenie z linią kolejową nr 7 (E28), która poprzez przejście kolejowe w Dorohusku ma swoją kontynuację na Ukrainie. W założeniach długookresowych przyjmuje się połączenie linii kolejowej nr 81 poprzez przejście we Włodawie z linią na Białorusi. Wodny szlak Bugu nie spełnia warunków dla żeglugi śródlądowej. Przez gminę przebiegają także szlaki rowerowe oraz piesze szlaki turystyczne.

Powiązania przyrodniczo krajobrazowe

Obszar gminy Wola Uhruska położony jest w obrębie jednostki fizjograficznej I rzędu oddzielającej Niż Północnoeuropejski od strefy wyżyn Europy Środkowej.

Tereny gminy wchodzi w skład Równiny Łęczyńsko-Włodawskiej będącej regionem Polesia Podlaskiego zajmującego lewą część dorzecza Bugu, rozciągającej się pomiędzy Garbem Włodawskim na północy a Pagórami Chełmskimi na południu. Znajdująca się na terenie gminy wyniosłość Wału Uhruskiego jest częścią Pagórów Chełmskich. Wschodnie tereny gminy leżą w Dolinie Środkowego Bugu, który, silnie meandrując, tworzy liczne starorzecza, występujące w różnym stadium rozwoju – od połączonych z nurtem rzeki do całkowicie odciętych. Wysokie walory przyrodnicze terenu gminy sprzyjają powstawaniu



różnych form ochrony obejmujących swym zasięgiem obszary nie tylko w skali gminy, ale także w skali regionu.

We wschodniej części regionu – częściowo na terenie gminy Wola Uhruska, znajduje się Sobiborski Park Krajobrazowy z rezerwatem gadów „Żółwiowe Błota”, rezerwatem ptaków „Małoziemce” i rezerwatami torfowymi „Brudzieniec” i „Trzy Jeziora”. W odległości ok. 20 km od najbardziej wysuniętych na zachód terenów gminy, znajduje się Poleski Park Narodowy. Północna i środkowa część gminy wchodzi w zakres tworzonego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”, położonego na pograniczu Polski, Ukrainy i Białorusi. Po stronie polskiej obejmuje najcenniejsze przyrodniczo tereny Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Rezerwat biosfery łączy za sobą wiele obszarów chronionych: Poleski Park Narodowy, Park Krajobrazowy Pojezierza Łęczyńskiego, Poleski Park Krajobrazowy, Sobiborski Park Krajobrazowy, Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu oraz zatwierdzone i projektowane rezerваты przyrody.

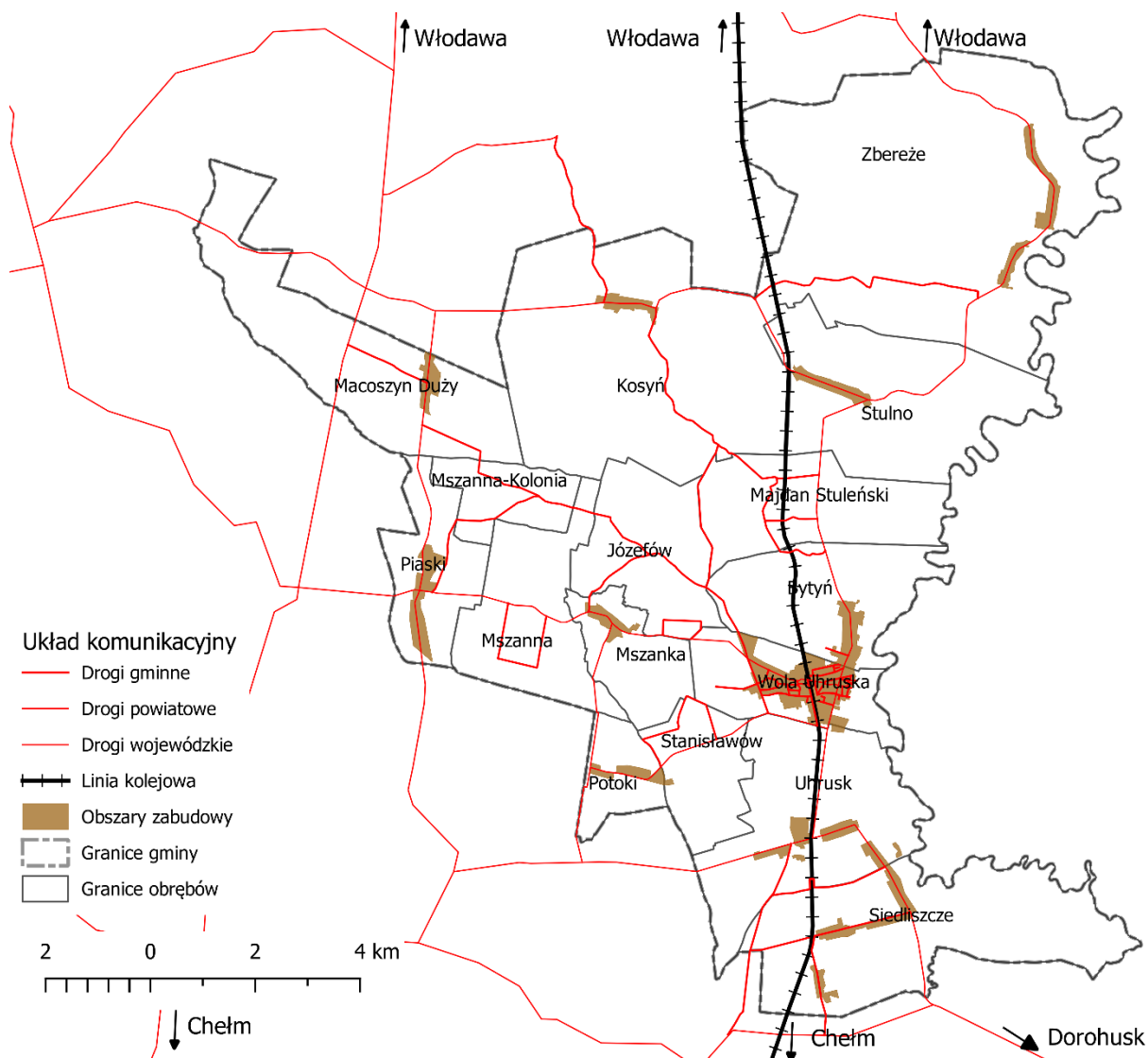
Ośrodek gminny

Tworzony przez Wolę Uhruską, Nadbużankę i Bytyń ośrodek gminny charakteryzuje zwartość obszarów zabudowy, przez co wsie te stanowią przestrzennie powiązany ze sobą obszar zurbanizowany. Wola Uhruska jest miejscowością, gdzie skupiono funkcje służące obsłudze ludności gminy. W strukturze przestrzennej miejscowości wyodrębnia się obszar na wschód od linii kolejowej Chełm – Włodawa. Charakteryzuje go koncentracja obiektów i terenów użyteczności publicznej, które są rozmieszczone nierównomiernie na północny i południowy wschód od budynku Urzędu Gminy.

W obszarze tym znajdują się tereny przyszłego parku gminnego, wielofunkcyjny budynek Szkoły Podstawowej (byłego gimnazjum), hala sportowo-widowiskowa, kąpielisko, urząd pocztowy, komisariat policji, ośrodek zdrowia, kościół, bank, plac targowiska, stacja kolejowa wraz z autobusowym przystankiem końcowym, lecznica weterynaryjna. Odległość od urzędu do wymienionych powyżej obiektów i terenów nie przekracza 800 m. W dalszym zagospodarowaniu tych terenów niezbędne jest utrzymanie rangi tych terenów przez wprowadzanie w tym terenie funkcji związanych z obsługą mieszkańców i turystyki.

Jak wskazywano wcześniej największe zagęszczenie obszarów zabudowy występuje w ośrodku gminnym, na który składają się Wola Uhruska, Bytyń i Nadbużanka. Pozostałe miejscowości, w przeważającej mierze to wsie jednodrożne o zwartej zabudowie po obu stronach drogi (tzw. ulicówki).

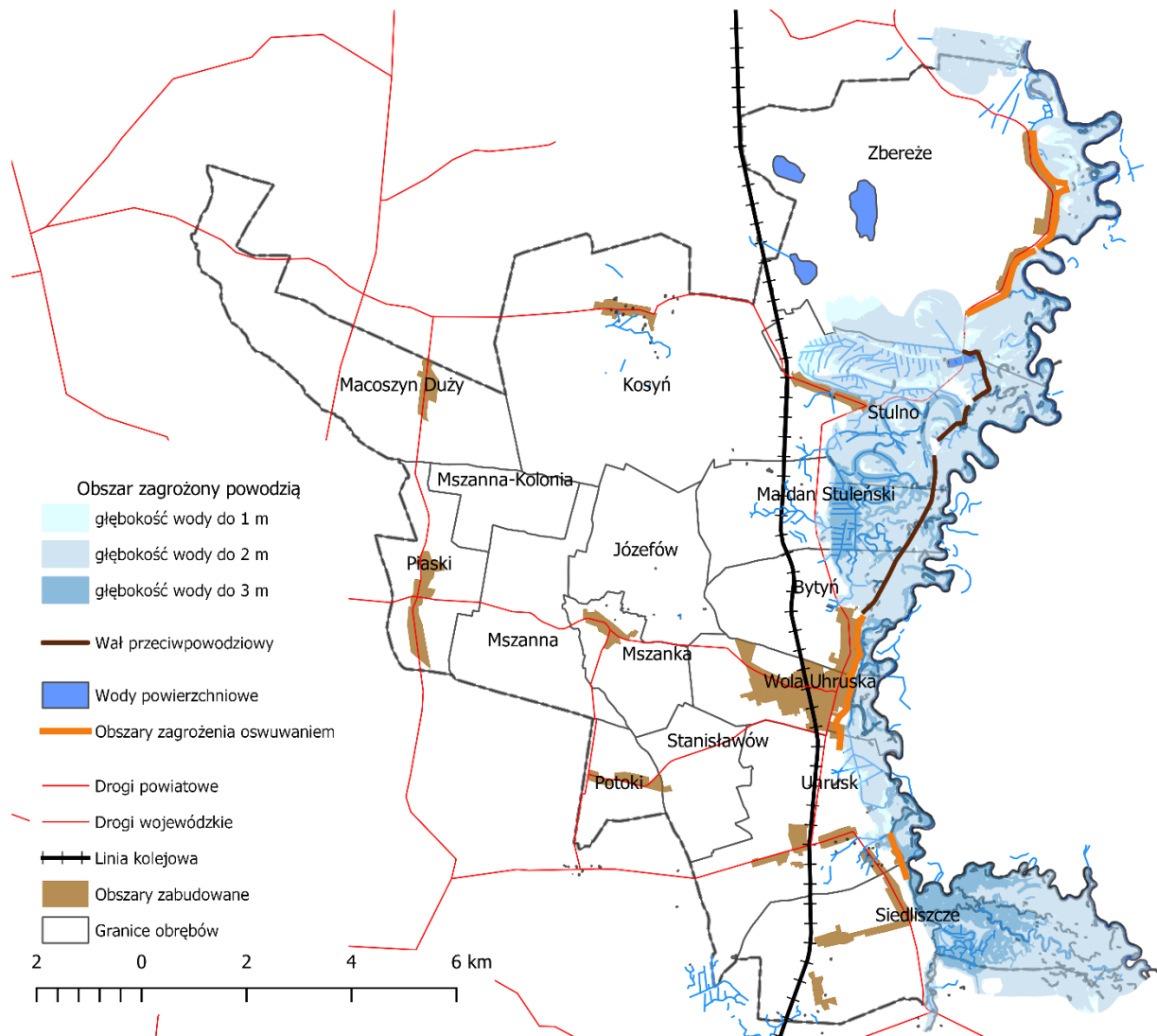
Mapa 15. Elementy struktury osadniczej wraz z lokalnym układem komunikacyjnym gminy.



Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.

Tereny zalewowe oraz obszary zagrożenia osuwaniem występują we wschodniej części gminy, której granica jest położona na rzece Bug.

Mapa 16. Obszary zagrożenia osuwiskowego i powodziowego na terenie gminy.



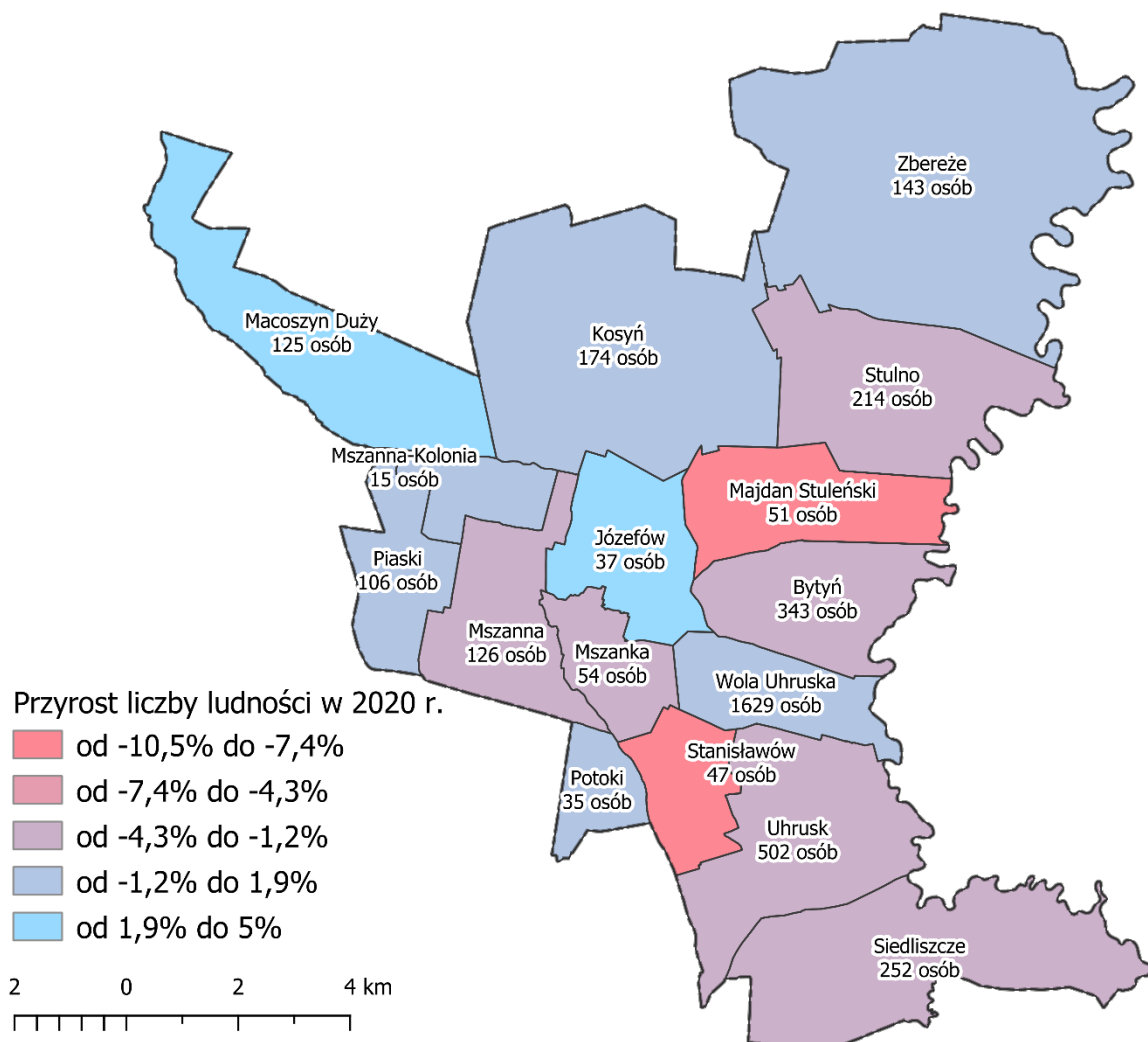
Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Jak wynika z poniższej mapy, obszarami o największym rocznym ubytku ludności są miejscowości Majdan Stuleński i Stanisławów.

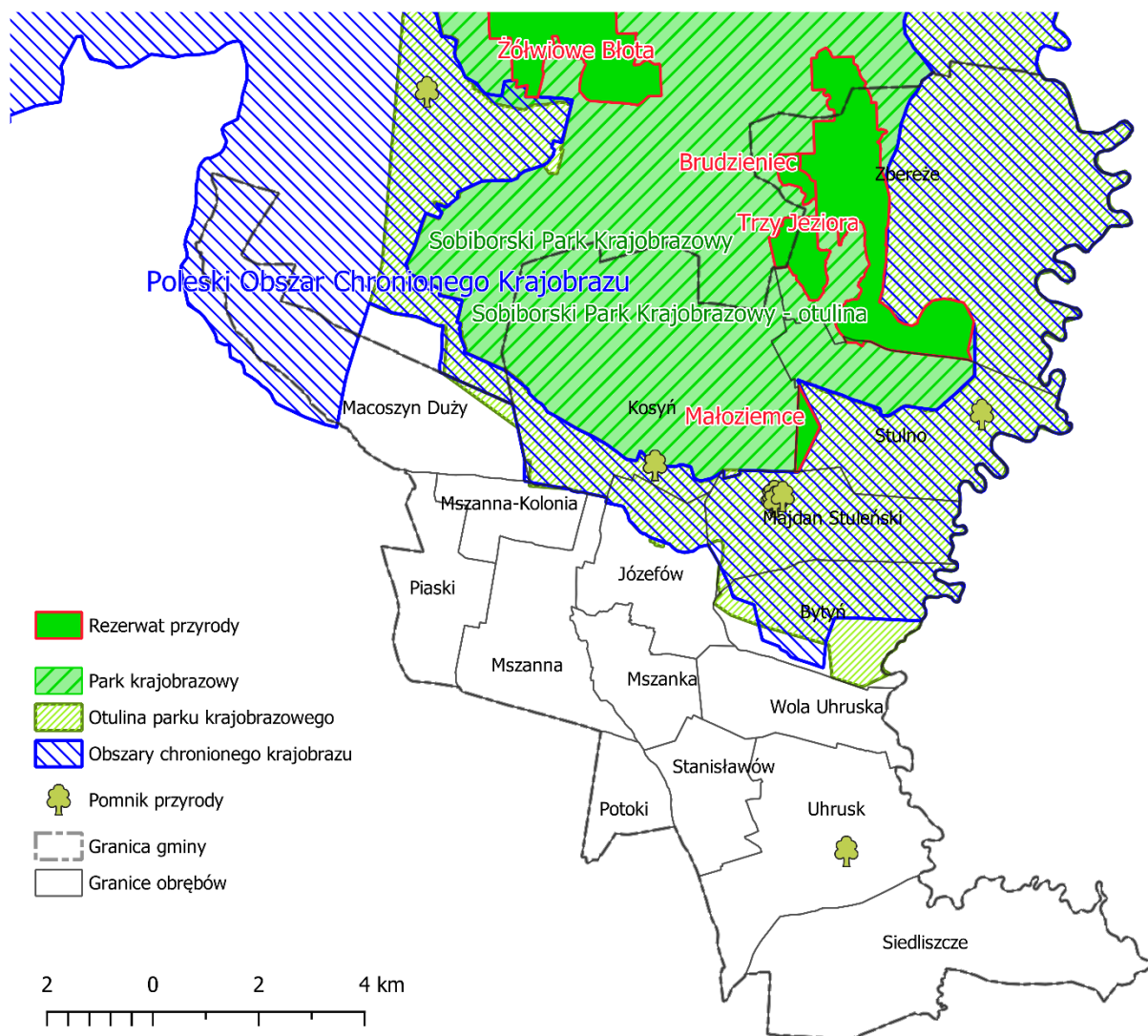
Mapa 17. Demografia – przyrost liczby ludności w 2020 r.



Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.

Obszary chronione, w tym parki krajobrazowe i rezerваты przyrody są skupione w północnej części gminy.

Mapa 18. Formy ochrona przyrody.

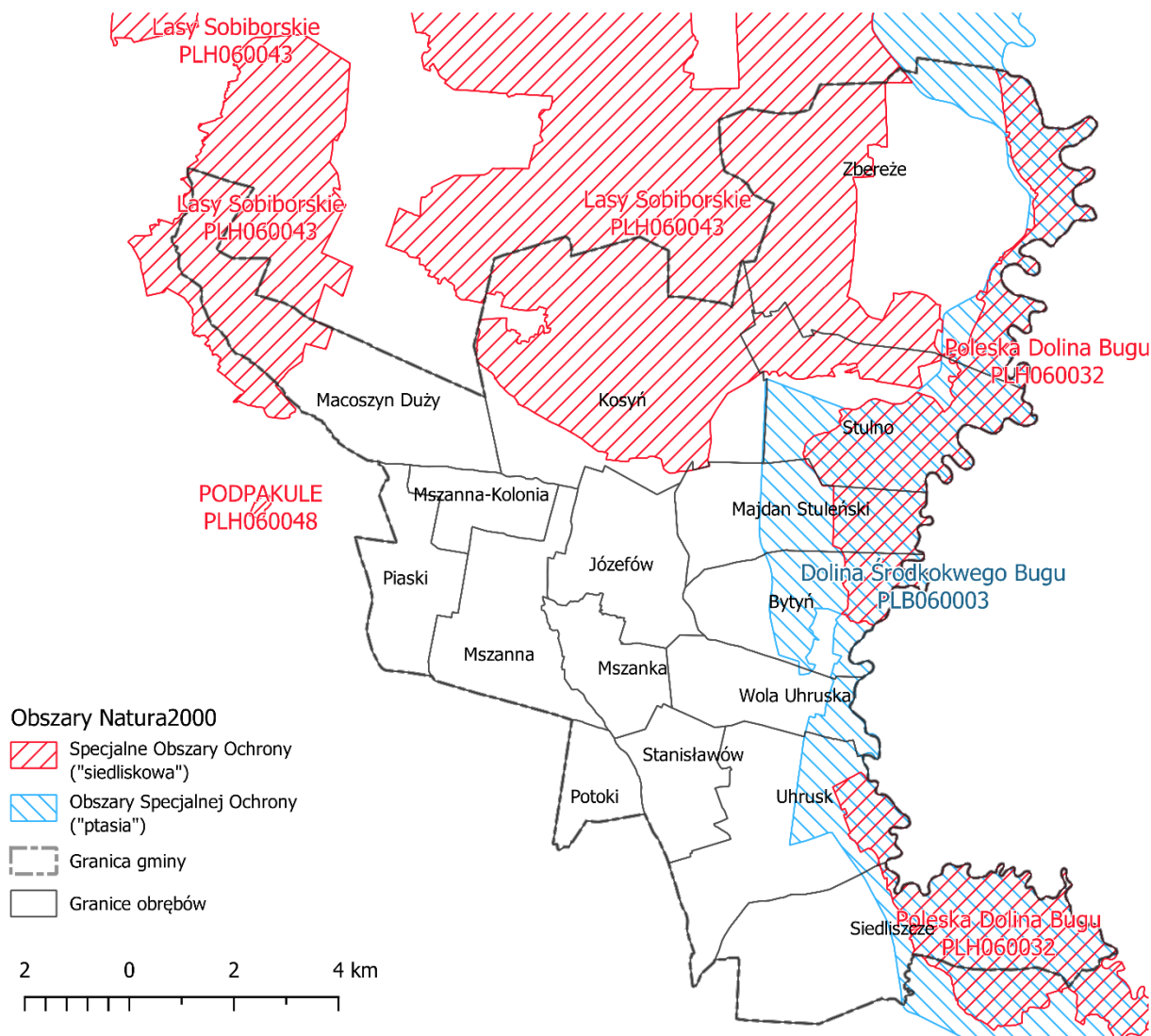


Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.



Na terenie gminy występują zarówno obszary ochrony siedlisk jak i ptaków. Obszary Natura2000 są skupione w północnej i wschodniej części gminy, w tym w ośrodku gminnym.

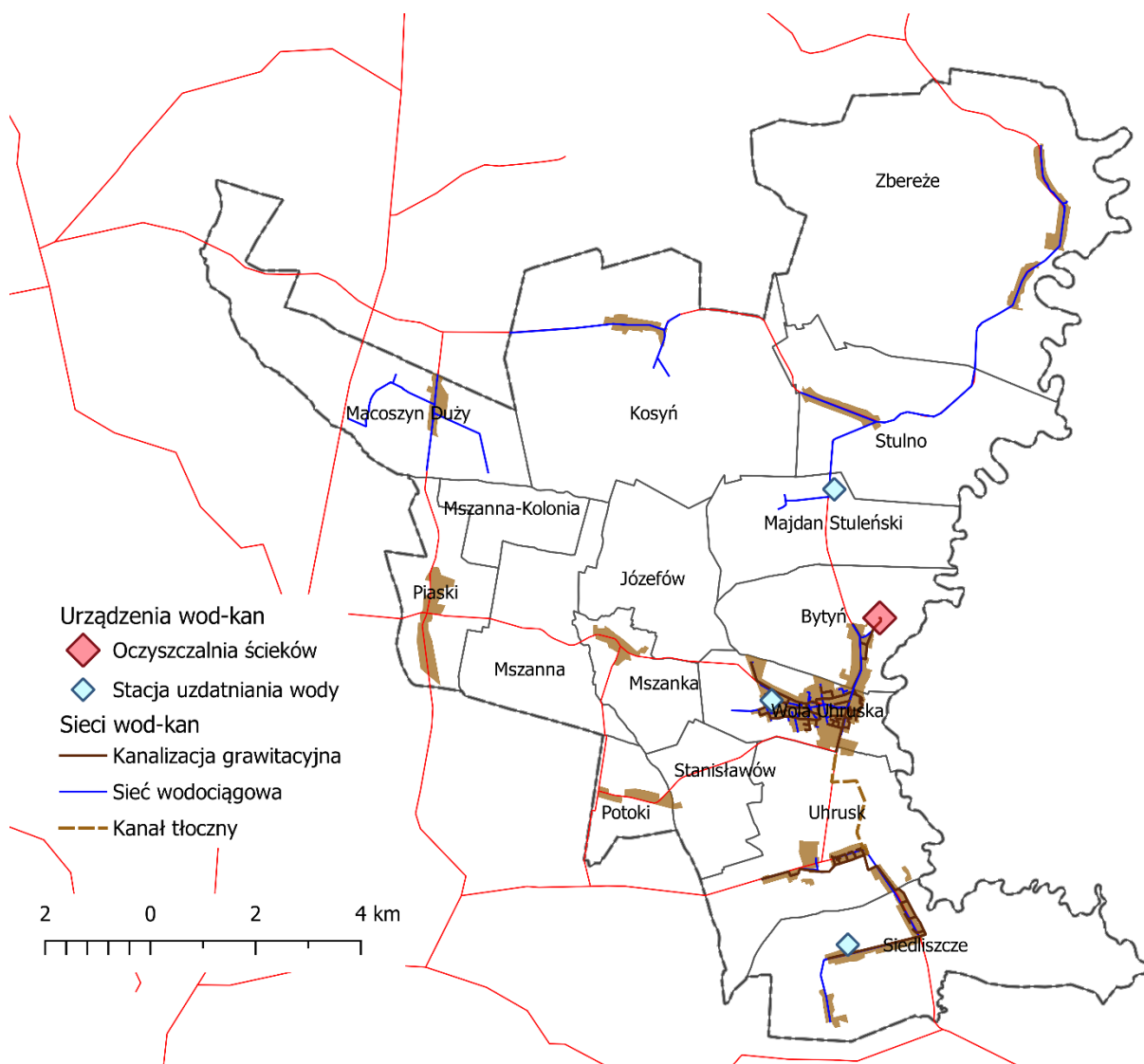
Mapa 19. Obszary ochrony przyrody – obszary Natura 2000.



Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.

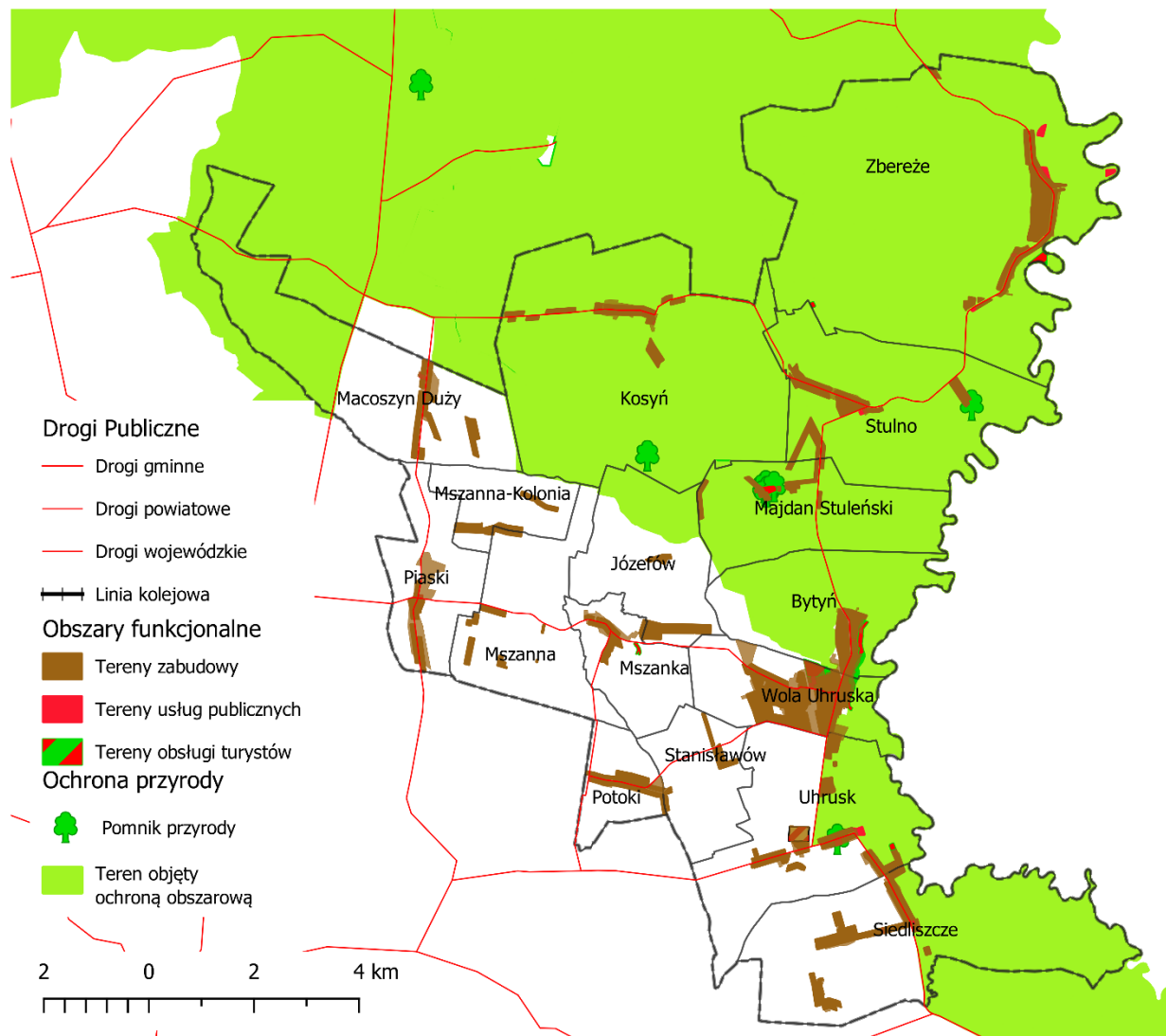
Obszarem o najbardziej rozwiniętej infrastrukturze technicznej jest ośrodek gminny. Sieć wodociągowa występuje również w północnej części gminy (Macoszyn Duży, Kosyń, Zbereże, Stulno, Majdań Stuleński) oraz w części południowej (Uhrusk, Siedliszcze). Część centralna i zachodnia gminy jest pozbawiona zarówno infrastruktury wodociągowej jak i kanalizacyjnej.

Mapa 20. Infrastruktura techniczna.



Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.

Mapa 21. Elementy struktury osadniczej wraz z lokalnym układem komunikacyjnym na tle uwarunkowań środowiskowych.



Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.

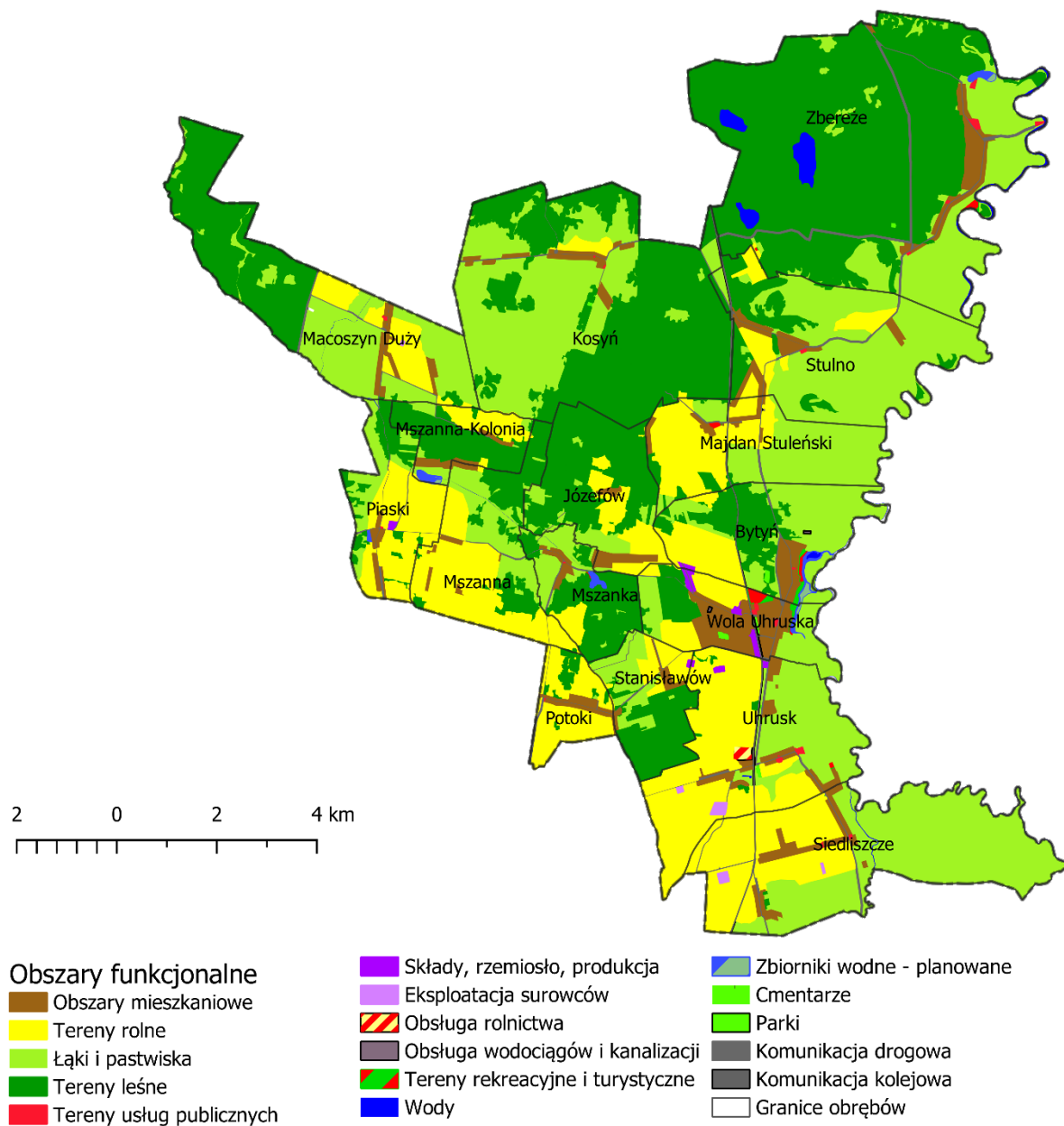


1.3. Model funkcjonalno-przestrzenny

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wola Uhruska jest zobrazowaniem spodziewanych i zaplanowanych w strategii gminy procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych. Z jednej strony, ze względu na ukształtowanie terenu, historycznie ugruntowane użytkowanie przestrzeni (w tym sieć osadniczą), powiązania komunikacyjne, występujące zasoby naturalne i obszary cenne przyrodniczo, a także wiele innych uwarunkowań zastanych, a z drugiej strony w wyniku zdiagnozowanych w strategii problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, wyodrębniono dwie zasadnicze strefy przestrzenne gminy:

- ✓ Tereny, na których przewidywany jest rozwój zabudowy są wyodrębnione w oparciu o dominujące funkcje:
 - funkcje mieszkaniowe,
 - funkcje usługowe,
 - funkcje przemysłowe (składy, rzemiosło, produkcja);
- ✓ Tereny o innych dominujących funkcjach:
 - tereny leśne,
 - tereny użytkowane rolniczo,
 - wody.

Mapa 22. Model funkcjonalno-przestrzenny gminy Wola Uhruska.

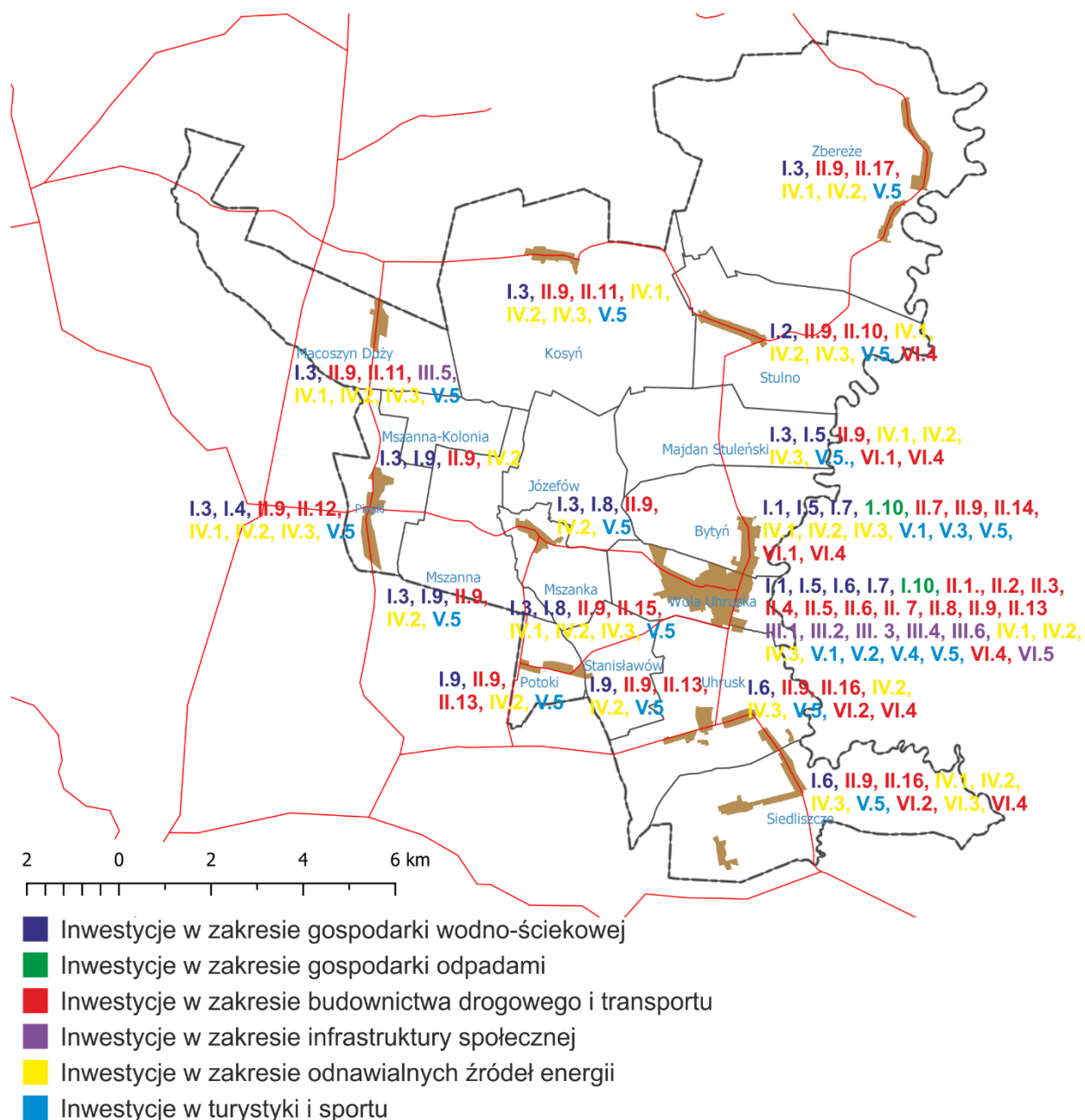


Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.



1.4. Schematyczne rozmieszczenie planowanych działań i oczekiwanych zmian

Mapa 23. Rozmieszczenie działań i wstępnie zidentyfikowanych projektów w poszczególnych sołectwach gminy.



Numery wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych zgodnie z Tab. 45.



1.5. Ustalenia i rekomendacje wynikające z przyjętego modelu

Założenia podstawowe

1. Ze względu na istotne walory przyrodnicze obszarów gminy, zakłada się jako podstawę podejmowanych działań w zagospodarowaniu przestrzennym rozwój zrównoważony umożliwiający rozwój zainwestowania terenu, służącego społeczności lokalnej, z jednoczesną ochroną wartościowych elementów środowiska.
2. W ramach modelu przestrzenno-funkcjonalnego wydzielono dwie główne strefy:
 - ✓ strefę urbanizacyjną, obejmującą tereny już zabudowane i tereny rozwoju przyszłej zabudowy, w tym funkcje mieszkaniowe, usługowe, zieleni urządzonej, rekreacji, sportu i turystyki oraz funkcje składów, produkcji i inne związane z kubaturowym zagospodarowaniem terenu.
 - ✓ strefę przyrodniczą, obejmującą tereny otwarte chronione, ze względu na ich wartości przyrodnicze oraz tereny użytkowane rolniczo i leśniczo.

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów

1. Zagospodarowanie przestrzenne gminy będzie uwzględniać:
 - ✓ rozwój gospodarki rolnej i leśnej na terenach o sprzyjających dla tej gospodarki warunkach,
 - ✓ rozwój zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej i letniskowej,
 - ✓ rozwój bazy dla turystyki kwalifikowanej na terenach o walorach przyrodniczych oraz innych form turystyki i rekreacji na terenach przyległych do obszarów zabudowanych,
 - ✓ utworzenie w miejscowości Zbereże drogowego przejścia granicznego obsługującego ruch międzypaństwowy wraz z urządzeniami i usługami towarzyszącymi,
 - ✓ rozwój produkcji i rzemiosła na terenach dotychczas wykorzystywanych na te cele oraz na terenach do nich przyległych.
2. Ustala się jako priorytetowy dalszy rozwój ośrodka gminnego – zespołu trzech miejscowości Wola Uhruska, Bytyń, Nadbużanka.
3. Na pozostałych terenach gminy wskazuje się w szczególności rozwój miejscowości Zbereże oraz zespołu miejscowości Uhrusk, Siedliszcze i Piaski w ramach, których należy zapewnić rozwój funkcji mieszkaniowych, turystyczno-rekreacyjnych oraz funkcji obsługi rolnictwa i usług służących wymienionym funkcjom – w tym usług obsługi komunikacji. Ponadto w zespole miejscowości Uhrusk, Siedliszcze i Piaski należy zapewnić możliwość rozwoju funkcji edukacyjnych w zakresie podstawowym.
4. Ze względu na walory przyrodniczo kulturowe wskazuje się zespół miejscowości Stulno – Małoziemce jako priorytetowy do wprowadzenia ochrony planistycznej.
5. Ustala się dalsze uzupełnianie obszarów zabudowy w oparciu o istniejące układy zabudowy.
6. Ustala się rozwój zabudowy w sposób umożliwiający zachowanie powiązań przyrodniczych, poprzez zachowanie terenów bez zabudowy pozwalających na migracje drobnych przedstawicieli fauny pomiędzy ekosystemami.
7. W oparciu o zgłoszone do studium wnioski mieszkańców dopuszcza się również rozproszone tereny zabudowy zagrodowej, położonej w środku areatów rolnych w pewnej odległości od drogi.



Tab. 42. Ustalenia i rekomendacje wynikające z przyjętego modelu.

Funkcja terenów	Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej
Obszary mieszkaniowe	- podnoszenie jakości życia i zamieszkania, - zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy dla budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego, - kształtowanie, porządkowanie i uzupełnianie struktury przestrzennej,	- intensyfikowanie zabudowy mieszkaniowej i usługowej, z preferencją usług administracji, zdrowia, edukacji, turystyki i rekreacji, - rozwój zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, wielorodzinnnej, zabudowy zamieszkania zbiorowego służącej obsłudze funkcji turystycznych, - wkomponowywanie nowej zabudowy w krajobraz, nawiązywanie do regionalnych form zabudowy i kolorystyki elewacji, - zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej (układ drogowy, komunikacja zbiorowa, infrastruktura rowerowa i piesza), - dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej (przedszkola, szkoły, place zabaw, skwery) i możliwie pełnej dostępności infrastruktury technicznej, - kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową w sołectwach.



Funkcja terenów	Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej
Tereny użytkowane rolniczo (grunty orne, łąki, pastwiska, sady)	- zachowanie, ochrona przed zainwestowaniem i wykorzystanie zasobów w postaci gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej - zachowanie i ochrona systemu przyrodniczego	- przyjmuje się zasadę ochrony gleb, - dopuszcza się wprowadzanie przedsięwzięć służących ochronie bezpieczeństwa i granic oraz infrastrukturę: techniczną, komunikacyjną i wodną, - wszelkie gospodarowanie terenem podporządkowuje się obowiązującym w danym terenie szczególnym formom ochrony przyrody oraz dóbr kultury, - dopuszcza się zalesienia, pod warunkiem, że nie wynikną dodatkowe ograniczenia z planów ochrony – sporządzonych dla szczególnych form ochrony przyrody lub z opracowania ekofizjograficznego, - zapewnienie prawidłowego funkcjonowania systemu cieków wodnych i rowów, - dopuszcza się na tych terenach wprowadzanie infrastruktury technicznej, komunikacyjnej i wodnej, - kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej, - przeciwdziałanie rozdrobnieniu areału rolnego, - wprowadzenie zakazu lokalizacji obiektów oraz urządzeń degradujących w szerszym zasięgu środowisko w zakresie zdolności produkcyjno-rolniczej, - możliwe przekształcenia gruntów rolnych w tereny o innym użytkowaniu, jak: lasy, agroturystyka, turystyka, rekreacja, sport, wypoczynek, produkcja energii ze źródeł odnawialnych, parki i inne tereny zieleni urządzonej, - priorytet dla indywidualnych lub sąsiedzkich systemów zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.



Funkcja terenów	Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej
Tereny leśne	- zachowanie, ochrona i zrównoważone wykorzystanie systemu przyrodniczego, - zwiększenie ilości i dostępności terenów zieleni, - przeciwdziałanie degradacji środowiska leśnego dla zapewnienia harmonijnego rozwoju życia mieszkańców gminy, - wykorzystanie obszarów leśnych oraz ich najbliższego sąsiedztwa dla realizacji programów z zakresu rekreacji i wypoczynku (także sportu czy turystyki) oraz ochrony zdrowia i edukacji (ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne).	- utrzymanie lasów jako przeznaczenia podstawowego, - zapewnienie prawidłowego funkcjonowania rezerwatów przyrody i użytków ekologicznych, - podporządkowania gospodarowania terenami obowiązującym w danym terenie szczególnym firmom ochrony przyrody, - zapewnienie zachowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych, śródłąkowych i innych oraz objęcie ochroną planistyczną enklawy roślinności zbliżonej do naturalnej, - ograniczenia w grodzeniu terenów oraz wprowadzaniu nasypów ziemnych – wymóg zachowania powiązań ekologicznych, - ochrona profilu glebowego i ochrona gleb przed zanieczyszczeniem oraz zakaz eksploatacji surowców mineralnych, - zakaz składowania odpadów komunalnych, przemysłowych i energetycznych, lokalizacji wylewisk gnojowicy i nieczystości oraz grzebowisk zwierząt, - wyznaczanie ścieżek edukacyjnych i stref wejścia do lasu wyposażonych w miejsca parkingowe, infrastrukturę rowerową, tablice informacyjne i małą architekturę, umożliwiającą edukację, rekreację i wypoczynek, w szczególności w sąsiedztwie terenów zabudowy mieszkaniowej.



Funkcja terenów	Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej
Tereny usług publicznych	- porządkowanie i uzupełnianie struktury przestrzennej, - podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do usług.	- zakłada się intensyfikowanie zabudowy mieszkaniowej i usługowej, z preferencją usług administracji, zdrowia, edukacji, turystyki i rekreacji. - kształtowanie czytelnej, zwartej struktury przestrzennej i dopełnianie układów urbanistycznych, - kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych, - dobra organizacja miejsc parkingowych przy kluczowych obiektach.
Składy, rzemiosło produkcja	- zwiększanie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy, - minimalizowanie negatywnych skutków dla ludzi, infrastruktury i środowiska.	- tworzenie układu kompozycyjno-komunikacyjnego zapewniającego, dostępność oraz dobrą dystrybucję terenów i ich obsługę.
Eksploatacja surowców	- zwiększanie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy.	- ochrona przed zagospodarowaniem, które w przyszłości mogło by utrudnić lub uniemożliwić podjęcie eksploatacji.
Tereny rekreacyjne i turystyczne	- rozwój funkcji turystycznej, - zwiększanie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy.	- lokalizowanie ośrodków wypoczynkowych, campingów, obiektów sportowych, bazy sprzętu wypoczynkowego.



Funkcja terenów	Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej
Wody	- zachowanie istniejącego systemu zbiorników i cieków wodnych, - dążenie do poprawy klas czystości wód na obszarze całej gminy, - wykorzystanie zbiorników i cieków wodnych dla rozwoju funkcji związanych ze sportem, rekreacją, wypoczynkiem czy turystyką, przy pełnej ochronie systemu przyrodniczego.	- zachowanie wód otwartych jako przeznaczenia podstawowego - zakaz sytuowania budowli, z dopuszczeniem, poza rezerwatami przyrody i użytkami ekologicznymi, budowli wodnych i infrastruktury przeciwpowodziowej oraz przeprowadzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej - podporządkowanie gospodarowania terenem obowiązującym w danym terenie szczególnym formom ochrony przyrody oraz dóbr kultury - zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi - ochrona bezpośredniej otuliny biologicznej cieków wodnych zasadniczo z zakazem zabudowy kubaturowej (wyjątki: funkcje związane ze sportem, rekreacją, wypoczynkiem czy turystyką, a także wydobywaniem kruszyw), - wprowadzenie zakazu podejmowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.

W ramach niniejszego rozdziału odstąpiono od konieczności zdefiniowania zasad kształtowania elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej w odniesieniu do układu komunikacyjnego z racji faktu, iż Gmina Wola Uhruska w ramach przewidzianych do realizacji działań nie ma w planach budowy nowych odcinków dróg gminnych a jedynie remont, budowę, modernizację i przebudowę w oparciu o drogi już istniejące.⁶

⁶ Powyższe zostało ustalone i potwierdzone w trakcie rozmów telefonicznych odbytych z pracownikami Urzędu Marszałkowskiego, odpowiedzialnymi za sporządzenie załącznika do uchwały nr CCCI/5295/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 5 października 2021 r. (tj. rekomendacji w zakresie dokonania zmian w niniejszym dokumencie).

V. System realizacji strategii

1. System instytucjonalny wdrażania strategii



1.1. Odpowiedzialność za realizację strategii

Przy opracowaniu strategii zastosowano podejście holistyczne, polegające m.in. na tym, że przy określaniu celów i kierunków działań wzięto pod uwagę nie tylko kompetencje i zadania statutowe gminy wiejskiej, ale również uwzględniono o wiele szerszy wymiar rozwoju gminy. Chodzi tu głównie o te obszary rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, na które władze nie mają bezpośredniego wpływu, a więc np. rozwój lokalnego rynku pracy i przedsiębiorczości czy bezpieczeństwo publiczne.

Tym samym, zgodnie z dokumentem „Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik Praktyczny” przyjęto założenie, że niniejszy dokument nie powinien ograniczać się w swych zapisach jedynie do zadań należących do wyłącznej kompetencji gminy, realizowanych bezpośrednio przez Urząd Gminy i jednostki gminne. Strategia proponuje przede wszystkim zadania stanowiące wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich podmiotów działających na terenie jednostki samorządu terytorialnego lub pozostających z nią w relacji. W procesie zarządzania gminą i jej rozwojem, dokument pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz samorządowych – we współpracy z innymi samorządami, administracją państwową oraz partnerami społecznymi i prywatnymi. Powoduje to konieczność określenia głównych zadań oraz zakresu odpowiedzialności poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jej realizację.

Instytucje i podmioty, zaangażowane w proces wdrażania strategii można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

- ✓ **sektor publiczny** – władze samorządowe gminy, Urząd Gminy i jednostki gminne, jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli, w tym np. gminy sąsiednie,
- ✓ **sektor biznesowy** – przedsiębiorcy, kluczowi pracodawcy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze itp.,
- ✓ **sektor społeczny** – mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, liderzy społeczni i osoby publiczne, reprezentanci młodzieży itp.

Jeśli chodzi o kompetencje samorządu gminnego zaproponowane kierunki działań będą miały swoje odzwierciedlenie w projektach kluczowych – wynikających z planu działań operacyjnych. Są to projekty najważniejsze z punktu widzenia rozwoju gminy, których realizacja warunkuje osiągnięcie założonych celów strategii. Projekty te będą realizowane przez Urząd Gminy bądź jednostki organizacyjne przy użyciu funduszy własnych lub z wykorzystaniem dostępnych środków zewnętrznych. Osiągnięcie założonych celów będzie w dużej mierze uzależnione od tego, czy inne podmioty (przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe) zechcą włączyć się w nurt działań zaproponowanych w niniejszej strategii. Zakłada się, że zaproponowane cele odpowiadają potrzebom i możliwościom rozwojowym gminy Wola Uhruska, a także że w procesie konsultacji społecznych osiągnięta została ich społeczna akceptacja. Dla przyspieszenia tych działań i zachęcenia innych podmiotów do respektowania założeń strategii Urząd Gminy będzie wspierał podmioty, których projekty będą wpisywać się w założenia i cele strategii. Ze względu na wielość podmiotów będących realizatorami strategii konieczne jest



wprowadzenie mechanizmu koordynacyjnego. Zadanie to należy do Urzędu Gminy Wola Uhruska i będzie m.in. polegało na:

- ✓ informowaniu społeczności lokalnej o istnieniu Strategii, zapisanych w niej priorytetach rozwoju, a także o postępach i efektach jej wdrażania,
- ✓ skorelowaniu procesów planowania przestrzennego z zapisami strategii,
- ✓ ścisłej współpracy z jednostkami odpowiedzialnymi za przygotowywanie i realizację zadań inwestycyjnych,
- ✓ wydawaniu jednostkom ubiegającym się o środki zewnętrzne opinii o zgodności planowanej inwestycji/zadania z zapisami strategii, jeśli taka opinia będzie warunkiem sine qua non do udziału w konkursie,
- ✓ dokonywaniu koniecznych modyfikacji i zmian wynikających ze zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i sytuacji wewnętrznej gminy.

Schemat 8. Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji Strategii.

Rada Gminy	Wójt Gminy	Referat Rozwoju Gospodarczego	Komórki i jednostki organizacyjne	Partnerzy
• podejmowanie strategicznych decyzji • zapewnienie środków finansowych w budżecie na realizację zadań • ocena stanu realizacji strategii • aktualizacja strategii • wsparcie merytoryczne Wójta	• stymulowanie i koordynacja działań • integrowanie zasobów • przedkładanie raportów o stanie realizacji strategii	• poszukiwanie źródeł finansowania projektów i zadań • przygotowywanie oraz realizacja projektów i zadań • koordynacja projektów i zadań • harmonizacja i poszerzanie partnerstw • monitoring, ewaluacja i przygotowywanie zmian strategii • promocja projektów i zadań	• współdziałanie z Referatem Rozwoju Gospodarczego przy przygotowywaniu oraz realizacji projektów i zadań • obsługa finansowa projektów i zadań • realizacja projektów i zadań	• współpraca z Wójtem przy realizacji projektów i zadań

Źródło: Opracowanie własne.

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Rada Gminy oraz Wójt Gminy Wola Uhruska wraz z podległym mu Urzędem Gminy.

- ✓ Rada Gminy, której rolą jest podejmowanie strategicznych decyzji, zapewnienie środków finansowych w budżecie na realizację zadań, ocena stanu realizacji strategii, aktualizacja strategii i wsparcie merytoryczne Wójta,



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

- ✓ Wójt odpowiada za stymulowanie i koordynację działań, integrowanie zasobów a także przedkładanie raportów o stanie realizacji strategii,
- ✓ Referat Rozwoju Gospodarczego, odpowiedzialny za: poszukiwanie źródeł finansowania projektów i zadań, przygotowywanie oraz realizację projektów i zadań, koordynację projektów i zadań, harmonizację i poszerzanie partnerstw, monitoring, ewaluację i przygotowywanie zmian strategii a także za promocję projektów i zadań
- ✓ placówki szkolno-wychowawcze (przedszkola, szkoły podstawowe),
- ✓ jednostki organizacyjne gminy (np. Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, Zespół Szkół),
- ✓ organizacje pozarządowe działające na terenie gminy,
- ✓ inne.

Instytucjami partnerskimi, zarządzającymi określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze strategii, będą:

- ✓ Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego wraz z instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego 2021-2027,
- ✓ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- ✓ agencje rozwoju regionalnego oraz wspierania przedsiębiorczości (np. Lubelska Fundacja Rozwoju, Lubelska Agencja Wspierania Przedsiębiorczości, Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny itp.),
- ✓ Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- ✓ Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- ✓ Inne.

Do ważnych podmiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów strategii, należy również zaliczyć podmioty realizujące poszczególne projekty, jak i beneficjentów końcowych objętych wsparciem i działaniami projektowymi, w tym przede wszystkim:

- ✓ Komendę Powiatową Policji,
- ✓ Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej,
- ✓ Nadbużański Oddział Straży Granicznej,
- ✓ przedsiębiorców i organizacje ich zrzeszające,
- ✓ instytucje otoczenia biznesu (w tym Izba Rolnicza, Ośrodek Doradztwa Rolniczego),
- ✓ rolników i ich zrzeszenia (spółdzielnie i grupy producenckie),
- ✓ lokalne grupy działania (Poleska Dolina Bugu),
- ✓ organizacje pozarządowe,
- ✓ osoby podnoszące swoje kwalifikacje zawodowe,
- ✓ bezrobotnych i osoby wykluczone.



1.2. Możliwe mechanizmy wdrażania strategii – porozumienie terytorialne

Zgodnie z Art. 14rb. zasad prowadzenia polityki rozwoju gmina ma możliwość zawierania porozumienia terytorialnego – tj. umowy określającej w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju danego obszaru objętego tym porozumieniem.



Porozumienie terytorialne może być zawierane przez:

- 1) zarząd województwa z jednostkami samorządu terytorialnego z obszaru tego województwa lub ich związkami, porozumieniami lub stowarzyszeniami, realizującymi zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju województwa;
 - 2) ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, a także właściwego ministra, jeżeli zakres porozumienia terytorialnego tego wymaga, z gminą lub powiatem, lub ich związkami, porozumieniami lub stowarzyszeniami, w przypadku, gdy jego zasadność wynika z krajowej strategii rozwoju regionalnego;
 - 3) jednostki samorządu terytorialnego realizujące zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju ponadlokalnego albo strategii rozwoju gmin objętych tym porozumieniem.
2. Porozumienie terytorialne określa w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju danego obszaru zgodne z celami wynikającymi ze strategii rozwoju, o których mowa w art. 9 pkt 3-6, w tym przewidywane źródła ich finansowania.
3. Projekt porozumienia terytorialnego przygotowuje odpowiednio:
- 1) zarząd województwa;
 - 2) minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego samodzielnie albo we współpracy z właściwym ministrem, jeżeli zakres porozumienia terytorialnego tego wymaga;
 - 3) wójt (burmistrz, prezydent miasta), zarząd powiatu albo organ wykonawczy związku, porozumienia międzygminnego albo stowarzyszenia, który jest inicjatorem porozumienia terytorialnego.
4. Podmioty wskazane w ust. 3 pkt 2 i 3 zasięgają opinii zarządu województwa co do spójności przygotowanego projektu porozumienia terytorialnego z odpowiednią strategią rozwoju województwa.
5. Projekt porozumienia terytorialnego negocjują podmioty wskazane w projekcie jako strony porozumienia.
6. W negocjacjach, na wniosek którejkolwiek ze stron porozumienia terytorialnego, może uczestniczyć przedstawiciel zarządu województwa.
7. O zawartym porozumieniu terytorialnym inicjator tego porozumienia informuje właściwy zarząd województwa lub zarząd powiatu, o ile nie są one stroną porozumienia.



1.3. Instrumenty realizacji

Ponieważ strategia jest zapisem intencji, a nie planem pracy, konieczne jest zidentyfikowanie instrumentów realizacji. Instrumenty te muszą zapewnić osiągnięcie celów strategii i być spójne z przyjętym modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej, prezentującym wizję rozwoju gminy w ujęciu przestrzennym.



Wśród przyjętych instrumentów realizacji strategii, będą stosowane, wybrane spośród niżej wymienionych:

- ✓ **wdrożeniowe**, np. gminne strategie sektorowe/branżowe, plany, modele, procedury, projekty, uszczegóławiające priorytety oraz strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów rozwojowych,
- ✓ **organizacyjno-zarządcze**, np. regulaminy wydziałów i jednostek, wydział lub zespół zarządzający strategią,
- ✓ **finansowe**, np. uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, budżet zadaniowy, projekty społeczne realizowane w ramach funduszy europejskich, otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych, system małych grantów dla organizacji pozarządowych, budżet obywatelski, inicjatywa lokalna, fundusze kierowane, np. senioralny, młodzieżowy, podatki i opłaty,
- ✓ **prawne**, wynikające z przepisów ustawowych, np. stosowne uchwały rady, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne,
- ✓ **planowania przestrzennego**, np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, procedury zapewniające udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym,
- ✓ **społeczne**, np. działania edukacyjne, kampanie społeczne i informacyjne, działania promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strony internetowe, profile w mediach społecznościowych, systemy informacji przestrzennej,
- ✓ **kadrowe**, np. kadra kierownicza, koordynatorzy programów i projektów, liderzy lokalni, system doskonalenia kadr, wymiana doświadczeń, dobre praktyki,
- ✓ **ekonomii społecznej**, np. klauzule społeczne w konkursach i przetargach, system przekazywania lokali mieszkalnych z zasobów gminy na cele społeczne,
- ✓ **koordynacji**, np. ciała o charakterze opiniodawczo-doradczym (rada działalności pożytku publicznego, rada przedsiębiorczości, rada seniorów), partnerstwa lokalne, regionalne, krajowe, międzynarodowe, w różnych konfiguracjach, w tym o charakterze międzysamorządowym, międzysektorowym i międzyorganizacyjnym, uwzględniając również partnerstwo publiczno-prywatne, zespoły zadaniowe i wdrożeniowe,
- ✓ **kontrolne**, np. aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego.



1.4. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska lata 2021-2030 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, jak i ewaluację. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości. Rekomenduje się przyjęcie lub aktualizację szczegółowych planów i programów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji działań danego celu strategicznego.

Jako dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju należy rozumieć obligatoryjne lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w gminie. W ramach poniższej tabeli zestawiono wybrane dokumenty, zgodnie z obszarem tematycznym do którego się odnoszą oraz wskazano wytyczne dla każdego z dokumentów.



Tab. 43. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

Lp.	Obszar tematyczny	Dokumenty na poziomie lokalnym	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych
1	Planowanie przestrzenne	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	Należy rozważyć konieczność opracowania dokumentów
		Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wola Uhruska	Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii.
2	Energetyka	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wola Uhruska na lata 2016-2020	Dokument wymaga aktualizacji w okresie realizacji Strategii.
3	Gospodarka komunalna	Program Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Wola Uhruska	Dokument wymaga aktualizacji w okresie realizacji Strategii.
4	Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Brak dokumentów lokalnych regulujących tę sferę.	Należy rozważyć konieczność opracowania nowego dokumentu.
5	Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Program Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Wola Uhruska	Należy rozważyć konieczność opracowania nowego dokumentu.
6	Transport	Brak dokumentów lokalnych regulujących tę sferę.	Należy rozważyć konieczność opracowania dokumentu regulującego sferę transportu na terenie gminy Wola Uhruska.
7	Polityka społeczna	Strategia rozwiązywania problemów społecznych	Wskazuje się konieczność opracowania nowego dokumentu.
		Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2019-2023	Dokument jest aktualny i zgodny z zapisami niniejszej Strategii Rozwoju Gminy.



		Gminny program wspierania rodziny na lata 2017-2019	Dokument wymaga aktualizacji w okresie realizacji Strategii.
		Program współpracy z organizacjami pozarządowymi na 2020 r.	Dokument uchwalany corocznie.
		Gminny program przeciwdziałania narkomanii na lata 2014-2020	Dokument wymaga aktualizacji w okresie realizacji Strategii.
		Wieloletni program osłony w zakresie dożywiania „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019- 2023	Dokument jest aktualny i zgodny z treścią Strategii Rozwoju Gminy.
8	Rozwój ponadlokalny	Strategia Rozwoju Włodawskiego Obszaru Funkcjonalnego wraz z załącznikiem nr Strategią Rozwoju Turystyki Włodawskiego Obszaru Funkcjonalnego	Dokument po okresie obowiązywania.
8	Rozwój lokalny	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska	W związku z tym, że maksymalnym czasem obowiązywania Lokalnych Programów Rewitalizacji jest rok 2022, wskazuje się konieczność przygotowania diagnozy delimitacyjnej oraz w zależności od jej wyników przystąpienie do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji.
9	Zarządzanie kryzysowe	Gminny Plan Zarządzania Kryzysowego	Dokument będzie wymagał aktualizacji w toku realizacji Strategii Rozwoju Gminy.
10	Finanse publiczne	Wieloletnia Prognoza Finansowa na lata 2020-2023.	Dokument będzie wymagał aktualizacji w toku realizacji Strategii Rozwoju Gminy.



1.5. System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji strategii

System monitorowania jest ważnym instrumentem w procesie wdrażania strategii. Dane monitoringowe służą do oceny skuteczności realizowanych działań i pozwalają na bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych. Proces monitorowania umożliwia również ocenić postępy we wdrażaniu strategii, a także mobilizować władze i społeczność lokalną do większej aktywności na rzecz realizacji strategii. Głównymi elementami systemu monitoringu są:

- ✓ instytucje odpowiedzialne za proces monitorowania wdrażania strategii,
- ✓ przyjęty system raportowania z procesu monitorowania strategii,
- ✓ zestaw wskaźników służących do oceny postępów we wdrażaniu strategii.

Instytucją odpowiedzialną za koordynację procesu monitorowania realizacji strategii będzie Wójt Gminy Wola Uhruska jako organ wykonawczy, podlegający Radzie Gminy Wola Uhruska. Za proces monitorowania i raportowania będzie odpowiedzialny Referat Rozwoju Gospodarczego. Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonywana w cyklu rocznym, na potrzeby opracowywania Raportu o stanie gminy.

Przy konstruowaniu systemu wskaźników starano się ograniczyć ich liczbę do minimum, a także wykorzystać przede wszystkim te, których wartości można monitorować w oparciu o oficjalną statystykę Głównego Urzędu Statystycznego.

Tab. 44. Mierniki i wskaźniki monitorowania Strategii.

Cel strategiczny	Miernik	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru
1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej	Długość dróg gminnych o nawierzchni twardej [km]	13,9	34,4	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
	Liczba zagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy [szt.]	91	120	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
	Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy [km]	32,9	42,0	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
	Długość sieci wodociągowej na terenie gminy [km]	67	80,0	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	Liczba zrewitalizowanych obiektów dziedzictwa kulturowego [szt.]	0	2	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych obiektów sportowych na terenie gminy [szt.]	2	4	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
3. Ochrona walorów środowiska	Liczba poddanych termomodernizacji budynków użyteczności publicznej	3	6	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
	Liczba zamontowanych instalacji fotowoltaicznych [szt.]	7	125	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
	Liczba zmodernizowanych/wybudowanych punktów oświetleniowych [szt.]	542/30	560/300	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych oczyszczalni ścieków	1	2	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
	Liczba wybudowanych/przebudowanych gminnych targowisk	1/0	1/1	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
5. Wzmacnianie kapitału	Liczba projektów realizowanych przez przedsiębiorców,	9	20	mapadotacji.gov.pl



społecznego i zarządzanie gminą	które otrzymały dotacje ze źródeł zewnętrznych			
	Liczba przebudowanych/ wyremontowanych budynków szkolnych	2	3	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
	Liczba wybudowanych budynków na cele zarządzania kryzysowego	0	1	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Wola Uhruska
	Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	11,5%	9,5%	BDL GUS
	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	566	400	Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej



2. Ramy finansowe i źródła finansowania



2.1. Szacowanie kosztów

Tab. 45. Zestawienie kosztów wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych.

Lp.	Nazwa zadania	Perspektywa czasowa realizacji	Wartość szacunkowa zł
	I. Inwestycje 2021/30 dotyczące rozbudowy sieci wodociągowo-kanalizacyjnej i ochrony środowiska:		12 021 000
I.1	Rozbudowa systemu wod.-kan. na terenie Gminy Wola Uhruska - w trakcie realizacji (5 580 tys. zł - 2019/21)	2021 - w realizacji	1 429 000
I.2	Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Stulno (2 442 tys. zł – 2022/23)	2022-2023	2 442 000
I.3	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (30 szt. x 30 tys. zł = 900 tys. – 2028/30).	2028-2030	900 000
I.4	Budowa wodociągu w Piaskach (3 km x 200 tys. zł/km=600 tys. zł – 2028/30).	2028-2030	600 000
I.5	Rozbudowa ujęcia wody w Majdanie Stuleńskim oraz połączenie sieci wodociągowej z wodociągiem w Bytniu i Woli Uhruskiej (3,5 km x 200 tys. zł/km=700 tys. zł + 500 tys. zł hydrofornia = 1200 tys. zł – 2027/29).	2027-2029	1 200 000
I.6	Wykonanie połączenia wodociągu Woli Uhruskiej z Uhruskiem i wyeliminowanie ujęcia wody w Siedliszczu (4 km x 200 tys. zł/km = 800 tys. zł – 2027/29).	2027-2029	800 000
I.7	Rozbudowa sieci wod.-kan w tym wymiana starych odcinków sieci: wodociągi (5 km x 200 tys. zł/ km = 1 000 tys. zł – 2021/30). kanalizacja (2 km x 300 tys. zł/km = 600 tys. zł – 2021/30).	2021, 2026-2030	1 600 000
I.8	Budowa wodociągu w Mszance oraz części wsi Józefów (6 km x 200 tys. zł/km = 1 200 tys. zł – 2028/30).	2028-2030	1 200 000
I.9	Budowa indywidualnych ujęć wody oraz małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych: – woda (30 szt. x 30 tys. zł/szt. = 900 tys. zł – 2026/30), – retencja (30 szt. x 15 tys. zł/szt. = 450 tys. zł – 2026/30).	2026-2030	1 350 000



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

I.10	Budowa PSZOK-u w Woli Uhruskiej (ok. 500 tys. zł – 2022/23).	2024-2026	500 000
	II. Budownictwo drogowe:		19 651 000
II.1	Budowa drogi gminnej 104413L w Woli Uhruskiej – ul. Parkowa i Sportowa (1 952 tys. zł – 2021/22).	2021-2022	1 952 000
II.2	Budowa ciągu komunikacyjnego – ul. Dolna, Piaskowa, część Leśnej i Al. Odrodzenia (1 270 tys. zł 2021/23).	2021-2023	1 270 000
II.3	Budowa ul. Klonowej (715 tys. zł – 2021/23).	2021-2023	715 000
II.4	Budowa ul. Krótkiej i Nadbużańskiej w Woli Uhruskiej (500 tys. zł – 2024/26).	2024-2026	500 000
II.5	Budowa drogi w Nadbużance (300 tys. zł -2024/25).	2024-2025	300 000
II.6	Budowa drogi - połączenie ul. Spokojnej z drogą powiatową oraz ul. Brzozową i Cichą (500 tys. zł – 2025/26).	2025-2026	500 000
II.7	Budowa drogi - od ul. Sportowej w kierunku cmentarza: Wola Uhruska – Bytyń (500 tys. zł – 2026/27).	2026-2027	500 000
II.8	Budowa drogi ul. Jasna w Woli Uhruskiej (1 000 tys. zł – 2027/29)	2027-2029	1 000 000
II.9	Utwardzenie asfaltem dróg dojazdowych do pól na terenie 16 Sołectw Gminy Wola Uhruska: drogi do pól i do zabudowań – po 1 km drogi o szerokości ok. 3,5 m w każdym sołectwie (600 tys. zł/km x 16 km = 9 600 tys. zł – 2024/30).	2024-2030	9 600 000
	Drogi powiatowe (pomoc w wysokości 25%):		
II.10	Przebudowa drogi powiatowej w Stulnie (Urząd Gminy: 269 tys. zł – 2020/21).	2021 – w realizacji	269 000
II.11	Przebudowa drogi powiatowej w Kosyniu (Urząd Gminy: 1 125 tys. zł – rok 2021).	2021	1 125 000
II.12	Przebudowa drogi powiatowej Bukowa Wielka – Piaski (Urząd Gminy: 300 tys. zł – 2024/25).	2024-2025	300 000
II.13	Przebudowa drogi powiatowej Wola Uhruska – Potoki (Urząd Gminy: 400 tys. zł – 202/26) .	2024-2026	400 000
	Drogi wojewódzkie:		
II.14	Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej 816 w Bytniu (Urząd Gminy: 70 tys. zł – 2021/22).	2021	70 000
II.15	Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej 819 w Mszance (200 zł/m ² x 1000 m x 1,5 m x 50%=150 tys. zł, Urząd Gminy – 2024/25).	2024-2025	150 000
II.16	Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej 816 w Uhrusku i Siedliszczu (2500 m x 2m x 200 zł/m ² x 50%=500 tys. zł, Urząd Gminy – 2024/26).	2024-2026	500 000
II.17	Budowa chodnika w Zbereżu (2500 m x 2m x 200 zł/m ² x 50%=500 tys. zł, Urząd Gminy – 2026/28).	2026-2028	500 000
	III. Infrastruktura społeczna		7 300 000
III.1	Przebudowa zabytkowych obiektów kolejowych w Woli Uhruskiej na cele kulturalne wraz z zagospodarowaniem otoczenia (1 900 tys. zł – 2021/22).	2022-2023	1 900 000



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA

NA LATA 2021-2030

III.2	Przebudowa budynku przy ul. Szkolnej na lokalizację Szkoły Podstawowej w Woli Uhruskiej: termomodernizacja oraz wymiana CO, dostosowanie obiektu dla osób niepełnosprawnych, wykonanie sanitariatów, roboty wewnętrzne (2 500 tys. zł – 2022/24) albo – w przypadku zagospodarowania ww. budynku na inne cele – budowa nowego budynku oświatowego na potrzeby przedszkola, klas I-III, żłobka wraz z niezbędnym zapleczem gospodarczym i sanitarnym (4 400 tys. zł – 2022-2024).	2022-2026	3 000 000/ 5 500 000
III.3	Budowa Gminnego Centrum Ratownictwa w Woli Uhruskiej przy ul. Kolejowej: budynek dla OSP Wola Uhruska oraz siedziba Zespołu Zarządzania Kryzysowego (1 200 tys. zł – 2021/22).	2021-2022	1 200 000
III.4	Przebudowa gminnego targowiska w Woli Uhruskiej (600 tys. zł - 2025/27)	2025-2027	600 000
III.5	Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Macoszynie Dużym (łącznie ok. 160 m ² za kwotę ok. 400 tys. zł – 2021/22).	2021-2022	400 000
III.6	Modernizacja infrastruktury oraz systemów e-administracji w Urzędzie Gminy	2022-2023	200 000
IV. OZE (Odnawialne Źródła Energii)			7 867 000
IV.1	Budowa instalacji fotowoltaicznej na terenie Gminy Wola Uhruska: 67 instalacji PV (1 117 tys. zł – rok 2021).	2021 – w realizacji	1 117 000
IV.2	Budowa instalacji PV oraz przebudowa kotłowni w budynkach prywatnych: ok. 150 szt. instalacji o mocy do 10 kW oraz wymiana pieców na energooszczędne: 50 szt. (2022/26) 150 szt. PV x 25000 zł/szt. = 3 750 tys. zł, 50 szt. x 30 tys. zł/szt. = 1 500 tys. zł. RAZEM: 5 250 tys. zł.	2022, 2024-2026	5 250 000
IV.3	Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wola Uhruska (500 szt. x 3000 zł/szt. = 1 500 tys. zł – 2021/30).	2021-2030	1 500 000
V. Infrastruktura turystyczna			1 940 000
V.1	Zagospodarowanie otoczenia zalewu w Woli Uhruskiej i Bytniu (250 tys. zł – 2022/25): wykonanie kładki na zalewie w okolicach Bytnia, utworzenie ścieżki przyrodniczej wzdłuż zalewu, zagospodarowanie „źródłka wodnego”, poszerzenie kąpieliska oraz remont budynku gastronomicznego i magazynowego, wyznaczenie i urządzenie miejsc do wędkowania, zakup łodzi, kajaków, rowerów wodnych.	2022, 2024-2025	250 000
V.2	Przebudowa stadionu w Woli Uhruskiej: widownia, remont nawierzchni płyty boiska, utworzenie „skateparku” (ok. 1 000 tys. zł – 2027/30).	2027-2030	1 000 000
V.3	Budowa strzelnicy sportowej w Gminie Wola Uhruska (340 tys. zł – 2022/25).	2024-2025	340 000
V.4.	Budowa wieży widokowej doliny Bugu	2022-2023	200 000
V.5	Oznakowanie turystyczne Gminy Wola Uhruska	2022-2024	150 000
ŁĄCZNIE			48 779 000
Zadania realizowane przez inne podmioty			



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

VI.1	Przebudowa drogi wojewódzkiej 816: Majdan Stuleński – Bytyń: ZDW (rok 2021).	2021-2022	wg kosztorysu ZDW
VI.2	Przebudowa drogi wojewódzkiej 816: Uhrusk – Siedliszcze: ZDW (2021/2023).	2022-2023	wg kosztorysu ZDW
VI.3	Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 1 MW: PUW (wartość: ok. 4 500 tys. zł – 2022/24).	2022-2024	4 500 000
VI.4.	Rewitalizacja połączenia Chełm-Włodawa wraz z poprawą dostępności transportu kolejowego w m. Włodawa – Kolej+	2021-2028	wg kosztorysu UM i PLK
VI.5.	Wspieranie budownictwa mieszkaniowego – Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych (SIM)	2021-2028	wg kosztorysu SIM

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska.



2.2. Potencjalne źródła finansowania działań określonych w Strategii

W perspektywie finansowej 2021-2027 w ramach programów operacyjnych, współfinansowanych ze środków UE, kontynuowane będą dotychczasowe europejskie mechanizmy wdrażania polityki spójności: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność, a także inne mechanizmy współpracy wypracowane na poziomie regionalnym i subregionalnym. Szczegółowe zestawienie źródeł finansowania umieszczono w poniższej tabeli.

Tab. 46. Źródła finansowania Strategii.

Źródło finansowania	Opis źródła finansowania
Środki własne gminy	Dochody gminy – dochodami jednostek samorządu terytorialnego są dochody własne, subwencja ogólna i dotacje celowe z budżetu państwa.
Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 (dawny RPO WL)	Podstawą opracowania FEDL jest Umowa Partnerstwa. Umowa ta określa cele i sposób inwestowania funduszy unijnych z polityki spójności, w tym także środków z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Pieniądze na programy regionalne w nowej perspektywie finansowej podzielono według algorytmu opartego na obiektywnych kryteriach. Brano pod uwagę między innymi liczbę ludności, wartość PKB na mieszkańca, ubytek ludności, nakłady na B+R na mieszkańca, emisję zanieczyszczeń pyłowych przez zakłady szczególnie uciążliwe, wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (kolejowy/pasażerski), stopę bezrobocia osób w wieku 50+ (według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności) oraz funkcjonowanie organizacji według głównej dziedziny działalności (rozwój lokalny). Warto zaznaczyć, że zostało dotychczas podzielonych około 75% środków, a blisko 25% pozostałych środków planuje się rozdysponować pomiędzy programy regionalne na późniejszym etapie programowania (w ramach negocjacji kontraktu programowego). Powyższa kwota wynosi 7,104 mld euro środków UE i rozdysponowana zostanie na 16 województw. Zapisy FEDL wynikają ponadto z Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Województw. Wsparciem obligatoryjnym objęte zostaną Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją.
Krajowe Programy Operacyjne	Krajowe Programy Operacyjne będą uwzględniały cele polityki regionalnej i zostaną ukierunkowane na: a) innowacje, inteligentny wzrost - wsparcie wszystkich etapów tworzenia innowacji; b) rynek pracy i adaptacyjność, włączenie społeczne i walkę z ubóstwem, edukację; c) dobre rządzenie; d) poprawę jakości powietrza, niską energochłonność, czystą energię, ograniczenie ekstremalnych skutków zmian klimatu, czystą wodę, ochronę przed powodzią i suszą, różnorodność biologiczną i ochronę przyrody oraz gospodarkę o obiegu zamkniętym; d) bezpieczeństwo energetyczne; e) dostępność transeuropejską i międzyregionalną; f) spójność terytorialną.
Polski Fundusz Rozwoju	Polski Fundusz Rozwoju to grupa instytucji finansowych i doradczych dla przedsiębiorców, samorządów i osób prywatnych inwestująca w zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy kraju. Priorytetami PFR są: inwestycje infrastrukturalne, innowacje, rozwój przedsiębiorczości, eksport i ekspansja zagraniczna polskich przedsiębiorstw, wsparcie samorządów,



	realizacja programu Pracowniczych Planów Kapitałowych oraz obsługa inwestycji zagranicznych.
Regionalny Fundusz Rozwoju	Regionalne Fundusze Rozwoju są jednostkami odpowiedzialnymi za ponowne wykorzystanie środków publicznych o charakterze zwrotnym. Po rozliczeniu z Komisją Europejską regionalnych programów operacyjnych, zwrócone w ramach pożyczek czy poręczeń środki tworzą kapitał, który może być ponownie wykorzystywany dla przyszłych inwestycji. W praktyce oznacza to, że im więcej instrumentów zwrotnych będzie wdrażanych z funduszy strukturalnych, tym więcej środków na kolejne inwestycje pozostanie w regionie.
Fundusz Odbudowy UE	Fundusz Odbudowy jest odpowiedzią Unii Europejskiej na kryzysowe zagrożenia i wyzwania, jakie spowodowała pandemia. Składa się on z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz mniejszych funduszy i programów. Podstawą do uzyskania pieniędzy z Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności będzie Krajowy Plan Odbudowy, którego celem będzie jest zwiększenie produktywności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy. Główne obszary wsparcia to: odporność i konkurencyjność gospodarki; zielona energia i zmniejszenie energochłonności; transformacja cyfrowa; dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia; zielona, inteligentna mobilność.
Porozumienie terytorialne	Porozumienie terytorialne może być zawierane przez: 1) zarząd województwa z jednostkami samorządu terytorialnego z obszaru tego województwa lub ich związkami, porozumieniami lub stowarzyszeniami, realizującymi zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju województwa; 2) ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, a także właściwego ministra, jeżeli zakres porozumienia terytorialnego tego wymaga, z gminą lub powiatem, lub ich związkami, porozumieniami lub stowarzyszeniami, w przypadku, gdy jego zasadność wynika z krajowej strategii rozwoju regionalnego; 3) jednostki samorządu terytorialnego realizujące zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju ponadlokalnego albo strategii rozwoju gmin objętych tym porozumieniem.
Programy współpracy terytorialnej Interreg	Celem programu jest unowocześnianie polityk i programów rozwoju regionalnego, szczególnie regionalnych i krajowych programów operacyjnych, a także programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Interreg Europa wspiera wymianę doświadczeń i pogłębianie wiedzy wśród instytucji, które współpracują nad wybraną dziedziną polityki. Rezultatem, indywidualnym dla każdego z partnerów, może być np. opracowanie nowego projektu do finansowania ze środków wybranego programu operacyjnego (RPO, PO Infrastruktura i Środowisko, PO Polska Wschodnia itp.), wprowadzenie zmiany w systemie zarządzania programem w regionie (np. nowe metody oceny wniosków lub zmiany w systemie naboru projektów do RPO), wprowadzenie zmian o charakterze strategicznym (np. dodanie do strategii nowego celu, zmiany planu/strategii województwa, planów niskoemisyjnych gmin itp.). Podstawowym celem programów współpracy terytorialnej Interreg będzie pogłębianie integracji, poprzez otwieranie społeczeństw na różnice kulturowe oraz budowanie wzajemnego zaufania, a także współpracę instytucjonalną.



	Działania w ramach tych programów powinny redukować bariery w funkcjonowaniu obszarów przygranicznych i w konsekwencji zmniejszać stopień peryferyzacji pogranicza.
Programy rozwoju i inne instrumenty finansowane ze środków krajowych	Projekty strategiczne istotne dla realizacji celów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego: Racjonalny System Finansowania JST, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Rządowy Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Narodowy Program Mieszkaniowy, Pakt dla obszarów wiejskich, SMUP, System Koordynacji KIS i RIS, Kompetencje w społeczeństwie informacyjnym, Dostępność Plus czy Centralny Port Komunikacyjny,

Źródło: Opracowanie własne.



VI. Załączniki:

1. Podsumowanie rezultatów konsultacji społecznych

1.1. Konsultacje na etapie opracowania projektu Strategii

Przygotowując się do opracowania niniejszego dokumentu Urząd Gminy Wola Uhruska przeprowadził ankietę, prosząc mieszkańców o wypowiedzenie się w temacie planowanych do wykonania projektów inwestycyjnych. Inwestycje były oceniane przez osoby zamieszkujące gminę w skali od 1-10 (1- inwestycja niepotrzebna, 10 inwestycja potrzebna). Konsultacje na etapie opracowania projektu obejmowały przedsięwzięcia już przygotowywane do realizacji, a nawet w trakcie realizacji (na różnych etapach) oraz przedsięwzięcia proponowane przez Radnych, Wójta Gminy, pracowników Urzędu Gminy, Sołtysów na podstawie wcześniej zgłaszanych potrzeb mieszkańców.

W ramach badań ankietowych do Urzędu Gminy Wola Uhruska wpłynęły 102 ankiety. Ponad połowa z nich pochodziła od mieszkańców Woli Uhruskiej i Nadbużanki.

W tabeli poniżej przedstawiono zestawienie zbiorcze projektów inwestycyjnych wraz z sumą punktów uzyskaną przez każdą z inwestycji.

Liczba przyznanych punktów	Przedsięwzięcie
860	Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Wola Uhruska – ok. 500 szt.
824	Budowa Gminnego Centrum Ratownictwa w Woli Uhruskiej – remiza OSP przy ul. Kolejowej.
809	Budowa instalacji fotowoltaicznej na terenie Gminy Wola Uhruska: 67 instalacji PV.
807	Przebudowa drogi wojewódzkiej 816 na odcinku Uhrusk – Siedliszcze – do realizacji przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie.
797	Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Woli Uhruskiej.
797	Budowa instalacji PV oraz przebudowa kotłowni w budynkach prywatnych: ok. 150 szt. instalacji o mocy do 10 kW oraz wymiana ok. 50 szt. pieców na energooszczędne.
794	Przebudowa zabytkowych obiektów kolejowych w Woli Uhruskiej na cele kulturalne i rekreacyjne wraz z budową tężni solankowej i zagospodarowaniem otoczenia.
776	Przebudowa drogi wojewódzkiej 816 na odcinku Majdan Stuleński – Bytyń – do realizacji przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie.
748	Zagospodarowanie otoczenia zalewu w Woli Uhruskiej – wykonanie kładki na zalewie w okolicach Bytnia, utworzenie ścieżki przyrodniczej wzdłuż zalewu, zagospodarowanie „źródełka”, poszerzenie kąpieliska oraz remont budynku gastronomicznego i magazynowego, wyznaczenie i urządzenie miejsc do wędkowania, zakup łodzi, kajaków, rowerów wodnych.
733	Przebudowa drogi powiatowej w Stulnie.



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Liczba przyznanych punktów	Przedsięwzięcie
696	Przebudowa stadionu w Woli Uhruskiej – widownia, remont nawierzchni płyty boiska, utworzenie „skateparku”.
695	Przebudowa drogi powiatowej Wola Uhruska – Potoki.
693	Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej 816 w Uhrusku i Siedliszczu.
683	Budowa drogi gminnej 104413L w Woli Uhruskiej – ul. Piaskowa i Sportowa.
676	Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 1 MW – zadanie do realizacji przez Przedsiębiorstwo Usługowo-Wytwórcze Sp. z o.o. w Woli Uhruskiej.
673	Utwardzenie asfaltem dróg dojazdowych do pól na terenie 16 Sołectw Gminy Wola Uhruska: drogi do pól i do zabudowań – po 1 km drogi o szerokości ok. 3,5 m w każdym sołectwie.
669	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków - ok. 30 szt.
669	Przebudowa budynku przy ul. Szkolnej na lokalizację Szkoły Podstawowej w Woli Uhruskiej: termomodernizacja oraz wymiana CO, dostosowanie obiektu dla osób niepełnosprawnych, wykonanie sanitariatów, roboty wewnętrzne.
668	Rozbudowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, w tym wymiana starych odcinków sieci: wodociągowej - ok. 5 km; kanalizacyjnej - ok. 2 km.
667	Przebudowa drogi powiatowej w Kosyniu.
664	Przebudowa gminnego targowiska w Woli Uhruskiej.
663	Przebudowa drogi powiatowej Bukowa Wielka – Piaski.
652	Budowa ciągu komunikacyjnego: ul. Dolna i Piaskowa oraz część ul. Leśna i Al. Odrodzenia w Woli Uhruskiej.
626	Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej 816 w Bytniu.
625	Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Stulno.
612	Budowa ul. Klonowej w Woli Uhruskiej (szacunkowa wartość – 715 tys. zł).
610	Budowa ul. Krótkiej i Nadbużańskiej w Woli Uhruskiej.
610	Budowa drogi od ul. Sportowej w Woli Uhruskiej w kierunku cmentarza w Bytniu.
609	Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Macoszynie Dużym – sala gimnastyczna.
602	Budowa drogi w Nadbużance.
595	Budowa strzelnicy sportowej w Gminie Wola Uhruska.
575	Budowa wodociągu w Piaskach - ok. 3 km.
572	Rozbudowa ujęcia wody w Majdanie Stuleńskim oraz połączenie sieci wodociągowej z wodociągiem w Bytniu i Woli Uhruskiej - ok. 3,5 km.
563	Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej w Zbereżu.
556	Wykonanie połączenia wodociągu pomiędzy Wolą Uhruską a Uhruskiem i likwidacja ujęcia wody w Siedliszczu - ok. 4 km.
542	Budowa indywidualnych ujęć wody oraz małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych: ok. 30 ujęć i ok. 30 zbiorników.
542	Budowa drogi ul. Jasna w Woli Uhruskiej.
538	Budowa drogi - połączenia ul. Spokojnej z drogą powiatową oraz ul. Brzozową i Cichą.
530	Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej 819 w Mszance.
500	Budowa wodociągu w Mszance oraz części wsi Józefów -ok. 6 km.

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Wola Uhruska

Oprócz oceny ważności proponowanych przedsięwzięć inwestycyjnych, mieszkańcy mieli możliwość zgłaszania swoich propozycji. Z możliwości tej skorzystało łącznie 60 mieszkańców. Wśród proponowanych inwestycji znalazły się projekty dotyczące:

- ✓ budowy dróg i chodników (17 zgłoszeń).
- ✓ budowy placu zabaw na osiedlu mieszkaniowym przy ul. Aleja Odrodzenia (7 zgłoszeń),



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

- ✓ zagospodarowania parku (6 zgłoszeń),
- ✓ ścieżek rowerowych i pieszych (6 zgłoszeń),
- ✓ oświetlenia ulicznego (4 zgłoszenia),
- ✓ wieży widokowej, rozbudowy wokół stadionu, instalacji PV, wsparcia podłączeń do gazu (po dwa zgłoszenia).

Pojawiły się także propozycje projektów dotyczących usuwania azbestu, tworzenia nowych miejsc pracy, budowy basenu, utworzenia parku linowego, budowy zadaszania turystycznego czy ustawienia koszy ulicznych.

Ponadto do Urzędu Gminy wpłynęło kilka pisemnych zgłoszeń, zawierających propozycję następujących przedsięwzięć:

- 1) budowy chodnika przy drodze powiatowej w Kosyniu;
- 2) budowy drogi w Uhrusku - od drogi powiatowej 1733L w kierunku dawnej cegielni do drogi powiatowej 1823L Ruda-Huta;
- 3) utworzenia dziennego ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych (intelektualnie, przewlekłe chorych psychicznie);
- 4) wykonania oświetlenia ulicznego przy cmentarzu parafialnym w Bytyniu;
- 5) oznakowania turystycznego Gminy Wola Uhruska;
- 6) przekształcenia Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Gminne Centrum Kultury Sportu i Turystyki;
- 7) promocja Gminy: mapy, foldery, udział w targach propagujących turystykę i wypoczynek, budowa wieży widokowej, odtworzenie ścieżek rowerowych i turystycznych, utworzenie ścieżek edukacyjno-przyrodniczych, budowy skateparku, promocji wydarzeń społeczno-kulturalnych;
- 8) zagospodarowania i urządzenia otoczenia stawu i parku w Uhrusku w ramach porozumienia z Uniwersytetem Przyrodniczym w Lublinie;
- 9) wyznaczenia i urządzenia miejsc do wodowania sprzętu wodnego tj. kajaków, łodzi, rowerów wodnych;
- 10) urządzenia szlaku kajakowego łączącego rzekę Bug z zalewem w Bytyniu i Woli Uhruskiej przez tzw. „Fotka Jamę” i służę na zalewie;
- 11) organizacji imprez sportowo-rekreacyjnych i innych jak: dożynki gminne, sportowy turniej Gmin Powiatu Włodawskiego, Motopiknik, przegląd kapel weselnych z promocją domów weselnych;
- 12) przekształcenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych;
- 13) przebudowy drogi wojewódzkiej Nr 816 Majdan Stuleński – Bytyń;
- 14) uzupełnienia asfaltem pasa jezdni (do rynienek ściekowych) przez miejscowość Bytyń;
- 15) dokończenia budowy drogi gminnej od drogi wojewódzkiej nr 819 do Maszanny-Kolonii;
- 16) budowy drogi z Maszanny-Kolonii do Macoszyna Dużego;
- 17) budowy drogi od ul. Kolejowej do ul. Krzywej.

Część zgłaszanych przez mieszkańców propozycje projektów już mieściło się w przedsięwzięciach podanych ocenie punktowej, część została uwzględniona w projekcie Strategii, a część pozostawiona została do ewentualnego uwzględnienia przy projektowaniu budżetów gminy na poszczególne lata, pod warunkiem zgodności z celami strategicznymi i przypisanymi im kierunkami działań. Decyzje w sprawach poszczególnych projektów będą podejmowane przez Radę Gminy Wola Uhruska po uprzednim zaopiniowaniu przez Komisję Budżetu i Rozwoju Rady Gmin.



1.2. Konsultacje projektu Strategii

Zgodnie z ust. 5 załącznika nr 1 do uchwały Nr XXVI/158/2021 Rady Gminy Wola Uhruska z dnia 25 lutego 2021 r. Projekt Strategii podległ konsultacjom z mieszkańcami Gminy, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, sąsiednimi gminami i ich związkami, a także z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w Lublinie.

Konsultacje projektu Strategii zostały zarządzane przez Wójta Gminy Wola Uhruska zarządzeniem nr 42/2021 z 10 czerwca 2021 r. z wyznaczonym terminem zgłaszania uwag lub opinii na dzień 19 lipca 2021 r. Termin otwartego spotkania konsultacyjnego został wyznaczony na dzień 9 lipca 2021 r.

Projekt Strategii został zamieszczony na stronach internetowych Gminy i Biuletynu Informacji Publicznej jako załącznik do Zarządzenia nr 42/2021 Wójta Gminy Wola Uhruska o konsultacjach, a dodatkowo został wysłany do Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w Lublinie.

W trakcie konsultacji zostały zgłoszone następujące uwagi do projektu Strategii:

- 1) uwaga do zapisów na – analiza SWOT, zagrożenia: „Zanieczyszczenie wód i powietrza głównie pochodzące z Ukrainy” – usunięcie zapisu „głównie pochodzące z Ukrainy”;
- 2) uwaga do zapisów – analiza SWOT, mocne strony: „Gospodarstwo Doświadczalne Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie” – nieuzasadnione uznanie za mocną stronę przy obecnym modelu jego funkcjonowania;
- 3) uwaga do zapisów – analiza SWOT, zagrożenia: „Nieuregulowany przebieg rzeki Bug i brak umocnień – zagrożenie przesunięcia się granic zarówno gminy jak i kraju”;
- 4) dopisanie współpracy z Gospodarstwem Doświadczalnym w Uhrusku będącym własnością Uniwersytetu Rolniczego w Lublinie w zakresie rekultywacji zbiorników wodnych przy osiedlu mieszkaniowym w Uhrusku;
- 5) dopisanie do wykazu wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych dla celu 2.1. projektu pn. „Budowa wieży widokowej doliny Bugu” wraz z umieszczeniem go w zestawieniu kosztów wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych;
- 6) dopisanie w celu 4.1. kolejnego kierunku działań „Inicjowanie i wspieranie działań poprawiających strukturę agrarną gospodarstw rolnych”;
- 7) dopisanie do wykazu wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych dla celu 1.3. projektu pn. „Modernizacja infrastruktury oraz systemów e-administracji w Urzędzie Gminy” wraz z umieszczeniem go w zestawieniu kosztów wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych;
- 8) dopisanie w źródłach finansowania Strategii Fundusz Odbudowy UE oraz Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg, Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, Rządowego Funduszu Polski Ład - Program Inwestycji Strategicznych oraz środków Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- 9) dopisanie w analizie SWOT w słabych stronach słabą siatkę połączeń komunikacji zbiorowej, w szczególności dotyczącą miejscowości niepołożonych przy drogach wojewódzkich;
- 10) dopisanie w Celu strategicznym 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej działania pn.: „Poprawa dostępności komunikacyjnej wszystkich miejscowości na terenie gminy”;
- 11) dopisanie w wykazie wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych dla celu 5.2. w projekcie pn. „Przebudowa budynku przy ul. Szkolnej na lokalizację Szkoły Podstawowej w Woli



Uhruskiej: termomodernizacja oraz wymiana CO, dostosowanie obiektu dla osób niepełnosprawnych, wykonanie sanitariatów, roboty wewnętrzne” alternatywy w przypadku zagospodarowania ww. budynku na inne cele polegającej na budowie nowego budynku oświatowego na potrzeby przedszkola, klas I-III, żłobka wraz z niezbędnym zapleczem gospodarczym i sanitarnym wraz uwzględnieniem tego w zestawieniu kosztów wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych.

Zgodnie z ust. 5 pkt. 7 ww. załącznika z przebiegu konsultacji zostało sporządzone sprawozdanie zawierające w szczególności ustosunkowanie się do zgłoszonych uwag wraz z uzasadnieniem, które zostało opublikowane na stronach internetowych Gminy i Biuletynu Informacji Publicznej i pozostaje w dokumentacji Urzędu Gminy.

Po uwzględnieniu rozstrzygnięć, co do uwag zgłoszonych w trakcie konsultacji, projekt Strategii został przekazany do zaopiniowania przez Zarząd Województwa Lubelskiego. Uchwałą nr CCCI/5295/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 5 października 2021 r. w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej projektu Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska Zarząd Województwa Lubelskiego pozytywnie zaopiniowała projekt Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji dotyczących kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. przyjętej uchwałą nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021 r. z uwagami o charakterze informacyjnymi, tj. z rekomendacją:

- 1) oznaczenia planowanych zamierzeń rozwojowych na rysunku modelu struktury, co umożliwi ich zorientowanie i ocenę w kontekście utrwalania wiodących funkcji poszczególnych elementów struktury, a w konsekwencji pozwoli na wyeliminowanie potencjalnych kolizji i konfliktów przestrzennych na styku układu naturalnego i antropogenicznego;
- 2) zdefiniowanie zasad kształtowania poszczególnych elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej, m.in. w odniesieniu do układu komunikacyjnego – w tym w zakresie wzmacniania powiązań transportowych.

W związku z powyższymi rekomendacjami zmodyfikowano Mapę 23. *Rozmieszczenie działań i wstępnie zidentyfikowanych projektów w poszczególnych sołectwach gminy*, oznaczając planowane zamierzenia rozwojowe w poszczególnych sołectwach gminy. Jednocześnie w trakcie rozmów telefonicznych odbytych z pracownikami Urzędu Marszałkowskiego, odpowiedzialnymi za sporządzenie rekomendacji odstąpiono od konieczności zdefiniowania zasad kształtowania elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej w odniesieniu do układu komunikacyjnego z racji faktu, iż Gmina Wola Uhruska w ramach przewidzianych do realizacji działań nie ma w planach budowy nowych odcinków dróg gminnych a jedynie remont, budowę, modernizację i przebudowę w oparciu o drogi już istniejące.

Treść dokumentu „*Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030*” została w dniu 17 listopada 2021 przekazana do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie pismem znak: WSTII.410.62.2021.DB, z dnia 14 grudnia 2021 uzgodnił brak potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszego dokumentu. Stwierdzono, że Strategia nie zalicza się do dokumentów planistycznych wymienionych w art. 46 ust. 1 pkt. 1, ani dokumentów tzw. sektorowych wymienionych w art. 46 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 247 ze zm.).



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie stwierdził, że dokument Strategii nie przewiduje wystąpienia negatywnego oddziaływania na obszary chronione w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 ze zm.). tj.: Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu i otulina Sobiborskiego Parku Krajobrazowego oraz nie przewiduje wystąpienia negatywnego oddziaływania na integralność i spójność sieci Natura 2000, w tym na obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Dolina Środkowego Bugu PLB060003 i specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032.

W dniu 17 listopada Wójt Gminy Wola Uhruska skierował pismo do Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. W piśmie znak DNS-NZ.7016.147.2021 z dnia 13 grudnia 2021 Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wyraził zgodę na odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. „*Strategia Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030*”. Stwierdził również, że realizacja przedsięwzięć w ramach opiniowanego dokumentu będzie miała pozytywny wpływ na poprawę stanu środowiska, a tym samym na zdrowie ludzi.



VII. Spis tabel, wykresów, schematów, map i zdjęć.

Tab. 1. Charakterystyka dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym.....	8
Tab. 2. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Wola Uhruska na lata 2021-2030 z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.....	10
Tab. 3. Szczegółowa zgodność Strategii z Projektem Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030.....	12
Tab. 4. Jednolite części wód powierzchniowych w gminie.	16
Tab. 5. Drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne na terenie gminy.	17
Tab. 6. Liczba mieszkańców w gminach powiatu włodawskiego w 2019 r. (stan na dzień 31 grudnia). ...	21
Tab. 7. Liczba mieszkańców w gminie wg miejscowości w 2019 r. (stan na dzień 31 grudnia).	22
Tab. 8. Ruch naturalny w gminie w latach 2010-2019.	23
Tab. 9. Mieszkańcy gminy wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu liczbowym.....	25
Tab. 10. Struktura wykształcenia w gminie w 2002 r. w ujęciu procentowym.	27
Tab. 11. Struktura wykształcenia w województwie lubelskim i powiecie włodawskim w 2011 r. w ujęciu procentowym.	27
Tab. 12. Prognoza ludności gminy w latach 2017-2030.	28
Tab. 13. Prognoza liczby ludności gminy wg ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2030.....	29
Tab. 14. Struktura gruntów w gminie – stan na koniec 2020 r.	31
Tab. 15. Charakterystyka gospodarstw rolnych w gminie.	32
Tab. 16. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych ogółem w gminie.	32
Tab. 17. Zwierzęta gospodarskie w gminie.	33
Tab. 18. Struktura gruntów w gminie wg klas gruntu.	34
Tab. 19. Wykaz zakładów pracy w gminie zatrudniających pow. 3 osób.....	35
Tab. 20. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy w latach 2010-2020.	40
Tab. 21. Tereny inwestycyjne gminy.	44
Tab. 22. Szamba i zagrodowe oczyszczalnie ścieków na terenie gminy.....	50
Tab. 23. Odpady zebrane w gminie w latach 2017-2019.	51
Tab. 24. Wykaz punktów oświetlenia ulicznego w rozbiciu na poszczególne miejscowości gminy.....	52
Tab. 25. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.....	56
Tab. 26. Wykaz obiektów zabytkowych w Gminnej Ewidencji Zabytków.	57
Tab. 27. Obiekty sportowe na terenie gminy.....	63
Tab. 28. Stan głównego wyposażenia jednostek OSP w gminie – stan na 2020 r.....	80
Tab. 29. Zakres zadań realizowanych przez GOPS.	82
Tab. 30. Formy pomocy społecznej realizowanej w gminie w latach 2016-2019.	85
Tab. 31. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej.....	86
Tab. 32. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2010-2019.....	89
Tab. 33. Wydatki na oświatę w gminie w latach 2015-2019.....	94
Tab. 34. Dotacje z Gminy do szkół stowarzyszeniowych w latach 2015-2019.....	95
Tab. 35. Organizacje pozarządowe na terenie gminy.	96
Tab. 36. Budżet Gminy Wola Uhruska w latach 2015-2019.....	104
Tab. 37. Projekty zrealizowane przez Urząd Gminy Wola Uhruska współfinansowane ze środków UE..	106
Tab. 38. Analiza SWOT.....	120
Tab. 39. Najważniejsze problemy w gminie.	122
Tab. 40. Priorytetowe obszary rozwoju gminy.....	125
Tab. 41. Cele strategiczne i operacyjne Strategii.	128
Tab. 42. Ustalenia i rekomendacje wynikające z przyjętego modelu.	156
Tab. 43. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.	166



STRATEGIA ROZWOJU GMINY WOLA UHRUSKA NA LATA 2021-2030

Tab. 44. Mierniki i wskaźniki monitorowania Strategii.	168
Tab. 45. Zestawienie kosztów wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych.	171
Tab. 46. Źródła finansowania Strategii.	175
Wykr. 1. Liczba ludności w gminie w latach 2010-2020.	22
Wykr. 2. Liczba ludności w gminie w latach 2010-2020 wg płci.	23
Wykr. 3. Zameldowania, wymeldowania oraz saldo migracji w gminie w latach 2010-2019.	24
Wykr. 4. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w gminie w latach 2020-2019.	25
Wykr. 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie w latach 2010-2019.	26
Wykr. 6. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć w gminie w 2019 r.	26
Wykr. 7. Struktura wykształcenia w województwie lubelskim w 2002 i 2011 r.	28
Wykr. 8. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie w latach 2010-2019.	36
Wykr. 9. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności w 2019 r. – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.	37
Wykr. 10. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w gminie w latach 2010-2020.	37
Wykr. 11. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2020 r. – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.	38
Wykr. 12. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2010-2020.	38
Wykr. 13. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2019 r. – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.	39
Wykr. 14. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2010-2019.	41
Wykr. 15. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2019 r. – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.	42
Wykr. 16. Przestępstwa ogółem w gminie w latach 2019-2020.	77
Wykr. 17. Przestępstwa kryminalne w gminie w latach 2019-2020.	77
Wykr. 18. Przestępstwa w gminie w latach 2019-2020.	78
Wykr. 19. Liczba budynków mieszkalnych w gminie w latach 2010-2019.	89
Wykr. 20. Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w gminie.	90
Wykr. 21. Liczba uczniów w placówkach oświatowych na terenie gminy (ogółem).	91
Wykr. 22. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.	92
Wykr. 23. Współczynnik skolaryzacji brutto w gminie w latach 2010-2019.	93
Wykr. 24. Porównanie wysokości subwencji oświatowej i wydatków na oświatę w tys. PLN.	93
Wykr. 25. Wydatki przeznaczane na finansowanie zadań publicznych realizowanych z sektorem NGO.	96
Wykr. 26. Frekwencja w wyborach w gminie.	101
Wykr. 27. Struktura wydatków i dochodów budżetu gminy w latach 2015-2019 w tys. PLN.	105
Schemat 1. Klasyfikacja czynników wpływających na pozycję strategiczną gminy w metodzie SWOT.	119
Schemat 2. Logika części programowej strategii.	123
Schemat 3. Wizja Gminy Wola Uhruska.	124
Schemat 4. Misja Gminy Wola Uhruska.	125
Schemat 5. Architektura celów i kierunków działań.	126
Schemat 6. Cele strategiczne.	127
Schemat 7. Opracowanie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.	138



Schemat 8. Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji Strategii.....	162
Mapa 1. Położenie geograficzne Gminy Wola Uhruska.	14
Mapa 2. Stopa bezrobocia w czerwcu 2020 r. w powiatach województwa lubelskiego.	40
Mapa 3. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej powiatów woj. lubelskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji.	43
Mapa 4. Obszary chronione na terenie gminy.	49
Mapa 5. Syntetyczny wskaźnik podaży turystycznej w 2015 r.	64
Mapa 6. Syntetyczny wskaźnik atrakcyjności przyrodniczej w 2015 r.	66
Mapa 7. Kierunki zagospodarowania przestrzennego- ustalenia studium.	70
Mapa 8. Układ sieci osadniczej w gminie.	72
Mapa 9. Obszar zdegradowane i rewitalizacji określone Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Wola Uhruska na lata 2017-2023.	74
Mapa 10. Zasięg działania Stacji Ratownictwa Medycznego w Chełmie	88
Mapa 11. Frekwencja w pierwszej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r.	99
Mapa 12. Frekwencja w drugiej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r.	100
Mapa 13. Frekwencja w wyborach 2019 r. do Sejmu i Senatu.	100
Mapa 14. Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r.	101
Mapa 15. Elementy struktury osadniczej wraz z lokalnym układem komunikacyjnym gminy.	145
Mapa 16. Obszary zagrożenia osuwiskowego i powodziowego na terenie gminy.	146
Mapa 17. Demografia – przyrost liczby ludności w 2020 r.	147
Mapa 18. Formy ochrona przyrody.	148
Mapa 19. Obszary ochrony przyrody – obszary Natura 2000.	149
Mapa 20. Infrastruktura techniczna.	150
Mapa 21. Elementy struktury osadniczej wraz z lokalnym układem komunikacyjnym na tle uwarunkowań środowiskowych.....	151
Mapa 22. Model funkcjonalno-przestrzenny gminy Wola Uhruska.....	153
Mapa 23. Rozmieszczenie działań i wstępnie zidentyfikowanych projektów w poszczególnych sołectwach gminy.....	154
Fot. 1. Elektrownia fotowoltaiczna w Woli Uhruskiej.	54
Fot. 2. Przzychodnia Medycznej Rodzinnej Violetta Żylińska	87